

ОВА СТАРА И РЕТКА
КЊИГА ЈЕ ПОД
ПОСЕБНОМ ЗАШТИТОМ.

Р1634

10595

Поклон
ЈОЦЕ ВУЛИЋА из Сенте
УНИВЕРЗИТЕТ БИБЛИОТЕЦ
У БЕОГРАДУ

P1634

Из Книгъ Софie Pasurazzia
записъ на ~~д~~^и ~~Софie~~^{Софie} Пасурацціа
от 28го априлъ, 1889.

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти

100B/2

P 1634
34 65
СОБРАНИЕ

разныхъ

нравоучительныхъ

вещей

въ

ползу и увеселеніе

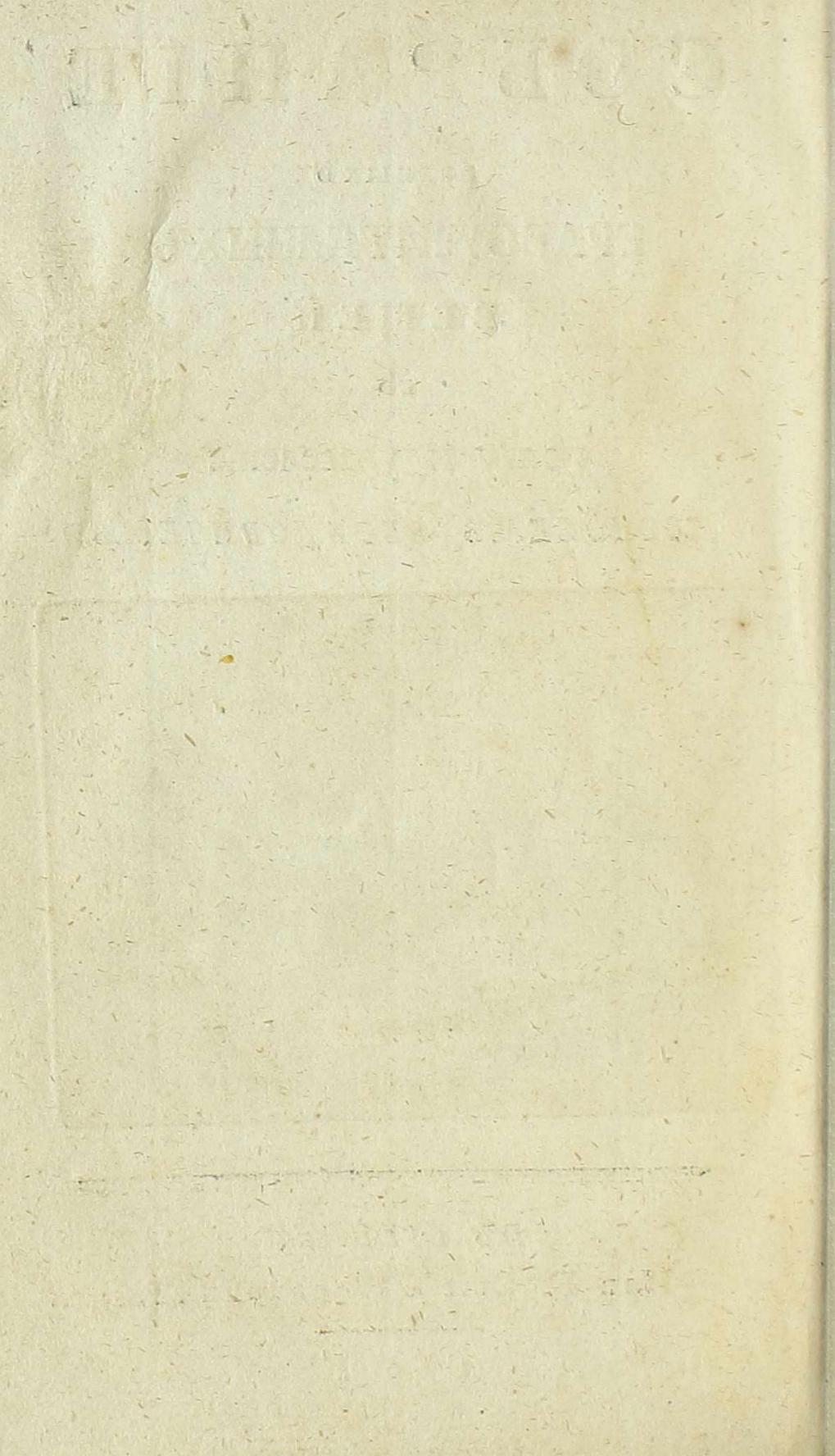
достижемъ обрадовицемъ.

РНІДІН Д'ІПЕІТА ПЕЛЕІ.
Удобанъ по томъ.

ВЪ ВІЕННѣ,
При Г. Стеф. Новаковичѣ.

1793. Іеремій Затишук

Оглавлѣніе вещи кое се у овой на-
оде книги.

Листъ.

Глав. 1. Чемусе има списателъ надати.	7
Г. 2. Гора вѣжества и испине.	13
Г. 3 Похвала Басни	— 20
Г. 4 О несогласію наши желанія.	— 25
Г. 5. О важности доброго имени.	— 35
Г. 6. О Испорти и воспоминанію слав- ни люди.	— — 40
Г. 7. Абдала и Балсора Персийска Испорія.	— — 56
Г. 8. Видѣніе Алмета Дервиша.	65
Г. 9. Еданъ паръ папуча	— 74
Г. 10. О услажденію размишлѣнія.	— 80
Г. 11. О пріятелѣ и пріятелству.	89
Г. 12. О любови къ отечеству.	— 98
Г. 13. О любови къ наукамъ.	— 109
Г. 14. О славнимъ женами.	— 116
Г. 15. Путъ у Вавилонъ.	— — 126
Г. 16. О начину съ ползомъ читати.	141
Г. 17. О различнимъ на кратко Исто- ріама.	— — — 154
Г. 18. О неколико различнимъ вещма и право о попреби воспи- танія.	— — — 167
2. Чему вала младиѣ да се учи.	170
3. О употреблѣнію времена.	172
4. О употреблѣнію благосчастія и злосчастія.	— — 174
5. Нека правила за обхожденіе.	175
Г. 19. Неке иносказаеме повѣстїи, право кравица и спидливость.	179

Листъ.

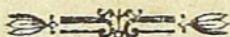
2.	Срећа и несрећа.	—	—	179	
3.	Благочестіе и суевѣрїе.	—	—	185	
4.	Видѣнїе мирсино.	—	—	180	
Г. 20.	Накратко похвала добродѣтели.	—	—	—	197
2.	Характеръ добродѣтелнога.	201			
Г. 21.	О различнимъ вещма и право о вкусу.	—	—	—	206
2.	О достоинству обхожденїя.	213			
3.	О щѣлости и безпритворности характера и о притворствѣ.	—	—	—	217
Г. 22.	О Комедїи. Дамонъ. Комедія. Пріятелство у искушенію любови.	—	—	—	123
Г. 23.	Лаузусъ и Лудія изъ Г. Мармонпелла.	—	—	—	259
Г. 24.	Аделаїда. Илити Алпійска Пастирка изъ Г. Мармонпелла.	—	—	—	277

ПРЕДИСЛОВІЕ.

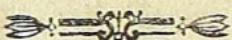
Жена кадъ раћа трпи велику муку , коју
по породу заборави, и радуесе, да се је
одъ нѣ човекъ на светъ родо. Чловекъ бо-
жје створенъ! коега пре ње било , а садъ је
на светъ произишао и постпао : но са свимъ
новъ, маленъ, слабъ , незлобивъ и у всеконе-
чномъ незнаню , защо је дошао овде, заръ са-
мо да плаче и да се мучи ? Правда, да мора
и проплакати и промучитисе, но нища манѣ ,
ње се родо само да плаче. Чрезъ доспопрудно
и милосердио , милостиви родитељ о
нѣму попеченије , приранюесе и чува , докъ
мало по мало понараспи , спане на ноге и
почне ходити. не дуго запимъ научисе трча-
ти , и овде поспане време игранја : у кое се
нашъ, иошъ маленъ Човекъ, тако у игранѣ
за люби ; да , да неогладни и да незаспи , ни-
кадъ одъ игре не би преспао. Пущаймо га съ
богомъ , некъ се и наигра , то изискуе воз-
растъ нѣговъ ; играјући учисе говорити ,
разне ствари познавати , чрезъ то нѣгово
младо тѣло болѣ распи , ласно окрепније и
снажније бива ; некъ му тако проће иошъ коя
година , такъ ће онда видити и познати да
се ќе само за игру родо. Буди онъ у коемъ
мудраго спаню , морасе многимъ потребнимъ

нужнимъ и полезнимъ учити спварма, ако
 хоће да му добро на свету буде: а ово свакъ
 хоће и жели, сваки човекъ мора що научити
 и знаци, коиму драго занатъ или науку;
 или радњу, и у томе прудолюбно и при-
 лѣжно упражняватисе да се боли и изреднїй
 одъ други (тога истога званїя и заната) ^(занати)
 покаже; и чрезъ то себе, у қолико благо-
 получнїе состоянїе може, приведе и постпа-
 ви. Кои ово исполнi; ако је иоще при тому
 добаръ, пощенъ, и разуманъ; да не само
 себi и својој Фамилији, него и многимъ
 другима, у својему общеспву, помаже и до-
 бро чини, тай се достойно назива ћ благо-
 получанъ и добродѣтелјанъ Човекъ на све-
 ту. Сада, науке, занати и радње различне
 су и многочислене међу людма: одъ кои,
 свакъ посвоме склонѣнїю и по Окрестно-
 стима у коимасе наоди, еданъ едно, а други
 друго избира и предузима: за то, нити је
 потреба, нити је пакъ могуће, одъ једнога
 различне изискавати Занате; једно вали да
 предузме ко жели да у томе совершенъ, и
 (шоно речъ по избору) буде; много је
 болѣ да је ко у једномъ послу совершенъ,
 неголи у многима недостаточанъ и ромъ.
 довде је речено о томе що се каса до чув-
 ственога благосостоянїя Человеческого, кое
 је, поготову, обще и прочимъ животнимъ,
 зашто свако животно створенъ, неко манъ,
 а неко више, свако по свој природи про-
 мишля за себе, и за свой породъ, да не трпи
 гладъ ни жећь, нити какве друге беде ни
 нужде: Човекъ пакъ има ћи височї и bla-
 городнїя преимущества и дарове, разумной

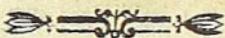
и словесной души свойствене и пристойне, незадоволясасе съ самимъ тѣлесни Чувстви уживанімъ и наслажденіемъ; него, како ове потребе удобарѣ поредакъ спави; кое, ако су и последнѣ по цѣни и достойству, али су прве и неотложне по реду и по потреби будући да душа, и паметъ, и разумъ неће съ теломъ да спое, ако се ово не рани, и не пои, и ако се не чува да непрезебе; за то дакле, како се разумни Човекъ съ ове стране у безбѣдство спокойство, и близкостъ чрезъ занатъ или прговину, и ли землѣдѣлѣ постави, нама му доће разумна желя да и свое любопитство и природно любознанї задоволи. мисли, размишлява, сматра, внима, разсуждава, пипа, разговарасе, и непрестанно придумиша власе и жели да разпространи разшири и умножи знанї свое; да украси умъ свой, и да обогати душу свою и иззинимъ природнимъ богатствомъ по естъ разумомъ и премудростю. но ово је незгода, що при свемъ овомъ уроћеномъ усердномъ заклеваню и жели душе къ знанию и къ науци, ако се она наће утаковимъ бѣднимъ обстоятелствамъ, гдј ниша добро ни разумно чупи и научиши има, слушава и ойсе. овде како годъ и тѣлу у време люпче глади: (защо гладъ желудца и душе еднакесу) у тешкой глади сирома Човекъ ща неће ести? пруле дивякине, или недозреле; плеснива Проя, црвливъ сирѣ, смрадливо месо, баятина риба, све је то и нѣму добро дошло; јеръ желудацъ за шалу незна, кадъ му до главе доће. тако испо бива и души кадъ почне за любознанемъ гладни-

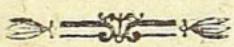
ти; при недоспапку испините, разумне, и полезне науке, узима у себе сирота, лажлива, луда, и вредовита прелаштєя ума. рада би къ пворцу, а неможе дасе описание одъ пвари; тражи Бога, а нађе шеле или давора и ту при нима задуго оспае и држи и за свое Богове, Чудопворце и помоћнике; и попребую иляде година дасе одъ ни описание, а и тако не безъ крвави глава. Преповедке одъ вила, лептећи змаева, Вампира, Вещица, и Врачарица како ћаволе ноћомъ изъ воде извлаче, и шалю и на неке после; све то младъ умъ, и неискусна душа, како чуе тако и вѣруе: а како неби вѣровала, кадъ чуе све то одъ спарїи и памепнїи одъ себе? одъ оца и матере, одъ деда и спаре майке. а зашто они то вѣрују? е зарѣ они нису у свое време деца били, и то исто одъ свои спари чули и примили? ево на кои се начинъ душа при недоспапку разумне и полезне Науке, сиречь утешкой глади, съ лажомъ рани и напоява! и овимъ средствомъ лажи, суевѣрїя и заблуждєя мећу людма умножавају и съ нима до гроба пре-бивају. Да що напротивъ овога вала предупреди, то свакъ добросердечанъ и благоразуманъ Човекъ може ласно знать. Потреба је младимъ душамъ добру, здраву, и полезну рану давати; коју кадъ окусе, познаду, и уњу се усладе; на све що је плесниво, прурло и смрадливо оћеимъ се гадити, неће на то ни погледати хотети. То естъ: вала и сверхъ различни спвари памепно мислиши учини: А кадъ се еданъ редъ умъ нашъ на прави путъ постави, и по нѣму напредова-

ти-

иши обикнє онда ће и самъ о себи управља ходити. Кадъ се умъ нашъ, чрезъ внимателно читпанъ, и дуго упражненіе, чиновио и разумно мислиши и судиши приобикнє, пада и о онима спварма, кое иоще нїе читашо, а у разговорѣ доћу, кадаръ э, одъ части, пристойно разсуждавати; или акосу таќове, какве онъ иоще не досеже, аонъ се у ни неразсудно неупушта, него слуша внимателно и настпои да и постигне. сваки доброжелателни човекъ, кадъ лепо и полезно що или чита или чуе, жели да свакъ кога онъ люби, то исто и чита и сазна; да боли и разумнїи буде: а ово морамо свимъ людма желати, зашто ће намъ свима скупа болѣ бити, кадъ єви будемо, (баремъ колико э могуће) боли, разумнїи, и правдолюбивїи. За то у ово време, кадъ се наша национална Типографїа подъ управлjenjemъ доброжелателнога и преизряднога националиста наоди; кои заистпо нити прошка щеди, ни труда жали, да э у цвепуће сопственое и совершенство доведе: Видимъ да ће ово общијужно и всеобщеполезно дѣло, подъ ићговимъ очима и руководствомъ благополучно напредовати, и давно желаеми успѣхъ имати. Моя всегдання желя, да щогодъ лепо и добро читамъ, то и моимъ любимимъ сообщимъ, садъ се э у менi изъ нова иошъ више возбудила: А на власнито ову су мою желю, неки обще ползе желателни националисте подѣкрепили обеща вајућисе, како я хїляду Екземплара, сваки одъ 20. штабака моимъ трошкомъ на штампамъ, даћесе они спарапти, дасе менi цѣна ови

Екземплара пേшлѣ, и на ови начинѣ да самъ я у состоянїю и далѣ о подобномъ дѣлу прудиписе. Матеріе илипи вещи кое я намѣравамъ сѣ немецкого, и сѣ други учени езика на чисто и просто сербски преводити битиће различнога содержанїя. О едной испой Матеріи за дуго читапи, нїе за свакога, и мало је они кои за дуго читапи могу: а на они начинѣ како що су адизонѣ, и нѣму подобни писали шо је за свакога одъ спара до млада: три или четири листа сваки може на данѣ очитапи, и о тому ваљданѣ мислиши; разве, дасу се, ко или коя башь заклели, да неће Книгу у руке узепи. Морална, или наравоучителна настављеніја; Испорије на кратко, полезне и увеселишеље; размишљеніја о различни предмети, кои всегда у разговорѣ долазе, тође бити содержаніе мои превода све що познамъ да је кѣ просвештено ума, кѣ незлобивомъ увеселенію срца кѣ побољшаню и укращенію нарава, све що буде кѣ већемъ совершенству како физическога, тако и моралнога Човека, то ествѣ телеснога наравнога и умнога, пристойно и способно, тођу избирати и едине зечничимъ нашимъ спрѣобицавати, Кое знамъ даће нима прїятно и мило бити; зашто самъ шо већ је доволно искуствомъ познао.

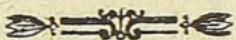

ГЛАВА ПЕРВА.

Чему се има надати за живота о-
най, кои що пише и на щампу издае.

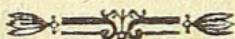
Една лепо списана книга, подобна је е-
дномъ лепо, но за многе, сгоповлѣ-
номъ елу; кое, ако ће незнамъ како на-
чинѣно бити, неможе свакомъ еднако сладко и по воли бити; зашто сви госпи немо-
ту бити еднакога вкуса. За то свака Книга
ако ће какве преизрядности бити, наћи ће
свои мрзителя и хулишеля, какогодъ Лю-
бителя и похвалишеля: ниша манѣ, съ вре-
меномъ, Число први умаљаваћесе и изчеза-
вапи, а фпори прирашавати ће и умножа-
ваписе; аколи пакъ Книга небуде добра, съ
временомъ ће све по више напражке ићи.
Остроумни Лонгинъ определява за силно
доказателство и знакъ достойнства едне
Книге; Лепо мнѣнїе, кое су о њој разли-
чне просвешене нације чрезъ много споми-
на година имале. Колико се више народи на-
укомъ просвешавају, толико већма међу ни-
ма слава омирова и Виргиліјева, демосено-
ва и цицеронова, Пиндарова и орацијева
цвета и распи. такови списатеља досто-
инство у сумњије приводили, значи себе не-
важају показивали и срамописи.

Нови обаче списатели за живота свога у
великомъ се бѣдствованїю находе: не само,

за трудностѣ онакове превисоке свое пре-
дкѣ постигнути; него иоще, небудући ню-
во достоинство дугимъ временомъ подкреп-
лѣно; предъ разсужденіе, опороченіе а може
бити, и злоба и зависѣ, и щое найвећегъ
сожалѣнія достойно, невѣжество, много
већу снагу противу нихъ имаду. Люди ла-
сно почитую и похвалю достоинства да-
вно преминуты Лица; али и доста често
то творе, не само изъ чистосердечнога
високопочитанія и благодарности къ нима;
него да лакше могу, чрезъ пристрастно и
зависливо сравнѣніе, современе свое по-
худити и понизити. Коє годъ усилює и
тащи, или у имѣнію, или у гражданской
Чести друге претѣхи и надвисили, мора
противъ себе, у онима кои заедно снимъ
трче, и злобу и зависѣ возбудили. желя
у списанію себе похвалнимъ и превозходнимъ
показати, то эштогодъ лепо и редко; слѣдо-
вателно мора и она кою заушницу клевете
и пакости ожидали.

Иощесе нїе нашао нїеданъ наравоучителни
проповедникъ и списатель (коликому драго
добродѣтели и Честности желатель и люби-
тель) Коєга би живлѣнѣ и вѣшни видѣ-
и обхожденіе достоинству нѣговога про-
повѣданія и списанія, у свачемъ и са свимъ
возотвѣтствовали могли: и некасе нико
не нада даће га башъ пакова, безъ сваке
слабости и порока, у нѣговомъ общему сѣ
людма обхожденію и живлѣню, наћи; како
що га э онъ, ако су нѣгова списанія одѣ ве-
ћь отмѣнна, у овима себи представляю и во-
обра-

ображавао. Кomesегодъ залюби едно списа-
ніе, тай обычно и о списателю високо за-
чне мнѣнїе; несматраючи да э списаніе по-
родъ ума, коисе наоди замотапъ у одномъ
шѣлу различнима слабоспима и погрешкама
подложномъ. кадъ онъ седне писати, нѣгова-
е душа, по свой прилици, у свомъ своистве-
номъ, благородномъ и умозритељномъ со-
стоянїю находи: А како остави перо, ну-
жно, морасе међу свакояка лица помешати,
и различна упражнѣнїя предузимати; у кои-
ма, слабъ како и осталы люди можесе пока-
зати; и у такове поклизнути погрешке,
кое э мало пре чистосердечно осуждавао.

Ко на ово сматра, не имаючи искуствва
и познанства, одъ какови разни обстоя-
телства живлѣнѣ и поступакъ человече-
ски зависе; и дасу нѣговомъ срцу непосто-
янство и слабостъ вещи природне: како у-
пази неку различностъ међу списаніемъ и
списателѣмъ; тай часъ устремисе на осу-
женїе, и изъ близа ненавиди и презире о-
нога, коега э изъ далека любio и почипа-
вао. И на ови начинъ непрѣятели и опоро-
чипели списателѣви умножаваюсе, не за-
що друго него за такове слабости, одъ кои
найславнїи на свету люди, нисуセ са свимъ
освободити могли. слабости и погрешке,
коесе у другима едва на умъ узимлю, ели
право да се у списателю безъ милосерђа
примѣчаваю, и у скupшинама као найважнїе
разговора вещи просејаваю? ели се онъ о
щогодъ само поптакнуо; намасе изъ тога
велика сумња роди и нараспи; да ли э онъ
чи-

чистосердечно мислјо кад є э то и шо пи-
сао? ако є онѣ що гођи противъ сребролю-
бїја и самолюбїја писао; случилисе пакъ, да
се онѣ пощено пруди и спара да до каква
хлеба у общеспту доће, или да що спече;
да неби бїо у немоћи и у спарости ску-
достъ и сиромаштво прити принуждењ
тай часъ ти му изиће судъ, да се мора при-
познати за лицемѣру и притворца, кои
друго пише и проповеда, а друго нешто вѣ-
рује и исповеда.

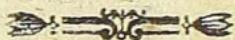
Није могуће писати наравоучителна на-
стављнїја, да се не чини, да онай кои пи-
ше, не узима на себе неки видъ спарешин-
ства и доспособства. морална увѣђанїја,
билаби слаба и недѣйствителна, кад є неби
била укрепљна гласомъ и щиломъ, премѣ
да не доктриническимъ, али ница манѣ до-
способства пунимъ и великолѣпнимъ. онда
комшије и познаници наравоучителја, кои
обичавају мѣрити важностъ речи и умство-
вания човекови по важности нѣговога годи-
шнїја доодка и кесе, мисле да су чрезъ то
люто уверењени що еданъ човекъ, кои ни
у каквомъ суду ни позволявамъ ни непозво-
лявамъ нейма властъ рећи, нити има по
јупра земле ни парчета Ливаде на лицу зе-
мномъ, усуђујесе съ таковомъ слободомъ
говорити, као да има три пустаре, на ко-
има му ергеле коня и челепи волова пасу,
и као да рани неколико пари ловачки паса.
сасвимъ тимъ некасе онѣ нимало не бои-
зашљо, ако онѣ представља праву честностъ
и добродѣтелъ; и говорили онѣ тако ясно

истину како ю общи човѣчески разумъ постигнути може; безъ сумнія о ѓе превозможи.

Да видимо садѣ ѿшѣ оспае зави-
спникомъ и клеветникомъ, и съ чимъ су они
ради да се ѿшѣ помогу? ево то. Градъ
коисе неможе ни съ топови нипи са у-
спремлѣніемъ освоити; валяга подкопава-
ти. Валя списателя на смей и поруганіе
окренути; гдисе годѣ части велике даю;
гдисе балови држе, и гдисе карпте мешаю и
деле, шусе валя онѣму смеяти и шалити:
као опросаку кои незна живити, него не-
какву сладостѣ у прашливимъ наоди книга-
ма, и о ѓе светѣ раменомъ да исправи. На
ови майсторски и хитри начинъ, правда,
да се добромъ намѣренію списателя, може
за неко време препона учинити; али не за
всегда: защо, кадѣ годѣ буде, мораю люди
придомислиписе, да могу они, и части-
плисе. и играти, и веселити; и при свемъ
штомъ, паметни, добри, правдолюбиви и
испинолюбиви бити.

Свака права превозходностѣ морасе съ
немалимъ трудомъ придобити. Когодѣ же-
ли почитаніе разумнога и добросердечнога
числа люди заслужити; мора, опороченія и
оклеветанія незнанства, злобе и безъ о-
бразїа преприми.

Онѣ валяда мѣри похвалу добри и разумни,
спрама похужденія злобни и пристрастни су-
дїа; и ономъ првомъ одушевлѣнъ да свако до-
бро

бро чини що може, а фторо да вменява шако
лако како воздухъ. Ни една истина ніе чеш-
ће речена него ова, да ниша подъ месецемъ
неможе бити башъ шако као щоби ми хо-
тели. морамо дакле покоришисе всеобщей
нужди, обраћати вниманіе наше одъ зла на
добро, и оно колико се већма може забора-
вляти а съ овимъ тѣшиши се и веселити.
Промисалъ э неба обично благъ и безпри-
спрастанъ; и кађь човекъ само съ терпѣ-
ниемъ постоянно у добромъ намѣренїю остає,
щоє добро и полезно по жели и о томъ
настони, онъ не за испо и на трновитомъ
путу добродѣтели, изобилни изворъ пи-
хога задоволства наћи. одъ срца защићена
щипомъ невинности и правдолюбія, одска-
чу речи клевете и злобе, какогодъ одъ
камените стѣне найошрїе спреле.

Ниша су сва злословія, поруганія и го-
ненія, одномъ списателю, кои э всегда и-
стине и добродѣтели спрану држао, спра-
ма сладостномъ чувствованію, да э онъ
одъ бoga получени талантъ на ползу чело-
веческого рода употребіо: и далеко после,
кађь се онъ у пра обрати, и не буде ни по-
хужденія человечески чувствовати, даћесе
многи наћи коићесе прудомъ нѣговимъ
ползовати, одъ зла уклонити и на добро
наставити.

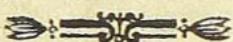
ГЛАВА ВТОРАЯ.

Гора въжества и испине

едно аллигаторическо, или иносказаемо видѣніе

Yеданъ есени но ведри данъ по поднѣ (каже намъ неки любителъ муса) поѣмъ я, по моемъ обичаю, при подножїю едне високе горе, около неке плодоносне долине проодатисе, за упокоити умъ мой одъ предполудневиѣга читаня, и у испю време, позабавити га съ тихимъ размишлѣніемъ они полезни вещи кое самъ читпао и научю. ноѣномъ сланомъ приувенуто лишће плодоносни древеса, неко спадаше, а неко како да иоще, одъ оногъ плода, кои э подъ нїовимъ покровомъ цветпао нарастію и сазрео, расстаписе и самога оставити жалѧше; осенявашега и покриваше. увеселявающи очи мое съ красотомъ створеня, возвоѣахъ умъ мои къ всеблагомъ творцу, и съ умилѣніемъ благодарностію срдемъ прославляхъ иѣгово о свемъ створеню милостиво промишаѣніе. Мое среѣ опвараше къ жели благотворенія, и съ воздиханіемъ призивахъ помоѣ свемогуїега, да ме сподоби кадъ годъ людма на пользу бити: у таковимъ размишлѣніямъ по удалимсе доспа одъ мѣста; и осептивши себе поутруїена зажелимисе одпочинути. При научію пещере неке, покрай кое спакловидни

по-

потокъ стечаше, и измѣни каменя и по каменю шущеши къ покою призываши, седнемъ на праву и суво лишне; овде ме тиши санъ подкраде, у коему, покажемисе, мѣсту, и ума моега падашнѣмъ расположению, са свимъ прилично видѣніе.

Наѣмъ се на едномъ широкомъ полю, на средѣ коега една превисока спаяше гора; тако висока, да верхомъ своимъ и саме небесне надузвишаваше облаке. Ова сва покривена бѣше великимъ множествомъ, на власпите младога возраспа люди: одѣкоихъ многи сѣ неизказаномъ ишниомъ, преко развалѣни каменя, и спренити висина, сѣ непрестаннимъ на предѣ спупанїмъ, пре свію други, узпузити и попетисе усердствоваху. Упазимъ друге, кои при почетку пения, иошъ ово брдо, и ово иошъ велегласно викаху, уздаюћисе даће свакога брда кое предѣ собомъ вићаху, и саме горе верхъ и весели конацъ љновогъ пута бити.

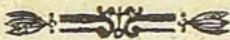
Но у своей ласкаливой надежди, сваки часъ наоћаху себѣ люто преварене; защо какобисе на предлежећу главицу попели, видлиби да је ова само, другой подножје, а она друга опетъ другой и тако далѣ. Сматраюћи я на ове ствари са удивљенимъ, явимисе ангелъ ума просветителъ и рече ми. Гору що видишъ предѣ побомъ, то је гора знанія илипи мудрости, на верху нѣ есть престолъ истине, али је тай верхъ далеко превише облака. гдига чисти и неугашаеми божества светъ вековѣчно осиява;

сма-

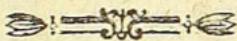
сматрай само на напредованѣ испине же-
лателья; мучи, и внимай.

Онда я упазимъ, да чиновни приступакъ
къ овой гори бяше еданъ найпречи путъ,
зовоми путъ езика. на овомъ путу стаяше
една благообразна, но весма замишлѣна же-
на, кое, усне у непрестаномъ движенїю
баху, као да нещо сама у себи чићаше; и
овасе нарицаше паметспрованѣ. Улѣзши и
упуштивши се я овимъ путемъ, и све пови-
ше приступаюћи къ гори, оспанемъ као
заглушенъ одъ безчислени речи и много-
различни гласова и начина изговараня и
слаганя, тако да ми се чисто учини дасамъ
при смущенїю сполпозиданя вавилонскога.

А кадъ почнемъ на саму гору сматрати
путъ многотруданъ, нераванъ и каменистъ:
кои иоще мучнii поспао бяше чрезъ вели-
ке гомиле развалина неки стари зидина и
зданија, преко кои сви пупници принуђени
баху као четвороножке пузипи и прелази-
ти. свимъ овимъ незгодама млоги одъ пу-
пника огорчени, предавахусе одномъ одъ
тешке старости разслаблѣномъ спарцу,
очаянїю зовомомъ, кои и съ такогъ тру-
дногъ враћаше пута, ни ти имъ дозволя-
ваše да се кадъ обазру и погледаю на гору
истине: а неки пакъ, по чемъ побѣде перва
неудобства, и поизпенюсе доспа високо;
предадусе подъ властъ едне дебеле но слабе
жене, именуеме разслаблѣнїе, и иѣзни-
нимъ двема кћерами самозадоволници и ви-
сокоумници и съ овима седећи на некимъ

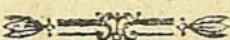
развалинама зданія, велегласно разказиваху
 нижнімъ одѣ себе, ща э на верху горе, сѣ
 толикимъ своезадоволствомъ, башъ као
 дасу одѣ туда дошли. Около среде пупа
 идући горе, упазимъ сѣ обе стране густе
 шуме сѣ непрестаномъ покривене магломъ, и
 на многе лавириинте (замршене башче и
 обграде) разделѣнѣ: по коима многонакр-
 сне и змиевідно заплещене, по измећъ
 трня и купина пупанѣ вићахусе. Овесе
 зваху шуме заблужденія и превара: и ту
 чуяхусе гласови многихъ кои біаху зашли,
 и викаху са сви страна мучећисе да се ка-
 ко размрсе; що э чудніе; многи укораваху
 друге као загублѣне, а себе управѣ ходити
 исповѣдаху: премъ дасе све то вѣђма да-
 лѣ ходећи замршавау; кађь кађь гди коя
 зрака испине сѣ верху горе спущашесе,
 ону тамну маглущину разгоняваше, и ону
 шуму мрака озаряваше, и пада, кобисе у
 заблужденію признао, имаћаше прилику за
 избавишице. Кобигодѣ и крозъ ове напа-
 сти благополучно прошао, приближаваю-
 ћисе кѣ блаженомъ горе верху, наоћаше
 свуда наоколо веселовидне меће и шумари-
 џе муса; измећу кои вићахусе предивне сѣ
 вечноцветућимъ цвећемъ посияне ливаде.
 Цѣли ликъ деветъ сестара и све три гра-
 џиѣ сѣ нима заедно, сѣ нїовомъ сладкомъ му-
 зикомъ и пѣснама увеселяваху утрућене пуп-
 нике, и нихъ иошъ кѣ мало подалѣмъ на-
 предованю ободраваху, одавдесе три, до-
 спа простране, сѣ приснозеленолиствени-
 ми обраћене древесами починяху пупанѣ,
 коесе, Басна, Фїлософія, и здрави разумъ зва-
 ху,

ху, и по коима се еднако къ верху горе, и къ престолу испине доћи могаше: но одъ самогъ подножја горе, и по овимъ и спимъ путанямъ, наоћахусе гди гди неке злоковарне и хитропрелстивелне сирене, зовоме спрасти, кое съ многоразличнимъ ласкателствами, и преухищреними сладострастиями испине желателъ съ пута испине свраћаху, напрагъ и съ собомъ одвођаху, и у дубраву заблужденїя опетъ увођаху.

Одъ свїю ови спрасти найгора бяше немарность; премъ дасе по виђшномъ виду нечиняше толико зла и лукава; но паче, глупа, и као нека слуша: сасвимъ пимъ одъ сваке друге кадъ бисе ова уморила, и села гди да одпочине, а другда би и заспала, могашесе многи украсти, измаћи и на путь къ испини возвратити: али кобигодъ подъ властъ немарности подпао, онай већь овомъ избављеню неби ни помислио, и та кобисе опетъ у долину незнаня низвало, и найвећи би испине хулитель и гонителъ постао.

По овомъ свемъ путу найболѣ би напредовао, кој би съ умбренимъ, но чиновнимъ и све еднакимъ ходомъ ступао; и гдигодъ на своме путу какву препону нашао, ту бисе позауставio докъ би э са свога пута лепо уклонио. Они пакъ кој преко мѣре нагляху, чрезъ велику ипнию и напрасливость, или одъ умора изнемогаваху, у малодушіе падаху, и волю къ далѣмъ

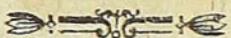

напредованю губляху; или же ліомъ да пре
свію до ю устрмлїни, сваку препону обла-
заху, и шако всегда спражни оспаяху, а
много редъ и прави пупъ губляху, нипи
сами знаюћи како, опепъ се у лавиринамъ
заблужденија на юаху: „бѣдно є найманї
що съ пута правога уклонитисе, ибо за
тимъ колико више ко спеши и каса, то ли-
косе одъ нѣга више удалява,, да не забора-
вимъ казати, да поизме ю шумарица муса,
нахо юахусе и неке дѣвице, мнишне и при-
творне зовоме мусе, за що по виѣшной сли-
ки, испе и праве чиняхусе; али нїове пѣ-
сне тако безъстыдне, сладострастне,
високоумія и самолюбія то лико пуне баху,
да кобисегодъ при нима дуго зауставіо, и
у нїовесе разпущене усладіо пѣсне, морао-
бы подъ владичество спрастси подпасти,
као упрнутъ съ горе истине датисе сву-
ћи, и у мртво нища незначеня и заборавлїни
езеро за вавекъ утопити.

Ума просветитель ангель смилуесе на
ме и отворими умна очеса да чисто и са-
ми горе верхъ, престолъ, и божествену
на нѣму упазимъ истину. Ова бяше у сун-
цезрачни обучена светъ съ коимъ све свое,
око себе стоеће любителъ осіяваше, и
нихъ венцемъ блаженства и славе увѣнча-
ваше.

О блажени и треблажени, (пунъ удивлї-
нїя речемъ я) они одъ сынова человѣчески,
кое є истина своимъ любовию уязвила,
плїнила и къ себи привела! истомъ я то-

изречемъ; кадъ мой просветитель покаже-
ми на средъ долине друго божество подъ
видомъ жене, зовоме добродѣтель. Блаже-
ни и они (речеми) кое она, у обиталища
вѣчне радоспи и задоволствва уводи. ща!
запишамъ я, зарѣ се и у долини добродѣ-
тель находи? безъ сумнѣнія, (одговорими
учитель мой,) она э и у долини, и на вер-
ху горе; и сама би испина безъ нѣ и мра-
чна била и памна; когдъ, безъ нѣзина
руководства кѣ испини мисли да иде, мо-
ра улавиринаамъ заблужденія вовѣки оста-
пи. безъ нѣ богати и велможа сирома бе-
дахъ и худъ оспае; словесна душа безъ нѣ
э аки скотска, и акосе на кои начинѣ и не
упопи у езера заборавлѣня, оспае само све-
ту на поруганіе. ко э годъ жели и люби
наоди э, у найвеѣмъ граду, како и у най-
манѣмъ селу, само гди люди има. Високе
науке, и особите вредности могу само до
мечтателнога довести височества, но безъ
добродѣтели све э сѣнь и призрака, при-
овимъ речма пробудимсе. сунце вѣкъ бяше
зашло, и я се наѣмъ савъ покривенъ ро-
сомъ: поипимъ дома, и напишемъ мое
видѣніе.

ГЛАВА ТРЕТАЯ.

Похвала Басни.

Едань мои добаръ прїятель запитаме, како-самъ я на таку мисао спао, да одъ толико преизрядни и преполезни вещи що се у книга-ма наоде; басне предизберемъ и на щампу издамъ. Дружеско питанъ, кадъ э памепно, а навласпите кадъ ми смысленно и задовол-но, на то одговорити можемо, всегда намъ э прїятно. Тада му я нещо одговоримъ: но онъ ме запроси, да му и на писмо по дамъ, да и другима некима покаже, кои се иоще у сумни наоде, билисе могло що задоволно на ово одговорити, или не. Оћешли на спи-хове, (запитамга) да одговоримъ, или на простной беседи? айде, нека буде на спихо-ве, (одговорими) ако се на нашемъ про-стомъ сербскомъ дїалекту, и са спихови щогодъ прїятно казати може: мени су на свакомъ езику спихови миди. слободно э пробирани (речемъ) и тако почемъ са свимъ распачамо нашу бутелку рацишдор-фера, желећи я нѣму спокойно почиванъ; а онъ мени спихомилосницу мусу, распане-мосе, и одемо свакъ своимъ путемъ. како ти дакле доћемъ у мое обиталище; иощъ онако поугреянъ вишереченомъ влагомъ, узмемъ перо и почемъ ово що слѣди.

Съ поплімъ сердцемъ я призовілъмъ изъ фри-
гіє мусу;

Да спріобщи свою сладостъ и сербско-
ме вкусу!

Да даруе любкоспѣ моме тихомъ гласу!

Да я деци кажемъ съ чимсе люди красу.

И да нима открайемъ превисоке, пайне.

Кое свакомъ, ко оће, могу бити явне.
Како намъ се испина у басну облачи,

А предъ децомъ незлобивомъ слободно се
свлачи.

Оди! о оди божія кћери! тебѣ зову деца.

Да те любе и признаду за найвећегъ
свешта.

Душе младе, незлобиве, то су твои
двори!

Ту ти царствуй! ту се слави! и ща
знашъ говори!

Ту воздвигни твомъ божеству прекрасне
алтаре!

И примай невинна срда за найлепше даре.
Сестру твою добродѣтель са собомъ до-
веди,

Твоє вѣрне садружнице у твой дворѣ
уведи.

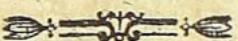
Слава, правда, и вѣрностъ знамъ дасу
кодѣ тебѣ,

Нити и ти можешъ кадѣ разлучитъ одѣ
себе.

Како э горамъ и долинамъ, када зима проће,
Кадѣ пролеће любко време на место и в
доће.

Сва се земля и дубраве поносе и красе,
Све птичице одѣ радости сладке даю
гласе.

Ше-

Шепа намъ се поливадамъ любоцветни
цвета,

Празнуюћи превесело поновлѣнѣ свешта.
Такоће битѣ мило деца кадѣ испина доће,
Кадѣ незнанѣ са злобомъ и варварство
проће.

Удрученѣ и неправда неће мучитиље люде,
Кадѣ испина и правица међу нима буде.
За то младежѣ простой басни усердно да
внущи,

Испина изъ нѣ говори, некѣ приклони
ушки.

Я кѣ платону и шулю неподижемъ главу,
Негѣ у басни езоповой ищемъ мою славу.
Щоће мени садѣ у старостѣ далматске
планине,

Када мени добро чине поля и долине.

На травици мирно ми је у овой лепој мећи,
Гди я нећу високога завидити срећи.

А кадѣ деца сѣ девойчицамъ доћу цвеће
брата,

Я ћу и све окосебе звати и сабрати.
Казаћу имъ многе спвари и щоће имъ битѣ
миле,

Како щосугодѣ и мени у детинству биле.

Я знамъ добро путѣ младости, ерѣ са мѣ
шудѣ прошао.

Нити самсе у спаваню садѣ овде нашао.
Радосе дете шоме учи, причемусе смїе,

Гди нитѣ га ко кара ни прети да бїе.

Сваки је радѣ що добро и чути и знати,
Мирно живити свакѣ жели, нико да зло-
папи.

Ову мудрость млада деца одѣ езопа уче,
Свс у игри и смејнију ерѣ се спимѣ не муче.

Чу-

Чудећисе пчелицамъ да се лепо слажу,

Свако добро у любови и слоги полажу.
Видећи и како лепе за медомъ по цвећу,

Трудъ и подвигъ признају за велику срећу.
Немогусе деца доспа начудити мраву,

Да велику мудрость има а малену главу.
За люту се зиму онъ у средъ лета брине,

Нипи э радъ да гладуе, нипи да погине.
Дивна мудростъ за децу! наука висока!

И промисаль о свачему свевидећегъ ока.
Орао лепећи надвишуе небесне облаке,

И одъ шуда бистровиди спвари свакояке.
Али му э мала фала пеняпсе високо,

За луду му съ таки крили остророги око!
Кадъ не мари за лепоту сунца ни месеца,

Негъ све гледа да упази корнячу и зеца.
Каке басна каковесу и нарави лава.

И за що се онъ нариче зверски царъ и
глава.

Слона и инорога, крокодила, бика.

Свјосе овде познае свойство и прилика.
Медведова пакостъ и злоба куряка.

И чемъ се вала надати гдј э злоба яка.
Смешно э чутъ ща у басни говоре магарци.

Како лепе корняче и мудрую ярци.

Маймуни маймунишу а лисице лажу,
Гуску да уфате или кокошъ тражу.

Чуднолипи у барами жабе крекекећу,
Сласть у блебетаню наоде найвећу.

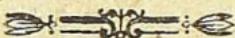
Паунъ има право кадъ се съ перјемъ дичи,
Али бисе застидио да зна како кричи.

И кадъ мачка преде лижесе и глади,

Мишу она о пакости и мисли и ради.
У игрисе мише ловитъ учи младо маче,

И по бари лепо плива излежено паче.

Пи-

Пиље мало разуме ща квочка говори,

Що му она заповеда и слуша и твори.
Ко може све описати ща у баснамъ има,

Щали дете у нима и учи и прима!

Небо земля и све ствари баснисе подлажу,

И науке превисоке чрезъ ю се предлажу.

И травица у долини и кедаръ на ливану,

Свой природни гласъ издаю на басне дивану.

Алъ ево ща найвећу басни дае славу,

И нѣйзину са звездами украсије главу.

Що је ю испина за себе избрала.

И чрезъ ю многу лажъ изъ свепа прогнала.

Злоба и лукавство и различне спрастни,

Привлаче на люде премноге напасти.

Незнанъ и ослепљава и држи у мраку,

И на ни наложе муку свакояку.

Когодъ дакле жели да му буде болъ,

И дасе избави беде и неволъ.

Некъ нестпои довека у мраку и ноћи,

Некъ отвори ума очи пакъ ћесе помоћи.

Ща је право и паметно што је богу мило,

Нитъ је нѣму щогодъ лудо кадъ прїятно било.

Добродѣтелъ безъ испине неможе оспати.

Нитъ се правда одъ неправде безъ нѣ разазнати.

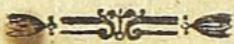
Испину ми басна каже за што я ю любимъ..

И уздамсе, мили друже! да мой пррудъ не губимъ.

ГЛАВА ЧЕТВЕРТАЯ.

О несогласію наши желанія.

Сматраючи да се већа частъ нашега недоволства на свепу раћа изъ несогласія и противоборенія наши желанія, у койма ми, поготову всегда, преварени оспаемо; а не одъ самовещнога у еспесиву зла: велика је потреба да се спарамо получить права и чиста понятія онога реда и закона по којему спвари, морају тако, а не иначе приключавати; ако хоћемо дасе довека немучимо безплодними желаніјами, и да не утврждавамо наше незадоволство на неразумномъ и гниломъ основанију. закони еспесивен ласно се разумети могу; нико у средѣ зиме непражи у винограду грожђе, нити на прешни прешана. и ко посје жирѣ не чека да му одъ ићга у неколико месеци велики распи нарасту. Душа человеческа природно уступа и подлажесе нужди, и наша желанія малакшавају и престају, како намъ разумъ покаже да ми нисмо у состояњиу ни задовољствовати. Ако ми пристойно разсудимо, ласноћемо познати да направно прављенje дѣла наши, тако определенимъ, посјоянимъ и неизменнимъ законамъ и правиламъ, какогод и броји; сиречь да дваредъ пепъ чини десетъ, подлежи. Какосегодъ раћи и распи оно що изъ земљи изниче, такосе испо у нами пишају и прирашавају наша обикновеніја: при-
вла-

влачинелна сила магнепова ніє яснє познаніа, неголи сострастіе ср҃ца къ ср҃цу, прї япеліства; и дѣйствіе примѣра, коисе мало по мало у природу преобраꙗва. Човекъ лакле, кои э совершено разсмотріо и сазнао природна дѣйствія како матеріе, тако и ума, битиже умѣренъ и правичанъ, у свемъ томъ, що изискуе одѣ божіегъ промисла; и знаѣе чесусе има надати одѣ природнога и правилнога разположенія вещи; нипти ѓе бити преваренъ у ономъ, що, како одѣ себѣ, тако одѣ други ожидали има. Многи, иначе добросердечни и правдолюбиви люди, за недоспакѣ пристойнога разсужденія и познанства, усудилисусе неку кривицу божіему промислу приписывати, що допуща, да млоги са свимъ презрителна и худа характера люди, до такови преимущество у животу долазе, кояби правично самому достоинству добродѣтели приналежела. Каква э то уредба промисли! (педоумеваючи веле они) да до богатства, у коемусе найважніе привременога благополучія средство соистон, неможесе тако ласно сѣ честностію, са благонаравіемъ и сѣ правдолюбіемъ, како сѣ немаренимъ честности, сѣ майсторскомъ хитростію и преваромъ, и са неправдомъ доѣни? ови се томе неби тако чудили, кадѣ би разсудили да богатство благонаравія душе, кое э вѣчно, и кое се чрезъ цѣну правде и добродѣтели купуе, са свимъ э различне наптуре, одѣ привременога богатства, кое се и сѣ преваромъ, и сѣ неправдомъ, и сѣ очевиднимъ грабежемъ придобити може.

Ка

Ка не мисли платити що э чеса вредно, како би могао што купити? ванъ да мисли украсти, а свакъ ніе за країу рођенъ. и сама чиста добродѣтелъ, често се може съ лукавствомъ и съ притворносцију украсти; али ко пощено име люби, и коби радъ, не да други мисли, него да онъ самъ у себи управъ зна да э пощенъ, неће ни пошо да краде.

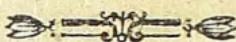
Ми вали да сматрамо овай светъ како еданъ велики пазаръ, гдји счастие представља многоразличне еспапе на продају, дасвакъ, що се коме смили, и у що се за люби, купи и поће своимъ пупемъ. Овде се наоде вещи свакояке, полезне, излишнѣ и малой деци що за игранъ служе, неки овде дођу да що украду, а неки да се опију. Богатство вѣчно и времено, име славно и похвално, или худо и безчестно; првда и неправда, добродѣтелъ и злоба: наука и незнанъ; свесе што на вашару овога света продае, и купити може: свака одъ ови вещи забележена э и има свою определено цену, пошо и какосе продае и на що служи. Наше време, наша стараня и труди, свесу то готови новци, кое ми морамо положити за оно що смо ради имати. Разсматраймо дакле, сравнијмо едно спрама другомъ, избирајмо или одмећимо: а потомъ будимо задовољни съ онимъ щасмо купили, и не тужимосе що неимамо и оно що нисмо хотели купити, и що смо одмештули; небудимо као неразумна деца, коя бихотела садъ едно, а мало после друго. Такова э сила благоустре-
нога

нога трудолюбія, да едно постійно и мудрісівно употреблїнє наше мої, кадъ
 ню ми кѣ одномъ намѣренїю и концу управимо, по вѣкой частпи усиїхъ и напредо-
 ванї полути. Ели ко (на примѣрѣ) науміо
 да се обогати? вала да избере пакови
 путь живопса коимсе може обогатити: или
 наводи или на суву вала да подложи живопъ
 свой многимъ бѣдствованіямъ; да здраво
 щеди и одѣ свои успа; да э скупъ и да не
 марй ни за що друго на свету него за до-
 битакъ. Точна честностъ и правичностъ,
 любовъ сродства, пріятелства, и человѣ-
 чества, услажденія ума у науци, у височі-
 имъ и благородніимъ упражнїямъ душе,
 у познаваню испине и добродѣтели у и-
 спитиваню дѣйствія умнога и вещеславено-
 га света, овосу све спвари за друге, а не
 за онога кои э науміо само за то да живи-
 дасе обогати. Овой дакле кадъ доїе кѣ
 своему желаемому намѣренїю, нека буде
 спимъ задоволянъ и нека не жали що неі-
 ма и оно за що ніє марю. Еслисе ти дру-
 ги пакъ залюбю у науку и мудростъ?
 если зажелю знати ща су гречески и ла-
 тински, и после ни други народа учени
 люди знали? вала да томе послу све свое
 младости време предадешъ и посветишъ:
 и тако съ постійнимъ трудомъ и съ вре-
 меномъ получишъ ща желишъ. Но какво
 я награжденіе одѣ моега труда имамъ?
 (пипашъ?) ако то незнашъ, самъ си кривъ
 що си изабрао оно що ніє за тебе: ней-
 машли познанї многи предивни вещи?
 сообщеніе и сожителство найкрасній умо-
 ва

ва кои на небу разума како звезде сяю. Немашли едну проспанноразумителну душу очищену одъ пропастки плашня сумња и суевѣрїя? душу способну дѣла мудрости божје разумевати и другима изящнявати? умъ богатъ, цветущъ, благоустроенъ, къ могућему совершенству доведенъ, преисполнѣнъ съ неисточимими сокровищами благородни забава и размишлѣнія, съ непрепонимъ пролећемъ нови понятія, са совестнимъ увѣреніемъ и чувствованіемъ достоинства, овога рода богатства? справедливое небо! ели могуће да човекъ у ово кратко време живота, за свое труде (ако ће они колики бити) веће награждене искаши може?

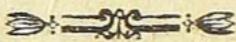
Али нѣели ово неко опорочене у света-правителству промисла да многи блаписе совести и душе човекъ до шоликога богатства доће, да може половицу једне націје купити? ни найманѣ! ерѣ э онѣ башъ на пай конацъ свою совѣстѣ, свое здравље, свою свободу, и свою душу предао. пакъ онде гдисе що продае морасе наћи коће то и купити: а коби други, разве онай кои э за прими њайвише настпояо? ели му право дакле завидипи що э и онѣ на пазару овога света купio оно ща э желio? отешлисe дакле ти вишеречени предъ овимъ, за то що се онѣ и кони и Ђгови у злапу сяю, а ти просто обученъ пѣшице одиши, застидити? ни найманѣ! одушевлѣнъ благородномъ совѣстю овако помисли: истина, да я тога неймамъ ща онай има; али я оно ни-

писамъ жёліо ни пражю; я самъ изабрао
оно що самъ возлюбю, и що мисе види
болѣ и дуговечнѣ; словомъ, я самъ съ мо-
имъ участіемъ благодаранъ и задоволянъ.

Ти, коиси кропка и смиреномудра сло-
женія, и возлюбіоси тихи и коликоти э
могуће независими животъ; нипти за до-
стойно судишъ предъ великима пузити, и
чрезъ то надъ манѣ одъ тебѣ пеняписе:
спарайсе за свое попребно и пощено жи-
влїнѣ, буди задоволянъ що ниси заплещенъ
у смупнѣ и пешка попеченія великого све-
тла. Услаждавайсе у взаимной любови теби
подобни пріятеля, буди благодаранъ съ по-
хваломъ твое мирне совести, съ без-
злобіемъ срца, и съ чистопомъ духа. А о-
стави привремена блистаня, онима коисе
за то могу болѣ гребати и чупати. Чло-
векъ некога чувствителства совести, кои
ни за какву користъ правила честности и
правичности нїе радъ преступити; нека се
не чуди, и нека не мари, що други, за то
немарећи, многого коеца чрезъ то добиваю,
кое би и онъ получити могао, дасе э ни-
ма уподобити холпео. Сократъ, Аристидъ,
Фоціонъ и нима подобни древни философи,
о спаю предъ свимъ свепомъ довека удивлї-
нїя достойни, за то що нipoщо нису хо-
тели сложити достоинство чисте добро-
дѣтели съ худостю задоволствованїя без-
поредаки чувства. Онису свакомъ чисто-
сердечно и слободно казивали какову жер-
ту одъ человека чиста совестъ изискуе, и
каковъ плодъ ова, такова будући прино-
си,

си, ниписусе пакъ соблажнявали ни смущавали, що већа часћа люди другояче мисли, и за нјове совѣтне немари. Ко жели дакле управѣ пощенъ, разуманъ и добродѣтельянъ да буде, мора пушемъ кои къ томе води спупати: ако либи пакъ радъ що друго, а не ово, имати, вала други да предузме пушъ. Жена коя жели честно и похвално име придобити, неуклонно пушемъ честности и добродѣтели ходи: ниписе обзире, нипи мари за оне кое за модами прче: ниписе на ни срди, нипи имъ за види. Пощено и похвално име, непорочностъ совѣтни, и спокойство срда, драгоценесу вещи, нити се за луду на торжищу овога светла предложу и као за ниша бацаю. Особито и чрезвичайно поспоянство, башъ и у шаковимъ предпрѣятіамъ коя нису похвале достойна, акосу ова одвећь трудна и мучна, показує особиту вредностъ и достоинство характера. Нема тога коисе неће удивити лесни, (иначе непощеной у аении жени) коя видећи да ће э мучити да изда неке свое пристрѣз за немоћи то учинити сама себи одгризе езикъ. Агесилай лацедемонски Кралъ; видећи едногъ злочинца да мужественно наказије сноси сажали и уздане говорећи. О какова э у овомъ бездѣлнику добродѣтель погибла! вѣчна щета за тако злоупотребљено мужество; найвећи знакъ великога духа и срда у тому состоинце, да ко избере себи какавъ знаменити и славедостойни предѣтъ, и за њимъ да настои чрезвь све време живота. Омиръ кадаръ

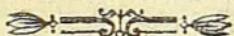

бјо Ахилесова и Екторова мужественна описати дѣла, но изъ тога не слѣдує да би онъ то исто и учинили могао, ниши би пакъ она два вимеза своя испа дѣла онако живо и огневито описати умели, како що и э речени изобразіо поетъ. Демо-стенъ э найславни на свету риторъ, али слабъ вѣйвода бјо: еръ бежећи едномъ предъ непрѣятели, запнесе за купину, пакъ стапне викати, помажите юнаци погибо!

Чрезъ ово слово препоручуе намъ се умѣреностъ наши желаня и изискиваня, да како сами себе, за свако исправлѣніе, способне непознаемо; шако ни одъ други то, неправедно да незаклевамо. Натура, какоегодъ у свему безчислена и неограничена, шако э исто, у частима оскудна и ограничена. Корняча нїе начинѣна да лепи, и даона нїе башъ шака каква э, неби э было на свету.

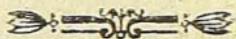
Натура э удивлѣнія доспойна, що свакога у чемунибудъ, по вѣшнему виду, различна на светѣ производи; но упоглавитому, то есть, да човекъ има едну главу два ока и проч: у томъ э савъ родъ еднакъ. Чудовища, на примѣръ съ при руке, или съ едномъ ногомъ човекъ, ово э чрезъвичайно, и едвасе гди чуе. Во обѣ одѣ наси зависи да составља нашега и здравлѣ наше непокваримо, дасе не осакапимо и не убијемо. Що су различне снаге и способства у людма за то су и разни занапи и начини живлѣнja, и сваки некѣ избере ща э за иѣга. Кони консу одвѣћь

ла-

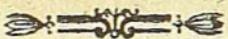
лаки и за трчанѣ способни, нису добри за пешко товаренѣ и попезанѣ. Да су на испи начинѣ, како образи, тако и људи и нарави человѣческе различне и у овоме э наптура прекрасна и удивљнїа до-спойна: но да люди у људима и наравима своима, и у начину мишлѣња свои, на примерѣ двоглавни, триручни, и едноно-жни не поспаю, што одѣ воспитанїя и одѣ ни зависи. Сви що наасѣ э годѣ на свету, можемо кои за едно кои за дру-го благопотребни и полезни бити; ако се само пристойно разредимо и разпо-ложимо. Лисица запипа Лава на що му Зецѣ у армї? да трчи и разноси писма одговори лавѣ. Запто дакле кађѣ види-мо еднога човека да има особите оптѣ-ности и доспoинства, а припому и не-ке мане и погрешке, неваля ради ови, да похуждавамо и оне: кађѣ ми и общима людма акосу само умѣрене доброте, пра-шамо кое какве мане и погрешке, кое ни-кому не вреде и непакосте.

Одѣ кађѣ су люди на свету и до данасѣ, и одѣ садѣ у напредакѣ мора међу нима бити, по њовомѣ званїю и начину жи-влѣњя, нека различностѣ. Селянинѣ немо-же бити у свему као грађанинѣ; добарѣ солдатѣ и випезѣ ће створенѣ за хи-тра трговца нити искусанѣ занапчїја за Поету и Философа. Одбацимо дакле про-спачка и безмѣстна примѣчанїја еданѣ противѣ другога; и беспутнє желѣ, о да-самѣ я тай и тай! а дае онѣ опетѣ не-

що друго! кой годъ у ономе у чёму э не-
 вала; по свой прилици, неби добаръ біо ни
 у ономъ ў чёму ніє. Обучаваймосе у по-
 знаню человеческого духа и нарави, пакъ
 Ѣемосе умести башъ тако ползовати е-
 данъ са другимъ као добаръ терзя съ
 аршиномъ маказама и игломъ. Одъ мудро-
 га и паметнога ищимо добаръ саветъ и
 наставлѣніе; одъ шалива и веселяка шалу
 и увеселѣніе. Са вѣрнимъ и постоянімъ
 содружаїтимосе, у настороню за обще добро
 будимо сложни и испоручителни. За децу
 нашу избираймо они начинъ живопса къ
 коемусе показую склонни и способни одъ
 зли и неправедни сви сложно бранимосе
 ижеланія наша къ добру управляемо. Ми
 сви природно желимо одъ колевке до гроба.
 Душа, срце и сва чувства наша не-
 преситано желе: и кадъ би човекъ одъ сва-
 ке желѣ престпа вѣхъ неби за ови светъ
 біо. Памептанъ човекъ жели що э дозво-
 лено, добро, и могуће, и у томе э благо-
 получанъ; а неправеданъ и неразуманъ
 жели или що э недозволено, или немогу-
 ће, и у томе э всегда несрећанъ. Аколи
 пакъ зао и неправеданъ и напредуе у сво-
 имъ желямъ и похопемъ, и са щептомъ
 ближнѣга свога богашице, и срећносе чи-
 ни да живи; заисто ніє завићеня но ока-
 янства и сожалѣнія достоянъ, зашто
 чрезъ то погибель на свою душу, и
 (кадъ годъ буде) на свою децу навлачи.
 Надъ нами э судбе око кое нась гледа
 и доброга добро чека а злога беда.

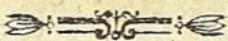
ГЛА-

ГЛАВА ПЯТАЯ.

О важности и благопотребности
доброго имена, сматраюћи то само
као средство привремене ползе.

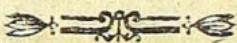
Будући да су умови и склонћия челове-
ческа безчислена и многоразлична, слѣ-
дователно и намѣренія њова, за коя они
избирају еданѣ или други живота начинѣ
морају бити шакова: зато и еданѣ нара-
воучителни списатељ мора по свакој
спасици живота за людма пристапи, пре-
дусретавши, и ни шако управљаши да имѣ
конацив намѣренія њова буде не само bla-
гоуспѣшанѣ но и похваланѣ. Сваки човекъ
природно жели да добије и спече доволно
иманѣ, да може лепо и по свомѣ склоне-
нию живити; кадѣ мусе дакле докаже, да
онѣ кѣ овомѣ испомѣ концу, известніе
и болѣ, сѣ честностї и правичностї,
неголи сѣ непощенѣмѣ, лажомѣ и непра-
вдомѣ може доћи; онѣће за испо, ако и
не за саму кѣ добродѣтели любовь, ба-
ремѣ за свою свойственну ползу настпоя-
ши да пощено живи и правично поступа.
Кадѣ се пакѣ, чрезѣ дуго време, шако
живити прѣобикне, и позна искуствомѣ
каквамусе одѣ тога полза раћа, онѣће
се, безѣ сумнїја; у шаково живљенї

залюбити, и постаће съ временомъ, не
 само за свою привремену користь, него
 и за саму къ добродѣтели любовъ добаръ;
 ванъ да му э (щоно речъ) са свимъ одѣ
 блати душа и срѣде. За оне люде коису
 самовещна припворностъ, лукавство и
 злоба, овде се нити мисли, нити що
 пише; али э шакови по срећи мало. За
 оне испе башъ кои желе или до лепа и-
 мѣнія, или догражданскe чести и доспо-
 инства доћи, пощенъ характеръ и лепо
 име обично много су нужнѣе вещи, него-
 ли испа вредность и способностъ. Акоће
 како люди, у неки мести, чрезъ злопра-
 вљеніе, или суевѣре, или навластито
 чрезъ разпущенѣ нарава покварени бити;
 немогу обаче до шолике слепоте ума и
 будаљине доћи, да за свою испу (ба-
 ремъ привременну) користь нимало не
 маре. У свакомъ нашемъ предпрјатију и
 послу, никада ми негубимо испредъ очију
 нашу собствену безбѣдностъ и ползу;
 зато акосмо ми башъ и лукави и непра-
 ведни, опетъ се здраво чувамо да лукави-
 му и неправедијему одѣ насъ у шапке не
 допаднемо: и колико већма, добаръ успѣхъ,
 у једномъ велике важности предузиманю
 желимо, иполико више, у томе, пощена
 и правдолюбива човека, за содружника и
 помоћника себи имати, спарамосе и на-
 стонимо. Кадъ годъ човекъ потребуе со-
 ћѣтъ и настављеніе тражига одѣ паметна
 и пощена човека. Ели болестанъ и потребуе
 лекарства, жели искусна и пощена
 лекара наћи. Ели у процесу, и знали да
 има

има право, радъ э праведна имати судію. Тражили що за себе и за свое да купи, негледа на шаренъ и на новъ дућанъ, него распипуе где лобаръ еспапъ, мислилise ко женити, или коя удавати, коису разумни и пощени себи подобне тра же. Узимали ко слугу или слушкиню, пипта ко су, и одъ куда, гдi су пре служи аи, и ище доказателство какосузе онде владали. Изъ овогасе свега види какове э препоруке човеку, одъ височайшего до най нижега состоянія люди, лепо име и пощенъ характеръ. Младъ човекъ дакле ка косе почне у общега живота дѣла меша ти, у томъ поглавито свое попеченіе нека полаже, да се о нѣму лепо мнѣніе зачне; у овоме э всегда полакъ добивено : а по томъ, колико више напредъ ступа, тоlikо вѣма некасе спара да то испо о нѣму мнѣніе распи; защо акосе разслаби, и на що полакоми, и у овоме напра шке поће, ласно у подозренѣ притвор ности падне, и чрезъ то савъ свой пре ћашни трудъ, и у напредакъ ползу, изгуби.

Поготову вѣћа частъ люди склонна э своему високоумію ласкати, на сваки начинъ лепо мнѣніе, коесе о другима има, умалываюћи и себе съ болима одъ себе сравниваюћи, шако да и весма добаръ човекъ, при совершеной цѣлости и непо рочности своега характера, и при всевоз можной невиности свои дѣла, нїе всегда извеспанъ даћесе међу толикимъ злоб нимъ,

бнимъ, завидливимъ и пакостнимъ людьма; у всеобщемъ лепомъ мнѣнїю содержати мої: нища манѣ у овомесе состои мудроствъ, да човекъ злоби и пакости са своимъ погрешителнимъ поступкомъ причине не даде, и тако злоба неимающи нащо подупретисе ни наслонити самающе одь себе пастій, и биши ће свету на поруганїе. Клевета безъ причине, раћасе изъ мечтанія, и изъ коекакви лукави измишливаня, и подобна э сапунске пene бешики, коясе за кратко време нещо види, али скоро изчезне: али кадъ ми, или чрезъ наше неразумїе или злобу дамо узрокъ дасе о нами ружно мисли и говори, коликосе попомъ приухищравамо дасе оправдамо и чисти покажемо, толикосе вѣђма мрлямо, и себе лукаве и горе показуемо. Догодъ ми нашу погрешку чистпосердечно не признаамо и на ню неомрзимо, дошлие э све наше раскаянїе цичаню прасепта подобно, кое, докъ га боли у боспану одрезати репъ, ужасно кричи, а како то престране, оно опеть при своей првой памепти и ђуди оспае. У овой, пуной различни спрасти и смутнѧ, света комедиї, гди се человеческе найнеповинїе речи и дѣла честно на криво разумѣваю и толкую, мучно и редко и сама невинность и благонаравиє одь опороченїя презренїя и мрзости избегнути и избавитисе може; колико вѣђма овима, онай мора подложанъ бити, кои самъ о себи, навлашъ и очевидно зло мислиши и говорили дае! даено э, и истиинито речено да э име добро бо-

бога^т него много^{го} богатство, защо ово лакше се може и добити и изгубити неголи оно; и ово служи за време, а оно за вовѣкъ. Помицляй последняя твоя и никада не-ћешъ зао бити, ово је блажена и вѣчна испина. Неправедносу те на смрть осудили! плачући Сократу вели жена нѣгова. То и естъ найвеће мое благополучје, да нису праведно: одговори мудри и добродѣтелни мужъ усердствујмо дакле и спараймосе по крайнїй всевозможности заслужити честно и лепо име, и сачувати себе у цѣлости непорочнога характера! све наше благополучје нека зависи одъ внутренњага спокойства савести наше; имајући всегда на памети оно последње време совершене испине, кадѣћесе свака тайна обявити; и що је годъ скривено открити: и кадѣће свака злоба и лукавство, и лажа и клевета, участие и награжденије свое съ онимъ имати коисе гречески по превозходителству нариче дїаволосъ по естъ клеветникъ.

ГЛАВА ШЕСТА.

О історії: и о поминяю славни
люди.

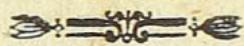
Історія э одно весма нужно, преполезно а притомъ радостно человеческому роду знанї. Овдесе ласно и сѣ веселѣмъ учиша се э одѣ неколико иляда година на овой земли нашей случавало: каковасу пре менїня међу людма бивала. Какосу царства велика, и различна народня владѣнїя и правлїнїя постаяла, и чрезъ какова средства и начине распила и цвешала; а по томъ и спадала и пропадала. Колико э благополучие да се човекъ може лепимъ прикладомъ давняшни люди, нима подражаваюћи, ползоватпи: и чрезъ испо ніово паденіе, одѣ подобногъ паденія чува юћисе, себе исправляти! щаће у будуща времена бити то неможемо знать: а ща э у прошаста было можемо и знать и одѣ тога ползоватисе.

Колика э полза у неизвестнимъ приключениямъ жиьота, не предаватисе руководству слепога догађая, кадъ се могу известни прошасти времена приклади, за благополучно управлїнїе имати. Саветъ стари люди полезанъ э младимъ, за то що они имаду више искусства; више су и видян и чули и самимъ дѣломъ позна

ли

ли: несравненно дакле полезнє мора бити искусство неколико иляда година, и са већију мудрога спарџа времена; кад ће добро прими и научи, и са зрелом ћу разсуждава. Савершено дакле познанство Јсторије младим ће прилаже лепта возрасла и зрељи нима разум ће дае: а спа-ре мудрим ће показује. Сверх ће свега обаче у Јсторији највеселе је и најполезнје чита-ти описанје живота и дјела, по наособи-то, именицији славни и добродјелни му-жескога и женскога пола люди. Во обще и испинито утврђдавасе да Ћеорија, то есть смотриванје, без ће практике, си-реч ће без ће искуства илици дјејствији ни-кад ће неможе савршена бити. Сматрајући дакле на дјела добродјелни лица, учи-мосе ласно, ако само о ћемо, нима подра-жавати. Знати ща је добро, пощено и праведно, и то испо дјелом ће исполнјава-ти, ово је всевисочайше савршенство зна-ња. За дати приклад је овога вида Јсто-рије; и за возбудити вкус и желю ћи читашу тога, описају на кратко жи-вот ће и дјела мудрога сократа којега сви просвештени народи знаду, и често спо-минују, а одећесе сад ће видити зашто, и с ће каквим ће правом.

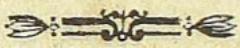
Сократ је син једног каменосечца име-нем Софрониска, и једне жене, званејем бабице, а именем Фенарете, родио је у Афини 469; година пре Христова. Из почетка научи занат је својега отца; и Јсторија чини воспоминание о првима спа-

шуама, кое представляху при граџе, и
 кое су предивно содѣлате биле. Видисе
 одѣ приуподобливаня, коя э овай пресла-
 вни мужъ у свои разговори употребля-
 вао, дасе онъ нимало није стидio заната
 ёвога родитеља и родитељнице. За чу-
 „до, (говораше онъ) да еданъ камено-
 „сѣчацъ толики трудъ и прилѣжностъ
 „употреблява, одѣ камена да начини чове-
 „ка: а дасе човекъ толико мало спара,
 „себе, синѣмъ камену подобнимъ за не-
 „показати! “ онъ себе нарицаше бабицомъ
 умова: защо, на подобїе свое матере,
 како ова помогаше женами рађати мла-
 денце, тако онъ помогаше умовомъ лепе-
 рађати мисли. Критонъ богати гражда-
 никъ у Аѳини, учини познанство са Со-
 кратомъ кадѣ овай иошче са своимъ оцемъ
 у каменосечству пословаше: удивлѣнъ и
 возхищенъ красотомъ разума нѣгова, у-
 грабига и извуче изъ очина дућана за по-
 светилуга Філософїи, и по томъ онъ
 исти буде еданъ одѣ први нѣгови ученика.
 Сократъ имао э за учитеља, пресловуто-
 га Філософа Архелая, кои познавши висо-
 ки умъ ёвога новога ученика, зачне кѣ
 нѣму шаково прїятелство, каковога онъ
 достојанъ баше. Онъ почне свою науку
 одѣ Фїзике, по обичаю школа падашнѣга
 времена, када, ову часть науке, у то
 време иошче шамну и несовершену, за
 Філософїю почитоваху. Сократъ познав-
 ши, колико э ова наука, иошче пада су-
 мителна и неизвесна, во обще челове-
 ческому роду мало полезна; онъ, (да съ
 ци-

цицероновима речемо речма) сведе нову Філософію съ неба, уведе э у Градове и поспави ю међу люде, учєши и како могу постапи праведни, разумни и добродѣтелни: и ово э наравоучителна Філософія. Овай млади любомудрецъ, но-
сіо э и оружје како и прочи Аѳинейци, и находіose э у различни боеви у коима-
се онъ витежки поднео; онъ э одъ мла-
дости, и достарости свое презвењ и
трудолюбивъ живопѣ любіо; и нико не
више одъ нѣга, толико презрѣнїе гор-
дости толику немарностѣ за богатство,
и толику любовь къ умѣреному живљеню
показао. Видѣши едномъ принекимъ велики
празника церемоніамъ чрезвичайну помпу,
премного сребро и злато, и свакояка мно-
гоцѣнна украшениј; ове достопаметне из-
говори речи. О срећанписамъ я що одъ
сви ови вещи потребе неимамъ!

Архелай македонски кралъ съ великими
обещаніями зваогае къ себи. но онъ на-
то одговори; нисамъ радъ поћи къ едномъ
човеку кои ми мисли више дати него одъ
мене примипи. Онъ э знаю (вели сенека)
да Архелай нѣга не зове да що добро одъ
нѣга прими и научи, него да имаћи га
при своеме двору, иоще горделивїи него
ју је, поспане: нити би онъ маріо да
позна своя крича понятїя о величеству,
разумно употребљенїе богатства, и начи-
нъ добро живити и умрети. Сократъ
э всегда любіо чистоћу и у одѣянїю, и у
покућу своме. Видѣши Андісена Філо-
софа,

софа, не за нужду; него дасе боли філософфъ
покаже у издератои алини, речему крозъ
твои испи издерати мантросъ, другъ
же Антісөене! видисе славолюбіє твое. Ме-
ђу прочимъ знамемени пими свойствами было
э у нѣму и всесовершено обузданѣ срдитпости;
слуга нѣговъ дадему едномъ узрокъ раз-
срдитписе, шада му онъ рече, видишъ! да се
нисамъ разлюштио садѣ би ше башъ звекнуо.
Еданѣ скотина човекъ ударила; нѣгови
ученици наговарауга да га пошаље онде
гдиће се научипи памети: на тай начинъ
говори онъ: да ме и магарацъ ногомъ удари
мораобига на судѣ звати. Кажу му еданѣ
редѣ да га неки нища човекъ, псуе и
ружи. Я му нисамъ кривъ; одговори: що
онъ нїе научио добро говорипи. Запишага
неко, защо млого ради и послуе у сво-
иой башчи, више него потребуе: чрезъ то
бивамъ здрави и ячи, слаће вечерамъ, и
болѣ спавамъ, у едно вече сазове неке
одѣ поглавипи грађана, прїятелѣ свое на
вечеру. Ксаноипа нѣгова жена люђашесе
що иной нїе казао да пригопови пристой-
нию вечеру. Неспаратисе за то жено моя!
оптвеша. Ако су ова господа наши прави
прїятели, долазиће више пупи на оваку
вечеру: ако ли нису, а они некѣ недолазе.
Запишага неко, како може пррпипти жену
свою, кадѣ другда млого виче и карасе?
трпимо кокошке и гуске що намъ яя носе
и лету пилиће: да како неби жену, коя
намъ децу рађа и подранюе?

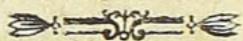
Жена нѣгова била э одѣ веѣ люта и напрасипа; и кадѣ би ко одѣ нѣга знати хотіо, защо э таку жену, кою э добро познавао, засебе изабрао? не чудисе томе, одговори, добаръ коникъ найрадїе на бесномъ и немирномъ коню яше: а да моя жена нїе овако люта била, небисе я научio дасамъ овако спреливъ. Она мени у своей лютини многе лепе лекціе даде: кое я никакъ неби знаю да э она одѣ веѣмина и кропка. Ова едномъ за дуго вичуѣи, радила э свакояко да га разсрди, а кадѣ види да нища не помаже; оде пакъ завати ведро воде изъ бунара пакъ пліось на нѣга. Онда се онѣ по првѣ здраво почне смеяти говорѣи, за дугомъ грмлявиномъ, нїе чудо да и здрава киша падне. Многи кратка ума изъ овога ће судити да э овай Філософъ бедакъ біо; али, како изреченіе делфіско, тако и нѣгова славна дѣла показую и сведоче да э онѣ премудрѣйши греціе біо. А ову сведочбу неби онѣ получити могао, да нїе одѣ свое Жене млого памепнii біо. Одѣ премного мудри изреченія и лепи речи що се нѣму приписую, изабраћемо овде неколико одѣ найпоглавиціи. Кажуму да э неки богати господаръ (иначе худи нарава човекъ) лепе дворове сазидао. болѣби учиню да свое нарави полепша и украси: защо кояму користѣ дасе люди дому диве, а дасе на домаћина сгаде! у време тридесетѣ тиранна кадѣ многи одѣ први и найбољи грађана изгубе имѣнje свое и животѣ: видишъ рекне сократъ кѣ едномъ Філософу

софу да смо и ми садѣ богати, ко зна
ща би одѣ насѣ било! люди праже богат-
ство и величество, како неки особити неба
благословъ, и као право средство своега
благополучїя: а ово честно бива средство
распѣтїй нїови нарава и изворъ нїове
несреће. Три правила живота найвише
препоручаваше онѣ ученикомъ своимъ; му-
дростъ, спидливостъ и мучанї. По нѣ-
говомъ мнѣнїю, наймногоцѣнїе наслѣдїе
шо еданѣ отаџъ сину своме оспавити
може, состоисе у вѣрни и добри прїятели.

Сократъ први редѣ сусретши млада
иоште Ксенофонта предпозна по погледу
нѣговомъ, да ће овай младићъ сѣ време-
немъ особити човекъ бити; запитага
гди се продају, те и те вещи: онѣ му
каже: знашъ ли гди се човекъ учи да буде
добаръ? незнамъ, одговори: време је већъ,
рече му: да се и то знапи постараши...
При некој части, сократъ изобличи по-
жестоко за неку погрешку једнога одѣ
свои прїателя. Болѣ би учинио, речему
ученикъ нѣговъ Платонъ, да си га на само
за то изобличио. Баремъ ти, одговори онѣ:
Кадѣ си мою погрешку познао, неби ли
могао паметнији бити, причекавши да ми
је на само кажешъ?.. еданѣ нагоенѣ бога-
ти човекъ шужашесе предъ Сократомъ
да се је одѣ ходаня озноио, и да је потомъ
одѣ тога назебао и разболио се. А твоје
слуге, запитага онѣ: незнелисе и они?
какосе неби зноили, кадѣ по васъданѣ ра-
де? али нима одѣ тога никадѣ ница разве

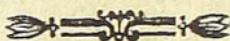
да више ждеру. Садѣ признай, речему онъ:
 да би и ти срећни бјо даси слуга, него
 щоси Господаръ еръ би бјо ячи и здрави...
 Видећи неке имуће люде да богато жер-
 пивују, и да златне и сребрне дарове бо-
 говомъ покланяју: ови люди, осміјајућисе
 рече, у некакве лакоме богове вЂрую... За
 всеобще добро, говораше сократпъ: валя-
 се Богу молитви. Али понаособито за се-
 бе що искати, то не ваља. Зајдо човекъ
 не може знати ща му је полезно... Онъ и
 самъ ићаше на комедију коясе ићму на
 поруганје играше. Запиталају га неки; како
 по посмејање прпити може? ласно, от-
 веша, онъ. Зајдо, све оно що ће испи-
 на я за шалу примамъ. Видећи едногъ
 Господина да одъ већъ жестоко свога
 работника туче речему, ти би много
 човечнији бјо да само разсудипи можешъ,
 били радъ бјо да и шебе ко тако туче...
 онъ гледајући да рано и недозрело воће
 неки скupo купую, рекне имъ. Аласте
 лакоми! па да причекате иошъ неколико
 дана, пакъ би то могли и слаже и ефти-
 ље имати.. Видећи Алџбїада да се по-
 носи са своимъ лепимъ полскимъ зданјемъ
 и башчами покажему земљописателну
 карту, и запиталају да му каже где је атика
 (Аѳинейски предЂлъ.) онъ покаже. А
 гдису ту твои дворови и башче? прило-
 жи: хе! заръ оћешъ и то да је на карпи?
 съ чимсе дакле поносишъ о суспниче,
 Благо ономъ, рече неко предъ сократомъ!
 Кој може получити све що зажели. Не,
 одговори онъ; него ономе кој је тако

задоволяњъ на ница не жели... Вопроси-
 га неко, зашо онъ щогодъ не напише,
 и по себи оспави. я доспа говоримъ,
 одговори онъ: и ако у томе що добра буде
 наћићесе коће по написати. Аколи не, болѣ
 да неостане написано. ерби многи срећни
 били дасу на песку, него на кожи писали.
 Напрасити люди веляше онъ, подобнису
 кишнимъ попокомъ, кои съ успремљ-
 њемъ долазе и пролазе, и већу ћепу
 неголи ползу приносе. Многи ница не у-
 чине у све време живота коеща чинећи
 и памовамо окрећућисе.... Онъ себе пріу-
 подобляваше брусу, кои самъ нереже, али
 ошри ножеве кои режу.... Еданъ високо-
 уманъ младићъ по лугомъ пушованю вра-
 ти се; и као поносећисе предъ сократомъ
 каже, да онъ ница ће нивидјо ни чуо,
 ни научјо одъ щаби могао боли постапи:
 Право! приода Философъ. Ербо си ти
 пунъ, да у тебе ница више неможе ста-
 ти... Душа овога особитога мужа, што
 је била залюблјна и возхищена разми-
 шљенијемъ и изпраживанјемъ истине, даби
 другда спојо по неколико часа, гдји на
 полу, или на торжищу као изванъ себе,
 нити би знао ща око њга бива, нити ко
 шуда пролази: и да онъ ће познатъ бјо,
 за оно що ествъ; одъ многи би вменђи-
 бјо да је съ ума скренутъ... Онъ познава-
 јући право својство и природу душе: то
 ествъ, да кадъ би на иляде година у здра-
 вомъ могла пребивати тѣлу, свегда би
 више знати желила, и у знанју би распи-
 ла; за то на краткосрѣкъ живота, и на
 бе.

безъчислене ствари, кое бисе могле знати, сматраюћи: чистосердечно је исповедао, да то управља зна, да ниша незна, сиреч у сравнђењу онога ща иоще незна. Къ подобномъ смиrenoособимудрју таштјосе је и друге привести; и некимъ себемнимимъ и самопочитаемимъ свезналицама самовещено доказивао је да иоще врло мало знају. Изъ тогъ узрока какобисе съ коимъ оваковимъ у разговорѣ пустпю, казаоби да онъ, ту већь, о који је речь, незна, и да би је радъ научити: за то искао би допущенїе питати: други пакъ, о совершенству свога свезнанія ни мало несумњајућисе едваби дочекао да га онъ пита. Овай пакъ са своимъ пиппанїмъ допле бига доведасамъ себи противослови, и да мора признати, да ни самъ не зна, ща је до садъ мислио и учјо, и да умукне... Абатъ фрагјеръ, остроумно је изјаснио, зашто је Сократъ овако поступао. ВознамЂривши онъ (речису реченога абата) на постојаномъ и непоколебимомъ основанију направоучителну науку поставити, морао је найпре све оне чарлапане у Философији кои у оно време подъ именемъ Софиста познати бјаху, и са њовимъ преухијреннимъ риторическимъ сладкоречјемъ сву гречју заслепљаваху, доказујући за новце и за интересъ да црно може бити бело, и на противъ, посрамити и за лажливе, како и що су били, показати. Итако чинећисе да ниша незна, и да је радъ одъ нихъ научитисе, у самой вещи доказаоби, да они съ празнима звече речма, и да баћъ

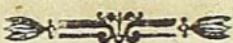

нища не знаду... Неки млади люди запи-
тавају га совѣтују имъ женихисе. Природа
вамъ напо совѣтује; али гледайши разу-
мно: разуманъ човекъ що избере при то-
ме оспаје, а неразуманъ чини као безсло-
весна риба, коя докъ нїе у мрежи радаби
ући, а кадъ уће радаби опетъ изићи.

Еданъ фісіономистъ (то естъ кои по-
знаци лица и погледа познае каквасу вну-
треня склоненія душе) рече Сократу да
ићга, ићговъ видъ показује зверонаравна,
безспидна, и пїјницу. Право имашъ, од-
говори онъ, къ свимъ тимъ злобама ј-
би склонѣніе имао, да се нисамъ съ разу-
момъ и са словесностю изъ рана одъ ни
обуздавати научio. Похвалису веляше онъ
живописци, кои совершено подобије лица на
икони представљају: но несравнено веће ј-
похвале достояње добродѣтелни човекъ,
кои, у души својој образъ божији показује.
Ща је огледало лицу, то је совѣстъ ду-
ши, ако се ова ту честпо огледа, и
тимъ огледанѣмъ ползовати хоће: овоме
Філософу, за найславнѣ свое люде дужна
је греџа благодарити: ићговису ученици
Алцівіадъ, Платонъ и Ксенофонтъ. Онъ
ничи је школу држао, ници време опре-
дѣлѣно на то имао: него је на свакомъ
месту и усвако доба успименно свою на-
уку предавао. Ићгово нарауоучење ници је
било мрачно, ници дївично; всегда весе-
ле нарави, био је любитељ проспоприго-
товљене части, гди остроумie и дру-
жеска любовь сло и пиће услажаваху. Онъ

често споминяше своимъ ученикомъ о євомъ ангелу совѣтнику и руководителю. По разсужденію найразумніи учителя, онъ, подъ именомъ овогъ пріятелскогъ и небесногъ духа, здрави разумъ, чрезъ дugo искуство просвещени и на любови къ добродѣтели основани и утверждени, разумеваше. Сократъ, све друге, онога времена и мудрованя прекоестествене и неразумителне тайне, оставилши на спрану, у самомъ срѹу човекову пражюе онай први и найпоглавишіи почетакъ, коига води къ благополучиу и къ блаженству: и шу э онъ нашао да човекъ неможе бити иначе благополучанъ и блаженъ, окромъ чрезъ правдолюбие, благотвореніе и чистоту живота. Онъ представляше свою науку шако чисто, природно и прости, да чиняше свое слышателѣ у самимъ себи наћи, ща и како о чему мислити надлежи.

Овай славни мужъ ученици друге нїе себѣ наиболѣ чувао, защо, о многобожїю, о закону и о правлѣнїю онога времена люди, одѣ већь слободно говорећи, злобу млотихъ противу себи возбуди. Нѣгови не-пріятели найме комедіанта Аристофана, кои, са своимъ смешнимъ шаливимъ и хипирасставлѣнимъ комедіама, мало по мало привикне прости народъ, да Сократа за подсмѣяніе узме. Онда се наће еданъ худи облагатель, именемъ Мелитъ, кои нѣга за безбожіе обтужи, защо онъ о многобожїю, по науци ондашићъ елинске

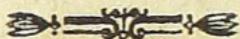
богословіе не умстивоваше. Лисіа съ славни
 репорѣ соспави едно слово на обранїе
 Сократа; и донесе му напрочипаніе: со-
 кратъ очипа шо съ задоволствомъ; пвое
 э слово, речему, по правиламъ ритори-
 ческимъ преизредно саспавлѣно. Али се
 правичностпи и величеству душе, и по-
 стоянству мудрога человека толика май-
 сторія слабо пристои. Нѣговъ одговоръ
 бїо э простѣ, но благороданъ, у коему
 чисто сіяю зраци невинности. Ево одѣ
 части нѣговъ одговоръ..... Я самъ кодѣ
 васъ обтуженѣ да я кваримъ младежъ на-
 поиваюћи ю наукомъ, почитанію богова,
 и правлѣнію гражданскому противномъ.
 моя э наука сва у поме била, да люди
 буду добродѣтелни и разумни. Мои су
 сви разговори, пипаня и одговори кѣ
 овоме конду управлѣни били. Ако се кои
 одѣ мои слушателя зао наоди, неймате
 узрока нѣгову злобу моей приписивати
 науци; имаде и много и добри, но я ни-
 самъ никада изискивао, да они свою до-
 брошру одѣ мене припознаю. Мое э све
 упражнїе было да свакога спара и
 млада; богата и сиромаа на шо увѣщамъ
 и наговоримъ да више вала почитованіи
 и цѣнити душу словесну, неголи, пѣло
 и сва богатства овога свепа. Я самъ не-
 престано казивао да богатство добро-
 дѣтель не раћа, а да изѣ добродѣтели
 свако добро, како во обще свима, тако
 и свакомъ по наособинпо произходи.

Ако се на ови начинъ младежъ кvari,
 пако я самъ повинанъ, и наказанія достпо-
 янъ. Ако ли ко мисли, да я неговоримъ
 истину, ласноме э изобличити. Я видимъ
 у овомъ собранію многе одѣ мои ученика,
 защо ми ко неспане у лице? Аколи се
 пакъ они спиде що зло на свога учите-
 ля очитовати, баремъ оци нїови, спри-
 цеви, браћа и ospали сродници, као до-
 бри грађани моралиби ме тужити, да
 самъ я синове нїове и сроднике разштетио
 и у заблужденіе привео. Но овде сена
 противъ слушава, сви сродници ученика
 мои, за мене спое, и мою примаю страну.
 Сограждани аѳинейци! судипеми каковамъ
 тодѣ драго; я се о моемъ начину живота
 нити разказати могу, нити га изменити.
 Я неписамъ дезертирао кадѣ самъ подѣ
 оружiemъ отечеству служio, нити садѣ
 пакъ, кадѣ самсе предао любомудрю и на-
 уди, могу одѣ моега места одустапи, и
 моимъ сограђаномъ неказивати, како могу
 постапи боли и благополучнii. Догодѣ я
 живимъ и дишемъ, не могу престапи го-
 ворећи вамъ. Любезни мои грађани! най-
 славнега града у мужесству и у наукамъ
 на земли! ће ли вамъ стидно шолико
 старати се за сабирати привремено бо-
 гатство, и, за скороизчезаemu честь и
 славу краткога живота прїобрести! а не-
 марити за вѣчно сокровище разума, и-
 спине и мудрости, и нерадити за укра-
 сити свою душу добродѣтелю и довестию
 у оно совершенство, коега э она способна
 и достойна! Осуждаваю ме неки за то, що

я свакога по наособито савепуемъ и учимъ;
 а нећу као спрашивица у обща народня
 собранія да долазимъ, и цѣломъ отпеча-
 ству сөвѣтпе мое да даемъ. Я мислимъ
 да самъ доволно знака мужества и неу-
 страшимости како у оружју, тако и у
 Сенату показао, кадъ самъ за правду цѣ-
 ломъ собранію на пропивъ стояо; и кадъ
 се нисамъ хотео силовитимъ и безчело-
 вѣчнимъ повелѣнїямъ тридесетъ тирана
 покорити. А садъ що не долазимъ у обща
 собранія; то не бива ни за спрахъ, ни
 за малодушіе, него за то, що совершено
 знамъ, да неби никакове учиніо ползе: и
 да нисамъ престао долазити, давноби по-
 гиную, безъ никакве ни кому користи: а
 по на особито сѣ многима разговараюћи-
 се, могао се э одъ тога ползовати кое
 хотео. Не срдитсесе що говоримъ слобо-
 дно; свакъ ко се усуди противитисе на-
 силію и неправди, онде гди ове злобе вла-
 даю и превозмажу, себе у беду меће безъ
 никакве ни себи, ни другому ползе. А вѣ
 прочемъ, о аенинейци! да я у овомъ край-
 ићимъ бѣствованію, не чинимъ, оно що
 оспади у подобнимъ обстоятелсвамъ тво-
 ре, то есть, що не припадамъ къ ногамъ
 вашимъ, що не молимъ са сузами, що
 не представляемъ предъ васъ плачевну же-
 ну и децу мою, волији да се на ни сми-
 лујете. То не бива нити изъ тврдогла-
 ве гордости, нити изъ презренія къ ва-
 ми, за вашу честъ, и целога нашега града
 я то нечинимъ. Валя да се зна, да мећу
 нами имаде грађана, кои смертъ за зло не
 држе,

држе, кадъ је онай кој умире праведанъ и пощенъ; него паче животъ безчестанъ и безъ добродѣлни горе, него смерть презиру. Садъ у старости моей, и при ми-
шлѣнью кое се о мени имаде (било то испинито, или мечтателно) после толи-
ки лекція, коесамъ я, що о смерти ум-
ствовавши вала, предавао и учю: били се
вѣнь мени пристояло одъ смерти плаши-
ти? и единимъ непристойнимъ последнимъ
поступкомъ, чувствително душе мое, у
време целога живота моего умствование
противъ внутренѣмъ совѣсти моє! увѣ-
реню, опорочити и унищожити?.. Нѣгови
злобители превозмогу, и нѣга на смерть
осуде. Кадъ му кажу, осудилисуне на
смерть, и они же умрети, отвеша онъ.
Нежалиши разспатисе одъ твои прѣяте-
ля? скороће мо се опетъ саспани, одго-
вори онъ. Млоди црковни учители при-
зналога за мученика испине. Аѳинейци
разказају после о смерти Сократа. Нѣго-
ве клеветнике накажу. а нѣму воздвигну
стапшуу, и посветему храмъ. живио је 70
година.

ГЛАВА СЕДМА.

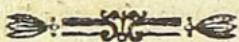
Абдала и Балсора една пер-
сійска Історія.

Име Хелимъ иоще э и садъ у свимъ во-
сточнимъ странамъ света на гласу.
Нѣга персіани до данашнѣга дана Хелимъ,
еспесства испитателъ називлю: защо онъ
познаваше све силе труда, разумеваше сва
содѣйствія звезда, и знаяше оне тайне
коесу у души Соломона сына Давидова на-
печатане биле. У исто време бїо э Хе-
лимъ намѣстникъ Црнога Двора Царева
Персійски, и верховнѣйши лекаръ Персій-
скага Цара Алнарешина. Овай владѣтель
бїо э найужаснїй одѣ свїю мучителя кои-
су и када у овои земли владали. Стра-
шливъ, неувѣрилъ, и немилосривъ,
онъ даде изѣ неоснователнога подозренія
придесетъ и петъ свои жена и двадесетъ
сина убити, одѣ коисе онъ сумняваше
да животу нѣговомъ могу бѣдствителни
бити. На последакъ скланяюћисе къ спа-
роски, уморисе одѣ толике на свою и-
сиу Фамилію свирепости, и боећисе да
се родѣ калифски са свимъ не изкорени
(калифи су били у Арапа и Персіана цари
и патріарси) да кѣ себи дозвати Хелима,
и овакому спане говорили. Хелимъ я сам-
се одѣ давногѣ времена мудrostи и до-
бродѣтели твоей дивio! сада обаче, оћу

да

да иши засведочимъ цѣлу мою увѣреностѣ, кою на тебе полажемъ. Я имамъ иоще само два сына коису иоще дѣца. Моя э воля да и ти кѣ себи дома узмешъ, и како свою дѣцу да и воспиташъ. Воспитай ни у смиреномъ, и одѣ свакогъ високоумія свободномъ настоянью кѣ научи и кѣ добродѣтели. На ови начинъ оће се породѣ калифски сачувати; дѣца ће моя по мени царствовати: нити ће пакъ желити да ми за живота престолъ отму. Заповѣдъ Цара, Господина моего, испунићесе, одговори Хелимъ; поклонисе Цару, и опиде.

Онъ одведе дѣцу у свой домъ, и воспита ни у наукамъ и добродѣтели. Млади царевићи любляху Хелима као оца свога, и нѣговимъ наставлѣніемъ допле предауспedu, да у двадесетъ осмой години возраспа у свакой воспочной мудрости искусни постану. Старїи именовашесе Ибрахимъ, а млађи Абдала. Ови живляху међу собомъ у тако совершеной любови, да и до данасъ у оной земли, каде за два прїятеля каже, дасе вѣрно любе; живу заедно као Ибраимъ и Абдала, веле... Хелимъ имаћаше едно едино дете, едну кћеръ: у кое, прекрасномъ тѣлу, краснѣйша обитаваше душа. Отацъ нѣизинијиша иїе пренебрегао бїо, що э ию совершенѣйшомъ у женскомъ полу учинити могло: и будући да садѣ она у испимъ, сѣ Царевићи, наукамъ обучавашесе, тако постане међу нима таково живљење, како међу два братца и едномъ сестромъ. Абдала,

дала, коега духъ кропчий, него другога
 бяше, придобие ю са свимъ у свою лю-
 бовь, и онъ ню шако возлюби, да му се
 чиняше, да и не живи, кадъгдѣ неби
 са любимомъ Балсоромъ біо: шакосе ова
 незлобива називаше дѣвица... Слухъ кра-
 соте и разума ове девойке шоликосе раз-
 гласи, да и до ушю самога Калифе до-
 стигне. Овай, подъ извѣшкомъ, свое на-
 глядати синове, у домъ Хелимовъ доће,
 и одъ нѣга закше, да му и свое деце
 другарицу, Балсору кћеръ свою покаже.
 А како э види, и съ нїомъ мало побесе-
 ди, остане нѣзинимъ пріятностима са
 свимъ поражень. узме Хелима на само, и
 овакому спане беседити. Хелимъ! Я самъ
 намѣренъ твоимъ вѣрнимъ заслугама до-
 стойно учинити награжденіе. И за тай
 конацъ, я данасъ, твою кћеръ, за мою
 избираамъ супругу. онаће одъ данасъ, са-
 мномъ заедно надъ персюмъ Царствова-
 ши!.. Како грома удареніе, зазвече ове
 спраовите речи у уshima доброго роди-
 теля, онъ добро знаћаше счастіе многи
 бѣдни Царица, кое э Алнарешинъ на ово
 достоинство возвишао: а при томъ и
 взаимна любовь кћери нѣгове, и младога
 принца Абдале, нїе се нѣму подкрасти
 могла. брзо се онъ повратни къ себи, и
 одговори съ понизностію. Владетелю на-
 родовъ! честити Калифъ! твой рабъ при-
 познае благодѣніе твое: но буди по-
 далеко одъ мисли твое, сияность крви
 Калифске са кровлю твоега лекара и слуге
 помрачиши. Що реко! реко! одговори онай
 съ

єв постпоянімъ гласомъ: и садѣ башъ не
 мислимъ мою речъ напрагъ узепи. И тай
 часъ заповеди Балсору довести. Коя и не
 саняючи да би що таково спари Калифъ
 о нїой помисліо; како чуе изъ уста роди-
 теля своега, на какво э ню високо достоп-
 инство Калифъ возвисити науміо, онесве-
 стне, падне на средѣ собе, и остане шу,
 ладнимъ покривена зноемъ, како суща мртва
 безъ движенія и диханія. Хелимъ плакаше
 горко и умоли Калифа да му оспави неколи-
 ко времена, да э онъ къ томъ нечаяномъ
 височеству полагано, и мало помало прїу-
 готови. Сирота Балсора, коей само по-
 мишлѣніе, да се мора одѣ своега любимога
 Абдале за во вѣки разстапи, горчие и теже
 него смерть бяше; одѣ препешке свое жа-
 лости и шуге падне у опчаяніе, и одѣ то-
 га нападне на ню жестока огнющина, та-
 ко да очевидно отъ данѣ до данѣ къ гробу
 се приближаваше. Хелимъ видеши да се она
 одѣ болести и смерти ни на кои начинѣ из-
 бавити неможе, ако се пре не избави оно-
 га ужаснога помишлѣнія даће за калифа по-
 Ѣи: науми да ю сѣ помоћю саме (да тако
 речемо) смерти, одѣ Калифа и смерти о-
 слободи: онъ спрѣобщи свое намѣреніе кѣ-
 ри своей; и ободри ю да се небои: она со-
 изволи на све. Онда иной да онъ, нещо па-
 ково пипи, одѣ ща э морала обумрети и
 неколико часа са свимъ мертвой подобна
 лежати. Яви Калифу да се э Балсора пре-
 ставила; кой, будуши да э ню за царицу
 изabrao бю и нарекао, заповеди Хелиму, да
 э у царскимъ, црнога двора гробницамъ по-

греч-

гребе. Хелимъ даде ю тамо скоро пренети; и подѣ извѣтомъ, даће ѡ ту пре, по обичаю балсамирати, не колико дана надѣ љомъ плакати, тако спварѣ разположи, да се и онѣ ту чрезъ не колико времена на само бавити и задржавати може....

Тай испти данѣ кашнѣ донесеесе ту и друго царске фамилїе пѣло, и то ѡ било Абдалино. Обичай ѡ бїо Калифовѣ, какоби ко одѣ нѣгове фамилїе преставиоце, таки бига безѣ сваке помпе дао пренети у Гробницу црнога двора; и ту бига Хелимъ балсамирао. Овай чувствищелнога ср҃ца младићъ, видећи ща любима нѣгова страда; и не видећи никаква средства да иойсе помоћи може, одѣ превелике жалости и туге ср҃ца разболисе люто, и нехопећи никакова утѣшенїја чупи, ни ела ни лекарства примати, сѣ мирномъ предузме себи душомъ, за предрагомъ својомъ на други поћи светъ. Хелимъ у таковимъ обстоятелствамъ видећига, наговорига да узме неко пиће, коећега лакше и безѣ муке чинити умрепи.... Балсорасе пре пробуди; коју, милоєспиви родитељ у своя милошће пуна родитељска објатіја къ ср҃цу своме заграли: даде иой неко укрепищелно лекарство; и за учинити да ово болѣ дѣйствије и већу силу има, покаже иой близу нѣ Абдалу нѣнога: препоручи иой да га чува докѣ се и онѣ пробуди, а самъ оде донестиши ѿ за нїову рану и подкреплѣније. Анђелъ хранитељ неби могао сѣ већомъ любовију праведну защищавати

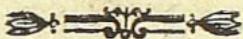
и чувати душу, него ѩо э она любимога свога тѣло гледала и чувала. Кадѣ се овай у свое време пробуди; не будући предизве-щень о измишлѣнью и майсторїи воспипта-тела свога Хелима: и кадѣ упази при сяню кандила, коя шту непрестанно горяху, присе-би душу и срѣде свое, неописано э било нѣ-гово удивлѣніе и сладость. Нѣму се учи-ни да се э топрвъ садѣ нѣгова душа, у оби-талищамъ вѣчнога покоя пробудила, и да э нѣгове любиме духъ нѣму у спрѣніе дошао, дага у блажени Божіи уведе рай. А кадѣ му ова придомишлѣнѣ и мудро свога Опца предпріятіе разкаже, и сву тайну откроє: онда онѣ возда хвалу и благодареніе проми-слу всемогућега, за таково благо, о себи и своей любимой устроеніе и расположе-ніе. Ово обиталище мертви балсамирати тѣлеса, на мѣсто ѩо би га спрашило и грозило, покажемусе пріятніе и веселіе, не-го испи Калифовъ дворъ са свимъ велико-лѣпіемъ своимъ; защо се онѣ овде вѣнь у безбѣдствију съ миломъ нахоћаше својомъ. Она надѣ гробницами ужеженна кандила учинемусе толике на кругу небесномъ сия-юће звезде, кое нѣму само на то служаху, да онѣ може гледати и видиши красоту да-нице свое, коя нѣму светло сунце и весели новога живота данъ предвозвещаваше— О-во зданіе називашесе црни Дворъ, защо савъ одѣ црнога финога мермера сазиданъ бяше. Стопина нѣгови околни врати одѣ скупога црнога Ебанова дрвета устроенна, одѣ толикова числа спражана све црни А-рапа неусипно чувахусе, тако да шту никомъ

дру-

другомъ, кромъ намѣстнику тѣга Двора, то есть верховномъ Калифскомъ лекару, улазакъ допущенъ небѣяше, Овай самъ сваки данъ ту улазаше, кандила ужижаše, место у чистоћи содржаваше, новоумерше балсамираше, и свако тѣло на пристойно полагаше мѣсто. За то э Хелиму дакле ласно было, свако вече деци своей потребни припипакъ доносити — Персіяни вѣроваху да и душе умершихъ, у поме двору, до новога пребиваху месеца, а у ово доба у само поноћи, да се велике воспочне рајске зовоме двери same одъ себе отвараху, и новоусопшихъ душе излазаху, и у свое определѣнїе одлећаху; и за то у ово време сви стражани ниџъ на землю падаху, и съ великимъ благоговѣйствомъ и спрахомъ позадуго тако лежаху. Мудри Хелимъ ово народнѣ вѣрованї на ползу употреби свою, и тако изъ овога места децу изведе свою, и одведе и по далеко одъ града на гору Караканъ, гдј онъ прекрасне лепиѣ дворове и предивне имаше башче, кое му э самъ Калифъ поклоню, кадѣгае единомъ одъ тешке излечio болести. Овде онъ самъ венча и благослови овай вѣрни парѣ деце свое. Абдала подъ званiemъ башчована у десетакъ година, вѣћу часть оне горе у прекрасне преобрази башче; а при томъ книге, и любомудрїе, а сверхъ свега еднака и непремѣнна любовъ и сладко содружество миle свое Балсоре такога у ово залюбе мѣсто, да га за свега свешта царство неби променю, ни оставio бїо...,

На десеть година нїовогъ блаженогъ овде пребиваня, умре Калифъ Алнарешинъ, а Ибраимъ синъ нїговъ прими скиптаръ правлїнїя. Овай у еданъ летни дань около горе Каракана ловећи. Знаюћи да је нїговъ любими учипель у свои лепни дворови, поручиму да ћега посепити и съ нимъ руцапи. У подне дође млади царъ уморанъ и гладанъ. Хелимъ га весело причека и лепо угости, а кадъ га развеселїна и доброволни види, каже му да му иоще найслађу частъ и найлепше угощеније показао нїе; пакъ онда разумно, мало по мало (за прїуготовити га къ нечаяномъ прерадоспномъ гласу) почнему говорити о Абдали и Балсори. Едва царъ половицу разговора чуе, остало разумевши, одѣ презблнє возхищенъ радости, скочи на ноге, и знамъ! знамъ све! восклике. Живъ је мой братъ Абдала, и прекрасна Балсора. Падне на вратъ Хелиму, любећига и сузами обливаюћига рече: А сладки немилосердни отаџъ и учителю! како си могао тако немилостивъ бити, и десетъ ме година у жалости за милимъ братцемъ и за сладкомъ сестрицомъ держали! Гди су! о гди су! срџе и душа моя! отворесе една са стране врата. Уће пожелаеми башчованъ, водећи са собомъ свою прекрасну башчованку, а предсобомъ гонећи чопоръ четворо дечице. — — — Що је овде слѣдовало, нити је вредностъ ни могућство пера... Ибраимъ видећи да ни пошто неможе приусовѣтовати Абдалу и Балсору да половицу царства узму и

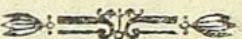

да царствую. Да и онъ себи близу ни сазидати дворове, и кадъ би годъ могао одъ многопруднога попеченія царствованія, и одъ молве правлѣнія и заповеданія отда-
ниши: шу би долазіо одпочинути и ублажитисе. Ибраимъ, по доволно, царскомъ достоинству пристоехи добродѣтелни го-
дина, престависе безъдѣланъ. А сино-
вацъ нѣговъ, првородни Абдалинъ и Бал-
соринъ синъ, Абдала именемъ царемъ по-
стлане.

ГЛАВА ОСМА.

видѣніе Алмета дервиша.

Кадъ Алметъ дервишъ, кои Свето Кандило у пророкову Гробу неугасимо Чуваше, у еданъ данъ одъ свое упреній успане молитве: Кою онъ свако юпро, предъ врати Храма, къ восстоку окренутъ, съ лицемъ къ земли приклонѣнимъ, исполняваше: упази онъ едногъ у свѣтломъ одѣянію, човека. За коимъ множество служитеља слѣдоваше; кои предъ нѣга спане, и глядаючи га съ неотвратнима очима, показываше да съ нимъ беседити жели. Дервишъ приступи къ нѣму, поздравига са учтивостю, и запипага, едали онъ одъ нѣга що зактевати има. — Алметъ одговори странни гospодинъ, Ти видишъ предъ собомъ едногъ човека, коега ј рука преизобилнога благосчастїя съ крайнимъ незадоволствомъ и окаянствомъ обременила. Све ща самъ ли када, као средство къ благополучию, желю, получиосамъ съ преизобилjemъ, но са свимъ тимъ я самъ незадоволянъ; и ово мене у опчаяніс приводи. Я жалимъ и тужимъ за бежанѣ времена, кое мени безъ никаквогъ у живаня пролази, неимаючи нища друго одъ будущега ожидавати времена, разве те испесуете и попеченія, којсуми у прошастю преко главе прешла; радъ би да и нейма заме нища будущега. Нища манѣ, грози се

мени упрсима срѣте, кадѣ помислимъ да и у напредакѣ ѿгодаѣ бити може. Она вѣчностѣ коя многимъ бѣднимъ за упѣху служи, ужасѣ на мене наводи, зашо знамъ даће доћи, и мой празни изкоренити жи востѣ! а моему бѣдному битїю никакова неће остати слѣда, какогодѣ ѿ видимо да се едногѣ бистропловућега корабля случава трагу, кадѣ се воде занимѣ затворе и сравне. О Алметѣ! Алметѣ! Ако си ти гдигодѣ у сокровищамъ мудрости, какавѣ годѣ познао и нашао начинѣ, коимъ се у овомъ свету задоволство и благополучије обрести и получити може, молимъ те Бога ради! покажимига. Я самъ єв овимъ жељаниемъ кѣ теби дошао: али ти нећу заштити, да и ово мое намѣренїе и желя, ме не веема устпрашаваю и плаше, да и овде ѿ подобно моимъ прошастимъ намѣренїямъ, коя су ме всегда варала ссуђавала и заслеплявала, не познамъ и неискусимъ. Ђо по гледомъ ужаса и сожалѣнїя гледаше Алметѣ на едно створенїе, коему разумна словесностѣ, илипи Душа, за известни безсмертија залогѣ служилии могаше; а оносе шимъ нимало ползовати неумѣћаше: но скоро се опећи на нѣговомъ лицу, обична ведриностѣ и тиха любкостѣ покаже, и онѣ му рече. Странни мужу! Дерзай и небойсѧ, я ђу теби радо, одѣ вишнѣга получено спрѣобщити знанїе... Я седнемъ едномъ предѣ вече, одѣвѣћи нѣшо замишлѣнїе, предѣ храма обградомъ; и обратимъ очи на множество сѣмо и шамо мимондућега народа. Сви єв великомъ наглостию спѣшаху неки

на

на десно ј неки на лево, ови горе а други доле. На образу своју напечаћена бяше брига и печалъ. Сиромашни на богатје са злобнима и завистливима очима гледаху, а ови на оне горделивеги презритељне погледе окрећаху. У мало речи едва се ко задовољињ и благополучанъ виђаше, зашто мало у кога прсима братолюбно и човеколюбно Срце обитаваше. О бѣдни скороизчезајема живота люди ћојкоју конџу ви тако пежиште! помислимъ я, у сожалѣњио о нима. Ви сви тражите неко благополучје, али за луду, ербо, по свой прилици, нѣга овде на земли нейма. Иначе, какоби могло бити, да они, кои на себи персиску свилу и египетски муселинъ ноје, да су тако нездоволни, попеченја и молове пуни, башъ као и они којсе у преденю и тканю ши матерја прруде, да одъ тога свое живље пристају и получе? Испи киричје и слуге кои ове вещи на наповаренимъ камилама преко далеки, песковити и безводни пустинја преносе, не пужесе више, него они кои и купую и ноје. Светли дјаманти и проче драго каменје ели кадро болест ъ на здравље премѣниши, или живот ъ продужиши, и одъ смрти избавиши оне на којима блистају? или баремъ, можели ово каменје спајашелѣмъ својимъ сполико задоволства прїузроковали, колика је мука они јадовника кои и у утробамъ планинскимъ траже и изривају? кои су изключени изъ доброте естества, којима, је данъ и ноћъ све једно, живи погребени живу, и у вѣчномъ се мраку муче и уздишу. Ако дакле они, којсе сѣ овима скупима

вещма диче и поносе, нису баремъ толико
 благополучни, колико су они щосе о шомъ
 муче, злополучни: какавъ э суепни санъ
 человечески животъ! и будући да се толи-
 ка разностъ мећю створенїмъ наоди, ка-
 коће мо ми руку и разположеніе творца
 безпристрастнимъ и справедливимъ на-
 рећи?... У исто време кађъ се на ови на-
 чинъ мое мисли многоусугубляваху; и раз-
 мишљаваюћи а я многоразлични недостап-
 ни и о мени видимимъ науредностима у е-
 спесству наоћахъ я по моји памети, да
 би се много кое ща, и другояче и болѣ у-
 чинили и разположили било могло. Кађъ
 внезапу почувствую ј неко чрезвичайно
 у моимъ чувствамъ премененіе: сокакъ, и
 по нѣму угњѣпаеми народъ, и савъ градъ
 Мека изчезну испредъ очю мои. Наћемсе
 на брду едне планине седећи, и упазимъ съ
 десне стране видъ Ангела Азорана изобли-
 чипеля. Ужаснемсе при овомъ видѣнїю:
 горловъ већъ припасти, и негодованіе нѣ-
 гово съ опрошения прошеніемъ утолити,
 чуемъ да ми рече, да шако у миру седимъ,
 да слушамъ и гледамъ. Алметъ! приложи
 онъ. Ти си животъ свой размишлѣнїю по-
 свешио, и всегда си желio съ разумомъ сво-
 имъ неразумне, изъ заблужденїя прелести
 извести, и продерзливе одѣ пропасти зле-
 бе отвратили: Али си ти книгу есте-
 ства безъ доволногъ разумѣнїя читао. О-
 на ће се садъ предъ тобомъ отворити.
 Внимай и умудрисе!... При овимъ речма по-
 гледши я предасе, угледамъ едну ограду
 тако красну, како що описую едемски вер-
 то-

шоградъ. Посредъ ове ограде, пружашесе еданъ зеленъ путь, а при концу овога бяше пустиня, преко кое представляшесе не- провидима мрачносѣть, овай путь бяше съ свакога рода древеси осѣнѣнѣ, коя у исто време съ цвећемъ и изобилнимъ покривена бяху плодомъ. Множество безчислено пи- ца, на гранами ови древеса сладко пояху. Сву равницу ове ограде, многовидно по зе- леној правици цвеће украшаваше, и савъ воздухъ мириромъ своимъ благоухаваше. Съ едне стране овога пупа, кристаловидни потокъ, по између зелени међица са сви- кимъ своимъ течениемъ по златномъ песку шушаше, и гдигди малена езерца съ различ- нимъ водни спруја скаканѣмъ саспавляше. Съ друге стране холмићи неки съ гроздо- изобилними посађени лозами и съ некако- вимъ у себи пещерами, превесело и удиви- телно очима позорище предлагаху. Съ неиз- реченимъ услажденiemъ сматраюћи я на о- во восхитителнога удивљенїя месину, упа- зимъ на срећу вишеописаномъ путу едногъ дубоко замишљногъ човека. Овай држаше прекрщене руке у нѣдри, нѣгове очи и ми- сли земли бяху прилепљне, видъ нѣговъ издаваше печаль и ужасъ. Тежко уздишући обазреобисе онъ кадъ кадъ око себе. Угрозибисе кадъ би годъ погледао на предъ со- бомъ лежећу пустиню; хотеоби спати, Алига Некакова невидима сила тамо попе- заше... Коя э ономъ човеку люща неволя! помислимъ у себи: да у таковоиъ месину никаква нечувствуюе увеселїя: и хоћахъ усудиписе одъ Азора о томъ изяснѣе про-

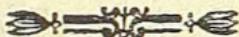
єити. Но онъ предваривши прошениe мое, речеми. Погледай садъ на лево: книга Е-стептива предъ очима твоими отворена спой, сматрай, и уразумисе! Погледамъ налево и увидимъ међю двема каменистимъ планина-ма едну широку песковиту поляну. Нища се ту зелена невиђаше, и обе оне планине ни найманя неосеняваще сѣнчица. Сунце са средъ небеснога круга среде сѣ пламени-ти свои зраци безводну ону опаляваше по-ляну. Али при концу ове, отварашасе ве-села плодоносна, сѣ весели Лугови и Лива-дами, и сѣ великолѣпними зданіями и дворо-ви украшена страна. На средъ оне суве поляне усмотришь едногъ прудосносногъ, праомъ покривена и зноемъ обливена чове-ка. Полу нагъ, жеданъ и упруженъ, сѣ веселимъ лицемъ и очима на ону лепу гле-даюћи страну шамо усердствоваше... Я са-да обратимъ лице къ Азорану, и зажелимъ одъ ибга, овога видѣнїя изяснѣнїе. Споме-нише Алметъ, рече ми онъ: да овай светъ, у коему люди за неко време живу нища дру-го нie, него пупъ и прешествie у други; и да ново право благополучие не зависи по-лико, нити одъ лепоте нипи одъ ружно-ће пуша, по коему они шествую; коли-ко, одъ намѣренїя и конца, къ коему они теченїе управляю свое. Страхъ, или иад-ежда, у коима они овде живу, опредѣлява цѣну новога намѣренїя и конца. Онай не-срѣћни, кои у оной лепой огради оспани желяше, и на ограничие ограде сѣ ужасомъ гledаше, благе надежде лишенъ будући, све оне приятности, кое подъ нимъ, надъ нимъ,

нимъ, и около нѣга стаяху нечувствова-
ше. Всегдаши спрахъ, да оно, кое ни пи-
баремъ уживаше, не изгуби, непрестанно
та мучаше. Прионако сладкомъ пѣнію пи-
ца онъ баше са свимъ огуглао. Зелена штра-
ва, неувенямо цвеће, плодоносна древе-
са, тихо штежење, биспрота, и шущанѣ
потока, и свїю они вишеописани предмѣта
красота, ни найманѣ дѣйствије на нѣгови-
ма већь запуплѣнима чувствама причини-
ти немогаху: зашо онъ ни очему другому
већь мислици могаше, всегда и непрестан-
но, само о оной пустини и мраку кое ту
окружаваху ограду мислећи. А на противъ
овога, онай, що преко оне песковите и
многопрудне прелазаше поляне, бїаше при-
свемъ пруду и муци благополучањъ, зашо,
прѣятни погледѣ, на весело терпеливодуш-
нога путешествїа свога окончаније, нѣга
утѣшаваше, и благонадеждїемъ срдце нѣго-
во прохлаждаваше. Сваки дакле, кои себе
за странна и пришелца на овой земли сма-
тра и познае, мало мари ели путъ коимъ
онъ пролази, раванѣ или нераванѣ, цвето-
випѣ или песковитѣ и трновитѣ, само на-
далисе онъ, даће у таково место доћи и
доспети, гдји исто трнѣ овога живота пу-
тила изгубиће се и изчезнути. Ща э дакле
вѣчна премудростъ неравно и неправедно
разделила? Оно, що, у свакомъ состоя-
њю може човека благополучнимъ учинити;
а безъ ща мора човекъ у комъ му драго со-
стояњю бѣданѣ и окаянѣ бити то э добро-
дѣтелъ, а ова э свакомъ могућа, и че-
сто маленомъ селянину возможнїја, неголи

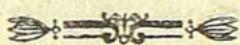
ве-

великомъ дворянину и властелину. Немой
дакле никада заборавити ово видѣніе, и
сохрани дубоко у срцу твоме речи мое да
можешъ заблужденимъ путъ къ благополучію
показати, и судбине божіе предъ краткими
видѣніемъ человеческимъ умомъ и очима
оправдати. Иоще речи Азоранове у моима
звоняху уshima, кадъ ово чудесно предам-
номъ изчезне видѣніе, и я се опетъ на-
ђемъ у преддворію храма седећи. Сунде э
већъ давно зашло было, и множес্তво на-
рода къ покою обратило. Торжественна
полуноћна пишина, и всецѣло разрѣшеніе
неразумнога моега сумнѣнія, напуни срце
мое тихимъ покоемъ, и такотписе вратимъ
подъ покровъ мой славу воздаюћи всевиш-
нѣму що ме э Научио оправданіямъ своимъ...
Ово э, спранни брате! видѣніе мое, кое се
э мени, не само за мене, но и за тебе, и
за многе друге, кои ово буду чути, и о-
вимъ се ползовати соизволе, открыло и
показало. Ти си до садъ све твое благо-
получіе само у привременними и прелестни-
ми тражкіо вещима, за шо си се одъ твое-
га желанія и намѣренія све то већма удаля-
вао. Иди садъ съ богомъ, и обрати срце
твое къ доброжеланію и къ благотворенію
ближнѣга твога. Упопреbi сву снагу ума
и могућства твога на ползу человѣчества.
Подай руку помоћи спару и нејаку, и изба-
вляй гдигодъ можешъ слабога одъ силнѣга.
Држи спрану праведнога, и ополчавай се ко-
лико више можешъ на злобу и неправду.
Помишлиј са услажденіемъ далеко будуще
време! и намаћешъ познати даће благона-

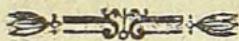
деждє, коегаси досадъ лишенъ бїо доћи, и срџе ће се твое у теби разблажити и развеселити; нити ћешъ къ тому смапраташи на кончину живота твога како на неко спрашило и пуспиню шамомъ покривену; но паче, како на тихо пристанище по бѣдствїя полномъ овога многомялжнога живота волованію. При окончанію ови речи, Алметъ учтиво и любко поздрави и одпусти спраннога Господина; кои се пунъ упѣшнїй и радости, съ постоянимъ оставиле време живота и наче расположити намѣренiemъ, возврати во своя.

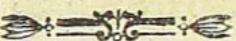
ГЛАВА ДЕВЕТА.

Еданъ паръ папуча.

Yбагдату живяше еданъ спаръ богатъ трговацъ, именемъ Абу-Каземъ-Тамбури, кои за свою скучою и тврдиню на-далеко разглашенъ бяше. Овай, присвемъ богатству своею ношаše на себи некакву спародревню Алину и димае на коимасе нища друго него крпа на крпи виђяше. Калпакъ нѣговъ бяше тако маспанъ и измрлянъ, да се ни пошо немогаше познати какве је бое у свое време она чоа била. Али изъ међу остали нѣгови алина папуче му найзnamенијie бяху, всеобщенароднѣ вниманијe заслужаваху, и свијо, како мѣщана, тако и странни люди очи на себе привлекаваху. Јонови, ови на гласу папуча, бяху свуда на около сѣ велики ексери попковани, а горња частъ ниова сѣ различни дебели парчепи закрплѣна: зашто одъ десетъ година овамо, мало се кои крпачъ у багдату наођаше, кои се неби похвалити могао да неје на нима свою хитростъ и майсторију показао. Нужно дакле, моралесу оне дајко тежке бипи; а и люди опепъ, чрезвичайно будући на подсмејанѣ лакоми, кадъ быгодъ що хотели до сїјесета Авепно, и преко мѣре пешко показати, свагдаби то Абуказемъ шамбуровимъ папучама прїуподобля-

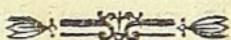

блъвали. Овай прговацъ ходећи едномъ по великой Багдатской пїацї, упази неке, особито величине и лепоте, кристалне на продаю предложене сосуде; и како у послу искусанъ, познавши да се на томъ добити може: купи ю, и даде дома однети. У испо време чуе, да еданъ Ароматопродацацъ одъ заимодаваца свои утѣшненъ, принуженъ баше око педесетъ ока преизрядне ружичине воде, будъ защо, само за готове новце, продати; поиши шамо, и ту воду за полакъ цѣне купи, чини э кѣ себи пренети, и у новокуплѣне кристалне сасуши судове.... О овой благоуспѣшной прговини пунъ радости, науми и на свое ядно тѣло щогодъ пригорити и као неки Алвалукъ себи даји, поћесе за пепъ паара у баню окупати: то, що э онъ давно и давно желio, али э све способна времена, да како то заслужи, очекивао. Свлачећисе шу, рече му еданъ познаникъ, шалећисе, да би већъ време было и онимъ яднимъ папучама опростити, и мира имъ дапи, и чрезъ то себе одъ всенароднѣга посмеянїя и поруганїя ослободити. Я самъ о томе, одговори Абуказемпамбури: више пущи помислю; али опетъ, кадъ и добро погледамъ чинимисе да нису иоще за оставку: а сѣ друге стране видишъ и самъ каквасу намъ садъ времена! неймати ни войске ни куге, да баремъ половицу людства помори, и шакоће и еданъ путь нестапти, те би они кои би остали кои новчићъ више имали. Люди се плоде до сїясета као да изъ землѣ изничу, а новаца одъ даи до данъ све шо манѣ

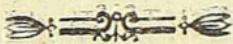

манѣ на свету. То говорѣши свучесе и одѣ у Топлицу, мислѣши у себи, да ћи мои петѣ паара, али ћи се допле трпи и прати, докѣ сву спару кожу са себе не спремѣ. Тарућисе тако и перући; доће и Градски Кадїя, Свучесе у испой себи и одѣ купатисе. Нашѣ спари прговаџѣ пре готовъ, изиће и обучесе у свое лепе алине, али му нейма папуча, но на они местиу наће некакве нове и лепе. Помисли, да му је онай прјателъ, кои се је сѣ нимъ о папучами разговарао, шу шалу учинио, башъ ћу му зафалиши кадѣ га видимъ, рече: навуче папуче и поће весео дома. А кадѣ ти намъ Кадїя изиће чисто се упропастши, видећи на меспо свои, свему свету познате абуказемъ шамбурове папуче. Полете слуге по трагу, доведуга предъ судио у овога папучама, и како јавни изобличени лупежъ, за непретрпти коју стопину по штабани, морао је на томъ местиу полико за наказање платаши, за колико би иляду нови папучи купиши могао. Како дома доће праведнимъ на свое папуче разпалћи ћи гнѣвомъ, учини имъ страшну предику, даде имъ приспа анатема, и баци и у рѣку Ту гаръ, коя испредъ нѣговогъ течаше пенчера.... Сада онѣ изъ глубине срца уздишући, купи себи здраве и яке папуче, и почне данъ и ноћи щудирати како ће свою надокнадити щету. Други данъ за шимъ, и зиће за обазреписе по граду, не били ћи ефтино купити нашао, ћи би се скуплѣ преродати могло. Тай испи данъ рибари ловећи рибу; осене нешто попешко у мрежи.

којо

кою кадъ на брегъ извуку, грозница и спо-
падне кадъ виде оно чемусе никадъ нису на-
дали, Абуказемъ памбурове папуче, кое се са
ексери свои за мрежу заквачиле бяху. Люто
раздражени и разярени, почну спраовито
псовати и проклиняти. Спопадну, и пакъ
съ нима крозъ госине пенчере, кое пораз-
бияю; али сва несрѣћа нїе у овомъ била, не-
го, улепивши папуче у собу, ударен на най-
већа кристална стакла, немилостиво и раз-
дробе, и тако пропадне сва у нима ружице
вода до каплѣ. Како је спарцу било кадъ
предъ ноћь улѣз у свою собу, наће пен-
чере полуупаше, стакла поразбјана, ружи-
це воду просути, и испе нѣгове спаре па-
пуче шту. Баџи калнакъ съ главе на земљу,
спане се лупати у труде и чупати браду,
и тако жестоко запевати и яукати да све
комиште потелу на ларму. Обично, при о-
ваковимъ обспоятелствамъ мораду се люди
чудили и смели: а кадъ се сипи наиз-
смею, безъ шалео томъ размишљавајући при-
ключенију, сви единодушно наћю да съ тимъ
папучама нїе чистъ посао; и да мора съ
нима нечастиви (силега сапеле) дѣйство-
вати и управљати. Ха! рече онда еданъ
стари оча. То ши е башъ оно що самъ я
давно негда у едномъ Браминскомъ Ћитапу
читао, да и алине кадсе одвећь за дуго
носе, улѣз у ни некаква злога человека ду-
ша, и такоти се рихтигъ повампире! то
је вала! рекну сви единогласно и единому-
дрено; а да ща би друго било? него и тре-
ба здраво осушити, пакъ онда са свимъ са-
жећи, а пепео нїовъ у вѣпарѣ на восточну-

спрану развејши. Онда и узме бѣднѣ ѿпрацъ, и гледаюћи и сѣ плачевнима очима и машући сѣ главомъ месне и на спрею ѿпрама сунца да се шу здраво осуше и припеку. Суштра данъ комшиска деца скучесе и почнуће играти изподъ спреје гдје папуче стааху: у исто време дођю две мачке, потерајуће и поколю по спреји, и оборе папуче, кое падну двојије деци на главе и разбију и имѣ. Стане дрека деце, притрче њови оци, узму папуче и сѣ крававимъ главама децу, и оду кади на шужбу. Овай да ќѣ себи дозвали онога чїесу папуче, и сѣ громовитимъ запитага гласомъ познали онъ шу обуђу. Познаемъ у зли часъ по моју главу! одговори: а да що садѣ опетъ овде траже? да не чинимо много речи; и овде једва се сѣ яки новци одѣ дегенека избави и куршалише, а папучемусе предаду напрагъ. Онда онъ за избѣгнути једанъ пупъ толике беде и напасти, замота и у некакве крепшице, завеже и здраво сѣ ужестомъ, и како се смркне опиде у свою башчу и закопа и дубоко у земљу. Неко изѣ комшилука привребага при овомъ послу, и мислећи да онъ шу нешто друго сакрива; улѣзе ноћомъ преко плота, изкопа онай завежляй, за прпа яму и поравни земљу, пакъ изиће на полѣ. А кадѣ сѣ доволно труда одреши то, позна да се је у свомъ чаяњију осрамотио: завеже опетъ брже болѣ оне сгадливе папуче, и баци и у једанъ олукъ, кудѣ помије пропекаваху градске. После мало дана удари здрава киша; и вишеречени пакетъ стане негде у џевѣ олу-
ка,

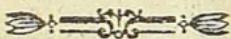
ка , а оконо нѣга накуписе блато , тако да вода немогући пропицати , удари напрагъ , Наводнене неки подруми и дућани , и учинише велика млогима щепта . Майстори по њу прегледавати и чистили водне цеви , нађю онай завежляй , и однесу га кадиј . Брже по Абу каземъ тамбуру . Смртни зной нападне на овога , кадъ доће и упази шу свое папуче . Проклеши човече . Речему кадиј щаси найпосле сѣ овимъ папучама наумио ? или си зарѣ намислио да савѣтградъ снима упропастишъ ? садѣ мораши ѡтолику щету платити ! ... Честиши кадиј . Одговори онай већь я садѣ видимъ кои э сѣ шимъ папучама посао , кадѣ су оне и оданде изишле , где самъ я ни закопао био ! свећу платити и свећу претерпити ѿгода праведни судѣ изрече , и одсуди , само то ше молимъ и просимъ , избави ме беде и напасши ! ослободи ме одѣти мои главни непријатеља . И недайми ивише напрагъ ! и самъ кадиј нїесе могао одѣт смеја задржати , и почемъ онай плати щету учинїну , кадиј даде негде ше чудновите оставити папуче , а нѣга одпусти са увѣщаніемъ да одѣт садѣ за дуго спаре већь не носи папуче .

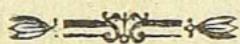
ГЛАВА ДЕСЕТА.

О услажденію размишлѣнїя.

Да услажденія ума превозходе сва пріятія телесни чувства, ово є една испина, одѣ свїю они признатпа, коису кадри били способности и дѣйствія ума у цѣлой нївой сили, височеству и пространству употребити, Обаче, овай всепревозходнѣйши родъ умнога услажденія, самосе наоди у они разумѣнїя предмети, коисе чрезъ многотрудну, дуговременну и высоку получаваю nauку. Овде пакъ говори-се о нижемъ роду увеселѣнїя ума, кои э сва-комъ одѣ same природе дарованъ; и кои, нипи велике и особите вредности, нипи труда, нипи многе изискує nauке. Ово нища нїе друго, него услажденіе проспога и птихога размишлѣнїя и воспоминанія про-шаски приключенія и премѣненія вещи, къ коима э однако отворенъ путь, како про-спога разума землѣблцу, и занатчii, та-ко и ученомъ Філософу; но нища манъ о-во упражнѣнїе и забавка, кадъ се у лепъ обичай уведе, при свой своеї лакости и проспоги, сладчайше задоволство человеческого причинява живота... Мало се ко съ увеселѣнiemъ не опоминъ првога періода де-тинскага свога возрасла. Стари люди едни година кадъ се саслану радо се разговараю

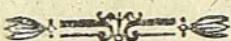

о ономъ ща су у детинству чинили, кудсу
трчали и какосу се играли; и всегда су
имъ мила она испа мѣсто нїови први заба-
ва. Колико се реди, безъ никаква посла,
не сврати човекъ, у кое мѣсто, где мла-
достъ свою проводio, и живо себи вообра-
жаваюћи оно свое прво весело време, ако-
ђе и старъ бити, чинимусе на неки на-
чинъ као да се помлађуе. Опоминѣши се
брате то и оно що смо у школи радили?
и опетъ оно друго кадъсмо изъ школе изи-
шли: мѣсто, време године, часъ дневи,
нища ти ту не остане не споменупо. Кадъ
смосе купали, кадсмо птице или риби ло-
вили, раке фапали. А знали пакъ, кадъ
се оно почупасмо? и бисмо за то и за то
тучени? честпо се садъ ономе сладко смею
защо су онда здраво плакали. Свакоме су
човеку природно мила малена девица, защо
е и онъ у свое време башъ онаки био, и о-
нимъ испимъ пуптемъ прошао; и то у се-
би, ако и шамно, али дѣйствително воо-
брашава, или болѣ да речемъ чувствује.
Савъ седѣ и погрблѣнѣ спарацъ заустави-
се, спане, сѣ благоволѣњемъ гледа, и ка-
шлюћи осміявасе на игрице малене дѣце, и
на нїово на прућю, акиби било на брзима
конма упркиванѣ; и на мѣсто да би имъ
се ругао, честпо жали що и онъ међу ни
пристапи неможе... Само кадъ е човекъ
разумно и добродѣтелно животъ свой про-
водio, нейма тога времена у теченїю же-
вота, о коему онъ размишљавајући, да се
или неползује, или не упѣшава и не разве-
селява. Цицеро је ово лепо назначio, а и

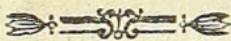

само искуство вещи сведочи и доказує, да
 найсправитія и бѣдствицелія у животу
 претрпѣна и преко главе пременута при-
 ключенія радо се размушляваю и споминю.
 О боже сачувай! чуемо често: ща онда по-
 днесмо? малъ не изгубосмо! за длакомъ от-
 спаде животъ! сновидѣнію, нанеки начинъ;
 прикладна су прикличенія живота: колико
 є страшній санъ що смо сили; толико га
 усердніе казуемо. Стари Официри и сол-
 дати нища радie не проповѣдаю, него гди-
 су у найвѣкой ватри, и кровопролитію би-
 ли. Пѣсне наши стари найвише су овога
 содерянія. Отсече главу! скреса до ра-
 мена руку! и изгибе толико Юнака! сви
 Славеносербски Народи у разнимъ кралѣвс-
 твамъ и државамъ, и кадъ се жене, и кадъ
 празную, и кадъ се годъ часпе, и кадъ годъ
 путую по мору или по суву, оваке пѣваю
 пѣсне. Али сврхъ свега, овакови при на-
 шимъ народамъ пѣсаны, тако є куріозно
 заключеніе, даби грехъ біо съ молчаніемъ
 то преминути. Кадъ онай кои пѣва свр-
 ши пѣсну, онда съ громовитімъ гласомъ
 овако заключи. Домаћине теби на поще-
 нѣ! мили гости на ваше веселѣ! онда би-
 ло садъ се спомняло! вами пѣсна мени ча-
 ща винцъ! а при томъ мореплаватели, коихъ
 є всегда у корабли живлѣнѣ; они люди о-
 петъ да довека живу, ималиби ща разка-
 зивати, све спрашніе за спрашнімъ. У
 испю време кадъ ово пишемъ, знамъ щаће
 ми, многи, ово читаюћи рећи. Ща є о-
 номъ садъ опетъ у главу звекнуло, да намъ
 шаково нещо на щампу издае, ща и спаре
 Ба-

Баке све до едне знаду? гледайму садъ пе
памепи, и тобожнѣ науке! ако э само то
у книгама що онѣ чита, начасѣ ми таке
книге, нека и самъ премеће, ми све то и
безъ нѣгови книга знамо!... Нїе само ово,
има иошъ гди ща, видићеше, и мило ће
вамъ бити. Но що се и до ови спварика-
са, валя овако мислиши. Облакшати и раз-
веселиши человечески животъ, ово э най-
дражи даръ що се человеческомъ роду даро-
вати може. Права э испина, да савъ нашъ
животъ, кадъ већъ прође, (а мора проћи
иљ намсе ође иљ неђе) подобанъ э едне но-
ћи санку. Аљ неймата гога человека, кои, кадъ
годъ леже, да неби радъ лепо що, прїятно
и весело саняти, а не ружно и невесело.
Немогусе люди всегда частити, нити не-
преспанно спавати: и нїе свакомъ дато
цѣли животъ съ книгама проводити. А
сачувай Боже! ово неби нидобро било, ерь
коби и онда хлебомъ нараню? али мислиши,
о спварма размишлявати, различна преме-
нѣнїя живота опоминяти, са словесномъ
разумномъ душомъ, съ добримъ и благимъ
срџемъ утѣшавати, забавляти, полез-
но и весело упражнявати и свое време
проводити, ово свакъ може и пастирка при
јаганци; и пастиръ при овцами, и дрѣвосе-
чацъ у гори, и пушникъ на пушу, и про-
чая. Ко не види дакле каковаби полза изъ
овакова упражнѣнїя людма произлаила,
кадѣбисе овоме совершено изъ депинства
прѣбичавали и прѣобучавали. Защо су лю-
ди по вишой части несрећни? защо зло
чине. А защо зло чине? защо зло говоре.

А защо зло говоре? за то башъ за що зло
 и накриво и пакосно мисле. Овесу све спвари
 пако заплетење какогодъ еданъ ланацъ,
 и една частија потеже за собомъ другу....
 На власништо, размишляванѣ и воспоми-
 нање есть найсвойственѣ упражнѣнїе, и
 найслађа забавка разумне спарости. Старъ
 човекъ колико је више лишенъ снаге крепо-
 сти и склонѣнїа къ забавамъ и упражнѣ-
 нямъ юношескому и мужескому возрасту
 пристойнимъ, толико је више обогаћенъ
 различнимъ знанїмъ и искуствомъ проша-
 сти времена: за то и мора све свое задо-
 волство наодити, пуштуји воспомина-
 њемъ, и проходајућисе размишливанїмъ
 крозъ разне догађаје прошаснога жијеопа.
 Ово је причина да се стари люди са себи по-
 добнима радо разговарају и време проводе; и
 младимъ (на неки начинъ правично поносе-
 ћисе) разказую, ја су давно чули, ја су
 запамтили, очима своима видли, и иску-
 ствомъ познали. У свои Историје види-
 да или природомъ особливо обдарени, или
 наукомъ укращени умови, коису по превоз-
 ходности познавали и чувствовали слад-
 осћи умнога са собомъ сообраћења дасује
 всегда клонили чрезъмѣрне молве и метежа,
 и да су всегда или уединѣнїе, или съ не-
 многима обхождење предпочитавали. Да
 су люди често еданъ другомъ досадни и не-
 носни, поме сваки може свой узрокъ и из-
 виновљење имати; али да је човекъ самъ себи
 неносанъ и на досади, овоге ни чемъ дру-
 гомъ приписати неможе, разве непоредоч-
 ности његови мисли. Сваки је могао самъ
 съ

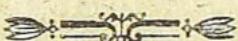
са собомъ ласно искусиши какосу благодѣтлне добре и веселе у човеку мисли. А-
косе кадѣ у ноћи неспава; ималише само о
чему добромъ мислиши; проведе се лако не-
спаваня време. Путуели ко: имали само
очемъ прїятномъ мислиши, и неосети како
далеки путъ пређе. Ружно време, и що
обичаваю рећи, дуго време, кое, многе, на-
властитио имуће и добростоеће люде гри-
зе и мучи, никада нїе на досаду ономъ
коисе у дружству лепи наоди мисли. Скуп-
шине и содружества прїателска никада
нису прїятнїя и увеселиштелнїя него кадсе
лепо мисли, ибо, лепе мисли, лепе раз-
говоре рађаю. Ово је обще мнѣније учени
люди; да благополучије безсловесни живо-
твина у томе се состоји да почемъ задо-
волију чувства своя, на властитој требу, ни
очемъ другомъ немисле. Напротивъ, бла-
гополучије словесни створеня, неограни-
чујује само сѣ тѣлеснимъ чувствама; но
башъ онде где се безсловеснога створеня о-
кончава задовољство, пусе словеснога по-
чинја. Срдце, умъ и душа изискују са свимъ
другога рода задовољства. На примѣръ,
найближни сојози сродства, безъ срдечно-
га соединїја и согласија; просто рећи,
безъ доброволства и прїателства ниша ни-
су. Желя лепога имена, заклеванја взаим-
нога почитања, надежда безсмертија и вѣч-
нога живота, ево чакъ кудѣ се маша сло-
весности способностъ и свобода... Една
баснословна но наравоучителна, и къ ово-
ме о чему је овде речь, весма пристойна
историја, каже намъ, да една царска кћи,

доброга срџа и луше дѣвица, сматраюћи на толике заплете, смутнѣ и незадоволствва овога живота: запроси усердно одъ Бога да иој даруе провести животъ безъ такови желанія коя смущавају срџе, а задоволствоватисе немогу. У овомъ пожеланію отиде у пространне оца своега башче. Туда ходаји, слушаји појање птица, и разматраји различна цвећа, трапе и плодоносна древеса. Разсуждаваји о различимъ животиня свойствамъ, упустише у такове усладитељне мисли, да и неосептивши проведе цѣли свой животъ. А каде као кѣ себи поврати, нађесе са свимъ ствара и изнемогла. Возвратисе дома, и благодарећи Богу на тако тихо и весело проведеномъ животу престависе съ миромъ... Платона елинскога философа сви црковни учитељи божественимъ наричу: понеже онъ неколико спомина година пре Христова, до тојкога је совершенства ума доспигао, да је познао, да блаженство небесни духови у понятијамъ, размишљањимъ и разумљањимъ безчисленногъ божјегъ спроврена и испине состојисе. Всевисочайше превозходитељство христянске науке нје ниша друго него ово исто. Овде смо иошће као у мраку (учи апостолъ Павелъ) и што познаемо, што бива као у некомъ гаданију, сиречъ погађању и придумишћију: но онамо, што је у будущемъ животу, видићемо испину лицемъ кѣ лицу... Свакъ види даље ласно, какавъ је многоубјини и прекрасни божји даръ способство мишљења; воспоминаніја и разсједења веџи: и

ко-

колико већю ласносћу и совершенство у овомъ животу душа наша получи, толико се преготовљенја и способнја ће будућему животу чини и показуе... Но; на спрану садѣ съ овакимъ високимъ ствара-
ма. Мое намеренje нје овде било преди-
ку о шаковимъ вештима говорити, да ми
се люди чуде. Сићимо дакле по ниже, и
говоримо шако, како насъ свакъ домашни
може. Сваки је човекъ радѣ, да се другима
прјатанја види; а ако онъ у себи ру-
жно, невесело, лукаво и злобно мисли,
никада добримъ людма неће прјатанја бы-
ти. Внѣшни видѣ лица, осмѣјавање и по-
гледѣ, показую внутренње состояње ми-
сли. Сама намъ природа показује колика је
различност је мећю смешомъ и погледомъ
беззлобивимъ и проспосрдечнимъ, и мећю
подипничнимъ; лукавимъ и притворнимъ.
Испина је да се често можемо преварити,
судећи, ми о другима, а други о нами;
а причина је штој съ обадве спране една-
ка. Ми би ради да други о нами добро
мисле, а ми о нима како намъ је драго.
За що дакле да они неймаду то исто пра-
во кое ми објемо да имамо? али самъ ов-
де садѣ мало сишао съ пута? говорење
је било, ово обје размишљаванју, и напо-
минjanју прошастии догађаја; и о упра-
жњењу съ добрима мислима ѹо намъ у-
слаждење причинjavaю. Но помислиће ко:
о всеблаги боже! колико насъ је, који и
о преминувшима пријачењима размишља-
вајући узрокъ имали веселијисе! пови-
шой часни морамъ жалиши спидиписе и

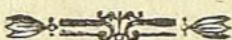
срамити, опоминюћи толикс будаљине, преваре, погрешке, и обиде другима учинђене. А ово наасъ мучи а неуслаждава. Права испина! ниша манђ и ово је потребно, и полезно зашто намђ може служити на покаяње, исправљање и на побољшање живота у напредакъ, ако оћемо да будемо памешни и боли. Жене, кое толико маре за лепоту и прјятностъ лица; да знаду, како лепе и добре мисли испу лепоту красе и узвишавају: и природну љубову прјятностъ услаждавају: Да то оне знаду, никадъ не би ща зло и пакосно напомислиле. Ниша ће шако кадро едно лепо лице наружити и нагрдити, него злобне, пакосне и зависнице мисли. Обично су сви люди тога мнђња, да ниша ће сакривене одъ мисли: зашто ко може знати ща други мисли? али кадъ добро спварѣ разсудимо, ће шако. Еданђ човекъ кои всегда зло, лукаво и припворно мисли; испи знаци и осђнђња лица његова, погледъ очију, мицанђ успа и движенје цѣлога тѣла издајута: и овде се посвежочавају оне светле речи; ниша ће шако тайно дасе непояви. Кадъ би наша природна способностъ мисли и размишљања, чрезъ дуги обичай, шако благоустроена била; ми би у испима прсима нашима наодили неиспоштими изворъ нашега задовољства и услажђења. Но за достигнути у правъ кѣ сладости размишљања, никада не вала изъ предъ очију да губимо правила честности и добродѣтели. Добро знаюћи, да онай неможе чувствовати сладостъ мишљања. Кое-

га э срѣ са свимъ пусто любови, и ли-
шено беззлобія и доброте.

ГЛАВА ЕДАНАЕСТА.

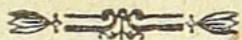
О прїятелѣмъ и прїятелству.

Представляюћи различне наравоучител-
не матеріе; весма э полезно и скупа
у веселително, те исте вещи, у самомъ
ніовомъ дѣйствію и исполнѣнію покази-
вати: а то бива чрезъ исторію. Полез-
но э, защо э врло ласно упамити оно що
се у примѣру и у самовещномъ исполнѣ-
нію тога и тога види. Увеселително э
пакъ: ерѣ нась чини познавати знамени-
ти и славна лица коя су давно пре нась
на свету живила. доводи нась у познаис-
тво и содружество съ нима; и возбуђа-
ва у нами желю, да се и ми нима, по на-
шемъ могућьству, у похвалнимъ испра-
вленіямъ подобни покажемо. Прїятел-
ство э прво основаніе свега человеческого
временнога живота и благоденствія кадъ
би сви люди на свету добри били, сви-
би, еданъ другомъ прїятели били; и сви-
би могли благополучнii быти. Колико э
тешнѣ и ближе међю людма средство, а-
ко међю нима нейма согласія, взаимногъ
благоволїя, доброжеланїя и вѣрногъ слад-
когъ

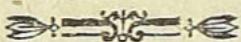
когъ пріятелства, толико су они чрезъ
 то испю соединїе и сродство несрећнїи и бѣдни. Мужъ и жена, братъ и се-
 сстра; и найближе комшие еднога мѣста
 жители; единоплеменни и единовѣрни, безъ
 милогъ пріятелства ща су друго него шу-
 га и неволя? нища нїе общје међю людма
 него име пріятели: зашо природа и сама
 учи да то мора нещо лепо бити: али по
 несрећи, и на велику срамоту человѣче-
 скога рода, нищасе толико не бесчестни
 и злоупотреблява колико ово пречестно
 име: Ни сѣ чимсе толико не лаже и не
 лицемѣрствує колико сѣ овимъ свепимъ
 именомъ. Предъ очима любезни, пре-
 драги пріятель, а мало по далѣ, на-
 другомъ меспу, међу други пріятели, по-
 смяптель, опорочителъ, и люти хули-
 тель и гонителъ. Праведни боже! есули
 за то словесностї и разумомъ люди одарени,
 да се чрезъ тай испи даръ хитре
 вараю, и неразумнє међю собомъ да живу,
 и сами себе несрећнима да чине! да ща е
 тому причина? нїе толико ни испю не-
 разумно самолюбје нити неправедно кори-
 сполюбје, колико худо воспитанїе и не-
 валали згадливи обичаи. за воспетиши да-
 kle, колико э возможно, пріятелства злоу-
 потреблїе; и за дати познати людма
 ща э пріятель, ща ли пріятелство даје
 намъ овде исторїя найпре стара, то е-
 сто пре христа, а по томъ и нова не-
 колико лепи приклада.... Алцібіадъ наоде-
 њисе у великой слави и благополучїю у
 аении многимусе показиваху пріятели, и

за-

заклинѧхусе да су му пѣломъ и лушомъ предани, Онъ и сазове у едну ноћь, и каже имъ да је учинио неко убиство, и да је са свимъ пропао, него да му помогу да се спасе, онда га сви подъ разни изговори оставе: самъ каліја остане при нѣму обѣщајућимусе даће сѣ нимъ, ако буде до потребе и умрепи. Онда онъ све друге отпера одъ себе а овогъ за држи за всегда.,, Зопирѣ вѣрни другъ дарја цара персийскога за помоћига обладати вавилонъ градъ даде себи одрезати носъ и уши. Прибѣгне у обсѣденни градъ, казуюћи да му је то царъ учинио. Грађани познајућинѣгово искуство учинега своимъ воеводомъ. А овай предадарју градъ, Кои, кадъ га види тако осакаћена рече му са сузами, Ахъ преко мѣре вѣрни друже що си учинио? незнашъ ти да би я спо оваки градова дао за тебе цѣла?... димитрије отѣ фалера философъ перипатикъ, ёофрастовъ ученикъ, управља је десетъ година сѣ республикомъ афинскомъ, по томъ изагнанъ, преће у євву. и овде живећи како прости грађанинъ, у чини пристапство сѣ философомъ кратесомъ. У коега содружесству задовољи је живио, него кадъ је у великомъ господству био... Филипъ мацедонски кралъ ходећи по сокаку гди се нѣгови робови продаваху. Еданъ одъ ови видећи да кралъ на себи ружно свою алину ношаше, речему: послушайме Филипѣ да ти едну тайну кажемъ, по којећешъ познати, да смо пристали. Овай приступи; а онъ му рече тихо,

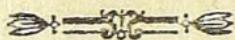
на-

намести одѣянїе твое срамно-э владѣтелю
тако ходити. Правда рече Філіппъ. Ти-
си мой пріятель. Даде му свободу и об-
дари га.. Псамменишъ Краль Египетски,
живио э на 525. година пре Христата: побеђенъ
и заробљенъ са својомъ фамилијомъ, одѣ-
камбиса цара персийскога. Виђаше кћеръ
свою како робиню да воду носи, и сына
свога у гвожђю. И све то сносаше съ
великимъ терпѣниемъ; а кадъ упази едно-
га спарога пріятеля у крайнѣмъ убоже-
ству, спарости и слабости гди хлеба
прошаše заплаче горко. Запитага кам-
бисъ, како то бива? да мое несчастие и
деце мое сносимъ, у поме ми помаже
креподушје. А да вѣрна друга у шако-
вой нужди видимъ, и да му помоћи, не-
могу шолико неймамъ креподушја...

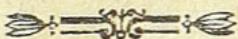
Александеръ велики заслужио э ово пре-
зиме не шолико побѣдами џелога воспо-
ка, колико, чрезъ нека дѣла своя, коя
показую испинито величество душе. У
люпой грозници, нѣговъ любезникъ и ле-
каръ Філіппъ приготовля му лекарство,
на данъ пре сраженїя са свомъ силомъ да-
рјевомъ, одѣ коега сраженїя зависаше сва
слава нѣгова. У испи часъ кадъ лекар-
ство узети мораше, прими писмо да се
чува Філіппа јрь э подмићенъ да га от-
руе. Улѣзе Філіппъ съ лекарствомъ. А
Александеръ даде му писмо да чита, а
онъ узме лекарство пакъ нама попије. Чрезъ
то показуюћи да нѣму ње могуће о поз-
натомъ пріятелю сумњатисе. Ща э ми-
слю

слюо Александръ то чинећи? Филипъ э пощенъ човекъ! Филипъ э пріятелъ мой! онъ э одъ мене свагда имао ща э годъ хоптео, и може имати щогодъ хоће! како би онъ мене опровергти могао? то нєе могуће! али, буди що му драго, я волимъ умрети, него о ибму зло помислиши... Діонисий први овога имена владѣтелъ Сиракузски, одсуди на смертъ некога знаменитога сицилјанина именемъ Дамона. Овай запроси само ту милостъ даму допусти за неколико дана поћи видити пре смерти свою жену и децу, и разположити свое спвари, обѣщајућисе у уречени данъ доћи. Ако нађешъ коће за тебе умрети ако ти не дођешъ пустити ћю те. Рече му Краль. Пнєасъ ибговъ пріятелъ едва то дочека и даде себе поставити у памнику на мѣсто пріятеля свога. Отиде онай. Освane уречени данъ; нейма иоще Дамона. Сва фамилија Пнєева плаче и тужи. Сви га грађани наричу неразумнимъ и лудимъ. Овай пѣшећи свое говораше имъ. Неплачите о малоумни! сва э моя жалостъ, що знамъ даће мой Дамонъ доћи. Ето и поздне, уречени часъ погубљенja: поведу овога на мѣсто усѣченїя. Доведу га ту. Кађу у еданъ ма, савъ народъ на позоришту почне съ гласомъ удивљенїя и ужаса единогласно викати. Ено! ено Дамона гди лепи на коню! допрчи овай савъ озноенъ, и съ веселимъ лицемъ нападне на вратъ друга свога говорећи. Пнєя мили! любезни Пнєя! нећешъ ти умрети! я ћю умрети! све множесиво народа по-

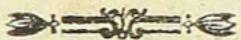

токо проливаше суза. И самъ Діонисій, иначе жестокъ и свирепъ човекъ при овомъ необичномъ видѣнїю умехчase ср҃цемъ, притче, и са сузами почне ону двоицу грлиши и любити. Неће васъ нѣданъ умрепи! о ви достойни да во вѣки живите! ахъ смилуйте се примите и мене предъега у тако дружество. Антипатеръ Краль мацедонски, и Фоціонъ аєннейски гражданинъ, бїаху прїятели. Краль запроси нещо одъ Фоціона що не бїаше правично. Како можешъ то изискивати одъ едногъ прїятеля? рече му овай: кадъ би я по учиню бїоби твой худи ласкателъ а не прїателъ... Писиспрапъ аєннейски гражданинъ, кой э по томъ своимъ отечествомъ завладао бїо. Неки прїятели нѣгови оставега и опиду негде на само живили. Онда овай наповари свое потребне спвари, пакъ опиде къ онима: запитауга они: що э дошао? дошаосамъ, одговори овай: или да васъ повратимъ къ себи, или да останемъ овде съ вами: еръ безъ васъ немогу живили.. Θемистоклесъ и Аристидъ наречени праведни найпоглавитїи аєннейски грађани, бїаху всегда еданъ другому противанъ и непрїятели. Едномъ изберу и граждани на неко посланство, велике важности за цѣло отечество. Ови излазећи крозъ врата градска. Овде брате рече Θемистоклесъ Аристиду, оставимо наше непрїятелство. И будимо прїатели, докъ благополучно оправимо дѣло любимога отечества. А кадъ се вратимо можемо га, ако хоћешъ, одепъузети...

Са-

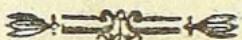
Садъћемо казапи неколико примѣра изъ нове исторіе. Една сирота жена дође къ кардиналу Фарнезе, и запроси одъ нѣга пепѣцкина да плати кирю обиталища свога, защо иначе хоће да э испераю на полѣ. Кардиналъ се спомене да э у младости своей имао пріятелство съ мужемъ ове жене. Даде иой цедулицу да пође къ нѣговомъ домоправителю. Овай по заповеди свога господина изброй жени педесетъ цекина. Коя то видѣни каже домустроителю, да кардиналъ ніеню добро разумео. Она непопребу више него пепѣц. Овай отпиде и яви то. Има право добра жена! Моя э погрешка. Подай иой пепѣц спотина цекина, и реци иой да кадъгодъ буде имала потребу некъ се пріяти... Госпођа Габріелли д'Еспрее любезница Хенрика четвертога краля французскога, свади се съ кралѣвимъ министромъ сулли. И вознамѣри да га у кралѣву немилостивъ мешне. Краль кои весма любяше свога министра, пошља къ своей любезной, да иой каже одъ стране нѣгове, да онъ жели и хоће да се помире. Овога прими ружно, и съ жестокимъ речма. Онда Краль седне са суломъ у кола и пође самъ шамо. Ова онда употреби сву свою хитростъ къ своемъ намѣренію, но видѣни све безъ плода; почне горко плакати жалѣти се що онъ мари више за единога слугу него за ню. Краль видеши, да колико э више онъ совѣтоваше и моляше, толико се она огорчаваше, раздражаваше, и сулу слугомъ називаше; одго-

вори иој весма срдито. Ща слуга? знай госпођо, да я лакше могу наћи десетъ любезница како що спе ви, него еднога слугу и вѣрна прѣятеля, како що је Сули. И то рекши окрене се и поће. Онда она потрчи, падне на колена предъ Краља. Проси прощенї, обѣщаваюћи се даћесе чистосердечно помирити съ Сулломъ... Ришардъ Міидъ Медикъ у лондону имаћаше прѣятелство съ другимъ Медикомъ именемъ Фреендъ. Овай последни, будући членъ парламента покажесе весма пропиванъ Министеріуму, и чрезъ то воздигне на себе таке силне непрѣятелї, да га метну у шамницу гдје се издатели царства запварау. Око шестъ месеци после први министаръ разболисе шешко: дозове ћи себи медика ришардъ Міида. Овай познавши министрову болестъ, кажему да нико други окромъ нѣга неможега излечити. Но да нећemu дапи ни чаше воде, докъ се не пусти Фреендъ изъ шамнице. Министаръ видећи се у такој нужди изходатайствує слободу онога; и тако получи здравље. Онда Ришардъ Міидъ однесе своме прѣятелю Фреенду пепъ хіляда гинеа що је одъ нѣгови мущеріја у време нѣгова запвора заслужио био... Војтюръ избранни французски списателъ у вѣку Лудовика принаестога, изгуби на игри све свое новце, и остане дужанъ две стопице дуката. Онъ пише своме прѣятелю Констару едно писмо ишући одъ нѣга ову суму новаца. Ово писмо знаменито, изобразује намъ животворно знаке соверше-

не

не увѣренности и свободе чистосердечно-
га и совершенога прѣятелства. Ово є...
Я самъ юче изгубio све мое новце: и са-
више двесна дуката ѿо самъ оспао ду-
жанъ, и обѣщаосамсе данаоѣ платити.
Ако и ти имашъ пошли ми и шаки. А-
коли и неимашъ а ти и узайми одъ когъ
ти драго. Било како било, вали да ми и ти
узаймишъ; и чувайсе добро да ти ко дру-
ги не уграби испредъ Мустаѣа овако благо-
временство учиниши ми любовъ; мени би
жао било тебе ради: зацю, како пе я поз-
наемъ, тиби се мучно за шимъ упѣшио.
За избѣгнуши дакле ову несрећю, болѣ
разпродай све штодѣ имашъ! ти видишъ
овде како любовъ уме заповедати: я осе-
ћамъ у себи велико веселѣ овако спо-
бомъ поступаюћи, и я знамъ добро да би
чувствовао иошъ веће кадѣ би и ти ша-
ко самномъ ради, али ѿо ти я кадѣ
си ленщина: садѣ суди, нисамъ ли я о те-
би добро извѣстанъ... Я ќю дапи мою о-
блигацiju ономъ кои ми донесе твоје нов-
це. И добарѣ ти данъ.... На овако писмо
потребанъ є и подобни одговоръ... Я и-
мамъ неизказану радостъ да самъ у состо-
јио показати тебе малену службу коју
изискуешъ одъ мене; никада не би поми-
слио да бисе могла купити шакова радость
за двесна дуката. Почемъ самъ по садѣ
познао, даемъ ти моју речь, да ќю докѣ
самъгодѣ живъ имати готовъ еданъ ма-
ленъ капиталъ на твоје расположење. За-
поведай ми слободно све ѿо ти буде уго-
дио; ти нећешъ моћи имати шолику ра-

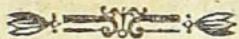

достъ заповедаюћи ми, коликаће моя бити теби служећи: али колико самъ пи годъ покоранъ, објю пи се противиши, ако ме будешъ принуждавати да узмемъ одъ тебе облигацио.

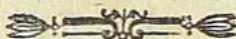
ГЛАВА ДВАНАЕСТА.

О любови ко отечеству.

Любовь ко отечеству не состоите само у томе, да э свакоме мѣсто рожденія и воспитанія милѣ, него ева друга на свету. Ово э обще и природно и безсловеснимъ животинамъ, защо и ова се не радо очуждаваю одъ мѣста гдји су изъ почетка обикла. И за удивљне э како често конъ, во, и свиня, кадъ се гдји далеко преместе, измакнусе и побегну напрагъ на свое право селище. Ово произходи изъ природнога свакомъ животномъ своелюбія, да онамо тежи гдимусе чини болѣ. У човеку пакъ словесномъ и разумномъ ово исто вроћено пристрастїе много э височе и благородніе: защо онъ, за благодарностъ, коју у јрџу своме къ милимъ и сладкимъ своимъ родителѣмъ и воспитателѣмъ чувствує, люби и загрля џѣле и многочислене народе коису истога рода и езика, и често кратъ жертвую свою свойственну користъ, и драговолно исти животъ свой за ползу и за благополучие единонародни свои презире и предае...

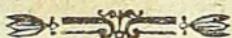

дае... Догодъ у едномъ народу небуде
доволно число шакови благороднодушни
папропа, всегдаће онъ или съ едне или
съ друге стране рамапи: но будући да у
шако превозходни папропи изискуесе хе-
роическая добродѣтель, слѣдователно ова-
кови неможесе довольно число наћи, докъ
се годъ у цѣли народъ не уведе чрезъ
воспитаніе, наспавлѣніе и правлѣніе разум-
на любовъ честпи, и лепа имена: защо, до-
годъ у едной націи нѣ много веће число
добри и правдолюбиви него зли и непра-
ведни неможесе наћи довольно число найбо-
ли. Овде нѣ намѣреніе тужиписе и яди-
ти що нѣ шай и шай таки, а онай и о-
най другоячи, защо то ни длаке непомаже;
познати у чему спои погрешка, и
почети исправляписе и по свевозможной
снаги поболшаваписе, како свакомъ по
наособливо, шако и свима во обще, ово
э могуће. За дати дакле кѣ овомъ пре-
блженомъ предпріятію поводъ и руковод-
ство, ща може бити болѣ и общеспаси-
телніе, него представляти любоподражат-
елной младежи изъ старе и изъ нове и-
сторије шакове добродѣтеле люде коису
чрезъ любовъ ко отечеству и кѣ роду
своме безъсмертно за собомъ име остави-
ли? и ово ће бити ове главе матерія...
Архілеонида, проспа жена у Лацедемоніи,
имала э сына опмѣнне храбрости, кои за
отечество воююћи погине. Неки стран-
ни кои су при истој баталіи били доне-
су иой шай гласъ, већма похвалююћи си-
на нѣна, и говорећи даћесе мучно у ла-

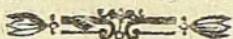

щедемонији еданъ нѣму подобању наћи. О!
 ви се вараше! одговори великушка же-
 на: истина да є мой синъ Храбаръ бјо;
 али, фала богу, имаде отечество на-
 ше много боли одъ нѣга. „Ево пре-
 „ полезно мудрованіе за отечество да
 „ нико себе и свое за найболѣ не почн-
 „ штуе.“ Аристонъ синъ и наследникъ
 Агасиклеовъ у правлѣнїю лацедемонскому
 читаюћи едно преизрядно надгробное сло-
 во на похвалу Аѳинеана, кои су съ Лаци-
 демонци воююћи погибли; рече; ща неби
 овай човекъ могао рећи кадби хвалю оне,
 кои су ове славне люде побѣдили?.. ла-
 цедемоняни убијо посланика персискога.
 Оракулъ аполлоновъ предскаже нима вели-
 ка злополучја, ако они сами на себи ту
 обиду не освете. Онда бурисъ и спар-
 тисъ два знаменита лацедемонца ошиду
 своеволно и предадусе Ксерксу цару пер-
 сидскому, да на нима отмаспи смертъ
 свога посланика како му драго. Царь
 удивлѣнъ поликой любови къ отечеству,
 задоволисе съ шимъ: и на место що би
 и дао мучити и убили, запроси и да о-
 спашу при нѣговомъ двору. Како би могли
 лишитише нашега отечества, ми; коисмо
 своеволно дошли за нѣга умрети?.. Мар-
 ко Фурјусъ Камиљ, кои је живјо на 365.
 година пре Христа. Бјо је пепъ пуша дик-
 таторъ (всеверховнѣйши повеличелъ) рим-
 ски, и чепири кратъ је троумфирао; по-
 естъ: како совершени непріятеля побѣди-
 шель съ великимъ славомъ у граду ула-
 зио. Овай будући едномъ цензоръ (судја

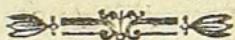
на-

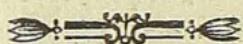
нарава, обичая и домаћега владаня грађана) до овога степена нико није могао доћи, кои није пре найвеће службе и достоинства грађанска на себи имао. У овомъ достоинству онъ, назначи све оне за инфамъ (то естъ за непощене) у отечеству, кои би неженђни остарили. Судећи да је свакъ пощенъ човекъ дужанъ плашити естество и отечеству оно що је одъ ни примјо, сиречъ дѣтјородје и њово воспитање... Овомъ славномъ мужу прїобсѣденју града Фалера доће градски магистръ съ поглавити грађана децомъ, и кажему да је онъ преварјо децу као да ће съ нима проходатисе, и да и садъ предає нѣму; толико, колико да му је градъ предао, и да онъ одъ нѣга ожидава достойно својој заслуги награждење. Право је, одговори славни римљанинъ, да шаки свога отечества прїјатељ приспойно получи награждење: заповеди га свући докоже, везапи му руке наопако, дапи деци лесково пруће и рече имъ, да га шако шибајући доперају у градъ. Що је овому у граду било, то се ласно погодити може. До спа, да грађани видећи у непрїјателю то лику добродѣтель; изићу, донесу му кључе града и предадуму се... Овога испота грађанина после толике нѣгове службе и славе римљани узбу несе и изтерају у вѣчно започење. Но онъ всегда у својеј добродѣтели непремѣненъ и недвижимъ, излазећи изъ града ове знаменице изрече речи: о боже дай да ме римљани никада неузпотребеју! опиде у еданъ маленъ грађићъ

дићь Арден, и ту живляше мирно. По некомъ времену доћю му ту гласи да су галли ударили на римъ и завоевали га. Садъ онъ заборавивши неблагодарностъ свои со-граждана, и обиду себи учини, нје ни очемъ другомъ мислю него какоће отпече-спву своме помоћи. Позватъ одъ они римљана кои су у капитоліумъ прибегли били и одъ ни опетъ за диктатора при-млѣни; поће, удари на галле, побѣди и са свимъ и освободи градъ, и дочека ра-достъ само великимъ душамъ природну, неблагодарнимъ своимъ добро учинити, и онога истога града зидове, изъ коега је съ безчестијемъ изагнанъ и проптеранъ био воздвигнути и обновити... Кодросъ Краль аенийски на 1071. годину пре Хри-ста, Хираклиде почемъ савъ Пелопонезъ освоје, доћю и обсѣдну градъ Аенину. А-енийцемъ је предвозвещено било одъ ора-кула даће они свое непрјатеља побѣдити ако нјовъ кралъ одъ непрјателя погине. Ираклиде по знаћи заповеде свой својай војски да у сражењу нико не додирне краља. Овай по сазнавши преобучесе у древосѣчца алине, оде не далеко одъ гра-да сѣћи дрва, и ту наће начинъ и поч-не кавгу съ неки солдати непрјателски, и лупи еднога са сикиромъ, а онитинам-га онде свега изкомадају. То је било предъ вече, а сутра данъ Аенијци пошли къ непрјатељимъ, искапи пѣло убијенога кра-ља. Ови када по сазнаду, нападне ујаси-на ни, и побегну бржеболѣ... Аенијци обседлису били градъ Џасъ, грађани у по-след-

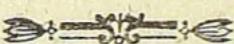
следи ћмъ недостапку ране умирау одъ глади, но нико несмеяше усудитисе споменути, да се предаду, зашто су били узаконили, да ко спомене о томъ да буде погубљенъ. Онда неки Хегеморија одъ први грађана мешне себи уже на вратъ и доће у собранје, и рече. Я знамъ какавъ смо ми учинили законъ; но са свимъ шимъ я себе предаемъ смерти; убите мене, а спасите себе и фамилије ваше и предайте се непријателю. Све собранје похвали нѣгово великодушје, неубијога, него унишоже учини ћни законъ, и предадусе. Една лацедемоника пошаља свога роба да распита що се чини съ војскомъ гдје она имајаше петъ синова свои. Кађа овай доће каже и ој да су сви пепци синова нѣни изгинули. Я те нисамъ послала, одговори она: да видишъ що чине синови мој, него войска наша: есмоли ми побѣдили? есмо; отвеша онај. Благодаренје буди богу, рече она: и опиде у Храмъ принети жертву... Леониду вожду лацедемонскому поручи Цар ће Ксерксъ. Оди къ мени сложисе са мномъ паќа ћю те я учинити Крал ћмъ цѣле греџе. Ти незнашъ ща је поштен ћ одговориму овай: я желимъ за свободу греџе војни погинуши, а не на нѣизино удрученje съ непријатели нѣни слагатисе. Овай полазећи у Фермопиле съ Тристома свой вишезова гдје је знао даће погинуши, овако се са својомъ женомъ поздрави. Ищи себи достойна мужа на мѣсто мене роди и одрани отечеству добродѣтелни граждана... Ликур ће лацедемонски законо-

нодавацъ управляое своимъ Отечествомъ на 870. година пре Христо. Овай почемъ даде своимъ согражданомъ полезне законе, каже имъ да ће по ћи совѣтоватисе съ делфискимъ оракуломъ можелисе ѩо болѣиошъ узаконити, но при томъ учини и дасе закуну да ћеду хранити ше законе докъ се тогдъ онъ не поврати. Ови се закуну, а онъ онда опиде пакъ се вѣћь никадъ не врати... Педаретъ одъ поглавити лаце-демона небудући примлѣњи у число три-стотине совѣтника, коисе у нека време-на избираху, возвратисе изъ собранія ра-достанъ благодарећи богу да нѣгово оте-чество имаде три стотине боли одъ нѣ-га. Ово се зове любовъ къ патріи, а не, кадъ я нисамъ, некѣ ніе ни онъ... Пе-лопидасъ генералъ Фивейски полазећи на войску, жена нѣгова препоручи му да умѣ-ри храброспъ свою и да чува животъ свой. Богъ некѣ уреди (одговори онъ) съ моимъ животомъ, моя је должностъ садъ Отечество чувати, а не животъ мой. Е-данъ клеветникъ тужаше пелопиду едногъ храброгъ солдата, да всегда о нѣму зло говори. Нека онъ служи само како вала Отечеству, пакъ нека говори о мени ѩо му драго! одговори онъ... Фоціонъ осу-ђенъ одъ свои неправедни сограждана о-тровъ пипти, запитвајуа имали ѩо сину своему наложити. Имамъ, рече: да слу-жи своемъ Отечеству вѣрно и праведно како и я ѩо самъ служио. И да не мари ѩо самъ я за мое службе оваково награ-жденіе получио... Помпониусъ солдатъ ри-

млянинъ покаже чудеса храбрости бѣ юћи-
се противъ Митридата, но найпосле савъ
покривенъ ранами падне у руке непрѣ-
теля. Митридатъ очевидацъ нѣговога
мужества. Примига милоспиво, и дадега
излечиши: а поптомъ запишага можелисе
садъ поуздати у нѣгово прѣятелство. Не,
одговори Помпоніусъ, докъ си годъ непрѣ-
ятель отчества моєга... Регулусъ кон-
зулъ и генералъ Римски по многима надъ
карthagинезами побѣдама, и самъ одъ они
побѣђенъ и заробленъ буде. Они га по-
шли у римъ да принуди сенатъ да проме-
не робове, съ уговоромъ ако не сврши, да
се врати назадъ. Овай опиде; али не-
смајпраји ни нащо, него на ползу Отре-
чества; совѣтује римљаномъ да то ни
појдо не чине, и по свомъ обѣщанју вра-
тише напрагъ, гди га са ужасними муче-
њами уморе... Рупилусъ неправедно из-
гнастъ изъ рима, неки познаникъ речему,
да се оће каква междоусобна бранъ у ри-
му случити, шеби се онда могао повра-
тиши. Избави боже тога! отвеша онъ-
тоби ми жалоснє было него мое изгна-
ње. Одъ овога еданъ прѣятель запроси
нещо неправично. Що му онъ одрече. А
да коями э полза одъ твоега прѣятелства,
кадъ ниша одъ тебе за атаръ не могу по-
лучити? а каква би била мени одъ твоес-
та, кадъ би я чрезъ то морао непощенъ
и неправеданъ бити?... Фемистоклесъ е-
данъ одъ найславнији гречески генерала, по
многимъ побѣдама на мору и на суви надъ
персіјани одержанима, доће на игралища

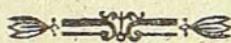
олимпическа, све множество народа пре-
стане гледати на различне игре, сви са
удивлѣніемъ обрате очи на иѣга. Еданѣ
гласъ изъ безчислени уста захуи. Ено
Ѳемистоклесъ! Енога! онда онъ рекне къ
онимъ око себе, ово ми э довольно награ-
женіе за све слубже мое греціи учинїне.
Спремаюћи се поћи на непріятелѣ, даде
представити на Ѣеатру бои два силови-
та пепла кои се ужасно издеру и окрва-
ве, пакъ онда рекне къ народу видителі
браћо сограждані! Ови се пеплови не по-
ражаваю онде ни за жене свое, ни за де-
цу; ни за огнища своя ни за Отчество,
него само за юначество и за славу: съ
каквомъ храбростю дакле неморамо ми на
непріятелѣ наше ударати, кој за све по
воюемо? прекословляюћисе са Еврѹбїадомъ
лацедемонскимъ вождомъ, овай немогући
съ речма на край изићи, подигне щапъ да
онога лупи. Удриме, старїси, речему
Ѳемистоклесъ, само послушай оно що є
свой греціи на ползу. Еданѣ гражданинѣ
весма сребролюбивѣ искаше едну службу, у
које онъ са щешомъ общества могаше много
добити: Ѣемистоклесъ знајући да э онъ ина-
че вреданѣ, и да чрезъ сродне свое и прія-
телѣ могаше ту службу получити, даде
му доволну суму новаца съ уговоромъ да
онъ више то не тражи. Овай славни ви-
тезъ изагнатъ изъ Аѳине прибѣгне къ
главномъ свомъ непріятелю цару персий-
скому; кој на мѣсто ћоби га озлобио,
чувствуе неизказану радостъ, да има у
свомъ царству шакога человека. Учини ве-

лику частъ и веселѣ, и у наступившу
ноћи спаваюћи трпипутъ е викао у сну,
Θемиспокла Аѳинеанина я имамъ! даде му
на нѣговъ ужитакъ три града у малой
Азїи. По некомъ времену вознамѣри царъ
воевати на гречіу, и Θемиспокла вождемъ
войске свое учинити: но овай, и у испомъ
изгнанію, свога отечества горећи люби-
шель, за не воевати противу нѣга, учини
жерту богоюмъ пакъ се опруе 65. те
године живота... Θрасивулъ аѳинеанинъ
избави отечество свое одъ придесетъ пти-
рана, возврати свѣ изагнате и разбегну-
те грађане, утверди прву свободу и за-
коне, помири све заваћене сограждане учи-
нивши и да се сви закуну на всеобщу а-
мнистїю, то естъ, заборављићи свю про-
шасши мѣђу собомъ учинїни обида, онда
му рекне еданъ согражданинъ, о колико је
теби дужно отечество за толику твою
заслугу! о блаженъ я, одговори Θрасивулъ,
ако самъ му платио що самъ му дужанъ
за рожденїе и воспитанїе!.. Еданъ хинез-
ски царъ допусти одвећь велику властъ
велможамъ царства, кои весма удручаваху
народъ. Шестъ спотина люди еданъ за
другимъ којису се на ово тужили, убиени
буду; но ница манѣ доће опетъ еданъ са
истомъ тужбомъ, и каже цару, да је и
онъ дошао за Отечество животъ дати,
и да имаде 18. хіляда кои су у овомъ и-
спомъ намѣренїю. Царъ доће у себе, раз-
види спварѣ и запогубити оне кои су
узрокъ народнѣ тужбе... Бајардъ зовоми
неустрашими. Еданъ одъ први официра
Фран-

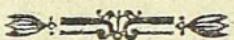
Франца первога Краля французскога: бїюћи-
се са Шпаноли буде смертно ранѣнѣ, да
себе положиши подъ едно древо за изда-
нупи шту. Кондрабль одъ бурбона, кои
одступio бяше одъ франциe, своега Оте-
чества, и овде вођаше войску шпанол-
ску, види Баярда у шаковомъ спаню и
споминюћи се првога съ нимъ дружества
доће сожалити га. Висте већега сожа-
лѣњија достойни господине, одговори Ба-
ярдъ: я умиремъ како пощенъ воинъ за
Отечество мое и за Краля; а ви съ не-
прѣатели њови на нихъ војујете и проли-
вате крвъ браће ваше.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА.

О любови къ наукамъ.

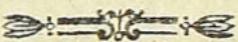
Како чрезъ словесностъ различавасе човекъ одъ осталы безсловесни живопиня, тако чрезъ знан'е и науку разастворе искусан'е и ученье човекъ одъ съ свимъ невѣже и проспака. Душа безъ доволно понятія и разумѣнія вещи наоди се у лепинскомъ состоянію. А колико више разумева и зна, толико се вѣма приближава къ природномъ своеемъ совершенству. На властито кадъ э наука съ добродѣтелнимъ живопомъ саединѣна, онда се човекъ може нарѣти колико э могути, у своеемъ совершенству. Колико су полезне великимъ царствамъ и многочисленнимъ народомъ науке, различна знанія, художества и рукодѣлія то се у самой вещи види и доказуе; нити е потреба о томъ, како о нечемъ сумнителномъ и неизвестномъ пространнословити. Овде ќемо само у примѣру знаменити люди видити ща вала о овой матеріи умствовати... Александръ велики тако э био у науку, що му э Аристотелъ предавао залюблѣн'е, да э често говорїо, волюби биши у науки тако великъ како що э Аристотелъ него у власти и богатству, како що самъ. Побѣдивши Даія наћесе у

сокровищу нѣговомъ еданъ Сандучићъ савъ одъ драгогъ каменя: свисе недоумѣваху ща би надлежало у шако драгоцѣнномъ сандучићу држати: Омирово сочинѣніе рече Александеръ. Еданъ куриръ до特派чи, и воздижући руке вопѣ, о благополучнѣ новине що ти носимъ побѣдоносни Александре. Овай кои башъ онда чиђаше Омира, презнесе, и запитта. Ща! нѣли којомъ срећомъ Омиръ воскреснуо? онъ сва своя исправлѣнія за недостаточна почитаваше, неимаюћи коби и шако, као Омиръ, опишао... Августъ цесаръ нїе никадъ помислио да ће се похудити, почитуюћи учение люде за свое прѣятелѣ. У своимъ писмами къ Ораџију шако се шнимъ преписуе и шали, као са себи равнимъ. Онъ је позивао къ себи овога Поету за секретара свои повелѣнія и за сопрапезника али Хораџиј одъ већъ уљубљенъ у свое спокојство одречесе то примити; ниси се за то цесаръ на нѣга разсрди, него ти седне, пакъ му овако напише. Септиміје ћети казапти на кои самъ му я начинъ о теби говорио; и ако си ти био шако поносити, те ниси примѣо мое прѣятелско предложение; за то се я опетъ нећу на тебе срдити ни одъ тебе поносити. Сверхъ тога що му Хораџиј иошъ ни едно парче одъ свои стихопворенія нїе припсао био; овакосе чисто прѣятелски, и све еднако шаливимъ начиномъ на нѣга тужи. Нека добро знашъ да самъсе на тебе разсрдио, за то що ти у твои стихови нећешъ самомъ найвише да беседишъ. Валя зарѣ

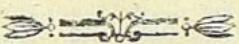
да

да се боишъ да ће ти у последња времена спидно бити, показатисе да си мой прјателъ био! ... Юмусъ Цесаръ тако је любио науку и читанъ книга да највеће војске нису могле овоге горећој спрасти припепствовали ни ти нђга одъ книга одтргнути. Онъ чућаце и у исто време всенародни позорища и игралища. У вЂршевије доказателство шога, показује нђово исто сочинђније. У средње луѓеоружја, и у замљашателству междоусобни и спрански воеваня и битва, списао је онъ свой коментарјумъ или своју на кратко историју, съ намјренемъ, да служи само за материјалъ ономъ, кој би испорију на широко писати предузео; али је то съ таковомъ красотомъ и сладкорЂчјемъ написано, да се ноће нико не усудио једну едину речь кње томе приодати. Нити се је нашао овога вида списателъ, који себи поласкао овомъ проспомъ и милитарскомъ сладкоречју сравниши... Димокритъ Авдиритъ остави свою богату очевину, је прође Египетъ, Етјопију Халдеу и персију за наукомъ, при возвращењу своме у отечечествонђови согражданци чујућига о спварма кое они непости заваху говорили, изձадуга за изумљна, и дозвују славнога медика Ипократа да га лечи. Овай кадъ позна човека удивисе нђговой пространной науци и знанию; учени съ нимъ прјателство: и полазећи рече онимъ консу га дозвали, ваље би валајо лечити а не Димокрита... Марко Аверелусъ Цесаръ, названи Философъ, ићаше

ше чесито слушати предаванѣ Сексипа філософа. Софіста луціусъ зачудисе тюме. Не чудисе речему цесарѣ: разуманѣ човекъ вала всегда да жели научили оно ща иоще незна... Плініусъ названи спари; провео э вишу частпъ живота у Армїи и у правлѣнїю гражданскому; нища манѣ списао э пространну исторіу натуналну и многе различне книге. Неимаючи доволно времена за читанѣ. При ручку и вечери всегда би имао еднога коиби мѹ читао... Сципіонъ названи Африканъ бїо э особити любителъ книга, и за то би говорю никада нисамъ у болѣмъ дружству него кадѣсамъ самъ, нипи имамъ више посла, него кадѣсамъ безпосленѣ... Кадѣ би ко хотео описывати само неку частпъ велики и славни лица одѣ царева, кралѣва и принципа, до найпростіега е селянскота рода люди, коису се чрезъ любовь къ ученію, и чрезъ науку прославили, и коликусу роду человеческому ползу причинили, тюме би потребовало више книга. Но овде се чини само едно воспоминаніе о тюме за возбудити почитаніе и желю къ читаню полезни книга и любовь къ знанию; и за то Ѵемо узепи одѣ безчисленни примѣра само иоще еданѣ у Аристопелу. Овай Філософъ бїо э учитель Александра великога. Ученикъ э своей власти покорю много царства и народе, а учитель душе и умове ученога светла. Владѣніе Александрово и у исти наслѣдници нѣгови престало э са свимъ и изчезло оно чепири спопине година после нѣга. А аристоп

спотељ је владао не само над љубавима и љубитељством, него и над љубитељством хришћанским и маометанским душама и умови, гдје је год је науке било, до две илијаде година послије смрти своје. И сада баш је је престао онако монархички владати као што је пре стогодина, са свима штима оспао је и до данас у високом доспјенству у прављењу мудрости и науке, и оспаја довека. Александер и његови наследници учинили су хиљаду пута више зла него добра, како својим народом, тако и онима околнима себи, непрестанно биљише, колючи се, и изпотребљавајући чоловјечески род је како год је гладни курјаци кађу упадну у спадо овца. А Аристопељ разпроспрањује је своју власт је без љубави, без љубице, и без никаквог оружја; и што је највише без љубави анаема, без љубави проклетства и без љубави сваке препине. Он је само изпражавао испину вешти, отворао је людма очи душе и ума, и показивао има шта је добро што је зло, шта је благочинје и добар је поредак, шта ли смутња и непоредак; једним словом, шта је наравно и умно добро и красно, шта ли пак је зло и ружно. Но ако је он и произлази од Ескулапијеве поколје, свезнајући бог је нје могао бити, ибо ни Ескулапијус је то био, премда су га за неко време за то почиштовали... Овай преславни и велики па свету човек је је њене своје супруги добри и неизказане любови и Милошће Супруг; любио је не само за живота, но и по смрти и њезиной

ной као божеству неко. Какавъ је био ми-
лоспиви и благи родитељ, видисе изъ
небове наравоучителне Філософіје коју је за
сина свога Никомаха сочинио.] Філіппу
Алаксандрову оцу, едно малено писмо що
Аристотелу пише, позивајући га да му
сина учи, више пощена чини него све неб-
тове войне, кровопролитја, и испо спре-
ломъ у боју избодено око... Ово је... Одјене
Філіла, хђ тици Аристотелу поздрављи!

Даемъ ти на знанј да имамъ Едногъ
сина. Я благодаримъ боговомъ! не што ли-
ко що су ми га дали, колико дасуми га
дали у време Аристотелово. Надамсе
даћешъ га учинити моимъ достойнимъ
наследникомъ, и Краљемъ Македоније до-
стойнимъ... Філіпп ће знао како ће о-
вомъ човеку любовъ и благодарностъ своју
показати. Даде му богатства, воздвигне
му спашуе, и даде изнова сазидати савъ
градъ Стагуру у коме се је онъ родио.
Аристотелъ утврђдавајући да је само по-
щено и праведно живљије богу угодно и
пријатно; а приноси и жерпве животиня,
и виђашња помпа церемонија и храмова, да
су са свимъ божеству излишње вещи.
Чрезъ то узбуни на себе суевље. И не-
хопећи да и съ нимъ Афинеани учине и-
спу будалаџину що су са Сократомъ ура-
дили; подигнеше одапле и преће у градъ
Халцисъ, где се и престави. На 322.
године пре Христа. Две године по
слерти Александровой: шестдесетъ тре-
ћега года живота. Изъ међу знаме-
ни-

нини и ъгови речи овесу. Еданъ клепетуша човекъ говореши много запитага да му не на досади. Ниси, одговори онъ: можешъ говорити колико о ъешъ ерѣте я неслышамъ... Буди мо пріятели Сократови и Платонови но найвише испине. Неки се млади ъ поносаше да э изъ славнога отечества: а если тога доспоянъ? запитага... Що э димъ и помрчина очима по э пристрастіе души... Благодѣяніе э лепъ цветъ али брзо вене.. Себе невала ни фалипи ни кудипи.. Надежда э санъ буднога човека.. У бѣдному не треба глядати човека него чловѣчесво.. Корень науке э горакъ, али э плодъ сладакъ... Ко у добродѣтели и науци пушуе свегда напредъ нека гла-да... Човекъ добаръ и разуманъ различуе одъ зла и неразумна колико живъ и здравъ одъ болесна и мртва.. Пріятелство э една душа у два тѣла.. Наука у благополучію служи на украшеніе, а у злополучію на утѣшениe.. Любомудріе учи чинити своеолно, оно що други силомъ чине.. Добродѣтель спои у среди...

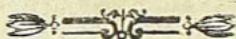
ГЛАВА ЧЕТРНАЕСТА.

О славнимъ женами.

Жене составаляю половицу человеческого рода, следовательно и причиняю, полакъ (или и вище) и Его благополучия, ако су разумне и добре, тако ћерѣ и злополучия, ако су неразумне и зле. Жена се рађа на светъ да буде супруга, матери и воспитательница. А ща може бити светѣйше, пречестнѣйше, милосрдивѣ, благодѣтелнѣ, сладче и най нужнѣе на свету одѣ те при спвари. Кадѣ э човекъ само у своей кући са женомъ своимъ миранъ, спокоянъ, у слоги и у любови, онъ може да не мари за савъ светъ. А кадѣ човекъ окуси и позна сладостъ домаћега мира и слоге, онъ жели и съ комшама своими мирно, сложно и приятелски да живи; и тако се ове спвари разшираваю и све то далѣ разпространю и производе найпрѣятнѣйше сложеніе человеческого благополучия. И на другомъ месту споминялосе колико э неизказане важности и потребе дѣла, ову половицу рода нашега изъ деянияства съ пощенимъ и разумнимъ мишлѣнѣмъ и мудрованѣмъ упоили, и како млекомъ небеснимъ за душу определѣнимъ одошли ранити и воспитали. За испо сожалѣнїя э и уздисаня достой-

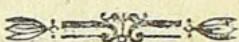
на веџѣ, за таکова висока намѣренїя, одѣ
 бога произведена и определѣна разумна
 спвореня, видиши, да иполико маре за
 спвари одѣ нища: за кое какве панпли-
 чице, за лепеза, за свакояке, куріозно и
 чудновито некако, по непостоянай моди
 измишлѣне капе и шешириће!.. Да се де-
 ца малена забавляю съ лупкама и съ кое-
 каквимъ играшкама, деца су нїе имъ се
 дивиши; али да совершеногъ возраспа дѣ-
 вица и жена мисли и вѣруе, да ће една
 лепша на врату марама, или шареніе на
 пѣлу алине већю цѣну и доспойство
 иѣзиной персони приложиши, и даће се
 она чрезъ то боля, честнїя и любведо-
 стойнїя показати, ово је крайня будала-
 щина и расплѣнїе нарави и умствованя.
 А на властито, домаћи миръ узнемири-
 вати, сродне и любиме свое, фамилїу и
 дечицу свою за кое би паметни мужъ и
 жена животъ свой положили, у дугъ, у
 скудостъ, и сиромаштво и у несрѣћю
 доводиши, то не само нїе христянско ни
 человеческо, него горе паче поганско ми-
 шлѣнѣ. За обратиши дакле ума очи лю-
 безни наши жена, сестрица, и сродница
 къ лепшимъ и къ благороднїмъ предмѣ-
 томъ, къ пристойнїмъ и доспойнїмъ
 љновогъ славолюбїја и желѣ, показаће се
 овде да нису оне само за шаранѣ и киће-
 нѣ одѣ бога создате, и за неко време на
 ови светъ послате. Овде ће намѣ исто-
 рїја дати неколико примѣра славни, добро-
 дѣлни и подражанїя доспойни жена...
 Арија благородна римљанка жена цецине

Пе-

Петуса видећи да ће муж њен јесетоки-
 ма мукама мучен ћи и уморен ћи бити, узме
 спилет ћи прободесе с ћи ним ћи, дага свом ћи
 мужу говорећи, ласносе може умрепи Пе-
 ше; то ћоћеш ћи ударити то мене бо-
 ли... Епонина Сабинова жена у време Ве-
 спасијана цесара, живила је са својим ћи
 мужем ћи (којега Цезар ћи убиши искаше) девет ћи
 година у неким подземним пећерама...
 Кама една благородна Госпођа у галатији.
 Синорик ћи принцип мјеста сродник ћи му-
 жеја нјизина залобисе у њу смертено; но
 неуздајућисе од ћи нјица за живота му-
 жеја, којега она срдечно любише, нађе не-
 ку причину и даде га убили. По том ћи
 запроси Каму за жену. Она из ћи почетка
 одрицала се, но као да би била принуђена
 од ћи сродства свога найпосле соизволи.
 Кад ћи дође дан ћи венчанја, опиду у храм ћи
 Дјанин ћи, и ту по обичним ћи церемонијам ћи,
 узму чашу вина коју би новосопружени
 обичавали изпити. Кама је справила
 била то вино и јесетоки отров ћи у нје-
 га улила. Онда узме она пре по оби-
 чају и попије неколико, а оставше даде Си-
 норику. Овай напегне и попије све до ка-
 пља. Онда она с ћи радостним лицем ћи ре-
 че к ћи предстојим ћи. Свидјелница је ме-
 ни богиня овога храма да је неби досад ћи
 за мужем моим ћи живила да ни сам ћи чека-
 ла нјга осветити. Иди сад ћи: окренесе
 к ћи Синорику и рече му: иди злобна и
 проклета главо! и лези на смертну а не
 набрачну постелю. Я ћи је с ћи радостјо
 умрепи погубивши убицу мужа муга. Кор-
 не...

нелія Госпођа Римкиња Мати Гракова ,
 къ овой доће едномъ , нека богата позна-
 ница изъ кампаніе , и покаже иой свое дра-
 гоцѣнно каменѣ и бисерѣ . И запроши ю
 да иой и она покаже свое ; ова обеща ;
 мало по томъ кадъ два сина нѣна из об-
 ще школе доћю , она и покаже другой ; го-
 ворећи , ово је мое драго каменѣ , я за дру-
 го немаримъ : дајући имъ добро воспита-
 ніе , то себи за найвеће укращеніе почи-
 шуемъ ... Коринна дѣвица Ћивейка петъ
 кратъ је съ поетическими своими сочинѣ-
 ніями надъ пиндаромъ (за коега орацији све-
 дочи да га нико постигнути не може) по-
 бѣду одржала . Коя ћепна да су ове де-
 войке сочинѣніја изгублѣна ! ... Ћеана све-
 щеница у Аѳини сама се сопротиви свимъ
 гражданомъ , иити је хотела проклеши Ал-
 ьбіада говорећи : свештенство вали да bla-
 госливля а не да проклинѣ ... Пнѣа кћи
 Аристопелова , жена Демората Краља Ла-
 цедемонскога , знаменита колико поимену-
 јула свога , стволово паче за цѣломудре
 свое и любовъ къ мужу своему . Ову за-
 писала едномъ коя иой је боя наймилја-
 боя спидливости на лицу честне жене :
 одговори ... Меланопа жена Пнѣје књаза
 Фругіскога , видећи мужа своега са свимъ
 залюблѣна у злато , на начинъ да већа ча-
 стъ поданика нѣгови бїаше принућена зла-
 пне руде копати , а ниве свое неураћене
 оставляти ; даде начинипи различне пши-
 це , јаганце и рибе одъ злата , хлебове и
 колаче одъ злата . Едномъ Пнѣјасъ здра-
 во гладанѣ заповеди да се иоси Ело . Пон-

ну носити, али све одъ златата, и варено, и попржено и испечено све одъ сувога чистога злата. Каљ се овомъ досади: Почне викати, Ело люди помагай я умре одъ глади, нїе мени садъ до злата, некъ иде до врага. Онда му разумна жена съ едномъ памешномъ предикомъ здраво угрє уши, и тако га излечи одъ злапобѣсія нѣгова... Зиновіа Кралица палмирска жена оденато-ва произхोћаше родомъ одъ Птоломеа Краля Египетскага и нагласу Клеопатре. По смерти мужевлѣй управляла э съ великимъ храбростю и мудростю око двадесетъ година кралѣствомъ своимъ. Последня одъ Александрови наслѣдника у страніи воспачной. Воевала е съ великимъ храбро-стю сама у персони прѣтивъ Персіана, и надъ два цесара римска Галіена и Клаудія совершене э одержала побѣде. Сви и-сторици онога времена преузвишую мудростъ, цѣломудрие, любовь къ наукамъ и проче Царске добродѣтели ове госпође. Остроумни Філософъ Лонгинъ бјо э учитељ нѣнъ. И имао э радостъ видити да съ нїомъ испа седи на престолу мудростъ. Она е и сама на кратко воспачну и Града Александрѣ написала исто-рию... У оно време на коју су се годъ страну приключења человечска окрепала, судбина э нека морала бити, да римляни велику частъ земљ побѣде и своей поко-ре власти. Авреліанъ Цesarъ съ великимъ силомъ дође, кралѣствомъ ове госпође завлада, ню испу зароби и у римъ одве-де. Но она у испомъ своемъ робству

показала э таکову неподвижимостъ, до-
споинство, и височество душе, да э овде
то првъ засведочила, да э свепомъ цар-
ствовати доспойна била. Авреліанъ э
запита како се э усудила съ римскими
биписе Імператори. Я до тебе, одгово-
ри она: другога Імператора нисамъ поз-
навала. А неби ни тебе дасамъ те побѣ-
дила. Авреліанъ побѣду свою празнуючи,
златнимъ везану ланцемъ, и у свемъ нѣйзи-
номъ Царскомъ украшеню уведе э у римъ.
Но нѣйзина о свему поме немарностъ къ
вѣхемъ э удивлѣнїю возбуждавала народъ
него сва помпа Цесарова. Многи суга о-
суждавали що э онъ свою гордостъ надъ
овомъ славномъ женомъ тако показао. Кои,
по помъ поправю э ову учинїну обиду
давши иой велика добра у тиволи близу
двора Адріанова, гdi э она оставише свое
провела дне одъ свакога любима и почи-
таема. Кїери нѣйзине удомлѣнесу биле
съ наивећимъ римскимъ фамилиама... Го-
дина жена мерџie княза у инглипери жи-
вила э у еданаестомъ вѣку, прославлѣна
красоте, цѣломудрїя и доброне ради свое.
Мужъ нѣйнъ наложи велики данакъ на жи-
телѣ града ковенпри. Народъ утѣшилѣнъ
прибѣгне къ овой госпоћи просећи ю за
облегчанї. Она припадне съ млагимъ су-
зама къ ногамъ мужевлимъ. Овай чудно-
вимъ човекъ, знаюћи иначе спидливостъ
нѣйну, каже иой да онъ на други начинѣ
неће э послушати, ако она гола нага на
коню крозъ све сокаке града не проће.
Кадъ ова види да другояче нища получу-

ти

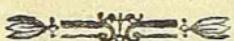

ти неможе; добромъ нѣна побѣди спидливостѣ. Даде свимъ грађаномъ то на знанѣ, и заповеди да се одѣ то, до шо доба, нико неусуди на сокаци наћи или погледати. И тако ова добромомъ и спидливостю своею покривена прође свуда. Одѣ цѣлога града само једанъ нитковъ се наће и погледа э крозъ пенчерь, пакъ хуљ! и още се изда и пофали; онда скоче на нѣга грађани и упукуга. На томъ истомъ мѣсту видисе једна стапуа, коя представля човека вирећа крозъ окно....

Елисавета Кралица Англиска кћи Хенрика Осмога. Маріа сестра нѣйзина спаřїя краљоћи држала ю э неколико година затворену; гди се э она своимъ злополучемъ много ползовала, у єзикамъ, како у Еллинскомъ, Латинскомъ, и у различнимъ наукамъ непрестанно упражнявајућисе: а навластито прудиласе э постигнути правила и начинъ владѣнїя и народоправлѣнїя, у чему э она и весма предуспѣла. По смрти сестре свое поспање кралицомъ, и по примѣру оца свога сакупи парламентъ и утверди церковъ Англиканску коя э и до данасъ господствуюћа у инглиптери, и прими на себе ёш титуломъ краљевскимъ и верховнѣйше правительнице церкве Англиканске. Она пошаћ помоћь Хенрику чешвертому, па да Краљу Наварскому, и помогне му завладати краљевствомъ Франције, Кое по наслѣдїю нѣму принадлежаше. Республики Холандезской помогне избавитисе одѣ Шпа-

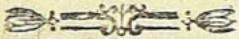
Шпаніола, и одговори посланикомъ Холандезскимъ, кои дошли бяху, дати иой верховенство надъ соединѣнными провинціами; да неби было ни лепо ни пощено, да Англійска Кралица жели спвари шуће. Філіппъ Фтори Краль Шпаніолски пошлѣ на Англію едну спраовиту флоту, коју наименуе непобѣдима, но и сами вѣтро-ви као да би воевали за Елисавету, уда-ре на ову флоту и сву э поразбіяю и по-тпопе. Ова владѣтельница поставила э Англію у найцвештуће состоянїе Европе. У нѣно време завладаю Инглези многе остро-ве и велику часіпъ Америке, и разпро-стру свое купеческво на све четири спра-не землѣ. Сва рукодѣлія и художества доведусе у совершенство, и закони пра-ваѣнія утвердесе. Она сама противна раскошству и распикуѣству найвећимъ вра-гомъ и злопворомъ како цѣлога народа тако и свакога по наособито, издавала э всегда мудре указе противъ свачега ща э излишнѣ и непотребно. Доодки Царства нису ни наша употребляеми били разве на обрану отпечествя и на всеобщу ползу. Она э имала гдикогъ и особитогъ пріятеля и любезника, али нѣ никога обога-тила на щепу поддника свои. И свако-му э совѣтовала да се опоминѣ да э под-даникъ како и прочи. Она э имала то що ни еданъ Краль у Англіи до нѣ. Ни по-сле нѣ нѣ могао имати, а то есть, са-модержавство и любовь народа свога. Нѣ-зина э речь била я не могу друго мисли-ти о моимъ людма, него ща родитељи

мисле о чадамъ своимъ. Управъ судити о о-
вой славной госпо́ки (вели еданъ осстроум-
ни списателъ) мора ко бити совершени
Царски министаръ или совершени владѣ-
тель. Слава кою э она придобила съ по-
стоянствомъ духа свога, съ разумомъ и
мудростю правлѣнія, съ дубокомъ поли-
тикомъ, съ неупрудимомъ бодростю, съ
мужествомъ и хитростю у найпрнови-
тій дѣламъ, съ щедріемъ мудре домо-
строителнице безъ порока Сребролюбія. О-
вакова и оволика слава ніе могла неопо-
рочена оспати за кровъ проливену Маріе
Спуардъ, кою многи историци Елисаве-
тиной полипици пригисую. За ово еданъ
Епіскопъ (коега она весма почитоваше)
опомене э да э она у овимъ обстоятел-
ствамъ више како политикъ, него како
христянка поступила. Я видимъ, рече му
она: да ти ниси са вниманіемъ прочитао
книге царства. Она э различне эзике го-
ворила, Шпаніолски э знала но ніе хо-
щела нимъ беседити изъ узрока да чрезъ
то Шпаніоли горделивіи не буду, буду-
ћи дасу и безъ тога доспа високоумни.
Еданъ Шпаніолски посланикъ разговараю-
ћисе съ юномъ рече иой да э она запо толико
благополучна, що има мудре и искусне
совѣтнике: то э испина, одговори она: а-
ли неразуманъ нити и тражи нити и уме-
наћи. За малимъ э остало да ніе узела
за мужа хенрика трећега, шада будући о-
вай принцъ одъ Аленсона. А кадъ поста-
не Краљъ Франціе поуздасе даће э безъ
сумњнія получити. Но она одговори: кадъ
се

се нисамъ удала за еднога принца коега би я учинила Кралъмъ, що би полазила за Краля, кадъ самъ я већь Кралица? за куршали-саписе многи принципа кои ю искаху за жену, она каже да за другога неће поћи разве за папу Сиксту: овай кадъ шо чуе смењућисе рекне: срећа велика що нјемисе слободно женити, еръ би съ нјомъ (боимъ се) родю каквогъ Александра одъ коега би опешъ сва земља ограисала! седамдесете године возрасла, а четрдесете царство-ванја, разболисе тежко: Архиепископъ Канторберски упѣшаваше је съ будущимъ на-гражденемъ за столика добра нјомъ учи-нѣна. Милордъ! одговори она: доспа сам-се у животу гордила. Оспави ме баремъ да у смиреню умремъ...

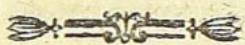
Екатерина Алексеевна Перва; жена Петра великога, и по нѣму наследница всероссийске монархїе. Рођена у Ливонии близу маленогъ града департъ, одъ Сирома и проспи родитеља. Иоште у депин-спву изгуби Оца, и остане у рукамъ слабе и болешливе матере, коя са своимъ рукодѣлјемъ једва могаше оскудно себе и свою девойчицу приранивати, видѣ нѣй-зинъ баше прекрасанъ, и спрукъ тѣла благодатпанъ, она изъ депинства предвозве-щаваше особити духъ; остроумије и разумъ. Мати је научи читати, а једанъ спари пасторъ лутерански обучи ю познанству христянскога закона и вѣре. У пепнае-стогодини возрасла остане и безъ ма-тере, Речени пасторъ прими ю къ себи

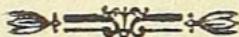
и наложи иной надзирательство къери свой. Овде се она ползуе одѣ свїю лекцїя кое се предаваху къерма министровима, међю прочима у музики и танцованию, илиши игри. Смерть овога нѣйзина благодѣтель погрузи ю у нову оскудость. Ливоній у то време баше позорище войне међю Русси и Шведи. Она пође тражити ка-
ковогодѣ прибѣжище у Маріенбургѣ. Про-
лазећи сѣ великомъ ужасомъ и препетомъ
чрезъ мѣста попадѣна и опущена, у-
падне у руке двоици шведскимъ солдатомъ;
и богъ вѣстѣ ща би одѣ ни пострадала
била, да промисалъ неба у тай испти часъ
не пошлѣ едногъ шведскогъ унтерофи-
цира, у коему она позна сына вишепоме-
нупога Пастора, свога благодѣтеля. О-
вай э изхити изѣ руку они; и даде э про-
вести сѣ безбѣствиемъ до Маріенъ Бур-
га, давши иной едно препоручително пи-
смо, на некога свога прѣятеля именемъ
Глукка. Овай е прими и преда иной воспи-
танїе свои двею малени кѣри: а по шомъ
познавши у иной толики разумъ и добро-
шу, коя много превозходише красоту иѣ-
ну, будући удовѣ, запроси ю за супругу.
Она се тога одрече, защо э пре дала била
свою речь избавителю своею официру, Па-
сторову сину; и припомъ остане премъ
да э онай едну руку изгубио бїо. У исптиданъ
кађи су мислили вѣнчаписе, уларе руси
на Маріенъбургѣ, и освоега; и ту погине
речени официръ. Неки солдати руски на-
ђи Екатерину сакривену у едной фуруни,
и као свою добитъ продаду е Генералу

Ме-

Менцикову. Овай е пошаљ къ сеспри својој, коя је прими съ любовју приспойномъ испинипому достоинству и таковој красоти у злополучју. Овде је позна Петар ј велики, и остане пораженъ физиономијомъ лица нђна. Доће и слђдући данъ, разговорисе съ њомъ, учини и окоекаква предложение, удивисе красоти разума и добродѣтели душе нђне и залюбисе у њу смертено. Онъ је узме за жену и вЂнча се съ њомъ публично 1712. при неудачномъ предпрјатју при рѣки пруту била за једно съ Петромъ, и буде узрокомъ спасења нђгова, защо она даде совѣтъ за придобити везира съ велики дарови, кое се и учини. На 1724. вЂнчана буде на царство и прими круну и скрштар ј изъ руке Јмператора мужа свога. По смрти Петровой коя је слђдоваља. 1725: прими прављење свега Царства, и покажесе достојна Петра великаго наслђаница, благополучно совершивши све оно што је онъ био почео. Она успави нови орденъ светога Александра Невскога. Русија изгуби ју, маја 17. 1727. живила је само 38. година.. Ово неколико примѣра доволна су за увѣрити настъ да је душа како у Мужескому тако и у женскому полу једнога истога рода. И да имаде прекрасни, велики и славни душа у селянама и у селинкама, кое да су у другимъ обстановијама би свету познате биле. Но самъ и едини премудри богъ кој познае внутренју и сакривену цђну и достоинство сваке душе возданиће, и прослави-
ће

Не сваку по достоинству. Блажена э и
богомъ благословена свака жена коя се са-
своимъ обстоятельствима уме слагати,
живи смиreno, разумно и пощено, облег-
чаваюћи и услаждаваюћи животъ мужа сво-
га: спараюћисе за свое домаће управљ-
није, и воспитијући чада своя у любови къ
богу и къ ближнѣму, и у пощеномъ и ра-
зумномъ владанию. Сви мали и велики про-
лазимо пупемъ живота; а у гробу нѣма
разанствія, нити предъ правдомъ божиомъ
лицепріятія. Комъ э мало дашо, мало-
ћесе искати одъ нѣга: споминимо ово и
бићемо шихи и задоволни у малености
нашой. Предъ нелицемъ рнимъ и праве-
днимъ судомъ нїедна душа боголюбива и
правдолюбива нїе малена, него велика, слав-
на, и вѣчнога достойна блаженства.

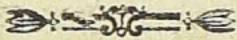

ГЛАВА ПЕТНАЕСТА.

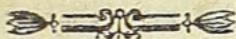
Путъ у Вавилонъ. Една Алли-
горическа повѣстъ.

Едва зора почне предвозвещавати приближеніе дана уседнемъ я на мое магаре, и упуптимъсе спазомъ, коя къ царскому Вавилона пупу управъ воѣяше. О како э радостно, воліяхъ я: и задоволства пуно, оне новоозаряме холмове свудъ наоколо гледати! колико э цвећа на онимъ прекраснимъ Ливадама! какавъ э ово укрепителни и любки мирисъ що облагоухава све спране воздуха! два реда густополистовити древеса осѣняваю ови широки друмъ, у коихъ ладу могу я съ ослићемъ моимъ кадъ ми буде драго почивати. О какво је великолѣпие неба! какавъ се красанъ показуеданъ! каковъ э чистъ воздухъ коимъ я дишемъ! мени нїе потреба наглипнисе ни ипипи, защо и съ умѣренимъ ходомъ скота моега могу я иоще пре ноћи за вида у Вавилонъ доспети.

Овако я говорахъ и чиняшемисе чисто да самъ пїянъ и као изванъ себе одъ презѣлне срца моега радости, сматрахъ съ благоволїнїя погледомъ на животно кое ме ношаše и глађахъ му вратъ и гриву; кадъ алъ етоли у еданъ путъ напрасно

чуемъ неки шумъ са зади мене; обазремсе,
 и упазимъ на множесство богатопокриве-
 ни Камила, премноге у злату и драгомъ
 каменю сияюћесе мужескога и женскога по-
 ла люде. Они бяху подалеко одъ мене но
 за часъ стигнуме. Нјовъ погледъ бяше
 високомудеренъ и презритељанъ; изъ бли-
 за гледаюћи и одъ презѣлнога блиспаня
 турске златоизвезене и дїамантами и би-
 серомъ посјене порфире чисто мисе по-
 мраче очи. О како се я садѣ себи худанъ
 и маленъ на моему магарчепу предста-
 вимъ и покажемъ! я се усиливахъ свакоя-
 ко да се исправимъ и протегнемъ; али свѣ
 за луду, едва моя глава До нјови чепа до-
 сязаваше. Сравниваюћи я себе и мое ма-
 гаре съ онима и съ нјовимъ Камилама то
 првѣ се познамъ да самъ ниша, или као
 једанъ мравакъ на лицу земному. Почнем-
 се спидити и срамити одъ мога проша-
 стога проспачкога и глупога задоволства.
 Сва лепота ливада, холмова, богатоли-
 ственни древеса, еднимъ словомъ, сва кра-
 сотпа божијегъ створеня изчезне изпредъ
 очију мои. Сладко појањъ птица, музика
 околосвираюћи паспира, тиходишући про-
 хладителни и сладкогъ мириса преиспол-
 нѣни воздухъ, не чиняше већь ни найма-
 нѣгъ дѣйствіја на излишежеланіемъ запу-
 плѣнимъ, и зависију помраченіемъ и опро-
 ванимъ моимъ чувствама. Високоумѣ мое
 смертено се уверено наће; но ниша
 манѣ, и тако усиливахъ се я за онима
 пристаяти и касати, да баремъ са свимъ
 одъ ни удалѣнѣ не останемъ, и да и не
 изгу-

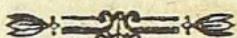

узгубимъ изъ предъ очю мои: еръ бо ми
се чиняше да самъ иоще щогодъ нещо, са-
мо и изъ далека гледаючи и, и за нима
касаючи. Желяхъ да се мое магаре у Еле-
фанда препвори, да му ноге скорѣ него
у срнѣ поспану, и да му уши како елени
рози нараспу, да онъ може съ нима све
оне Камиле, и оне що на нима седе надъ-
преувисипи. У моей разяреной нестпер-
пѣливости шибахъ бѣднога моега скота
да зной не само съ нѣга него и съ мене
печашё. У презѣлной моей туги едва ли-
сапи могахъ, и чиняшеми се како да я на
мои лѣчи моега скота носимъ, а не онъ
мене. Али найпосле упазимъ да ми э сва
залуду мука и наглость, защо еданъ ко-
ракляй они проклепти Камила толико до-
фаташе колико щесть магарета мога.
Вѣнь изгубимъ изъ предъ очю предмѣте
ревнованія моега, и съ нима заедно сву
суєтну надежду да ъю и икада спигну-
ши... О свету! свету! такали э то на
теби правда! у преогорченю срца моега
вопіемъ я. Каква э и колика ужасна раз-
личностъ меѧю мномъ преокаяннимъ и о-
нимя благополучнимя земнороднимя! они се
сяю и блістаю, а я самъ яданъ мрачанъ
и паманъ! они седе на Свили и Кадифи
на високимъ и преувышенімъ Камилама,
а я бѣдни на голомъ самару, и на худой
животини, на Магарету! о судбино све-
та ща се о теби мислипи и мудровати
може! неками више нико неспомене о
некаквой мудрости и правди на свету,
еръ ъю му обадва ока избоспи: како се

не нађе сданѣ одѣ они да седи овде гдја седимѣ а да самѣ я на нѣговомѣ меспу! иошће тако горделиво яшу покрай мене и пролазе, нитисе удостпоявао баремѣ сѣ чловечнимѣ да ме погледаю окомѣ! да су они хотели само мало по лакше ићи, мотахѣ я касаюћи за нима пристапи, али ко су они колисамѣ я! да се одѣ све неволѣ баремѣ црна земља отворити бѣ и да ме прождере сѣ магаретомѣ и са самаромѣ да нисамѣ я самѣ слуша и ругоба на свету!... Ево овако, иошће горе него овако говорећи, псуюћи, ружећи и проклинјући огай светѣ и све що је на нѣму, пуспимѣ изѣ руку уларѣ магарећи, и оставимѣ му на волю да чини що ће, више не марећи, ишао илѣ не ишао: онѣ што осепти, пакѣ почне ногу предѣ ногу. Мало по мало свраписе сѣ пупта чупаюћи зелену траву, еднага проспранна лепа ливада ласно на себе намами; овде кадѣ се здраво најдере и напуни, зактпемусе одпочинути; спусти се на земљу, а я се превалимѣ са самара: али ни защо веће не марећи легнемѣ и я покрай нѣга, и наумимѣ ту оспати. Истомѣ ме почне санѣ подкрађивати, кадѣ у сданѣ ма опетѣ чуемѣ различне гласове, праску, вику и пѣванѣ на великому пуству; отворимѣ очи, кадѣ етоли угледамѣ силно множество безчисленнократно веће него оно право, обоега пола, стари и млади люди, и малене деце. Многи яаху иошће на манимѣ и слабимѣ, него мое магаре, а веће число ни носећи свакѣ свою на леђи порбицу ићаху, и весело пѣшице пу-

твоваху. Весела полунаага дечица одъ радости скакаху, и ми сви у Вавилоњ и-демо, восклицаваху. Устанемъ, и диве-ћисе овомъ видѣнїю, наместимъ самарѣ, скоро усѣднемъ и приближимъ се къ ни-ма. Оћешъ ли и ти съ нама запишаме еданъ одъ дружства, а осталы ме сви гле-даху съ пріятелскимъ очима. Та айде о-ћю, кадъ васъ э толико: одговоримъ я: али ми нећемо никада оне прве, кои су тако и тако прошли, спигнути. Пакъ що э нами до тога? одговори една у про-спо бело плашно обучена, но благообраз-на жена, они су и покрай наасъ прошли; они онако а ми овако, доспа даћемо сви у исто место данасъ доћи, мало пре и-ли мало кашнѣ, то э све едно, а онде по свой прилици битиће другояче распо-ложеніе ствари; защо прелазећи неки пре-дѣлъ мѣста мора свакъ оставити що на себи и сасобомъ носи, а само унепи ща у себи има. Иошъ са више они се не-разъсудно са своимъ височествомъ поно-се, понеже докъ се до онде доће, валя проћи и крозъ тако спротовата и ласно-поклизна мѣста, да они могу честно и що зло пострадати, а ми що овако пуште-мо несравнѣносмо безбѣдни... Я онда из-кажемъ овой паметной жени све що ми се случило одъ кадъ самъ у прозоріе пошао и до овога часа. Е видишъ! речеми она: ща бы од тебѣ было да си на какой ви-сокой Камили бїо, пакъ да си се съ нѣ превалio као са магарета? ти би садъ и-мао коју ногу или руку сломнѣну. Я о-
спа-

спанемъ люто посрамлѣнѣ одѣ ови речи;
 а на властимо сматраюћи на множесство
 жена и малене деце; кои пѣшице пупова-
 ху, и срећни и задоволни показивахусе.
 О проклејта гордосте маловременнога жи-
 вопса! и несипа желїо високоумнога слав-
 овлюбїя! выстедакле, кои человечески родъ
 злополучнимъ чинипе! како самъ я сре-
 ћанѣ бїо докѣ се нисамъ сѣ богатшемъ
 одѣ себе сравнивао. Земля э мени рай би-
 ла, и срџе э мое у попоку сладости пли-
 вало: а како високоуміе мномъ облада,
 тай часъ почне зависпѣ разтерзавати у-
 тробу мою, и я постанемъ найбѣднїи на
 свету човекъ. Далеко одѣ садѣ одѣ ме-
 не ви фурје и мучители человѣческога спо-
 койствиа и мира... У оваковимъ размиш-
 лѣнїямъ пуповахъ тихо, и почнемъ се о-
 пепѣ услаждавати гледаюћи небо и землю.
 Мое се веселѣ споусугубляваше колико ве-
 ће число виђахъ невинни и весели око
 мене лица. Я се разговарахъ кадѣ сѣ ед-
 никимъ кадѣ сѣ другимъ: Ови проспти лю-
 ди безѣ гордости, безѣ лукавства, безѣ
 сваке злобе и притворности, бяху до-
 стойни провести путѣ свой сѣ беспеча-
 лијемъ, сѣ певанѣмъ и сѣ веселѣмъ. Ко-
 лико се више я сѣ овима забавляхъ, то-
 лико већма осећахъ да се тихо задово-
 лство у мое возвращаваше срџе; слаће не-
 го сва скупа напрасипа и скороизчезајема
 услажденїја свїю пепѣ чувства.

Споменемъ се да є време благодарити
 Богу що ме є сподобіо у овакомъ добромъ
 и миломъ дружству путовати; али се
 люто застидимъ опоменувши се малопре-
 йашне мое прелести ума: кадъ, ослеплѣнъ
 кичеливствомъ и помраченъ завистю усу-
 Ѣавахсе опорочавати и хулити судину и
 правду божию у расположению вещи. Со-
 крушише срдце мое раскаяніемъ, и потеку-
 ми извори суза одъ сожалѣнія о моемъ
 крайнѣмъ безумію. Не! не! речемъ я у
 горестіи срда моего уздишући: нисамъ до-
 стоянъ съ овима незлобивими путовати
 душама! я глупій и лући одъ истога о-
 вога скота кои ме носят! защо онъ, ако
 нїе кадаръ познати и славити оно все-
 вишић блажено еспество, баремъ га неу-
 ме нихулити! овай є скотъ мене ради
 саждатъ, и опетъ нїе толико скотъ да
 не признае благодѣяніе мое, и попеченіе
 кое я о нѣму носямъ! познаеме, повинуе-
 мисе и служи ме радо. А я, покорсі
 словесни човекъ, и смилено спворенъ, кое-
 га є умъ кадаръ по лествици спвореня
 до сунца, до звезда, и превише ни попе-
 писе и узвисити, нисами и я за кога
 спворенъ? кадъ самъ я кадаръ о безсмер-
 тію и о будущемъ помислити живопшу,
 нїели приличніе и вѣроятніе, да и мое о-
 предѣленіе мора одъ скотскага различніе
 биши, кои о безсмертію нїе вреданъ ум-
 спровати ни помислити? нащо би ми
 датъ біо ови даръ словесности разсужде-
 нія и разумѣнія, кадъ неби ни защо дру-
 го произведенъ біо на светъ разве да се
 ра-

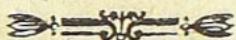
ранимъ и плодимъ као и проча животина? то испо и ова имаду о манѣмъ трошку и сѣ манимъ попеченіемъ него я. Заиспо, ни нашо друго него да самъ одъ свюо други животни и бѣднii и несрећни; ербо ова неумеду мислиши о ономъ що за ни ње; нити кадъ могу желиши оно що ќе имъ могуће имати. Зарѣ э мени самомъ дапо мислиши о ономъ що ќе? човекъ ли самъ мора имати понятие о творцу швари, и о создателю созданіи вещи, любопита, и желиши да у любови и доброти и његовои безконечно блаженство свое наће, пакъ у овој тако високой тако благородной и прекрасной жели осуђенъ и прелашенъ до найпосле да се наће? не! ово ќе могуће, и пропивно э свакой искри здравога разума, и свакому понятию правде и мудрости!.. А да кадъ э тако, како я много мало пре овсевишићга премудромъ устроенію у сумњу доћи? и то защо, не го ћосе и я не сјамъ у злату, и ћо не седимъ на великой Камили? садъ видимъ и самимъ искусствомъ познаемъ да они ни задовољне, ни веселіе, ни благополучніе путъ свой не прелазе одъ овога незлобивога множества люди. Они лепе као да и вѣтарѣ носи, нїовъ мозакъ у онако ветровитомъ прчаню морасе врптиши, нити имаду времена сматрати на преукрашена мѣста крозъ коя пролазе, нити се могу сѣ ни ма услаждавати. А овимъ смиреннимъ и добрымъ людма тихо задовољство и непорочно увеселїе путешесствїя нїова, видисе да и будућу нїову предвозвещава радиость.

дость. Я несмисленни и неразсудни бяхъ-
 се чисто помамю и крайнѣмъ очаянїю пре-
 дао, за то що съ онима на високопреуз-
 вышеной не леђахъ Камили! о окаянна
 и слепа зависти! и ти неразумна гордо-
 спѣживота, висте мучили человѣческага
 рода! ви и ослеплявате и недаше имъ му-
 дростъ и правду познавати божію, и единимъ
 словомъ що э гдѣ наравнога зла и несреће
 мећю людма одъ васъ се раћа и произла-
 зи! овако разказавши се о моемъ вишерече-
 номъ греху, крепко предложенїе себи пред-
 узмемъ да оспавши пупъ мой съ бе-
 ломъ прећемъ памећю. Упуштимъ се опетъ
 коескимъ одъ дружства у разговоръ и за-
 баву; доволни одъ ови пушника, ако и
 просто обучени и пѣшице хоћаху, но по
 разговору могахусе познати да су мисле-
 ћи и разсуждаваоћи путовали. Наша бе-
 седа бїаше о красоти разни предмета крозъ
 кое пролазасмо: о многоразличнимъ бояма
 цвећа; о разновкуснимъ плодовомъ воћни
 древеса; о удивљенїя достойнимъ приро-
 дама свакојки животиня, одъ Елефант па
 до мрава; о премудроурећеномъ ходу и
 печенїю сунца, месеца, планета, комете,
 и прочи небесни свештила: о тако теш-
 кимъ и великимъ пѣлесамъ, како штое зем-
 ля, и безравнїя већимъ и пежимъ не-
 го земля, коя и сила на воздуху држи,
 и коя рука съ нима управля и влада: о
 непрестанной године времена премѣни: о
 чудномъ естеству воздуха, воде и огня;
 о грому, громявини, и близианїю молниј; о
 облаци, роси, киши, снегу и тучи; о
 без-

безчисленоразни сѣмени свега ѿ се ра-
ђа, изниче и распи; о свакоякимъ руда-
ма одъ многоцѣнни каменя, златна и сре-
бра до самога олова и свакогъ вида каме-
ня, какосе у употреби земља рађаю и ка-
ко постпаю. О свойствамъ и силамъ пра-
ва и корена! найпосле дође речь и о чо-
веку. Правично, рече еданъ одъ собесѣ-
дателя: наричее човекъ мали светъ како
вещеспѣнни, тако и умни: по уму сло-
весности и разуму види се да у нѣму
бессмертна обитава душа: сматраюћига
пакъ са спране пристрастія нѣгови, и
кадъ се онъ злоби предаде, откриваю се у
нѣму сва свойства диви зверова: тако
да се пристойно о нѣму може рећи, ка-
ко є великъ, каколи је маленъ! како је славанъ,
каколи је худъ! како є благополучанъ каколи је бѣданъ човекъ! ако се за лю-
би у мудростъ, правду и добродѣтель
показуе у себи нешто велико, славно, пре-
красно и благополучно. А коли се пакъ
преда безумију, глупости, неправди и зло-
би, представля себе маленимъ, худимъ,
ружнимъ и бѣднимъ. Чрезъ добро воспи-
танїе и благоупотреблїнїе душевни способ-
ности, распѣћи годинами, возвышавасе
све къ већему совершенству; а крозъ зло
воспитанїе и злоупотреблїнїе умне вред-
ности, распѣћи теченїемъ времена, све
то гори постпае и бива. Колика је ужасна
различностъ међу просвещенимъ добродѣ-
телнимъ и богочестивимъ човекомъ, и
међу дивиимъ чловѣкодѣломъ Кафромъ у
Африки, и Нордамериканциемъ! како су му-

дро расположени соспави пѣла, и ласно-
 крепни пѣлесни светила очю, мозка, у-
 шю и прочи чувства! каковое непости-
 жимо успроеніе срца у коемусе све пѣ-
 лесне окончаваю жиле, и одѣ коегасе све:
 артериѣ починю, и кое съ непрестаннимъ
 своимъ спискиванїмъ и разшириванїмъ
 прима у себе и пуща изъ себе цѣлога пѣ-
 ла крвь и тако ю содержава у всегдаш-
 нїмъ околошеченію одѣ верха главе до
 ножни прстю! каковасу дѣйствїя ума и
 лиши душе, какосе рађаю и постаю мисли!
 каква э сила воспоминанїя, кое у се-
 би штолика безчисленна може содержавати
 понятїя! какавъ е дарѣ беседе, чрезъ кою
 човекъ тако скоро, ясно и ласно мисли
 свое изящнявати може... Предузмемо по
 томъ историю различни народа, нїови за-
 кона, правлїнїя и обычая. На кои су на-
 чинѣ разна владїнїя и царствва поспајала
 расла и содержавала се, а по томъ пада-
 ла, а друга на мѣсто нїово долазила...
 Ласно э видити да у овакови и овима по-
 добни разговори (у кое, колико се више
 човекъ упуща, штолико изобилїю и бога-
 тїю размишлїнїя и забаве свое матерїю
 наоди) да смо спо година путовали има-
 либи се съ чимъ забавляти и упражнявати.
 Овако упѣшилно и полезно пу-
 туюћи, доћемо къ некой високой плани-
 ни, преко кое тихо и лагано ступајући,
 премъ да пупъ бяше каменитъ и спримо-
 витъ, мирно прећемо. А кадѣ се у до-
 лину спустимо, нађемо съ едне и съ дру-
 ге спране пуща некакве блатовите баре

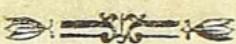

и ритове.. Овде се я ужаснсмъ, кадъ у-
пазимъ све оне високе Камиле у блашу
погрезнуте, а оне кои су на нима яали
у плачевномъ состоянію, едвасе попезаху
блашомъ и крвлю одъ главе до ногу по-
кривени. Запитамо и ща имсе є догоди-
ло да се тако наоде. Кажу намъ, да съ
они спрмовити силазећи брада, попла-
шеимъ се одъ неща Камиле, и успреми-
шлено съ нима лептећи поскачу у оне бла-
штовите ритове, тако да се они ёдва из-
прибјяпи и поизсакаћени из блата изву-
ку. О блажени би ми били, да смо па-
ко съ вами низко и тихо ходили, неби
намъ садъ овако било! нами се э казивало
да ови пушъ нїе за високе камиле, алъ ми
нисмо хотели вЂровати, достойни смо
дакле овога страданїя! .. Садъ я управъ
познамъ бЂдствїе и маленостъ человече-
скога величества овде на земли; и коли-
ко се на височимъ наоди мЂсту, толи-
ко при паденїю своме горе и жалоснє па-
да. А пасти се мора то э одсуђено.
Нису дакле високостоећи зависи достой-
ни, но паче сожалїнїя, ако нису одъ мани одъ
себе, памепнїй праведнїй и боли. Ми сви
идемо у Вавилонъ, то э испина, и ево
да често ту пЂшакъ срећнє него коникъ
доће. Благо ономъ ко у любезномъ, про-
стосрдечномъ и мирномъ путуе дружству!
господъ гордимъ противится, а смирен-
нимъ дае благодатъ свою.

ГЛАВА ЩЕСТНАДЕСЕТА.

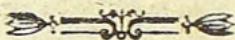
О начину съ великомъ ползомъ
читати.

Онима, кои кѣ найболѣмъ намѣренію
стопе свое управляю, и кои съ тру-
домъ и подвигомъ своимъ многима съ вре-
меномъ мисле на ползу бити, и отече-
ство и націю свою прославили и украси-
ли, путѣ показали, и труде нїове не
само облакшали, него и да су плодови-
ти учинили; ово је едно човѣколюбіја
дѣло и благодѣяніе, що се, не само ни-
ма показує, него и многима настоящага
и будущага времена людма кои се буду-
нїовимъ трудомъ ползовати. Ови су лю-
ди младићи наши кои се науци предају и
посвештавају; одѣ који ако се еданѣ у спо-
тини нађе да у косейлибо науци превозходанѣ
и совершенѣ буде, кадарѣће бити,
за све остале, отечесливу својему довол-
но награжденије учинили. Овима дакле,
колико је могуће, помоћи, не ваља ни ка-
ково попечење у немарностѣ и као за ле-
ћа полагати: но паче свевозможно спа-
ранѣ употребили що би имѣ се много-
трудни и доспайдугачки путѣ науке раз-
јарчјо и поравњо, одѣ трња и каменя очи-
стио, и любкимъ лепомириснимъ цвећемъ
посејо и украсио... Видили је, да многи
пре-

п прекраснога ума ученици, непрестаннимъ читанімъ, многимъ данъ и ноћи писанимъ, чрезмѣрнимъ на изустъ ученімъ, маштѣнімъ и надъ книгама седенімъ со-стѧвъ тѣла своеа покваре, и здравлѣ свое изгубе, пре него осепе приумѣренно трудовомъ своимъ наслажденіе, и колико толико, настояю нїовомъ пристойно напредованѣ. Они читаю много и трудесе, сматраюћи труде и бденія своя како не-ку себи ощро наложену должностъ, и неопложно средство за получити совершен-ство у практики коегалибо званія: но го-товису при томъ исповедити да савъ редъ нїовога читаня и ученя нїе ниша друго него трудъ и мука, у коима они нипошо не наоде толико увеселѣнія, ко-лико бы доволно было, нима, за нїовъ у-прућенъ мозакъ, за отегоћену главу и све тѣло, и за меланхолію коя се обычно изъ дуговременнога седеня, читаня и ми-штѣнія раћа, прилично награжденіе учини-ши... У самомъ намѣренію дакле, и же-ланію, за облакшати ученикомъ нїовъ труде, кои э иначе добродѣтельянъ и ве-лике похвале и любве достоянъ, предста-вићесе у овой глави неко наставлѣніе, какобисе могао ко, у читаню и ученю, съ вѣћимъ, не само услажденіемъ, него и пол-зованімъ упражнявати. Али пре него я мое мнѣніе о овомъ послу изяснимъ желимъ да не би читатели на ове мое речи као на неко наложеніе и догматическо устано-влѣніе, него само као на едно предложе-ніе, и доброжелателно советованѣ сма-тра-

трали... За получити пристоеће пол-
зованѣ одѣ читаня, найпре потреба је да
је ово ономѣ кои чита прїятно. Приро-
да човекова тако је устроена да онѣ ни
у едномѣ послу неће ни постојано ни за-
дугу напредавати, у коему никаква задо-
волнства ни прїятносни не наоди. Ми
всегда предузимамо еданѣ мучанѣ, замр-
шенѣ и неугоданѣ посао съ пропивоборе-
њемѣ, иштимо колико брже можемо да се
одѣ нѣга избавимо, нити даемо себи то-
лико времена и сперпеливости колико
бисе требовало заполучити у томе совер-
шени успѣхъ: едва чекајући да се осво-
бодимо одѣ едне ствари коя насъ весма
тиши. А чему је срџе наше пријато и
прилепљено, и кѣ чему насъ испа наша
склонѣнїја привлаче у томе и воображенїе
ума и паметствованї наше согласно со-
дѣйствују, и разумѣнїю нашему помажу
да се мора у любими предметима углуби-
ти, и сву возможну ползу себи одѣ тру-
да почерпсти... Прво и найпоглавије
старанї у томе мора положитисе, да
почему ученикѣ полуци основателно и до-
волнознати језика у коимасе најбољи кни-
ге наоде. А навластити онога коимѣ се
науке предају, да за совѣтъ прими, испи-
ша и позна природно свое склоненїе кѣ
којојга матерїи и науци (да тако речемо)
срџе потеже. „Чудна је нека шайна у ду-
ши человеческой, да у ономе кѣ чемусе
найвећма какланя, у томе и предусређва,“
а кадѣ ово що смо рекли позна, онда не-
ка се поптащи, съ совѣтомъ искусни у

шоме люди, наибољ у истој матерји книге прїобрести, у коеће се онъ ласно и залюбили; и то що бисе другима, одъ другоячега склонѣнїя, трновито видило, нѣмуће се прїятно цвеће чинити.

Впоро по реду, а по важности первомъ подобно; и сматраюћи одъ колике э велике потребе у свакомъ послу практика, (безъ кое Теоріа закопатомъ и сакривеномъ злату прїуподобитисе може) иоще важније слободносе наречи може, честпи, са искуснїма одъ себе, о истој матерји разговоръ; и съ подобнима себи о томъ дишпуштаџа, илиши препиранѣ. Но ово ни пошо да не бива изъ тврдоглавога, инатчињскога, лудовисокоумнога (и неками се опрости рећи) эретического духа любопрепиранїя, и неразумне луде вике; изъ кое написе э кадъ що добро родило нишиће се родити, него изъ саме чисто сердечне и светле любови къ точномъ разумѣнїю и познаваню у свачему истине вещи. И напѣ и своедогматическо, као съ обијдуошримъ Анчаромъ у руку, свои мнѣнїя и предѣразсужденија защищеније, са свимъ заслеплява умъ, ожесточава и окаменява срце човеково, какогодъ щосе пише за Фараона, и запире сваки входъ къ истини и къ тихомъ и чистомъ познанїю ствари. Кадъ оне блажене, преминувши мудри люди душе, могу наасъ толико ползовати, научити и просветити, колико више, онима подобни живи могу што учинити. У онима книгами ако намъ

се

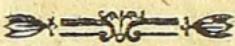
се що мучно и непонятно покаже; ако намъ се у чему коя сумня роди, мы и не нађосмо садъ да намъ по изясне; а живе имадемо у руку, и можемо одъ ни свако изясненъ ис-
капи и получити. У взаймномъ разговору одушевляюсе оне вещи кое смо мы чипа-
ли; и ако смо мы са всевозможнымъ о нима
мыслили вниманиемъ, и опет ћемо що вы-
ше у испима открити и познати кадъ чу-
јемо ща су и други о нима мыслили и суди-
ли. Внутрени ћајствије ума можесе при-
уподобити виђшнему виду люди. Ако ће-
ду неки незнамъ како себи подобни быти,
опет ћај добро гледашъ наћи ћешъ међу
нима неко разнствије. Мы кадъ ћемо да
кажемо да су два Човека себи подобна, ве-
лимо подобнису као Яе Яету: али иску-
ни испитатели еспесијва наоде да ни два
Яета нейма на свету са свимъ једнака. За-
то дакле ко выше милјона люди види, то-
га умъ стотико милјона различности начер-
таня у себе прима; а ко веће число поз-
натства умова придобива стотикосе выше
и ћеговъ умъ разграничава и разпространјава.
Изъ овога слѣди да после доволногъ разго-
вора о коејлибо матерїи и Науци, Книге,
кое пе испе вещи содежаваю, сѣ много
већимъ вниманиемъ, ласкоразумљенијемъ и у-
слажденемъ чипајусе и запамћију; пакъ по
томъ опет ћај о пима спварма говорити
чипати и мыслити, моранамъ се по ола-
шњати и усладити: а изъ овогасе рађа bla-
ти успѣхъ, сладки плодъ и совершенство.
Зато разумни родитељи јоше са својомъ
маленомъ дејомъ всегда се разговарају, и

пимаду и, щаспе видли, чули, говорили,
 читали, научили, и чинили? пакъ у свему
 тому чинећи имъ своя примѣчанія и да-
 юћи имъ пристойна наспавленія, изъ мла-
 ди Ноктю отвараю имъ умъ и уразумля-
 ваю Душу нїову, управляюћи и на свако
 добро и похвално знанѣ и творенѣ.—Сва-
 ки младићъ коисе преда Науци наоди вели-
 ко увеселїе да се може себи подобними и
 болими одъ себе показати да Онъ разуме
 те вещи коимасе учи; ако овога любочес-
 тїј у себи неосећа, тай нїе за науку. О-
 сећајући пакъ то, природно мора любити
 оне Книге коега у овоме помажу; Ова лю-
 бовь мало по мало быва обичай, и постпае
 пристрастїе у почепку еднога новога јзыка,
 или коемудраго науке представљаю намсе ве-
 щи не познате, по тому нїе могуће да намсе
 не чине трудне, но ако се ми само на то
 крепко опредѣлимо, и постојно али безъ
 итощи у тому узприлѣжимо при свакој
 новој изученой Лекцїи новоћемо чувстви-
 вати услажденїе. Представљајмо себи и
 ово на умъ, да ћадсе земледѣлацъ толико
 труди и знои Орући и Сеюћи, и у неиз-
 вестной надежди неколико месеци ожидава-
 јући да себи годишњу собере рану, какосе
 не бы мы мужественнїи показали, за па-
 ковъ плодъ коегаћемо за цѣлога живота у-
 живати! Одвећь дугачке Лекцїе, и дуго чи-
 танѣ преко мѣре упруждаваю мозакъ, слабо-
 се разумеваю, јошъ слабїесе о нима раз-
 суждавати може, нити се пристойно за-
 памитиши могу, слѣдователно малого Сламе,
 а мало Пшенице доносе, труда до преизо-
 би-

билия а услажденія и ползе или нимало или весма мало.

Многи трудолюбиви мучесе и проше дуго преписуюћи періоде и целе листове списателя, и то на изустѣ уче. Не велимъ да ово нѣйма свою ползу; али не кѣ труду и кѣ заеманю времена пристоећю, на властито онима кои неласно наизустѣ учити могу. Сѣ друге стране пакѣ ово сматраюћи, прїузрокуе вѣћю щепту него ползу, зашто смета и воспещава да ученикъ сѣ временомъ може себи свой свѣтвенни начинъ писаня и изговора прѣбрести.... Найвећа полза щосе може имати одѣ едне книге у томе се состои да читатель совершенко разуме списателево мнѣнїе, и дасе тако упои духомъ нѣговимъ, да може кађе остави книгу нѣгову са своимъ исптимъ речма и беседомъ о оной матерїи разговорѣ водити. У оваковомъ упражнѣнїю паметствованѣ употребляюћи снагу свою свесе по вѣћма ощри, изящнява и укреплява; а изговоръ и беседа доводисе кѣ ласносги и кѣ совершиству. На ови начинъ оно що ми говоримо и пишемо бива на неки начинъ наше: ми мислимо, ми дѣйствуемо, и неосуждавамо себе дасмо за всегда просторудје шуткага одѣ речи до речи говорења. Овое начинъ найоптимѣнїи у наукамъ люди, читапи сѣ великимъ вниманиемъ и разсужденіемъ различне списателѣ, почерпавати, и изучавати и у себе, а кађе онимъ матерїама пишу и беседе чине то

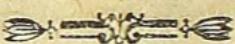
одъ себе. Читанѣ за исто справедливѣи-
ше наричесе рана ума: али на подобіе ра-
не, коя само пада полезна бива кадъ се
чиновно у желудцу кува, кадъ се преобра-
щава у чисту крвъ и у мозакъ костію,
и свимъ тѣла часпима пипателну свою
силу спрѣобщава, прїчиняюћи ращенѣ и
крепость; ту исту службу и читанѣ ва-
ля да чини уму, да се у нѣга (да тако
речемо) совоплощава и пресуществлява при-
ддаваюћиму всегда ново приращеніе и сна-
гу, нити э попреба да изъ нѣга излази
некувато и непретворено како що э и
улѣзло.. Приспойна мѣра различности и
пременѣнія у читаню не мало причинява
да намъ ово бива увеселително и прїят-
но. Правда да у еданѣ маа найболѣ э изъ
едне или изъ две читапи книге: ниша
манѣ, кадъ се овима на доволимо, невре-
ди и одъ другога Спѣла или матеріе кни-
гу узепи: има доволно преизрядни книга
не само у спихови него и у простомъ
Спѣлу кое на одморѣ одъ труда читаю-
ћисе служе. Различность всегда увесе-
лява, и акое колико любителъ читаня за-
доволѣнѣ овимъ, како узме другу книгу
надругомъ эзику и о другой матеріи, тай
часъ доћему новажеля къ читаню. Прећи
другда од єстари списателя къ новимъ, и-
ли одъ ови къ онима, променити дубоку
матерію съ плиткомъ, и безшаливу са-
шаливомъ и веселомъ, оставили книгу а
узепи перо; а за птимъ и едно и друго,
и поћи съ радостнимъ срцемъ у весело
дружствѣ и соучастникомъ бити люба-
дру-

дружески забава, ово све помаже читаню и науци. Умъ нашъ по доволномъ упокоеню и после умърене забаве и развеселїя враћасе съ већомъ глађю и желјомъ къ книгама; само кадъ забаве не биваю одвѣћь дуге и честе, и чрезъ обичай не доводе къ лѣности и къ немарливомъ распиумїю. О나ј ко жели читати са услажденіемъ; (а то испо значи съ найболјомъ ползомъ, зашто ко преко срца чита неће се никадъ пристойно читанѣмъ ползовати) мора добро пазити не само на прилично къ читаню време дневи, него и цѣлѣ године. Во обще юпро ј всегда посвѣћено било мусами и книгами, а по подне взаимодружескомъ разговору: найлепше оствроумїе после ела и пића оствае запупљено и разслабљено. Такоћеръ и месеци превелике врућине нису читаню и ученју прѣятели. Ова небесна частица ума нашега у траковомъ ј сојузу съ мозкомъ, съ кровлю и съ тѣломъ нашимъ, да кадъ ове части страдаю и разслабљенесу, и она докъ ј съ нима принуждена ј сострадати. Но сасвимъ тимъ у сваки часъ и време кадъ наше мисли нису разсуште, кадъ ј срце наше у шишини и миру одвѣћь нагловити заклеваня спрасти, и кадъ ми у власни имамо наше вниманїе да съ нимъ можемо владати и управљати читанѣ наше неће безплодно бити, Сверхъ свега и по всевозможной мѣри читатель и ученикъ дужнису позорствовати на вниманїе свое, ово ј мати коя зачинѣ разумъ и разсужденїе, грѣ и и рани пре

пре порода, и по породу одранюе и, и
къ снаги, зрелости и совершенству мъ-
жеского возраспа упукюе и и доводи. Безъ
доволногъ вниманія нитисе що може со-
вершено разумети, нити добро упамти-
ши; а безъ ове две ствари, све э недо-
стапочно и сакато. Ништа ніе тако про-
тивно вниманію како ишня и брзостѣ. Ка-
когда кадъ човекъ брзо трчи неможе по-
зорствовати на оне вещи крозъ кое про-
лази, тако и кадъ умъ ишѣи мисли, ніе
у состоянію ница какобисе надлежало при-
мѣтиши. За то учители о овомъ вали
весма да се спараю да ученике свое къ вни-
манію привикну. Видити э често са со-
жалѣніемъ да весма остроумни и быстре
памети младиѣи, до последка не показую
се у наукамъ найоптѣннii, и то ни за-
що друго, него за ніову презѣлну скро-
ростѣ и у себе узданѣ. Ласно науче, али
ласно и забораве, защо неѣду о томъ
ща су научили са вниманіемъ и за луго
да мисле и суде. Подобни дождевнимъ по-
шокомъ кои дотле теку, докъ има дож-
да, а мало за тимъ оспаю суби, у нима
неѣшъ наѣи ни пастрва ни рака, разве
некакве даваляне панѣ и каменѣ, блистанѣ
молниe мало у ноѣи помаже; коя, како
скоро плане тако э и неспане. Чрезъ по-
стояно ума вниманіе люди су произнашли
у неколико иляда година све високе науке
полезне занятие и сва знанія, ми садѣ и-
маюѣи и готове ласно и постигнуши мо-
жемо, али безъ вниманія затворенѣ намъ
э книма входѣ; или ако по срећи и улѣ-

земо, али напраси по пролазећи и шрчећи
 мало се съ нима познати можемо. Мудрован ъ неки древни философа било је да је
 луша човеческа имала иош ъ пре негда сва
 понятја науке и мудрости, пак ъ да и је
 заборавила; а по том ъ обичавајући им ъ
 се, ниша друго не чини, него се само о-
 помин ъ о оном ъ ща е пре знала. И из ъ
 тога сл ъди, да како що човек ъ научи, то
 му се тако ласно и природно види, као
 да је съ ним ъ от ъ сложен ъа умнога света
 било. Но ово мудрован ъ исто што лико
 значи да је благи творац ъ словесну душу
 способну свакој мудrostи создао; положјо је у ю благод ътврено семе свакога зна-
 ња, кое само чека росу прудолюбја и теш-
 плоту вниманија да изникне, нарасти, про-
 цвепа и плод ъ принесе. Све шаре и най-
 фаније жилице у мрамору закопате стое,
 и чекају само искусна каменос ъща руку да
 камен ъ изсече, углади и оно је у њему
 сакривено лежало у свој красопи љуби-
 говой свету да представи и покаже. Но
 кој интрес ъ (помислиши ко) може
 младога ученика ободрити и подкрепити,
 да у прудолюбном ъ вниманију к ъ науци
 сладость свою тражи? исти Павелъ А-
 постол ѿсе нимало усумњио Еллинско-
 га Стихопврода за сведока узети да смо
 род ъ божији. А то почому другом ъ може
 бити, разве по мудрости и доброд ътве-
 ли? Бог ъ се премудри праведан ъ и добар ъ
 нароче; и ко се к ъ овим ъ свойствам ъ при-
 близава к ъ Богу приступа. Можели већи
 и славни интрес ъ на свету од ъ овога
 би-

бити? нека сви други на страну... Довдесмо у овой беседи сматрали само на оне коисе са свимъ наукамъ предаю и савъ животъ свой нима посвѣтю: али читанѣ кое лепе книге на свомъ проспомъ эзику, може и селянину и паспиру за овцами мило и полезнобити, ако само слова своя познаду и науче читати. Сва права мудростъ и валине книге на тай конакъ управлююсе да человечески родъ разумни, боли и срећни постпане. Зато сви просвещени, а притомъ человеколюбиви люди нису хотели пропити да мудростъ и лепа знаня само у стари эзици остваю, и да се само у некомъ числу зовоми учени люди ограничаваю и заграђиваю. Природа душе како годъ и тѣла у свима је во обще еднака, и често, онай кои мало зна, ће добромъ срдцемъ може боли бити него онай кои много зна безъ добра срца. На испи начинъ како многи що мало имаду, ако су разумни, могу мирнє, задоволнє и праведнє животъ проводити свой, него неки кои спо кратъ више имаду. Промисаљ свемогућега творца никадъ не дрема, нити са свимъ человечески оставля родъ: за то многочислене нације и народи чрезъ многостогодишња паденја и спраданја, що су за свое неправде, злобе, а на власнито за междуусобна несогласја преко главе преметнули и препримили; чрезъ ова испа злостраданја мораду кадъ годъ буде у чувство доћи, у боли редъ поставитисе и поболшатисе, защо природно свакъ жели да му болъ буде и да незлопати. Испи овай

овай благодѣтелни промисалъ небесни та-
ко устројава да се цѣлимъ народомъ съ
временомъ опварају ума зѣнице, да виде
и познаду изѣ коега погиблнога извора
њіова извире несрећа; а овай је изворъ зла-
ба; изѣ извири незнанѣ, неправда и ме-
ждоусобна мрзостъ и несогласије, зависија,
гордостъ, лукавство, лажа, свака при-
шпорностъ, и једнимъ словомъ сва несре-
ћа. За умалити дакле зло на свепу, а
умножити добро, потреба је једно и друго
найпре познати; а ово бива чрезъ безъ-
приспрастне книге и читанѣ: ко разуме-
и зна ща је добро и полезно дае се ласно
къ поме управљати и водити.

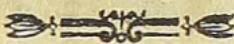

ГЛАВА СЕДАМНАЕСТА.

О различнимъ на кратко Исторіама.

Една кратка Історическа повѣсть ласно се запамти, и изощрава, на власното, младе деце умъ: чинећи имъ ласно-разумително наравоученіе кое се у њойзи представля. Даде имъ способство право судити и разсуждавати о человѣческимъ дѣламъ, припадае имъ добри вкусъ да могу чувствовати оно що э лепо и добро, тако да мало по мало способнїи бываю и дугачка повѣствованія безъ труда запамтити, и себи одѣ туда правила обхожденія и живленія вадити. Една кратка Історія може чесно ону добродѣтель кою у себи седержава съ вѣхимъ дѣйствіемъ и снагомъ у юще младо сердце укоренити него дугачка и лепо о томе списана бесѣда, при који валя много и высоко мыслити. Придодаћю юще едно, щое весма полезно, и у животу похвално и попребно. Ови начинъ Історица обучава млади возрастъ поредакно, пристойно, безъ излишеречія и коекакви заплещаня и замершения речи, оно що

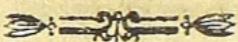
що намѣраваю ласно и чисто представи-
 ти и разказати — У лютости що докази-
 вати, ніе знакъ да онай кои доказує има
 право... Еданъ прости Селянинъ наћесе при
 некой Феологической Дишпушації у Окс-
 фордской Академії; и слушаше съ великимъ
 вниманіемъ Богослове коисе ту препираху.
 Неко га запита: защо онъ съ толикомъ
 интересаціомъ слуша ствари кое не разу-
 ме, нити може судити ко одъ они има пра-
 во коли не? немой мыслиши, одговори о-
 най: да ми Селяни неймамо Человѣческога
 разума. Я знамъ да Они кои врло вичу,
 лютесе, проклиню и препе, или криво има-
 ду, иль незнаду ща говоре. А они кои безъ
 сваке лютине и препнѣ кажу свое разлоге,
 мыслимъ дасу памешнii и да болѣ разумѣ-
 ваю ствари свое — болѣ э да спрада Кесса
 него Правица — Артибарзанъ Поглавити
 Офицыръ и Любимацъ Артаксеркса Цара
 Персіскога, искаше одъ нѣга за некога не-
 ку милость, кою Царь правычно немогаше
 дозволити; за то кадъ распипа и сазна-
 колико э тюме Официру новаца обећано а-
 ко получи шо ща проси: зовнега и дадему
 избропиши ту сумму новаца, говорећи му;
 ешоти оно щаси мыслю добити! Я безъ
 шога спражни оспати нећю; а кадъ бы
 саизволio на твоє прошениe биobi весма не-
 праведанъ, кое едномъ владѣтелю нишо-
 ће слободно... инамъ честности и велико-
 душја — Еданъ сирома но пощенъ човекъ,
 Вратаръ едне Господске Куће у Милану,
 наће кеесу съ двеста шалира. А како чуе чија э
 однесему э. Онай, запоказатиму свою bla-
 godar-

годарность понудига да узме на поклонъ двадесетъ талира. Вратарь изговаряючи-
се да онъ то ніе заслужю, каже да не ѳе у-
зепи ни крайцаре. Другига моли и задуго
принуждава; а кадъ види да съ нимъ неможе
на край изиѣни, баци предъ нѣга сву кессу
говореѢни. Етоти Кесса! моя ніе, Я э ни-
самъ изгубю. Кадъ ти мени не ѳешъ ни на
чемъ благодаранъ да будешъ, не ѳю ни я те-
би. Онайсе сирома на ѳе садъ у неволи, и
за непотезати шуѣю кессу са собомъ, узме
20 талира, захвали и отиде. — Камень
Філософически или ти майсторія какосе
прави злато. — Еданъ благородныи Вене-
цианъ, добаръ пріятель Косме Княза Фло-
рентийскаго, речему одномъ: нико несум-
ня да вы неймате камень ф: молимъ спри-
общите и мени шу тайну! ОѢю драговол-
но: одговори Косма: ово э мой камень. Я
никадъ нечинимъ чрезъ другога оно, що мо-
гу учинити самсобомъ; що може быти да-
нась, никадъ неодлажемъ на супра, и ни
найманю стваръ непренебрегавамъ. — По-
щенъ човекъ свакому держи свою рѣчъ. —
Кадсу Арапи Махометани завладали били
Кралѣвствомъ Шпаніолскимъ. Еданъ мла-
ди Кавалеръ Шпаніоль завадисе съ еднимъ
подобнимъ Арапиномъ, побіесе съ нимъ и
убіега: и да неби до ноћи ухваћенъ быо,
преће преко зыда едне велике башче дасе
ту сакріе, господаръ башче еданъ одъ по-
главити Арапа, шептаючице самъ по сво-
ей башчи упазига, доће къ нему и запи-
тага коя му э нужда дасе шу сакрива ?
велика! одговори онай; него дайми речь и
вѣ-

вѣру даћешъ ме сачувати, пакъ ћю ти
 казапи. Овайга уведе у Домъ свой, даму
 хлѣба и Соли, говорећи му; садѣ се мо-
 жешъ у мене увѣровати даси незнамъ що
 учинio. Ондаму онай изкаже савъ посао:
А овайга сакре у едну собу, обѣщавши-
 му да ће га како ноћь буде у безбѣдство пос-
 тавити. Мало за тимъ донесу у домъ о-
 вога истога човека нѣгова сына убиена и
 кажу му да га э еданъ такови убио; и да
 су га видли да э у твою башчу ускочio.
 Онда овай поће са многима пражипига по-
 башчи, алига не наћio. А како ноћь буде,
 дадему Коня оседлана и речему. Млади чо-
 вече! ти си мота сына убио, али си после
 тога Хлеба и Соли у моїй Кући окусio,
 и я сампи вѣру мою задао даћю те сачу-
 вати, и дужанъ самъ то учинити; него
 бѣжи ноћю покривенъ, конь э добаръ и
 брзъ, до зоре можешъ у мѣсто безбоязно-
 сти доћи Великодушни благодѣшель
 несоблажњујесе акому се пристойна не пока-
 зује благодарностъ — Тімoleonъ Коринеј
 нињ избави Градъ Сиракузу одъ мучитеља.
 И поспави Народъ у совершену свободу
 свои закона и правлѣнїя. Овай славни чо-
 векъ доће до таке спароспи да видѣ Очю
 изгуби, и кадѣ бы годѣ собранie Народнѣ
 бивало, поглавити грађани носилиби га на
 столицы нѣговој у собранie свое, и безъ
 нѣгова Совѣта небы ниша предузимали.
 Еданъ путъ наћю се неки нерасудни бездѣ-
 ници, и почну у цѣломъ собранiю на овога
 Общега Благодѣтеля, за нешто, Хулипи.
 Сви остали жестоко вознегодую на то, и

пра-

праведицмъ раздражени гнѣвомъ, счепаю за вратъ оне бездѣлнике, доведу и пред спарца и запиттаю како ѿће да се накажу? Оћю да имъ ни една длака на глави не пострада! Одговори великодушни благодѣтель: мени је Богъ учинио милостъ и изабрао ме ја за Орудије дасе вами ваша свобода возврати; а то неби права свобода била, кадѣ неби сваки грађанинъ до найпослѣднега, и у мени, оно щому се порочно види, опорочавати смео. А већа частъ мнѣнja и гласова нека превозмаже. Ево по чемусе познае у человѣческомъ тѣлу божественна душа. — Найраспущеній Човекъ, ако још щогодѣ памети има, морасе правой дивити чесноти.. У време Карола втораго Краља Инглезскога разпуштење обичая было је до самога верха мећю дворяни овога Принца доспело, и самъ Краљ био је први у овомъ рабошу. Една весма лепа Краљева милосница нещосе сѣ нимъ завади, пакъ за' осветилимусе бацы погледѣ очију свои на једнога простога, но благообразнаго Гвардиспу. Она је мислила да кадѣ она само макне главомъ, да ће онај полепити као гладанъ на ушике Алисе наће преварена. Онаје позадуго чинио као да неразуме що се оће; и као дабы се мислило некакво подсмејање чинити на њму, свакоякое укланјао сѣ пута. А кадѣ види да се ту о нечемъ безъ сваке шале мысли, и дасе одъ њга безъ свакогъ околиша ѡћю или нећю изискуе; онда онъ одговори: да онъ има свога предрагога друга, којој је душу и срце поклонио свое, и да за другу неће на свету ни да зна ни да чуе, да бы башъ

башъ иста Венусъ, що э изъ морске произнекла пene, была. Ова се осрамоти, али будући добра срда и разуми, удивисе вѣрности човека: и кадъ се съ кралѣмъ помири исповеда му сву Испорю. Краль се за чуди редкости догађаја, на властито у тако разпущенномъ Двору. Зовнега къ себи и запишага; ели то испина! за сведочи овай да есть башъ тако. Чуе одъ нѣга да э одъ знаменита поколѣњя, но у никакомъ состоянїю. Дворяни едвасе уздержаваху одъ смења, и само чекаху да Краль найпре почне. Но онъ одговори: нїе ова вешь за смејанѣ. Правой честности высокопочитанїе принадлежи. Похвали цѣломудре човека и повисига на лепо достопинство.— Съ худимъ начиномъ не валя ни найвећемъ непріятелю наудити — Папирусъ Карбо Римски Конзулъ будући заплешенъ у неправедно убијство втораго Африканца. Лициніусъ Красусъ бїо э одређенъ да изнаће све кривце убијства Африканова, да се на смерть предаду. Овай бяше великіи непріятель Папиревъ, и радо весма желяше да га за повинна наће и смакне. Овомъ истомъ еданъ робъ Папиревъ, озлобљенъ одъ нѣга, крадомъ донесе еданъ сандучић съ нѣговимъ потайнимъ писмама, у коему казиваше даће се наћи доказателство кривице Папиреве. Пощени Римљанинъ премъ да главни онога непріятель, возгнушасе ови худи начинъ на погибелъ истога онога, коему иначе желяше погибелъ, употребити, даде метијути роба у гвожђе и пошаља съ не отпечаћенимъ сандучићомъ

на-

назадъ къ нѣговомъ господару, волимъ, рече: да мой главни непріятелъ, (и може бити) повинанъ смерти, избѣгне наказанія суда, него съ невалялимъ и худимъ начиномъ да изобличенъ и погубленъ буде... Любовъ братска. У найвећемъ противсраженю инпереса и началстволюбія кадъ су браћа и сродници добра срца, пощени нарава и правдолюбиви ласносе могу помирити... У Африки наодисе едно Кралѣвство зовомо Куко, више Алгира. Еданъ Краль сидешни умирући оставил три сина; позакону, найстарији мораobi наследникомъ бити очинога владѣнїја. Но како честпо бива да неки родители приспрастно и неправедно већма едно одъ свое деце, неголи друго возлюбе; шако и онай Краль одъ већъ любећи наймлађега сина, овога оставил по себи за наследника. Но по смерти нѣговой, народъ на то несогласили, него сви единодушно Хоћеду да по древномъ обичају и по законамъ земљи старији братъ престола восприемникъ буде. Братъ млађи любећи еднако како правду, шако и брата свога старијега, соизволи на то, и самъ признајући да народъ и земља има право; и да онай мора, иљ обе иљ неће, Краль бити. А онай опетъ са свое спране противстира и виче, да онъ противъ волѣ и урежденїја оца свога ни пошто и за живу главу поступити неће, и да воли оставили земљу и опечество свое, и самъ себе вѣчномъ изгнанїју предати него то учинити. Онда видећи поглавари народни да съ овомъ двоицомъ ница расправили

не могу, съ ніовимъ согласіемъ заедно предаду среднѣму брату Кралѣвство и тако престане кавга и учинисе миръ... Достойно награжденїе невоздержанія и гор-
танобѣсія... Апиціусъ богати Римлянинъ у време Тиверія Цесара; наслѣди велико богатство одѣ оца свога, и кадѣ се види у слободи да може живити по своей воли предасе са свимъ елу и пиѣю. Онъ э публично лекціе предавао какосе различна ела мрсна и поспна приготовлявао. Списао э одно сочинѣнїе какосе и задовољни апешитѣ може отварати, и кѣ далѣму елу возбуждавати. Изнашао э нови видѣ пашета илити пита, кое су се нѣговимъ називале именомъ. И на ови начинъ ча-
стѣхи себе и друге, распе и проспе много имѣнїе. Найпосле доѣму нѣговъ Ка-
сиръ и каже да му за супра неостпае ви-
ше иего две иляде и 500. либара (една либра чини око полѣ форинта) што неѣ до-
спа ни за ручакъ, рече: заповеди да му
купи опрова и самъ себе отруе... Ова
се исторія види луда и смешна, али мо-
же бити полезна: зашо многи съ различ-
ни ели и пиѣмъ не само чине велики трошакъ, него и здравлѣ свое кваре....
Мучно э говорити съ еднимъ о ономъ у
чemu се онъ неразуме. Аполоніусъ Пуѳа-
горически Філософъ, овай э живіо у исто
време у кое и спаситель нашъ. Списа-
тели онога времена пишу о нѣму да э чи-
нію многа чудеса Греціа и Азія вѣровала
э да э у нѣму некакова божествена властѣ и
сила была. Испи црковни наши учители ни-

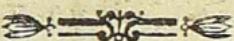
су могли историческо вѣроятіе иѣгови чудотворенія одрећи, зашо онъ що э чиню, то э бивало предъ цѣли народи и предъ римляни, кои су шада онима земляма владали, и у коихъ исторіи онъ э познатъ. Свепи Іеронимъ утверждава да э онъ чрезъ магическу или врачебну силу сва своя творю чудеса. Онда су иоще не само езичници него и сви християни вѣровали да се съ врачанїмъ много кое ща чрезъ естественно урадити и упословати може. Али свети Августинъ недопущаму ни толико; него абсолуше ође, све що э учиню да э чрезъ некакву обсѣнну радију, и да су къ ономъ що э онъ учиню иоще много кое ща Историци пришили и придодали. Било що му драго, о томе садѣ овде нис речъ, него да дођемо къ вишереченой сентенцији да э мучно говорити съ единимъ: овай Аполониусъ дође у градъ Зевгму у Ассирии на рѣки Евфрату; у кои улазећи запитага Армиџаръ имали що са собомъ на що би морао Армицијо плашити. Имамъ одговори овай, тѣн *Σοφίαν*, мудростъ, тѣн *Εγκράτειαν*, воздержаніе, тѣн *Σωφροσύνην*, цѣломудре, тѣн *Ἐπισήμην* науку, тѣн *Αλήθειαν* истину, тѣн *Ελευθεριάν* свободу, тѣн *Ευθυμονίαν* благополучие. Армиџаръ чуюћи толика женскога рода имена, помисли да су то некакве девойке робинѣ кое онъ на продаю по обичају Азијатическому води. Покажими речему где су ти те робинѣ да видимъ каквесу, пакъ ћю онда казапи колико мораши Армиције плашити: ерѣ ако су врло лепе мораши плашити

више. То нису мое робинъ одговори Аполоніусъ него су мое госпође, благодѣтлнице и любимице кое мномъ заповедаю и управљаю. Добро! ща су да су: могулисে баремъ видити? запита онай: не могу се видити, заша су у мени. Опвеша Філософъ. У теби! Сапрлонпинайнъ! зарѣ ши у прбуу толику силу жена ношишъ? рече онай као ужаснут. Не у прбуу, добарѣ човече? него у глави, у памети, у срцу и у души: одговори мудрецъ. Онда Армиџарѣ погледага позадуго, пакъ рекне своимъ служитељмъ. Пущайтега нека прође, видитега да ће читавъ у мозгу!.. Царь Ассирійски у Вавилону дочекага сѣ великомъ почитанијемъ, и запросига да дође у нѣговъ дворъ пребивати, докъ му воля буде ту бавишице. А да ваше Величествво у Варошъ Тіану мое отечество доћепе били ви дошли у мене обитати? вопроси Аполоніусъ: бы, опвеша Царь: кадби ши имао шаковъ домъ, у коемъ би могао, мене и мое многочисленне служитеље уdomити. На тай начинъ, рече други: како мой домъ неби био за тебе, зашо ши ођешъ да си са многима; тако и првой ће за мене, понеже я любимъ или да самъ самъ или сѣ малима... Особити начинъ искати службу и достоинство... Марко Порџиусъ Капонъ, названи Цензоръ (то есть Судия Нарава) почемъ прође крозъ све степене и достоинства у риму: у коима се онъ всегда непорочанъ и достојанъ покаже. Дође у време избрања Цензора и онъ

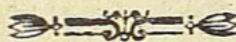

съ различнимъ другима ову службу искаши, и на ови начинъ одъ сената и народа заище то. Римлини! ваше су нарави весма изшећене и развращене поспале; слѣдователно требую жеспока а не худа и ласкателна лекара. Многи одъ васъ обличаеми совѣстю знамъ да неби ради били мене за Цензора имати; и изабратиће свакога пре него мене: Али ако се у вами јоште коя искра любови къ честносни и къ добродѣтели наоди; ако ви иоште найманѣ мрзости чистосердечно къ злоби и къ разпущеню чувствујете, и ако желите да пощене нарави мећю вами са свимъ не пропадну, тако изберите Валеріја Флакуса и мене за Цензоре! ово чудновито прошеше учини свое дѣйствїе, и онъ полуши то ща је искао... Изъ рана се види какавъ ко мисли бити... Капонь одъ утике наименованији млади био є праунукъ више поменутога. Овай иоште дететомъ будући свеби ћупао, а кадъ би му се друга деца сврхъ тога ругала, онъ би одговорio: я ћю све мучати догодъ не научимъ добро говорити. Онъ иоште малень воспитаваш је био у дому стрица свога друга. Латини у ово време доћу у римъ искаши права гражданства. Попедијусъ поглаваръ латински посланика, обѣщаваше маломе Капону сваща да и онъ моли стрица свога да имъ помогне у нјовомъ прошешу. А мали одговори да неће: ондага онај узме у наруче однесега на високъ чардаќъ и почне му препити да ће га бациши доле, ако се не обеши да ће молити

ши. Баци ако ћешъ; речему дете; я не ћю молиши. Какавъ ће овай бити кај на распи, и Сенаторомъ буде? рекне Попедлусъ своме дружству... Добро се ј за невољу другда и лудимъ учиниши... Калифъ Хежијакъ баше свакомъ спраовишъ и ужасањъ за свою людостъ. Ходећи едномъ самъ у простомъ одјењу по полю су срепне едногъ простогъ селянина, и запитала ща онъ мисли о Калифу. Овай незнајући съ кимъ говори: ща ћешъ да мислимъ речему: него що сви люди о нѣму мисле? да је Крвопij, зверъ а не човекъ! а еслига кадгодъ видio, и знашли какавъ је? запитала Калифъ: нисамъ никада одговори други: а ти га погледай садъ здраво, я самъ тај, кој споменомъ говоримъ: рече Калифъ. Селянинъ погледага: но не смећијисе ни мало; а знашли ти ко самъ ја? запитала Калифа. Я самъ ти одъ фамилије зобакрове, одъ кое сваки по еданъ данъ у години полуди: и мой је данасъ данъ. Добро! рече Калифъ: кадъ си лудъ а ти маширай... Кадъ що препоручимо да намъ ко купи; нїе доста дати ногту, него вала щогодъ у ю завипти... Арлото, Парохъ негде у Італii, пође у неки градъ по мору. Различни прјатели препоручему да имъ којеша купи, и даду свакъ своју ногту. Еданъ само опоменесе и завје у своју шолико дуката колико је требовало за оно ща је наручio. Кадъ се овай врачи, донесе ономъ паметномъ све ща је наручio. А другима каже да седећи едномъ на покрову корабља, извади нешто све цедули-

дулице и мешне и предасе: кадъ ешоти дуне некакавъ вѣтаръ и однесе све у море. А како нїе могао шога и шога однеши? запишајуа. Та однеоби и ню, да нису у нїойзи дукати замотпали били. Одговори Арлопо... Управъ велики люди нису поносипи... Алфонсъ пепи Краль Арагоніе и Сицилие названи мудри и велико-дущи, хотећи едномъ улѣсти у свою библиотеку наће ю затворену, а библиотекаръ баше некудъ опишао съ ключемъ; онда онъ узме сикиру пакъ почне објати браву. Архіепископъ Неаполски наће га у томъ послу и зачудисе да онъ то са своима рукама ради. Да ћо би ти хотео? одговори Краль смеђисе: да се я неслужимъ съ моима рукама у попреби? Яшући едномъ на коню, поизмакнese одъ прочи свои Официра, и упази еднога селянина кои се много мучаше да извуче матаре свое изъ блата, кое наповарено съ брашномъ баше ту упало. Краль припрачи скочи съ коня и помогнему али се здраво изкаля. Међю тимъ сплигну и официри нѣгови и навале трептига одъ блата. Селянинъ кои га нїе познавао, сазнавши кое онъ, припадне и проси прощенѣ, Иди ти добаръ човече своимъ пушемъ, ако самъ я и Краль, човекъ самъ, и чувствуемъ услажденїе кадъ учинимъ дѣло чоловѣчества.

ГЛАВА ОСАМНАЕСТА.

О неколико различнимъ вещма.

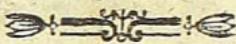
Прво, о превеликой благопотребности доброга воспитанїа младића наши дужнишмо непрестанно мислиши, ща найбољо што име знамо говорили, са свомъ снагомъ душе спарали се, и све способство ума и пера къ овомъ употреблявали да желю и настојанъ о добромъ воспитанїю деце дубоко у срца родитељска укоренимо. Свако створенъ природно свой породъ люби и о нѣмусе спара. Жестока лавица полаже животъ свой за лавиће свое, и курячица за Курячиће. Квочка ако и изъ туђи яя излеже пилиће, нища манъ, споликомсе милошњу о нима спара, колико да су иој сви исподъ срца произишли. Ова природна любовъ и попеченије мора стволово већа бити у словесномъ и разумномъ створеню; колико ово, не само о тѣлесномъ и временномъ, него и о душевномъ и вѣчномъ понятије и разумѣније имаде. А та иста любовъ и попеченије ни у чемусе другомъ показати и засведочити неможе, него у спараню о добромъ воспитанїю деце. Будући дакле да одъ воспитанїа све благополучије, и злополучије човекова живота во обще зависи: следи да родитељи, кои ово са знаћимъ своимъ не-

немарность полажу, толикосу криви и повинни, колико и чада, кадсе родителъмъ своимъ не повиную и ни нелюбе и не почипью. Едно размажено и изъ депинства покварено и изщечено срца и душе расположение и склонѣніе, рађасаку злобу, и привлачи на вратъ човеку сваку физическу и моралну несрећу и беду. Познаемо да одъ состоянія и сложенія крви и пѣлеса человечески, ћове жељ и склонѣнія многоразличне и свакояке показуюсе и у самой вешти есу. Неки су врло ласно склонни на гибѣвъ, на кавгу, на вражду и на свако сласноплюбие лукавство пакость и злобу; а неки на противъ чинесе одъ саме природе склонни на кротостпъ, на тихи миръ, на любовъ и пріятелство, на воздержаніе и у свачему умѣреность, на проспощеніе и чистосердечие, на доброжеланіе, благоволѣніе и на сваку добродѣтель... Саде у овоме се сва тайна, и (некѣмисе допустити рећи) као нека магическая и преестественна сила воспитанія состои, она прва, што се зла чине и у себи виде, склонѣнія, ако се чрезъ разумно воспитаніе на добро окрену, наставе и упуще витежке добродѣтели рађаю и производе: а ова друга склонѣнія, що се сама у себи лепа, пріятна и любведостойна чине, ако се сама себи, пуста безъ свакога воспитанія, наставлѣнія и благоуправлѣнія оставе, ниша друго не рађаю него невалящину, о свачему немарность и небреженіе, малодушіе, спрашивостпъ, рабско у свачему похлѣбствованї и ласкателство, проспачко

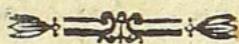
и са свимъ неразумно ласновѣрје, и еднимъ словомъ сваку непотребностъ и худостъ. У младости и у џѣлой снаги возрасла све су спрастни наше силне и склонїја напрасила, и ср҃це се наше ласно вара ласканіемъ и прїятноспима услажденїја: а умъ иоюще несазрео и разсужденїе слабо и непостояно, ако ми нисмо изъ рана научени штимуномъ лађе наше владали и управили, ласно насъ могу или волне превратили и прогутали, или о кои камень удали и разбили, и у дно пропастни низвести и утопити. Добро воспитанїе дае намъ знати подъ коимъ се џвећемъ змѣј крију, и кое су сласти отроване и смертоносне. Ми очевидно видимо како џеле наше зло и накриво воспитати и наистинитой добродѣтели неосноване у всегдашњимъ немиру, неслоги и вражди живу, и всегда бѣдне страдаю и одъ рода въ родъ мучесе и пропадаю. Благо и добро воспитанїе можесе џблимъ націамъ дати, то есть свакомъ по нѣговимъ обстоятелствамъ и состоянїю, нити се ово сопстви у помъ, да ко имаде доспа новаца и да високе науке придобити може; него у познаваню и твореню испиннитога и всегдашнѣга добра, тякођеръ и у точномъ познаваню онога що је управље зло, себи или другому вредовито и пагубно, и у всегдашњимъ себе одъ тога чуваню, Ка-ко еданъ човекъ у своји персони крозъ свое неваляло владанѣ свимъ добримъ и паметнимъ несносанѣ, презрителяњь и мрзосташа бива, тајко и џела общества о-

ву

ву испу неёрењю на себе привлаче, ако се нестараю да чрезъ добро вѣспитанїе разумъ свой не просвѣщаю и нарави и обичае свое непоболшаваю...

Чему валя младѣ човекъ дасе учи... Свака наука содержава у себи неке испине: а будући да човекъ природно жели познавати истине, тако мора у свакомъ виду науке услажденїе наодити. Са свимъ шимъ не валя да и предузимамо безразсудно. Всегда дужнишмо предизбирати оно що намъ є найнужнѣје за живлѣнїе наше, и що намъ може бити найполезнїе. Наравоучителна философїя, политика, илити гражданско управлѣнїе свю народа и Исторїя нужне су за свакога коисе колико штолико у науку пача. Маѳиматическа наука содержава у себи превисока и предивна знанїја! да еданъ умѣрене науке човекъ, баремъ найнужнѣје часпи ове, мора познанство имати: а то је јесть Ариѳметике, Географије и Сфери, сиречъ земнога и небеснога круга. Геометрија є божественна Маѳиматике часть защо ова учи човека да є у свачему преодзорожанѣ и точанѣ, и совершено обазритељанѣ у своимъ разсужденијамъ. Ова дае у руке найспособнїи начинъ не преварности у изпражаваню свакога рода истине, кое є љеотложне нужде не само у свакој науци, него и у управлѣнїю общега живота; за то високи Платонъ, никога, кои неби Геометрију знао, не би у школу примао свою. Логика и метафизика просвѣщаю и разширава умъ, и со-
ста-

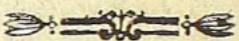

•павляю поглавиту часть філософіє. Репорика, то есть наука лепо говорити, серда множества люди добіяти, и цѣли народъ на све що э добро, похвално и общеполезно скланяти и доводити, весма э благопотребно знанї. Натурална Філософія показует тайне естество, лепоту, чинъ, и чудни союзъ свега створеня, иможесе найсвойственніе рећи книга богооткровенія и познанства свемогѹщества, премудрости и промисла божіего, разумеванї учени эзика: коя тодъ часть музике, и танцована похвална су и лепа знаня. Да свакъ обаче науку званія свога совершено мора знати ово се разумева, ніе потреба о томе ни поминяти... О пристойномъ употреблїнию науке... Височайше и найлепше науке одъ благоупотреблїния кое-се съ нима чини получаваю сву свою сияностъ доскоинство и цѣну. Гордиписе съ наукомъ то значи у дому мудrostи будаломъ бити. Сва слава науке состоится у просвещенію ума, и у разумномъ управлїнию серда. Разумно учени човекъ никакъ безвременно и суешно не показует науку свою, нити се ревносити за спвари одъ нища дишпупа, не мари да привлachi многе у свое мудрованї, догматически или ти законоположилни гласъ ніе нѣговъ посао. Подобанї э искусствомъ и чловеколюбивомъ лекару кои е радъ свакомъ помоћи, и ко му може платити и ко неможе, али се силомъ никомъ не намеће. Права наука всегда э соединїна съ умѣреностю, смиренiemъ и разсужденiemъ, по-
не-

неже колико э ко већма ученъ толико болѣ
 вала да познае свое недостатке и дужно-
 сти... О добромъ и зломъ употреблѣнію
 времена... Найизвестнѣе средство до спо-
 койства живота доћи, и основано благо-
 надеждје о будущемъ имати блаженству,
 состоисе у разумномъ и добромъ управ-
 лѣнію времена. За то вала да смо весма
 прилѣжни у послу званїя и состоянїя на-
 шега, одъ коега живлѣнѣ ожидавамо на-
 ше. Башъ и кађесмо безпослени, читай-
 мо, или слушаймо одъ други що добро и
 полезно. Мислимо и спараймосс о нашемъ
 и ближнѣга нашега добру. Любимо правич-
 ность и испину, и желимо да насъ всег-
 да и свуда ове воде и наспавляю. Иши-
 мо познаиство и обхожденїе съ разумни-
 ма и искуснина. Тащимосе во обще поз-
 навали люде али особито и навластило
 себе. Испитаймо себе есмоли способни
 ономе що намѣравамо предузети: а кађ
 се у то упустимо настоймо наше принадлежности точно исполнявати. Знаймо
 безъ найманѣгъ сумнѣнїя да нѣ никакво-
 га упражнѣнїя живота, ако ово нїе на лю-
 бови къ добродѣтели основато, постпено
 задоволство произићи неможе; за то
 желимо да сва наша дѣла правди божији и
 илесипной честности согласна буду, и да
 се неби ни одъ ща съ временомъ поспи-
 дили могли. На ови начинъ време про-
 водити свое, то се зове на славу живи-
 ши божију. И ако га будемо овако упо-
 треблявати не само що неће намъ се ни-
 жада дугачко и досадно учинити, но паче
 би-

биће намъ всегда кратко и весело; всегдаће украшавати умъ нашъ съ благопотребнимъ знанѣмъ, кое и у самоћи може намъ служити за весело дружство, а у дружеству бићемо добрима и разумнима полезни, пріятни, любезни, чесни и жељајеми; благопотребни любимомъ отечеству, на похвалу цѣлой нації одъ кое смо произишли, на вѣчну честъ и славу родитеља кои су насъ родили и одранили, а сверхъ свега чувствоваћемо у срцу нашемъ дѣйствителну и любку надежду будущега вѣчнога благополучія, що је наилепше, найсладче и найславнѣ що се на овомъ свету придобити може.. На пропињъ смотримо мало на оне кои бесполезно и у худой непотребной лѣности ови многоցѣнни даръ божіи, то есть време свое проводе и просипаю. Боећисе свакога пощенога труда, и непрестанно прачећи за коекаквимъ суепнимъ забавкама, и за скороизчезајимъ сами телесни чувства задовољствованіемъ щаћеду друго него презрѣнїе заслужити. Живећи у все-конечной немарности свега онога що је морално добро полезно и лепо, и не дајоћи позоръ на своя заклеваня и склонѣнія мало по мало предајуће различнимъ непоредакностима, кое кадъ отпрују и покваре нїова срца изщете и све нїове нарави, и низвргну и у свако распущенѣ и злобу Лѣность згадлива је и срамотна и сама по себи, а по томе је иоще найгора що на свако зло учи и навлачи. Небудимо дакле неразумни, и цегубимо време живота

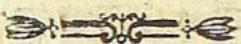

па кое се за насъ, кадъ већь прође ни-
 кадъ повратили неће. Трудолюбиви зем-
 лједелци и паспирни кадъ пощено и пра-
 ведно живу и бога любе и славе богољуб-
 но време проводе свое... О употребљеню
 благосчастїя и злосчастїя... За познати
 каквога е сложенїя душа и срџе еднога чо-
 века, и каково мнѣнje морасе о нѣму и-
 мати, вала сматрати какавъ се онъ по-
 казуе у срећи или у несрећи својей. Ако
 га благополучје преко мѣре веселимъ про-
 дерзливимъ и високоумнимъ чини: ако ли
 га пакъ злополучје са свимъ у жалостъ
 и опчаяње обара нѣгово э срџе слабо и
 душа худа. На прошивъ, ели онъ посто-
 янъ у свимъ случајнимъ приключенијамъ.
 Сохранивали онъ свою обичну доброту,
 умѣренность, къ себи ласноприступностъ
 и любкосћь нарава онда башъ кадъ се
 найвећма счастије на нѣга осмејава, може
 се слободно изрећи да э нѣгова душа ви-
 сока и срџе лепо и благородно. За дати
 помоћь души и срџу нашему да у сва-
 комъ обстоятелству, било десно, било-
 ли лево, сачувају достоинство и благо-
 родство свое, обикниномосе изъ младости
 овако мислиши. Да су сва задоволства и
 благополучја овога света, сматрајући на
 крајкостъ живота и на непостоянство
 счастїја человеческога багателе и депин-
 ске и грице, и да нису спвари такове кое
 би могле разумну душу съ ума скренуши
 и къ лудомъ киченю и високоумњу дове-
 спии. А съ друге спране пакъ свако спра-
 данъ и злополучје не будући вѣщи вѣчне

не-

него кратке, као и животъ нашъ ѿ, зашо да наасъ очаиню предаю? споменимосе даће участіе наше негде на другомъ мѣсту славно бити ако ми благоупрербимо каква му драго приключенија овога живота, и шако нећемосе ни у добру возгордити, ни у злу похудити. Многи у малености показалисусе велики, а у великости одъвећь малени и худи. Чудно је видити у историји каква су царствова на комедију овога свешта долазила и пролазила, каквалиће и у напредакъ долазили и пролазили! блажене само оне душе и они народи кои се буду славни у правди великородушној и доброти показивати и представљати! овиће бити памјати вѣ родѣ и родѣ... Неколико правила за обхожђенїе и разговоръ.. Способностъ наше мисли взаимно другъ другу спрѣобщавати, то је ѿ ми назначуемо чрезъ речь обхожђенїе.. Ово је едно одъ благородни преимущества коя положу човека превише безсловесни спвореня... Премѣда сви люди у овомъ одъ депинства до саме спарости упражњивајуose, сиречь разговарајуose и обходе, са свимъ тимъ редкосе ко наоди у овоме савршенїу. Многи сладкоречиви рептори могу лепе за удивљенїе саспавити беседе а за общи разговоръ нису способни; за је ѿ овоме неймасе времена мислиши, нити се за дуго о едной истпой беседи матпери; него ваља за часъ како је ѿ разговору доће, у тимъ ни мало не ѿудирајући, напредовати, а у овомъсе и состои трудность да што и шако напрасно и лепо буде. Лепа

зна-

знаня разни спвари, оспроуміе, учтивості
 и разсуждєне овосу душа разговора. Ко
 даکле жели пріятанъ у разговору показа-
 тисе, никакъ не вала свомъ особитомъ
 славолюбію да угоджава, само о ономъ що
 э нѣму или угодно или на похвалу гово-
 рећи, но паче кѣ ономъ да се слаже, що
 э целомъ дружству, или баремъ вѣкой
 часпи овога угодно и полезно: за то ако
 та други у нѣговой беседи и прекину не-
 ка за то не мари, него нека престане съ
 другима, мислећи да э то нима миліе и
 полезнє... Умѣрени у разговору човекъ
 всегда э другима пріятанъ, ибо природно
 свакъ милует онога кои другима атарѣ па-
 зи, а за свой не мари... О себи и о свои-
 ма спварма, безъ особитога узрока, или
 ни мало, или врло мало и на кратко ва-
 ля говорити; защо, що другима за шимъ
 стои колико ми коня ранимо у щали,
 каквели су наше слуге и слушкинѣ?.. И-
 ли одвећь малого говорити или са свимъ
 мучати и за разговоръ други немарити
 еднако э непристойно. Млади люди или
 за недоспакъ доволногъ искусства, и-
 ли за излишнѣ своелюбіе, вала много да
 слушаю и мало да говоре, да су всегда на
 опазу, и да внимают разговоромъ старіи и
 искуснїи одѣ себѣ... Сващо съ краткимъ
 пословицама и сентенциама (изреченїями)
 утверждавати или одрицати весма э не-
 разсудно; и тако э несносно како кађ се
 двоица препишу и изѣ светлога писма е-
 дани одиче оно испо що други утверж-
 дава... Башъ и о оной матеріи кою че-
 векъ

векъ совершено зна нека много неговори, разве ако дружство то изискуе и у то- ме свое услажденіе налази... Не вала ни- ща безъ доволнога узрока нити да пох- валюемо нити да похуђавамо ако обѣмо да не паднемо у подозреніе или похлеб- ствованія или клеветне... Не узимлимо ни- кога за предметъ шале, ако добро не зна- мо да э то ономъ испомъ угодно и прѣ- пно... Долазити съ пуномъ главомъ и- спорія, проповедака и новина у дружство, то се зове кварипи дружство, защо овде сваки обѣ да има свое участіе какогодѣ и у елу и пићю кое се на общи аспалѣ пред- лаже: нѣ право да еданъ има више него други! а ко би радѣ све самъ естти щасе годѣ предложе нека самъ на само руча. Све питапи а ни нацдо не одговарати, просто безъ разсужденія и за друге питапи, нимало немарећи знадули они то, и есули ради чупи и знапи, не пристои у дружству. Изискуесе шолика майсторія паметно питапи, колика и задовољно од- говарати, и у овоме испинствуе она речь да разуманъ никадѣ неће мочи сва нера- зумногъ питаня задовољствовати... Гово- рили како човекъ мисли, ово э знакъ чи- спосердечія и любоиспиности, али кадѣ човекъ ружно и накриво мисли, онъ ружно и накриво и говори пакъ и незна да ша- ко ради. За то вала се здраво трудити да научимо лепо и право мислити, ако желимо да шако и говоримо. Вредностъ се соспои да се човекъ уме по соизволѣ- нию други владати, а не да изискуе да се

други по нѣговой воли намѣщаю и окре-
ѣю: разумевасе, у шаковима спварма кое
нису честности и справдивости пропи-
не... На конацѣ приодадаймо юще ово.
Пріятнимъ и любезнимъ многима поспа-
ти, ово се навласши по у содружесву
учи, подражаваючи онима коису пріятни,
и чуваючи свега тога чрезъ кое непріят-
ни шакови биваю... Дружество кое се э
овде честокрашъ споменуло, разумеваюсе
овде разумни, пощени и добры люди.

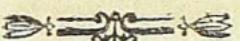

ГЛАВА ДЕВЕТНАЕСТА.

Неке иносказаеме повѣстї.

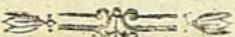
КРИВИЦА И СТИДЛИВОСТЬ.

Кривица и стидливость (каже намъ Аллигоріа) билесу у прво време другарице и пребивалесу неко време заедно, но нисусе могле никако сложиши; и познаду искусствомъ да нећеду моћи ни пощо скупа обстаати. Защо кривица чинећи често која непристойно давалаби узрокъ стидливости срамитисе: а ова опетъ одвѣћь чувствителна и деликатна, и кадъ би могла она друга коју безпушицу сакриши и запаяти, ова би э са своимъ спиденїмъ и заруменїемъ издала и осрамотила. По доволномъ несогласию противоречију и сваћи, разстануше за всегда, и одъ тога времена кривица се сдружи съ лажомъ и всегдасе кре и бежи по ноћи чуваюћисе одъ правице и наказанїя нѣизи-ни главни непріятеля; а стидливость при-бѣгне къ некој славной госпођи добро-дѣтели испининой кћери, съ којомъ всегда у великомъ согласию и любови живи. Изъ овога узрока бива да човекъ кадъ се преда злоби и кривици изгуби стидли-вость... Срећа и Несрећа... Ове две се-

стре кћери промисла ходећи шам' овамо по свету дођю у Финицију у домъ некога богаташа трговца именемъ Беласко, кој живљаше у Тиру престолномъ Финиције граду. Срећа старја сесијра баше лепа као даница, а украшена и весела као пролеће. Веласко имаћаше два сина Феликса и Урана. Ови баху обадва лепо воспитани и определљни на трговину. Ова два братца живилису изврше депинства у правой братской любови: али любовь, којој свако остало сродство и пријателство уступа, међне међю ни раздоръ и вражду, будући да се обадва у прелестну красоту старје сестре погибено за любе. Ова хитроумна прелестница показиваше обоици браће еднако благонаклонна, но нехочаше ни за једногај поћи ако се други не склони сестру нѣзину узети, безврко кое она заклињашесе да за дуго живити не може. Веласко не хотећи да срећа (девойка којеј паара не баше) изврши нѣгове куће изиће, употреби опеческу свою властъ, и принуди синове свое да међну жребије, и да обоица узму ону коя му на жребије падне. Ови се покоре оцу; и тако Феликсъ добије срећю а бѣдни Уран ће несрећу. Учили се сочепанје съ великимъ празнованїмъ; по којемъ не много после умре Веласко, и остави Феликсу како спарјему и срећнијему сину већију частъ имѣнїја свога. Овай видѣјисе на верху задовољства и не знао одвѣт радости щаће чинити. Облачаше предрагу свою у сваки мода алине златне съ непрѣдненимъ драгимъ украшено каменемъ. У-

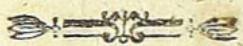
чини познанство съ найвећимъ града Ту-
ра фамиліамъ, преда шрговину и домоправ-
ље слугамъ своимъ, а онъ нехочаше
више ни зашо да зна него за ежедневнѣ и
до прекополуноћнѣ части и веселя. На
овай начинъ прелазећи предње еспестства
разслаби тѣло свое и поквари желудацъ;
тако да често потребу имаћаше одъ ле-
кара и свакояки лекарства. Падне у ша-
кову гордостъ да братца свога нехочаше
више ни видити ни познавати. Чрезмѣр-
номъ срећомъ својомъ размаженъ лишисе
и обнажи свакога вида добродѣтели. По-
мешасе у спротиво и развращено друже-
ство и предадесе свимъ безпоредачнимъ
зактеванямъ срда свога. Овако неку го-
дину живећи падне у различне болести
одъ коига већь ни лекарства помоћи не-
могаху. Найпосле доспе у шаково разслаб-
ље, да испа нѣгова, пре тога тако
любима срећа, изгуби за нѣга све прїят-
ности свое, и покажемусе ружна и авет-
на. На мѣсто прве оне гореће любови у-
селисе мећю ни вражда и погибелна мр-
зостъ. Онъ срећю псоваше и проклиня-
ше, говорећи, да га је она у шаково бѣд-
но сопствије довела. А ова нѣга на про-
тивъ укораваше одговарајућиму: да си ти
добаръ и памептанъ био, тиби са мномъ
многима добро учинио, нити би самъ се-
би шолика зла на вратъ навукао. Знай
да мой отацъ промисалъ ње мени дао даръ
да я могу онога съ коимъ се сачепамъ па-
мепнимъ и добримъ учинити ако је онъ
лудъ, зао и неваља. Ово изрекши изчез-
не

не изъпредъ очю нѣгови, а онъ бѣдни свимъ согражданомъ и испимъ служише лѣмъ своимъ мрзостанъ и на поруганіе скончасе, имѣнію нѣговомъ ни трага неостане, у велике дворове нѣгове доѣю пущи обишавати, а по широкимъ башчамъ нѣговимъ непрѣятели нѣгови проѣхаху се, кои, и кадъ би га кадъ годъ споменули, неби то за други чинили узрокъ разве да мусе смею и ругаю... Време э веѣь салъ да споменемо и сиромашка Уранія. Овай сочепавши се са несрећомъ, ща э друго мogaо бити разве несрећанъ. Казалисмо мало преда исти братъ нѣговъ ніе више хотео за нѣга ни знати ни чупти. Они кои нѣгове прговине на комисію узимаху, неки муфлузи постаяху а неки и безъ тога нехочиа ниша даму пошлю. Корабли съ еспапомъ нѣговимъ неки се попопе а неки поразбіяю. Сиропта нѣгова несрећа вѣрна мубяше и никада одъ нѣга неодступаше, но всегда га кѣ спрѣливости и кѣ великодушію увѣщаваше; казуюћиму да право задоволство и покой срца несоспонсе у ономъ що овога светла пипомци наричу срећомъ; нити право зло у овога светла несрећи. Но онъ догођи иоще що и маћише, и докъсегодъ юще чему одъ некудъ надаше, всегда на свою супругу мрзаше, нѣзина увѣщанія за будаласта држаше, ню грдно ружаше и одъ себе э гоняше. А кадъ изгуби све гди э годъ що имао, оставши безъ брата, безъ сродника и безъ прѣятеля, почнese и за неволю са несрећомъ своимъ слагати, и щаће-

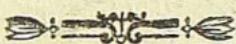
ду чинити договарати. Какопи намъ онъ по почне, истомъ у еданъ ма нѣгова несрећа неучинимусе шако ружна као пре. Колико више онъ нѣйзинимъ внимаше речма толико више прекрасни свойства у њойзи откриваше, и познаваше. Онъ ю почне любити: и пада, за удивљене! какве красне добродѣтели при љойзи позна и наће! тихо терпене съ благодушјемъ, прудолюбје, воздержане, здравље тѣла и ума, умреношть, разумно смирене; блажену мудрость, и у малимъ, напури нужднимъ веџма совершено задовољство и благополучје. Сада онъ ю то првъ позна, возлюби ю презблно и до обожења: а она му се покаже у свой своје незлобивой непорочности и дадемусе познати за небесну кћеръ добродѣтель. Онда возхищени радостю Уранје узме съ собомъ ово предраго свое божество, остави богати Туђ и мореплавателно волновање, пакъ преће негде далеко у неку земљу где само земљадѣлци и пастири живляху ту се намести у едномъ здравомъ месту и лепомъ подъ високомъ планиномъ селу. Селянита любезно приме и даду му у заемъ неколико оваци и крава. Овде онъ здравъ и крепакъ тѣломъ и разумомъ, разкрчи нека мѣста подгорја, и начини себи ниве и ливаде, ту преживи благополучно, и остави за собомъ многе наслѣднике, све земљадѣлце и пастире, кои, у ономъ чрезъ праведне законе благоуправляемомъ мѣсту съ трудомъ своимъ разумно, пощено и задовољно живу... Овде ћемо приодати

едно

едно кратко слово, кое э, подъ преѣнимъ видомъ несреће, а веџио добродѣтель, Ураню своме, при разстанку съ нимъ изговорила. Я самъ дражайши мой Ураніе! срдце твое већь придобила, и излечиласамъ га одъ преизлишнѣга желанія земалски веши; научиласамъ те да се повинуешъ всевишинѣга промислу; да си трудолюбивъ и съ умѣреніемъ задоволянъ; да си подвижанъ и прилѣжанъ у твоме послу колико више можешъ, а у ономъ що одъ тебе не зависи да сву твою надежду на бога полажешъ; да си боголюбивъ и человеколюбивъ; да помажешъ, коме помоћи можешъ, а комъ неможешъ да съ нимъ соболѣзнуешъ! мене промисалъ неба честно изабранимъ своимъ и найболимъ на свету шалѣ, защо и я наиболѣ разуму и терпѣнїю учимъ, и чрезъ кратко искушениј време, вѣчнота блаженства достойне и показуемъ. Я самъ Сократа, Фодиона, Тимолеона, Римске Капоне, и друге нима подобне безсмертне славе именемъ обларила, и нихъ самъ за прикладъ будущимъ вѣковомъ представила. Тиси видio любими Ураніе! какое братъ твой са срећомъ сестромъ моимъ прошао. Тако она са свима поступа къ коима по случаю, и на искушениј доће; и кои нису вредни ни достойни съ њомъ добро употреблѣнїе учинити. Они честно и овде на земли зло проћю; аколи како и утеку и у свакой могућој слости проживу и проведу, коя имъ э одъ тога полза кађъ то као сањъ проће и изчезне, и кађъ

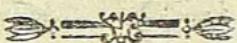
кадъ после себе худо оспаве име? злато
се чисти у огню, а добри човекъ у иску-
шенијамъ и у мнимомъ овога света злопо-
лучю, кое промисалъ неба на наиболѣ по-
пуща да ћнову добротѣпель у совершен-
ство доведе. Я самъ мое дѣло свршила
и коначъ намѣренїя моега получила, садъ
полазимъ къ далшему моему опредѣленїю,
а ши любими мой! слѣдуй совѣтомъ мо-
имъ, и на ови начинъ битиће животъ
твой честанъ и кончина твоя блажена...
Благочестіе и Суевѣре. У едномъ видѣ-
нью... Я самъ често размишљавао у себи
какосе шо случава да различни народи на
земли подъ именомъ примѣннога и узако-
нѣнога богочестіја всегдасузе надали даће-
ду боли, разумнїи, боголюбивїи, правед-
нии и человѣколюбивїи бити: а у исто
време сматраюћи пакъ на ћнова дѣла, коя
болѣ сваку стварь засведочаваю, него са-
ма звечанја речи и мудрованја, видити се
може да се люди нису толико, колико би
надлежало и могуће било одъ тога ползо-
вали. Ибо, и они испи коису едне вѣре
и мудрованїја (шо се до богоочитанїја каса)
нису ни достпа сложни, ни любезни, ни
праведни мећю собомъ. Но нека су ово-
ме причина различни человечески интере-
си, пристрастіја и злоба; али, народи кои
еданъ одъ другога далеко спое и пребива-
ю и написе кадъ виде ни саспају, да се
мећю собомъ mrзе и да се проклинју, и
шо је найчуднѣ изъ ревности свакъ свога
богоочитанїја, и подъ извѣштомъ къ пре-
благому и всеобщему творцу любови: о-

во нисамъ могао нити могу разумети, ни постигнуши: и чинимисе свакомъ и спине правилу противно, да би ова мрзостъ и злоба изъ богочестія или благочестія произиѣти могла. О овој материји у едно тихо пролептнѣ вече дубоко замишљањи; и сожалуюћи о рода человеческога состояњю легнемъ у постелю, и у шту и сту ноћи слѣдујуће покажемисе видѣније... Наћемъ се на едномъ широкомъ, густомъ магломъ покривеномъ полу; на коему множесвво народа одъ различни нацији и езика сабрано, и на многе чопоре разделено бяше. Међу нима упазимъ некакво спворенї, више чудовищу некомъ, него человеческомъ подобно виду. Ово у црномъ одѣњи обучено хоћаше, сваму кожа скучилна и осушена бяше одъ престарелости; ношаše у деснай руци ободуоющи мачъ, а у левой некакву ужежену и црвеномодримъ жестокимъ распалѣну пламеномъ матерјю. На челу му се съ крвавимъ словами написано вићаше БОГОЧЕСТИЕ! а на прсима РЕВНОСТЬ! сваму широка алина нашарана бяше са скорпіовидними и шайними некаковимъ фигурама, одъ коихъ я немогахъ више него ове размрсити речи. ЦЕРЕМОНИЕ, ОБИЧАИ, и ПРЕДАНІЯ. Ово чудовище нехоћаше као що се оди, него пролећаваше крозъ све оне чопоре люди; свима мачъ свой показиваше, све съ пламеномъ своимъ на ревностъ, на мерзостъ и на междуусобное гонѣније распаляваше. Имаћаше са собомъ три друга некакова спвореня, коя свуда съ нимъ

про-

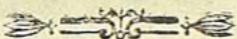
пролећаваху и називахусе ГЛУПОСТЬ,
 ИНТЕРЕСЪ, и ПОЛИТИКА. Ова три
 вида, у отпуштвјю онога чудовища, намѣ-
 спничество нѣгово примаху, и онога име-
 немъ управљаху. Оно пролетаваюћи сву-
 да упази и мене негде на само стоећа и
 речеми са страовитимъ гласомъ. О ти
 бѣдни несмисленни земнородни! какосе ти
 усуђио јешь ту на само спаати? улѣзи ско-
 ро у еданъ одъ они люди чопоръ, коисе
 подъ мојомъ наоде властю и управљнїемъ.
 Ако објешь да моимъ оружјемъ пораженъ, и
 вѣчномъ проклетству и Мучению предашь
 не будешь! улѣзи у кои објешь, то э ме-
 ни све едно, само да си подъ моимъ скип-
 тромъ! Бѣжи одъ прелести овога лука-
 вога светла! и знай да човекъ неможе ина-
 че у вѣчно доћи блаженство разве чрезъ
 слепоту ума, и чрезъ непрестанну на о-
 вомъ свету птугу и неволю! то э моя во-
 ля и законъ! наука, любовь къ мудрости,
 желя и испрраживанѣ испине то нїе за
 човека на овоме свету! и ко то жели и
 пражи тогаћю я овимъ моимъ оружјемъ,
 мачемъ и огњемъ изпребили, како самъ и
 до садъ изпреблявао и проклетству пре-
 давао! и шакове убијаюћи и изпребляваю-
 ћи я жерту приносимъ богу. Едва ово
 чудовище те свое последнѣ изговори ре-
 чи, кадъ истомъ съ восточне спране ове
 поляне укажесе неки прекрасни светъ. У-
 жасно закричи оно страшилиште и изчезне
 заедно са своя три намѣстника и са сви о-
 ни враждебни чопори люди, небо се раз-
 ведри и магле не спане. Я иоще трепе-
 тахъ

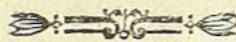
такъ одъ страха и ужаса онога видѣнія, кадъ ешоти упазимъ близу мене едну благообразну жену, великолѣпну као царицу, а милостиву као матеръ. Благодатъ божіја сїаше на лицу нѣномъ и небесна красопа показивашею се у погледу. Небойсе чадо мое! речеми ова: ти видишъ колика е и какова различностъ међу онимъ чудовищемъ и страшиломъ: и мномъ, коя самъ дошла на избавлѣніе твое! оно је Суевѣре, кое мрази, разделява и мучи родъ человѣчески; а я самъ Богочестие и благочестие коя у доброжеланіе, миръ, слогу и любовъ люде доводимъ. Я самъ кѣи испине и любови, а матери благоволѣнія, надежде, и радости. Мои се почитали не по ніовомъ мудрованію, кое је случайна вещь и одъ ни независи, него по ніовой добродѣтели, коя, одъ свакога волѣ и усердїа зависи, познаю. Ако су они по нечемъ и различни у мудрованю, о некихъ обичаехъ и церемониахъ. Есумо они само пощени, праведни, человѣколюбиви, и добри; сви су они синови вишняго, защо ко твори дѣла божіја тай је одъ бога.

Оно злоковарно и злочино чудовище, одъ коегасисе тако ужаснуо, усуђуесе безъстидно, мое име на себе узимаши, али га е ласно одъ дѣла нѣгови познавати; защо чини да комшија на комшију мрзи и да човекъ подобногъ себи човека қои му нїе никаква зла учинио да злослови еданъ другога и проклинѣ. А я на пропливъ,

тивъ; изискуемъ одъ мои прави почитателя, да и злопворомъ своимъ пращаю, и непрятелъ да добро чине. Оно спрашило о ѳе да су люди всегда у сумнѣнию у непрестанной плашни, да се муче овога, и да се очаява будущега свепа; а мое ѡ све настоянѣ и спаросиъ да су ми мои подчинѣни у доброти своей и овде радостни и весели, и у совершеномъ будущега живота благонадеждю. Оспаними дакле съ богомъ чадо мое! Исполняй дужности твое у обществу у коему ше ѡ промисалъ неба поставio, и настой колико више можешъ ближнѣму твоему полезнимъ бити: уживай радостно и весело у добродѣтелномъ и друголюбномъ обхождѣю дне живота твога! ови ѡ животъ прекрасни даръ божи и како на временно тако и на єбчно добро разумномъ и добромъ човеку дати! и знай да добродѣтелни животъ то ѡ право богочестие и благочестие. А противно овому мислиши, то произходи изъ онога чудовища, суевѣрїя; или по крайнїи мѣри изъ коега одъ нѣгови наместника Глупости, Интереса, и Политике. Я се садѣ пробудимъ упѣшенъ и радостанъ, и напишемъ ово мое видѣнїе! кое, ако комъ мило буде, зафалићеми: а коме не буде, нейма се нашо срдиши, защо ѡ ово санѣ.. Видѣнїе мирицино... У еданъ пети данъ месеца, кои я по обичаю мои прародителя всегда светикуемъ и празнуемъ; по чемъ я рано устанемъ, обучемъ се и умѣемъ, и обычно Благодареніе и Славословіе Всевишнѣму воздамъ;

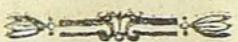

попнемъ се на високу више багдата пла-
 нину за провесни шай данъ у размиши-
 ваню благодѣтелногъ божиегъ створеня ,
 и о свачему многомилостивога промисла.
 Отпочиваюћи мало на средѣ планине и
 прохлаждаваюћисе одъ стране сѣверне ти-
 ходишућимъ Зефиромъ паднѣмъ у дубоко
 замишљеніе о краткости человеческого жи-
 вота , и о суепти нѣгови на земли жела-
 нія , како да мисли даће овде до века живи-
 пи. И шако прелазећи са едне мисли на
 другу , како неки умиру иоще у употреби
 материной , а неки у зеленој младости ;
 аколи ко и до спо и више година дожи-
 ви , и то кадѣ прође , у ница се обра-
 пи. О овомъ размишляваюћи , немогахъ
 се уздержати да сѣ воздиханіемъ не речемъ.
 Во испину суепта је человѣчески животъ !
 што ніе животъ него санъ! ово изрекши
 погледамъ на верхъ планине ; гдји упазимъ
 млада , красновидна , у паспирскомъ одѣя-
 ню момка . Онъ у руци Флуру држаše ,
 и како ме смотри да га я гледамъ , меш-
 не по музическо орудије на успна своя и
 почне свирапи . Гласъ свирѣли нѣгове бя-
 ше неизказано сладакъ , и шако многораз-
 личногъ пременѣнїя и согласија , да я не пам-
 ђахъ , да самъ и кадѣ у животу щогодѣ ,
 овой неизреченой сладости прилично чуо.
 Возхищенъ и возстргнутъ овимъ преслад-
 кимъ срџепронзающимъ согласијемъ , поми-
 слимъ у себи : овакова мора бити небесна
 музика ! мое се срџе одъ презѣлнога раз-
 попляваше услажденія , сузе умилѣнїя по-
 шеку ми изъ очију , нипни могахъ изговара-
 ти

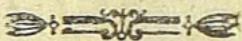
ти разве у мисли. О какова мора бити чиста душевна сладостъ, кадъ и телесно срде иоще овде тако чувствовати може! я самъ и пре тога често слушао да се на онай гори, другда, небесни даю чутти благодѣтелни гласи: и да су и други пре мене предивна ту пѣнїя чули и слушали; али иоще нисамъ чуо бїо, да су се они кои пою чиймѣли бо очима одкрили и показали. Кадъ онъ онаковимъ пѣнїемъ мисли и душу мою узвиси, и на ови начинъ кѣ свомъ разговору приуготови ме, онде гди га я иоще са удивлѣнїемъ и сѣ нетрешнѣма гледахъ очима маане ми рукомъ да се приближимъ кѣ мѣсту гди онъ се ќаше. Мени се учини као да одлепимъ онде, и спанемъ предъ нѣга, сѣ онимъ спрахомъ и понизносѣю кое се принадлежи превишимъ еспесивамъ. Онъ ме погледа сѣ такимъ любкимъ и прѣятелскимъ лицемъ и погледомъ, да за часъ изчезне сва моя несмѣлость и боязливость: Мирза! речеми онъ; я самъ разумео твое малопрощасте мисли о суети и нищазначеню человѣческого на земли живота. Слѣдуй ми друже мой!.. Я пођемъ за нимъ, и онъ ме узведе на найвиши горе верхъ, овде ме посади близу себе, и речеми. Обрати очи твое на восточну страну, и кажи ми све ща видишъ. Видимъ: речемъ му я: едну чрезѣвичайне пространости долину, и унѣйзи едно ужасне величине и дублине эзеро. Долина кою ти видишъ, то э долина бѣдности, а оно що се теби чини ужасне величине эзеро, то э само е-

дна

дна малена часица вѣчности. Кои э узрокъ, запишамъ я: да оно эзеро починѣ и произлази съ еднога края изъ некакве маглущине и мрака, а на другомъ краю свршесе на исти начинъ? сиречъ улази у маглущину и тамну помрчину. Оно що ти видишъ одъ эзера оно э само една частъ вѣчности илипи времена, кое има свой почетакъ и совершение, а вѣчностъ, нити съ почетка, нити при концу умъ человечески постигнути неможе. Смотри и прегледай са вниманиемъ одъ еднога края до другога, што эзеро, и казуйми ща на нѣму видишъ. видимъ: отвѣщамъ я: на средѣ Езера едну Ђюпрїо. Та Ђюпрїя значи прелазакъ человеческогъ живота; речеми онъ: него разсмотріи добро ща се на нїой слушава и бива. Я примѣшимъ да она баше сазидана на седамдесетъ цѣли столпова, виђахусе юще тридесетъ и више, али ово баху сви порушени и развалѣни. Упазимъ множество народа, що прелазаше преко овогъ моста, кои излазаше съ еднога края изъ магле и помрчине, и улазаше на другомъ краю опешъ у маглу и помрчину: али премноги, пре негоби са свимъ прешли пропадаху крозъ мостъ, упадаху у эзеро и изчезаваҳу; ибо тай мостъ имаћаше на себи премнога врашаоца, на коя, какоби ко по случаю стао пропаоби доле. Неки пропадау нама съ почетка, а неки далѣ и далѣ, зашо свуда оваки врашаоца баше сила. нахоћајусе, али не многи кои достизаху и преко они покварени столпова, но ту разслаблѣни и преупруженіи

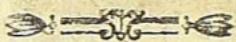
ћени дугимъ путованѣмъ, а и мостъ будући ту са свимъ порушенъ, онде сви у језеро упадаху. Сожалѣнїја достойно баше гледати, како многи не далеко одъ почепика и около среде, безбрежно у снаги, радиосипни и весели пуштући, кадъ се нимало не надаху внезапу пропадаху; пружаху око себе руке да се зашо уфате и спасу, али залуду. Неки одъ ни хоћаху съ воздигнутима кѣ небу очима и дубоко замишлѣни, но џи они углублѣни у своя размишлѣнїја крозъ речена вратпаоца пропадаху и неспаяше и. Многи скакаху за некаковимъ као одъ сапунске пene бешиками кое надъ нима и около ни лећаху; и башь кадъ би готови били да коју счепаю и уфате, пропали би и опишли. Многи пакъ са сабљама и са свакоякимъ оружјемъ на гониху друге на вратпаоца пропасти и съ нима заедно пропадаху, при томъ усмотримъ надъ онимъ мостомъ множество ружни птица врана и Гаврана, Совуляга и слепи мишева... Почекмъ све ово размотримъ, запитамъ Аггела да ми изясни ща те вещи значе. Седамдесетъ Столпова, речеми онъ: значе шолико година, що люди во обще живу: могу неки и до спотине, и що више живити, али су већи то порушени столпови ћюпрѣ живота, кои се прелазе съ многимъ спасости и болести трудомъ. Вратпаоца крозъ коя люди пропадау, то су различне смерти коима се людма умирати чрезъ ћело теченије живота случава. Они що се са сабљама и съ оружјемъ нагоне то

су војске, и различна убиства оне беши-
 ке за коима људи скачу, по су свакоје
 ћиове жељ, и надежде. Оне ружне пиши-
 це представљају многовидна човеческа
 пристрасност, зависност, мрзост, сребро-
 любље, суевље, очајање, и подобне ови-
 ма бриге и страсти що муче човека у жи-
 воту... Овде я сада опет ћешко узда-
 нем, заплачам се и речем: ах! уви!
 јо! ћешко човеку! за толи је он на о-
 вай произведен свет! само да се за неко
 време вара и мучи и да мало по том
 предан буде смрти! па то је спо пу-
 ша горе него да је всуе и залуду створен!
 Ти то тако говориш о Мирза! зашто
 види твои очије не досеже дал, него од једнога
 краја моста до другога: то је је од једне магле и помрчине до друге, а ща
 је дал невидиш. А зар има що тада и
 дал? речем: и ако има зашто се невиди?
 све видити и знасти друже Мирза! од-
 говорими: нје дато не само теби, него
 ни мени, зашто смо ми створеня: а свако
 створен мора бити ограничено. Сам је
 едини всешишни творац све види и зна.
 Али и я и ти, и сваки ко има дар ума
 и разума може се великом вљелносћу
 судити и заключавати од једнога ща ви-
 ди, и на много друго ща не види. Узми
 ово само за едан примјер. Када је ово
 сунце кое тебе, и земљу на којој ти живи-
 ш ће греје и просвећава саздано и створе-
 но да седам оваки планета, као що је
 земља, греје и просвећава. Зар су друга
 сунца, коих ће премного имаде за луду ство-
 ре-

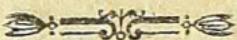
рена? нієли приличнє, разумнє и вѣроятнє судиши и заключавати, да сва сунца, акоје и на миљоне числиши с мораю свое планете имапи, за кое су соптворена: защо да су за луду, и за мало що сптворена, што ніє ни прилично, ни разумно судиши и заключавати.

Понеже, кадъ ово сунде нипи э за луду нипи за мало щогодъ создано: за испо нису ни друга! кадъ си ти искуствомъ познао да свака рѣка и море, за кое ти знашъ, имаду свакояки риба и животни сптвореня у себи, можешъ слободно заключавати да и оне рѣке и мора коя ти ни си видio, мораю у себи животни имапи сптвореня. Кадъ ова планета, то есть земля, има на себи свакояки живи, неразумни и разумни сптвореня, нипи э залуду начинбна и устроена: всячески и неопложно и све друге планете мораю у себи различни имапи сптвореня, нипи э могуће разумно помислиши, да э само ова планета за нешто создана, а све остале и сптомъ шако, у шаманъ! о боголюбиви и добросердечни Мирза! небойсе и неплашише! що годъ веће великолѣпнє, славнє, болѣ и премудрје о непостижимомъ мислиши можешъ божеству, мисли! нипи мечтай себи даћешъ кадаръ бити одвећь славно и велико о свемогућемъ мислиши существу! защо, спрама неописаному и непостижимому, у благости, свемогућству и премудрости, не самоможесе рећи ЧТО ЕСТЬ ЧЕЛОВѢКЪ! него и что есть Аг-

гелъ и миєли нѣгове!... Изъ овога що
самъ ти изговорю можешъ ласно позна-
ши, како се варашъ, кадъ, сматраюћи чо-
века само на юприи овога живота, судишъ
о нѣму да је всуе и на свою беду и нево-
лю рођенъ. Време је већъ да бацишъ е-
данъ погледъ на человека и мало по далъ
нега само на юприи нѣговогъ привремен-
нога живота, погледай и уразумисе! я он-
да погледамъ; и о радости мое! она маг-
лущина и мракъ изчезну съ половине спра-
не мое очи тако бистровидне и прони-
цательне постану, да мисе учини да иля-
ду дана ода далеко видимъ. Покажемисе
едно море неизмѣриме дужине и ширине:
а посредъ нѣга управъ, една превисока одъ
самога діаманта планина пружашесе: гор-
ня частъ ове планине чиняшемисе да до
неба досяздаваше. Съ едне стране ове пла-
нине остане мракъ шамни него що пре-
бяше тако да ница одъ туда немогахъ
видити, а съ друге стране виђахъ све
чисто. Неизброено число прекрасни острова
посјено бяше по овој страни мора.
Тишина, радость и блаженство ту цар-
ствоваše. Само съ тѣлеснима очима тој
неби могао видити. Праведне и добродѣ-
тельне душе у благодати божјој обучене
сияхуše како звезде на небесномъ кругу;
но сви они острови показиваху неку раз-
личностъ красоте и великолѣпїја. Я за-
желимъ Голубиня Крила да шамо одлепимъ.
По оной юприи о Мирза! речеми Аггелъ:
и крозъ врати смерти у она се обитали-
ша прелази. Такова су мѣста безчислена

у владѣнію Цара небеснога. Кажи садѣ
нисули достойна да се човекъ о нима по-
стара! и чинили писе живопѣтъ человѣчески
блѣданъ и суепанъ у коемусе онакова bla-
женства прѣобрѣспи могу! вали се смер-
ти толико бояти и плашити, крозъ коју-
се у шакова пролази мѣсто! можешли иошь
помислиши да је човекъ, коега безсмертну
частъ шакова вѣчностъ ожидава, всуе со-
творенъ. Не доказуели све спворенъ, и
све що се на земли уживати може; да је
всеблагога творца намѣреніе и воля да чо-
векъ и овде на земли за неко време задо-
волянъ и радоспанъ поживи: и ако је са-
мо разуманъ и добродѣтелянъ, да осећа
у себи природно души нѣговой чаяніе и
надежду будущега живота и блаженства,
кое се садѣ теби представља и показує?
я гледахъ съ неизказаномъ радостию на о-
не блажене острове. По томъ помислимъ
у себи, да га запросимъ, и оно ща је са-
друге стране планине да ми покаже: а
кадъ окренемъ очи къ нѣму, али нѣга вѣћь
не бїаше ту. Я опетъ обратимъ погледъ
мой на предѣтъ поменуте предмѣте; но на
мѣсто они, покажумисе широка Багдатска
поля, и по нима пасућа стада оваци. Пре-
будемъ тай данъ ту у обычномъ размиш-
љенію и славословију, а предѣтъ ноћь воз-
вратимъ се дома и напишемъ мое видѣніе.

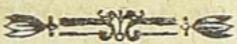
ГЛАВА ДВАДЕСЕТА.

Кратко слово на похвалу добродѣтели.

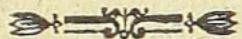
Подъ именемъ добродѣтели разумевасе све собраніе наравни, мужественни, великодушни, разумни и добри дѣла, крозъ која се може не само свое свойственno, него и всеобще задоволство, миръ и полза приузрокованіи и содержати. Кадъ човекъ управля своя дѣла испинитимъ правиломъ здравога разума, правде и пристойности, наричесе и есть добродѣтелянъ. Древни Еллинни представлялисъ добродѣтель подъ видомъ едне богинѣ: зидалисъ и храмове великолѣпие, и приносилисъ и жертве како некомъ благодѣтелнѣшемъ божеству. Нейма народа на свету ни тако дивѣгъ ни тако глупогъ, а нейма ни човека тако покварена и зла кои неби учемлигодъ или на коиму драго начинъ ову божественну властъ и силу припознавао. У внутреннѣмъ существу своемъ содержитава добродѣтель сву цѣну свою, и она э сама собомъ найвеће награжденіе що добродѣтелна може имати душа; защо э свойство божје, царство небесно, вѣчно блаженство, и чрезъ саму юможесе човекъ синѣ

вишняго нарѣчи. Онде гди э она права и
нелестна шу ни на що друго воля не и-
де него на оно що э похвално славно и
общеполезно. Она нїе случайна, но неотлож-
на, нуждна и неизмѣнна; нити зависи одъ
мѣста, времена и обстоятельства. Она э
безначална, вездѣсуща и единосущна съ бо-
жественнымъ умомъ. Нїе мечтаніе, из-
мишлѣніе ума, и сложеніе чувствованія,
него безначална и бесконечна вѣчна божія
истина. Она э основаніе сваке чести, по-
чтания, славе и достоинства. Она э изъ
почепка поспавила общега человека на цар-
ство, и даламу властѣ надъ націами, и
допле е човекъ тиѣ власти достояній докъ
съ ніомъ влада и управля. Одѣніе саме
получаваю сву цѣну, честь и достоинство
сва оспала способства, вредности и преи-
мущества словеснога существа, коя ніой-
зи мораю подчинѣна бити, и ніомъ управ-
ляпise: защо безъ иѣ, коликосу вредно-
сти и способства височія и знаменитія,
толикосу ружнія, вредовитія, хуѣ и ве-
ѣ мерзости и окаянства достойнія. Она
э изворъ сваке красоте, чина и благопо-
лучия у естеству: а безъ иѣ све э ругоба,
грдoba и неваляльство.

Употреблѣніе добродѣтели нїе ограни-
чено ни съ единимъ состояніемъ нашега жи-
вота негосе проспире и досязava до сва-
кого времена и состоянія. Све наше вред-
ности и дарови, съ коима мыслимо да се
можемо поносити, могу при концу наше-
га овде пребиваня преспакти, сама добро-

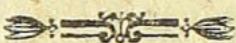

дѣтель служиће намъ за укращеніе до-
 стоинство и славу у свакомъ будущемъ
 спању, у кое будемо премешћени и пре-
 селѣни. Ова сама има могућство и властъ
 соединити насъ са свимъ прочимъ умнимъ
 створеніемъ и показати насъ вредне и до-
 стойне сожитїја и содружества съ чинови
 височїега и благороднїега естества, и да-
 ти намъ место у найизбранїемъ предѣлу
 божијегъ створеня. Да човекъ није спосо-
 банъ добродѣтели, онъ неби кадаръ био
 ни помислити о каквомъ будущемъ болѣмъ
 животу, нији би му то на що служило.
 Ова сама светла и блажена, дае намъ сме-
 лостъ и дерзновеніе, не само желити;
 него и надаписе даћемо бити соучастни-
 ци божији и причастници ићевога вѣ-
 чногъ благоволїја, прїятелства и bla-
 женства. Она една едини кадра насъ
 је увѣриши да човекъ ако оће, може бити
 по образу божијо и по подобију. Колико
 је више словесно створенѣ предато и при-
 леплѣно къ добродѣтели толико је напре-
 дачніе и превозходніе ићево совершенство
 и богу уподобљеніе. За не рећи више: до-
 бродѣтель је едини законъ и благочестїе
 свега умнога створеня, одъ човека до Хе-
 рувима и Серафима. Любовь добродѣтели
 то је испинити любовь божији и божијегъ
 сущесства. Слѣдује дакле очевидно изъ
 овога ща смо на похвалу добродѣтели
 рекли, да едно всегдашићи и дѣйствијел-
 но добродѣтено разположеніе душе болѣ
 је полезніе и предпочтителніе него сва
 осталыя найвећа способства и преимуће-
 ства

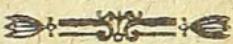

спва природе; то э многоцѣннѣе него сва сокровища светла. Ко жели дакле да э мударѣ нека се всегда поучава добродѣтели, и нека презире и за нища држи све оно ща э юйзи пропивно. Нека се непрестанно споминѣ да нища на съету нїе достойнѣе нашего всесердечнога усердствованія и желѣ. Она э сама испинита честъ, слава, богатство, и вѣчно благополучіе. Ако ню човекъ изгуби све э изгубіо: а коли ню сачува све э сачувао. Она э сама онай евангельски бисеръ; кои, ко наѣ, вѣчно э пріоброе сокровище.

ХАРАКТЕРЪ ДОБРОДѢТЕЛНОГА ЧОВЕКА. Онай кои у младости своей напредуе и къ совершенству приводи дарове и способности душа свое у изживаню испине и полезнѣ знанія; кои облагороджава и укреплява нарави свое у дѣйствителной снаги нїовой: изъ любови къ добродѣтели, благопотребна себе показуе пріятелѣмъ своимъ, отечеству своему и человѣческому роду; кои э одушевлены испинитомъ славомъ, узвишенъ священнымъ пріятелствомъ и благоволїемъ къ свимъ добрымъ и пощенимъ, не само націе свое, него и къ свакога рода и племена людма, кропко и сладко нарашанъ къ домаѣмъ своимъ, къ сроднимъ и къ комишама: коега э срѣде гопово и опроверено къ свакомъ человѣколюбномъ и великодушномъ склонѣнію, и кои къ свemu овому приодолеа одно трезвенно и мужествено богоочітаніе, однако удалѣно ка-

ко одѣ простачкога суевѣрія, тако и одѣ дивѣга ужеженога ревнованія, и слободно одѣ сваке лукаве притворности и лицемѣрія: овай и младостѣ превеселу може уживати, и кѣ слѣдуючи временамъ мужскога и спарадеского живота некрадомо и негиблѣмо богатство непорочни увеселѣніи себи сокровищесповати... Онай, Кои у мужескомъ возрасту своему сѣ разумомъ зауздава, и у пристойномъ ограничю мудро содержава страсти и желанія своя, кои э кадарѣ наѣни и изабрати, и достоянѣ имати неко число избрани и добродѣтелни пріятеля, кои жели и тражи на путь испине и добродѣтели знаменище и славе достойно име имѣніе и власть: аколи и на овомъ пути ненаоди, онѣ и великодушно презире и за ницо вменява; кои у своеімъ домаћемъ союзу и сродству ужива сва пощена и дозволѣна услажденія живота, а у своеімъ общемъ союзу служи отечеству и человѣческомъ роду сѣ найпоштеніимъ и великодушніимъ начиномъ: кои, на конацѣ, дозволява себи свако непорочно и пристойно услажденіе и увеселѣніе живота са умѣреніемъ, а сноси сва проптивна приключенія сѣ постороннимъ терпѣніемъ и крепкодушемъ; и у каквимъ му драго обстоятельствамъ и пре менѣніямъ счастія, остае единакъ и неподвижимъ у добродѣтели, у любови и почтіанію божества, и у разумной подданости и синолѣбной покорности кѣ правлѣнію вѣчнога промисла. Овай э прави добродѣтели човекъ у мужескоме возрасту, кои

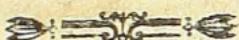
кои онъ проводи съ всевисочайшимъ задоволствомъ и достоинствомъ, и тако проспире и отвара себи путь къ едной пречеснной и боголюбной спарости.

На последакъ, онай, кои, и у истомъ последнѣмъ пріоду живота, то есть у спарости сохранява себе свободна одѣ скорби и невеселїя юя по вишой частї, у ово добра живота на люде нападаю; радо люде гледа и добро имъ жели; употреблява свое искусство и свое знанїе и мудрость любве полнимъ, пречесннимъ и отеческимъ начиномъ на исправлѣнїе и поболшанїе нарава млаѣни одѣ себе; ниша друго не желѣни него на славу творца свога и на ползу будущага рода и оставиле вече у содружеству съ людма провести; нипи иначе сматраючи на приближующися конецъ свога печенія, него како на одно успаванїе, по коемъже му нови данъ болѣга и вѣчнога осванупи живота. Ево дакле: ко по овомъ правилу младость, мужески возрастъ и спарость свою проведе; тай э добро-дѣлѧнїе и блаженѣ човекъ. Ово се испо може разумети и за проспога селянина кои трудолюбно и богоугодно животъ свой проведе. Ибо, онай найвише учини кои учини све що може. Нипи правда више що изискивати има. Оделусъ лукањ, Пифагорически Философъ у време просвещене Греціе утверждавао э, да э много реди Греція била у варварству и да ће опеть бити. То ми садѣ очима видимо; и да нису се оставиле еллинске книге сачувале небисе ни знало ща э

Гре-

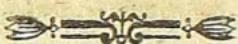
Греција била. И сваби Европа, богъ зна за колико вѣкова у наукамъ спражња оспала. Ово (чемусе овде не чини да је мѣсто) на тай конацъ споминѣмъ: да се је родъ человѣчески честократъ изменјавао, другда погоршавао, а другда поболшавао. Изменеће и у напредакъ бивати; желити је да кле и настояти да на добро и све на болѣ бивају. Били људи у каквомъ му драго прављеню; пустити да имаду наилепша преимущества у свимъ наукамъ и вѣжествамъ, нека су сви вишезови у храбрости, ако небуду праведни и добродѣтелни вишћесе драти и убијати. Добродѣтель је основата на испини: по есть да спварѣ мора бити тако, а не другояче. Щогодъ не бива како надлежи, по нейма у себи испине; по не може бити ни добродѣтель. Богъ милостиви тако је уредио и дао, да је испина добродѣтели свакому и найпроститеју ясна и ласноразумителна. Що ниси радъ да ти буде не чини другоме. Що желишъ да теби буде, жели то и другоме, и настой о шоме колико више можешъ.

ГЛАВА ДВЕДЕСЕТЬ ПЕРВА.

О некимъ различнимъ вешма: и
перво о вкусу.

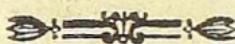
Вкусъ у естественному разумѣнію узимасе за чувство эзика и горшана чрезъ кое ми познаемо сладко, горко, и прочая. А у моральному, оно способство и расположение ума и срца чрезъ кое ми чувствуемо и познаемо ща э наравно лепо или ружно; пріятно или непріятно и противно; високо и благородно, илипи низко, худо, недостаточно и простачко. За ови наравни вкусъ читамо у псалтиру, гдѣ вели: Вкусите и видите да э благъ Господъ!.. какогодъ у естественному вкусу бива, кадъ, или за нужду, то есть одь превелике глади и жећи, неваляла эла и худо пиво чрезвичайно пріятна намъ се чине, или пакъ чрезъ дуго обикновеніе ружне ствари лепе намъ се виде, и непріятна эла и пића, пріятна. Деци, и проспакомъ худо написати образи и Иконе акосу само врло шарене и са злапомъ, неизказане лепоте чинеимъ се да су. Ово исто бива и у наравноме вкусу, кадъ люди или за недостатакъ болѣга, то есть за нужду: или за дуго обикновеніе, наоде угодie и благоволїе свое уневаляли, худи,

ди, и скаредни разговори: ово се разумеши само собомъ дае и о читаню, писаню, мишлѣнью и мудрованю. За чудо, съ каковимъ удивлѣніемъ деца и девойке слушаю, кадъ спаре баке проповедаю какосу змаеви царске кћери крали! овде же садъ бити о наравному вкусу говоренѣ, кои, кадъ се у человеку рафинира и у совершенство доведе онъ неможе чувствовати задоволство и услажденіе свое разве у ономъ що э на испини основато, то есть; що э природно и у себи лепо, пріятно, благородно и високо. Али за учинити, да сваки може чисто поняше, представлѣніе, воображеніе, илити разумѣніе, о наравно лепомъ и ружномъ имати (будићи да одъ овога зависи наравни вкусъ) морамосе иощъ мало овде позабавити, и кои изяснимелни ове вещи прикладъ дати. Напримѣръ, видимо непозната человека или жену, прекрасна образа и лика, и лепо обучене, колико и више гледамо, шолико намъ э миље гледати и: али ако разумемо да су они лепи люди злонаравни, то есть лукави, пакосни, злу другога ради, завистливи, горделиви и прочая: шада сва лепота и красота њова неможе насъ задржати да намъ се на ни не сгади, и да се одъ ни неукланямо као одъ найшареніе но едовите и смертоносне змѣи. За що ово бива? за то, що су ови люди наравно ружни, а наравна ругоба много э ружња него телесна. Високъ, но ласноразуми-щелни разговоръ усаждава насъ и придобива срдце наше, а надувенъ и замршенъ

нїе

нѣе намъ угоданѣ, како гођ и каква на-
дувена мртва трупина. Онай је наравно
лепъ а овай је ружанѣ. Лепа и добра де-
чица мила су намъ защо представљамо се-
би у нима нешто разумно и наравно. А ле-
пимъ Лупкама или се смејмо, или се май-
спору чудимо кои и јако могао некой при-
лици уподобити. На лепо изображенїе са
услажденїемъ гледамо, или защо возводи-
мо шай часъ умъ нашъ къ первообразно-
му, или се дивимо искуству живописца.
Природама, животини, и мраву се чудимо,
сматрајући у нима различна свойства, спо-
собства и совершенства. Цвећю и свему
ща на земли распи удивљавамосе, не са-
мо за увеселїе и ползу коју намъ дају,
неко що видимо у нима различне красоте,
премудра намѣренїя, наравно совершенство,
дѣйствїе, и неизказано благодѣјаше неви-
димога и непостижимога творца. Велико
нешто, одъ онога ща је преко мѣре, и ви-
соко, одъ гигантскога са свимъ разли-
чествує: прво је лепо, защо представља
неку цѣлость и даје понятие о себи; а
друго је чрезмѣро и не даје никакве цѣ-
лости ни согласија, слѣдователно ни ле-
поте у воображенїю. Напримѣръ: високе
эле, распovi и тополе лепасу древеса,
защо се дају са свимъ прегледати; али да-
су њови верхови јако високи да и ми пре-
гледати неможемо, неби намъ се већъ ле-
па чинила, ибо, безъ цѣлости воображенїја
вещи, неможе обспаати лепота. Не-
бо или у дневи при ведрини својој, или
у ноћи са звездами великолѣпно намъ се

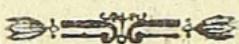

и прекрасно чини, зашо намъ покајуе цѣлостъ свога прекраснога свода, и намисе чини да га са свимъ видимо. Кађ помислимо о свемъ кругу земноме ниша намъ се лепо не чини, за шо ми то нисмо пре гледати каџи. Станимо пакъ гдј на високу планину, погледаймо на лепе долине, широка поля и ливаде, на рѣку и на пото ке кои туда теку, на лугове и на воћњаке све намсе то заедно нешто прекрасно чини, зашо ми то, одъ различни предмѣта саспављено, као нешто едно и цѣло, подъ представљенимъ сводомъ неба пре гледати можемо. Айдемо садѣ ко вкусу.

Свака лепота и прїятностъ како у е спесственима тако и у наравнима спвар ма, у спихотвореню, у сладкоречију, у живописању, и у свакомъ лепомъ и благородномъ художеству, (лепа художества зовуше она коя изискују више оспроумја не жели труда) илипи рукодѣлју произходи одъ первоначалнога создателя и премудрота майстора Бога; и вкусъ свега ща је лепо и прїятно уливенъ је у первообразномъ смешеню и сосставу человеческога ума. По тому, поглавити почетакъ вкуса об щи је свему человеческому роду, и произ ходи изъ внутреннѣга чувствја лепоте и прїятности, кое чувство, премъ да је некомъ манѣ, а некомъ више дато, али је свакому природно. Ни еданъ словесни умъ неможе бити са свимъ овога понятија пра занъ; тако да би могао съ еднакимъ ма ренїмъ све предмѣте којиа окружавају

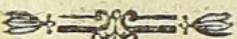
сма-

смантрати, и да неби (на примѣрѣ) вѣће услажденіе имао гледаючи на цветовидну лугами окружenu ливаду, него на едну блестну барѣтину. Находесе неки видови, кои неошложно напунявау словесну душу веселими воображеніями, и она како и види, шай часъ наоди у нима благоволїнє свое, ни мало пре немислећи на какво употреблїнє, и одѣ кое ползе могуше ствари бити. На овомъ испромъ души природномъ свойству основатъ э вкусъ спихотворенія сладкоречія, списанія и свію лепи и благородни занапта; слѣдователно дакле, понятіе вкуса ніе каково не постіяно воображеніе, коебисе далѣ и шире описывали дужно было. Овай исприкусъ; то есть всеобще и природно у свачему чувствованіе лепоте и пріятности, у остроумномъ э ощріи и дѣйствителній, и чрезъ дуго упражнїнє доводисе у велико совершенство; тако, да одѣ проспи, единственни и первообразни разумїнїя овога начина, умъ се учи и способанъ постает судити и вкусъ имати у высочимъ и многосложнимъ родовомъ... Ове э беседе поглавитю намѣреніе о вкусу у лепимъ списаніямъ неко изяснїнє дати; зацо одѣ овога, едне цѣле націе начинъ мишлїнъ или добарѣ или зао произходи. Много э лакше еднога са свимъ простота человека (ако э онъ само общимъ здравимъ человеческимъ разумомъ обдаренъ) упутиши, наставили и нѣговъ вкусъ къ своему оному що э лепо и добро возбудити, поощрити и къ совершенству довесити; него еднога

кои э чрезъ различно неоснователно чи-
танѣ главу свою коекаквимъ предразсуж-
деніями напуню и вкусъ свой покварю. Сваки видъ списанія, на примѣръ; стихо-
твореніе, реторика, исторія, и прочая:
има свое особливо совершенство, и по-
треба би била многога испитанія и гово-
реня о характеромъ свакога, за доказати
да э свїю нихъ лепота и прїятностъ на
истини и естеству основата, да одъ туда
произходи, и слѣдователно, да се сви-
овимъ мораю управляти правиломъ. За-
то же дакле овде само напоменути она
всеобща и поглавита свойства коясу су-
ществителна свакому, то есть, природ-
но нуждна, и безъ кои веъть неможе бити
то ща есть: и при недостатку ови су-
щество вещи составляющи свойства, сва-
ко списаніе мора у своме роду недоста-
точно и несовершено бити. (За помоћи
и проспїма да разумеду ща э свойство
нека ово служи за примѣръ. Всеобще жи-
вотному свойство есть чувствованіе; и-
лиши осећанѣ: ово мора присвачему ща
живи бити.) Всеобще дакле свойство до-
брогоа списанія состоите у однообразїю на-
мѣренія у различности и приличности ме-
тафора — и прїуподоблѣнія — у точно-
сти и у правоспїи речи съ мислами, у слож-
ности и согласїю изреченія. Ова погла-
вита свойства постпояносу содружена са ле-
потомъ, и неопложно возбуждаво прїят-
но чувствованіе ума, буди у коемъму дра-
го виду и предмѣту списанія. Благодатъ,
дакле, и прїятности единога сложенія или-

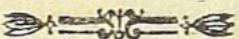
ни списанія несостоїсе у шоплоти читател'ва воображенія, него произходи изъ состоянія и самога естества вещи: и правила по коимасе списанія суде, и утверждены на тако известнимъ и непрекословимымъ основаніямъ башъ како и маѳиматическа. На примѣрѣ, да э поредакѣ боли него смущеніе. Да Армонія, то есть согласіе вѣйма услаждава него несогласіе; овосу шакова аксиомата, илипи просто и очевидно испинита предложенія, на коимасу сва вѣжеслава основата, и съ **еднакомъ** снагомъ и увѣреніемъ дѣйствую у уму, какогодѣ и ове маѳиматическе испине: да э све вѣже него свака частъ свега по наособито: или; кадѣсе одѣ **еднаки** часпи **еднако** одузима, оставше часпи остаю о-петь **еднаке**. Свако умно способство, какогодѣ и пѣлесно, чрезъ дуго упражнѣе и употреблѣнїе оснажавасе и долази у совершенство; по томъ, колико више душа свое внутренѣ чувствованіе лепоте и пріятности упражнява, толико вѣйма она у вкусу лепога, доброга и пріятнога растри и укреплявасе: за по списанія Омирова и Виргиліева, Димосеенова и Цицеронова, Пиндарова и Ораціева, и последній времена, у комѣ му драго езику нима подобни люди, коликосе вѣйма познаю, толикосе више са сладостію чувствую и почитую. У нима се види нека благородна простота, и висока, превозходна природа, кою никакова усиљна Майсторія постигнути неби кадра била: просто ре-

ти; подобна є стварь прекрасномъ лицу
безъ белила и безъ црвенила.

Аристопель и ораціе даю намъ оспрощумна и лепа правила списанія, и о томе суда: но ови испи извадилису ова правила изъ списанія онихъ, кои су пре нихъ тако писали; и кои, нису никаква друга правила имали, разве еспесивни, первообразни у словесну душу богомъ уливени, многимъ мишлѣнѣмъ и упражнѣнѣемъ у совершенство доведени и чрезъ предварителна предразсудженія непокварени вкусъ. Изъ овога що смо довде рекли слѣдує да ко оѣ у чипаню единага списанія добаръ вкусъ и услажденіе да има, мора езикъ на коему є то списаніе саспавлѣно добро разумепи: а ко жели съ добримъ вкусомъ що написапи, мора всячески и неопложно езикъ на коему пише и све нѣгове Идіопизме, то есть свойственне изговоре совершено у своей власни имати. Найлепша и найполезнія матерія неувеселява пристойно, непривлачи срѣ, и не возбуждава вниманіе ако речи нису ясне, согласно сложене и по пристойности расположение. Найизбраніе речи безъ лепога расположенія сувесу и непріятне. Нейма речи, коя неби била благопотребна; али є свака само у свомъ приличномъ mestу лепа; и дододъко ово не осећа, юще нїе до вкуса дошао. Щогодъ нїе чисто и ясно неувеселява, а що неувеселява неможе придобити срѣ. У найлепшему періоду или спику, некасе само сдна речь одузме; или не-

при-

пристойно положи, сва се лепота порушава и пріятность губи. У говореню нейма човекъ довольно времена да принадлежашелно свой періодъ измери, и речи разположи, а у писаню ово се може имати; за то, ко се у овоме чеспо запинѣ већма греши; зашто, ако ни съ кимъ, баремъ са своимъ ушима мogaose э совѣшвати. А колисе ко съ овимъ средствомъ не помоћи кадарѣ, некъ се одъ писаня дошли задержава, докѣсе овоме, чрезъ вниманїе списанїя другихъ довольно непрѣбикне.

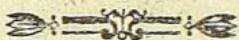
О достоинству обхожденїя согласно правиламъ добродѣтели и лепога воспитанїя... Есть неко достоинство обхожденїя съ людма, безъ коега найлепши характеръ неможе све себи принадлежеће високопочитанїе имати. У свако дружство престапи; у свакояке игре мешаписе; всегда и непрестанно шалиписе и велегласно смејти; спвари су шакове, кое могу весма чеснога ученога и благонаравнога човека понизити и похудити. Даръ особили шалѣња, и способство, васъ данъ у дружству говорили, и чрезъ то, не само никоме на досади бити, него иоще дружство разговарати и развеселявати, чини да ја шакови човекъ веселякъ, и у обхожденїю пріятанъ, али не високопочитанїя доспоянъ; аколи су пакъ и њгове шале грубе шако да онъ, не само о прошку другихъ, него (дамусе лакше проспити може) и о свомъ испомъ, то естъ, себе испога за смеалище даюћи, само на всеобще-

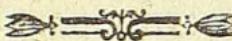
общега смея возбужденіе, онда, такови э
 човекъ Буфонъ, то есть смехотворацъ,
 нити ща друго: овай э характеръ худъ
 и презрительянъ. Аколи найпосле то би-
 ва съ лукавимъ остроуміемъ и съ пако-
 спнимъ намѣреніемъ честь другого поцр-
 нили, пощено име опорочили, и саму и-
 сту честность и добродѣтель на смей и
 поручаніе обратили, то э эзикъ Аспид-
 ски Крайнѣгъ отвращенія и мерзости до-
 стоянъ! бѣда и пуга ономъ обществу
 гдя се ово неизстреблюе, но паче у оби-
 чай уводи и коренъ свое далъ разпроспи-
 ре. И беззлобива шала, кадъ убоде, некъ
 чека даће убодена бити, и нека се не ср-
 ди. Францъ први знаменити французски
 Краль пошалисъ съ едномъ старомъ госпо-
 юмъ, коя э у младости своей весьма лепа
 била, и запиташа кадъ э изишла изъ предѣла
 лепоте? около оногъ времена, ваше вели-
 чество! одговори старица: кадъ су васъ
 Шпанюли, подъ Павломъ, са свимъ побѣ-
 дили, васъ уфатили, и у робство у Ма-
 дриду одвели. Еданъ младъ кавалеръ съ
 орденомъ на себи, види на едне леце го-
 спође руци многоѹбнни прстенъ, и рече
 само шалећисе, я би волю онай прстенъ
 него руку на коюй э: и я би волила тай
 уларъ, одговори она гледаюћи на нѣговъ
 орденъ; него магаре на коме э. Ко се годъ
 пуща у одно дружство ни за какву свою
 другу заслугу нити лично доспинство,
 кромѣ да шалу причинява, и смей возбуж-
 дава, нека не чека ту ни одъ кога, ни ка-
 ковъ почитанія. Кадъ се годъ кой на ка-
 кву

кву часть съ овакимъ изреченіямъ позивлю, некъ дође тай, ни зашо друго него що лепо пева, некъ се зовне онай, зашо майсторски Танца, некъ се призове и онай да нась чини смеѧтисе, найпосле не заборавимо ни тога и тога щоно лепо напіяю, здраво пію, и друге наперую: овосу сва похудителна наименованія, и презрително понятіе о онима людма у нами возбуждаю. Ко се годъ за само едно едино преимущество назначуе, акође ово и достохвално бити, слабо о себи мислиши дае: на примѣръ: каде о коме рећи може, онъ э само поеша а ниша друго! само Репорѣ! само Філософъ! само Спай! само Богатъ, а ниша друго! то э, (по речи) едно као и ни едно.

Премудри Алфонсъ Арагонски Краль лепо э ово дао познати, кадъ га единомъ, еданъ ласкатель до неба дизаше за що э Кралѣвски унукъ, синъ, братъ, и Краль: онъ за посрамитига одговори му: я неби ниша бїо, да самъ самъ то а ниша друго! приодаймо овомъ тишту Краль праведни Судія, мудри управитель державе свое, отацъ подданихъ своихъ. Приложимо и къ онимъ повише щогодъ; и рецимо, добаръ Поетъ и пощенъ Човекъ, мударъ, філософъ и разуманъ домостроитель, тай часъ имадемо нешо лепо и похвално. Подъ именемъ достоинства у обхожденію и содержанію неразумевасе ни найманя мрвица гордости и високоумія, оно э шолико различно одъ овога, колико испинни мужественни випезъ одъ блебетуше, ве-

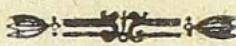

трогонъ и ждеривука. Паче, разумнота
 содержанія човекъ мрзи на гордость и
 презире ю, како стварь, коя найопѣннія
 достоинства похуждава и погрѣва. Изи-
 скиванія горделивога предусретаюсе всегда
 съ посмѣяніемъ и поруганіемъ; какогодѣ,
 кадѣ еданъ прговацъ за едну вещь шале-
 Ѵисе ище врло млого, миму даемо на и-
 спи начинъ шалеѴисе врло мало; а кадѣ
 онъ прилично ище, онда се ми погодимо
 и стварь купимо. Рабско ласкателство
 и неразсудно на сващо; шако э имашъ пра-
 во! равно невала, како годъ и пврдогла-
 ви у свачему инашъ и противоречіе: дос-
 тоинога обхожденія мужъ безъ доволнога
 познанства нипи що потверждава нипи
 одриче, а сверхъ свега у свачему умѣре-
 ность наблюдава. Груба и беспидна из-
 реченія неизлазе изъ нѣгови уста; онъ по-
 оставля онимъ деліяма кой съ безобразіемъ
 своимъ иощесе поносе. Детинско любо-
 ппиство у некаквимъ безпослицама, и о-
 собливо вниманіе у маленимъ стварма, зна-
 ци су малености душе. Кардиналъ Рецъ
 остроумно назначуе, да како э чуо Кар-
 динала Чичи да се фали, да э съ единимъ
 перомъ три године писао, и да э иоще
 добро; нама э познао да э худа ума, удо-
 стояваючи се о гноме и мислипи, некамо-
 ли съ тимъ и хвалиписе. Благоприѣтой-
 ность у свемъ вѣшиѣмъ виду, погледу
 и свега тѣла движенію, неизключаваючи
 нимало тиху веселость и любкость, слу-
 жї за особито украшеніе достоинству
 содержанія. Непрестанно смеянъ, и все-
 гдаш-

гдашић съмо шамо безъ узрока окрепаша
показуе легкоуміе и несмисленость.
Такову силу имаде виђеши ђга вида благо-
прѣстийностъ најъ людма, да честпо и ма-
лодобрихъ наравовъ човека здраво може
препоручити и произвести: али кадъ се
ова само за привремену користъ безъ
свакога благонаравја и честности маренја
узима и присвојава, тада бива лажлива при-
пврностъ одъ свю злоба найхућја и най-
гадливја... О цѣлосни и безъпривр-
ностни харктера: и о приворству... Кадъ
сами видъ честности и доброте стопанко
интересира чловѣчески родъ, да се едва
може наћи човекъ на свету коисе неби у
чемулибо радъ добаръ и пошено показати;
да како мора бити блажена и божествен-
на, испинита и безъ сваке приврности
честность и добро! приваратисе и чи-
нити, то значи узимати на себе видъ не-
ке испините превозходности; садъ коли-
касе познае различностъ, међю, чинити-
се що добро имати, и у самой вещи то
имати. На властито кадъ разсудимо да
э весма трудно, и почти невозможно, за
всегда моћи чинитисе имати, то що се
у самой вещи нейма; и по свой прилици,
ранѣ или кашнѣ, мора се познати и од-
крити да се башъ у правъ нейма, оно що
се само чини да се има, пакъ онда савъ
трудъ и мука залуду, а савъ плодъ и до-
битетакъ поруганїе и срамота. Акоће нез-
намъ како еданъ образъ лепо и майстор-
ски изображенъ бити, неће никадъ бити
оно испло що е живи образъ лице и шѣло.

Ве-

Велика ё то и неизказанна мука за всегда шућю персону представляши и дѣйствовати; понеже гди испина не лежи на дну, природа ћесе всегда усиловати своимъ | обладати месномъ, и буди данасъ или супра показа ћесе и издаши. За то, най-
болѣ ё, да ко що жели дасе покаже нека-
се подвигне шо испо постапи; и тада и ћгова доброта колико се више показива-
ти и познавати буде, би ће посторонія и
славнія: испина ё силно увѣрилна и но-
си всегда светъ свой на себи; и колико
ко већма са сви спрана и скрозъ гле-
да, и съ колико већимъ и прилѣжніимъ
проницателствомъ ню изскушава, испитуе
и изслѣдуе толико се она краснія показує
прославлявасе и прїумфира: и не само да
се небои нити крѣ одѣ оспровидни Лин-
дейски очију, него се иоще савише радо и
весело и самомъ свевидећемъ божијемъ по-
казуе оку. Тако да на сваки начинъ ис-
пинностъ и чистосердечность права є
мудростъ и руководителница къ временен-
ному и къ вѣчному благополучију; кадъ би
люди желили да су и овде и далѣ негде
благополучни...

Размотримо са вниманиемъ на упраж-
нѣнія и после що се само до овога при-
временнога касаю живонта, и познаћемо да
нелестность и чистосердечность много
већю и посторонију ползу приноси, него
сви преутишрени начини, притворность
и превара. Чистосердечность ё проста и
ласна, пощена, безбоязлива, великодушна,
пре-

прекрасна, похвална и славна; и у свачему безбѣднія и спасителнія: у овой нища ніе замршено и смућено; нѣзини трагови нитису заплетеши ни сакривени; она пуштуе правимъ Царскимъ путемъ къ свое му намѣренію и концу, и ако иойсе и додги каква незгода, она воли и щептавши и пострадати, неголи къ худоспи и къ сгадливой лажи прибѣжище свое узимати: а съ друге стране, майсторѣ лукавства, препворности и преваре колико се више употребляю штолико се вѣма разслабляваю; и колико се далѣ заплењю штолико се горе замршаваю, тако да имѣсе после ни пошо край неможе наћи, него и э треба прозати и кидати. Чистосердчность колико далѣ напредуе штолико слава нѣзина распи и снага юйсе утверждава и укреплява; и сви пошени и разумни люди за честь и благополучиѣ себи вменяваю и почутую съ чистосердечнимъ и безѣ преваре човекомъ путовати, дружитисе и после разправляти свое; сви га любе, почутую и добро мужеле; а одѣ лукавога и лажливога свакъ се чува и укланя, презирга, мрзи на нѣга и погибелъ му же ли. Бѣдни э животъ припврнога и лукавога човека, онъ живи у всегдашиї неувѣрености и спраху, данѣ и ноћи покоя нейма, бо љисе да му се трагови не наћи: всегда э на опрезу спарајиши ща э рекао щалиће рећи; проптиву испине и правице поступајиши, испина и правица найвећи су му злочвори: и що э иоще найбѣдније, кадѣ се већь са свимъ позна и

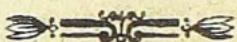
раз-

разгласи за притворца и лажливца, башъ да се дошле у неволи наће да мора къ испини прибѣгнути и одъ нѣ спасенїя искачи, онага онда не прима, нити му може помоћи, защо се лажливцу ни испина невѣруе... Овдеће ме ласно неки предусрети моћи, и ово ми возраженїе учинити. Говори ти и пиши що ти годъ драго, шо су и пре тебе многи наравоучители писали и говорили! али све за луди до садъ; а по свой прилици биће шако и одъ садъ: защо довольно искуство доказује на противъ; шо есть, ко овога света уме болѣ претваратисе, лагати, сѣ преваромъ или силомъ туђе присвоили, нѣму э пуна кеса, а предъ великимъ и пуномъ кесомъ нека се правда слободно сакрије у бучакъ, а испина нека бежи у бунаръ! мора се чистосердечно исповедаши, да ово возраженїе нїе са свимъ безъ основанїя; ербо, по несрећи, и на велику человечества срамоту, ово се често види да башъ овако бива. У овоме подмесечномъ како физическомъ шако и моралномъ свету очевидно се представљаю. Вона тиха *malis*. Добра помешана са злата.. Искушенїе э неко овай нашъ временни животъ; и принадлежему лепо оне речи апокалипсиса „неправдуји да неправдеуети јще, и творији правду да творишъ јще.“ Да има доспа и зла на свету, то э правда, али да э више зла него добра, ово нїе испина. Да има више зли люди него добри, и да э во обје у свима людма више зла него добра, неби люди могли обспасти, и

дав-

давно би се изпребили и затрли. Громъ, вода, вѣтра, вѣштаръ и проча: учине кадѣ кадѣ и зло: али ползе и добра шолико приносе, да се при сравнѣнїю, зло за саму нулу прима. Ово испо бива и у моралнимъ вѣщма. Мучноћесе ко наћи на свешту да мисли (при здравомъ мозгу) и да каже, да је, са свомъ воломъ съ намѣренїемъ и са знанѣмъ, зао и обешенjakъ, и да жели и ође шаки да остане. Али положимо, да се башъ и шакови бѣдни люди наће; що за по разумни, пощени и добри люди маре! скупляю рамена и са сожалѣнїемъ и соболѣзнованїемъ веле. Ко шако ође да пропадне нека пропадне. Овде се смапра и пише за оне люде кои почитую благонаравїе, кои чувствую и удивляюсе красоти и благородству добродѣтели, и кои ако и нису у свачемъ совершено добри, желе наставитисе, исправитисе и боли постапи, и коихъ и сама злоба, по вишой часпи, происходит изъ слабости или изъ незнаня. За овакове је овде попеченије! оваковима се жели помоћи! и нимасе чистосердечность, безпритворностъ и любоистинностъ препоручава.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТЬ ФТОРА.

О Комедии.

Нека се даде у овој книжици место и едной славнога Господина Лессинга Комедиј. Комедија је једна игра која представља нешто увеселително и шаливо, у коју неулази никакво жестоко и свирѣпо приключение; и гди при концу, намѣреніе началнога игре лица всегда благопоспѣшно излази и благополучно се савршава. При первомъ погледу дакле, Комедија се нечини ниша друго, него весело и шаливо времена пробављеніе: но оптѣхни и общеполезни на свету люди знали су сѣ овомъ приликомъ ползовати, и дали су човеческомъ роду у игри и у шали прекрасне и превисоке науке. Ово ћесе за сведочити у слѣдуюћој вишепоменутога безсмртнѣ памети мужа Комедији. Люде развеселявати, и нима чрезъ игру и шалу къ всевисочайшай и прекраснѣй добродѣтели наспављеніе давати и пупъ показивати, и шаковимъ средствомъ њово совершенство и благополучије прїузроковати, одъ овога болше учинити имъ се не може.

ДАМОНЪ

илипи испинито прїятелство ,
у искушенїю любови. У одномъ дѣ-
спвїю.

Персоне:

УДОВИЦА.

ЛЕАНДЕРЪ.

ДАМОНЪ.

ОРОНТЬ.

ЕЛИСАВЕТА.

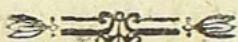
Прва Сцена: илипи часпъ дѣ-
спвїя.

ЕЛИСАВЕТА. Садъ , заисто , наша се
э кућа весма изменила. Пре осамъ дана
бяше ова весело собраніе младе Го-
споде и залюблѣни будала. А по томъ ,
сваки данъ изгубесе по двоица. Данасъ
изостпну они , супра оду за онима други ,
а прекосупра на испи начинъ : фала богу !
иошче су два оспала. Ако и ови одустп-
ну : биће ова кућа пустиня . Госпођо !
Госпођо !

УДОВИЦА. Но ! пакъ що за то ?

ЕЛИСАВЕТА. Тада нећю ни я више
при вами остати ; ако би ми иошъ толи-
ко добро било овде . Дружство шо э по-
лакъ живота !

УДО-

УДОВИЦА. За тебе би дакле болѣ било даси у едной крчми , него у моїй служби.

ЕЛИС. Да ! У едной крчми стойсce весело . Да само онде шолико млого посла нейма , ко зна ща би я учинила . Кадѣ се мора вѣнь , шенкосига мени ! служили , менисе чини , да э найпамепнѣе , онде служили , гдисе найвеселіе , служећи , стояши може . Али , на спрану шала . Подѣ коимсе именомъ дакле садѣ Господинъ Дамонъ и Господинъ Леандеръ васъ држе ?

УДОВ. Подѣ коимъ именомъ ?

ЕЛИС. Питанѣ вамъ се види чуднови-
то ? я знамъ добро подѣ коимъ : подѣ коимъ
и пре : они су ваши просюци .

УДОВ. То они и есу иоще .

ЕЛИС. То су они иоще ? шаколи э ? о-
боица ваши просюци , а међю собомъ най-
боли прїятели ? то э некаква нова мода ,
на коју бисе я ополчила сѣ рукама и сѣ
ногама . Обадва ваши любовници ! и то
они знаду ! пакъ се не клеветаю , не псу-
ю , непозиваю се на мейданъ и не бјосе !
шо би мени била лепа створеня ! не ! ови
посао мора по спарински оствати . Люб-
весоперници мораю бити непрїятели и не-
навистници ; или они не любе .

УДОВ. Испина э я самъсce и сама то-
ме нїовомъ поступку чудила . Пре него
су обоица еданъ за другога знали да ме
любе , нико се у мене шолико залюбленъ
нїе показивао колико они , нико умилни ,
нико нїе вѣѓма настапао мою взаимну лю-
бовь придобипи него они . А како се поз-

на-

наду дасу пропивълюбовници, нама по-
спану обоица, у настояню, мене плѣни-
ти, и мое срце придобити, ладнii и не-
брежливii. Свакъ одъ ни, на само самномъ,
о другому почне добро говорити: Дамонъ
о Леандру, а Леандеръ о Дамону, а о се-
би ни еданъ нища.

ЕЛИС. И при свемъ тяковомъ нювомъ
поступку сматрапели ви ни за ваше про-
сioце?

УДОВ. Да, я самъ са свимъ увѣренъ да
они мене обоица чистосердечно любе. Са-
мо що ми се Дамонъ чини као да нещо
навалюе; а Леандеръ као да э напраситъ.

ЕЛИС. Я би васъ башъ нещо питала.

УДОВ. Слободно дай се чути.

ЕЛИС. Оћете лими управъ одговорити.

УДОВ. Оћули? я невидимъ нища ща
би ме принудило, теби измишлѣнъ какавъ
одговоръ дати. Ако ми твое питанѣ по-
воли не буде, волимъ ти нища неодгово-
рити.

ЕЛИС. Ви мислише да васъ обоица лю-
бе. И може бити имате право. Ади кое-
га одъ ни двоице ви любите.

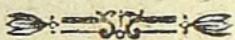
УДОВ. Коега?

ЕЛИС. Да! да! коега?

УДОВ. Коега? твое э питанѣ чуднови-
то. Я ни обадва любимъ.

ЕЛИС. То э башъ добро. Дакле вала да
си зарѣ наумила за обоицу поћи?

УДОВ. Ти мешашъ све одно съ дру-
гимъ. Садъ э речь била о любови, а не о
удатби. Сви просоци, кое самъ я има-
ла, некису били непрѣятни улюблѣни зе-

цови, а неки користожелателне худе душе. Кою муку нисамъ я сѣ нима имала! само Дамонъ и Леандеръ показали сумисе нама спочетка одъ свїю различити. Я самъ сѣ великимъ задоволствомъ ово разанспвїе упазила; и обоици самъ чисто казала, како самъ я ни одъ свїю прочи распознати умела. Я самъ свима другима путь дала, кои нису одъ себе доспа разумни били да га сами узму, само ове самъ задржала, и иоще и радо имамъ.

ЕЛИС. Пакъ щаће изъ тога бити?

УДОВ. Иоще ћю попричекати. Ако не могу обоице жена бити, могу прїятелица. Заисто, прїятелство мисе садѣ лепше чини него истра любовъ. Я ово приписуемъ примѣру ови мои милосника.

ЕЛИС. Ща! прїятелство лепше него любовъ? суво прїятелство! само неговорите ми тако фїлософически. Я вамъ не ћю више вЂровати него коликоми драго буде. Ваше срџе не мисли тако. И не би му заисто много пощена било, кадѣ би се сѣ вашима успма согласовало. Пусти ме да испитамъ, неразумемъ ли я постайни эзикъ срџа вашега. О я га чуемъ гдј у себи говори; како? есули то управъ залюблїни. Какавъ э ово нови начинъ любови, кои се самога прїятелскога погледа бои? ни еданъ нїе кадаръ мое любови ради одрећисе свога прїателя? о недостойни! я ћю и мрзити! я ћю — али оћули я моћи. —

УДОВ.

УДОВ. Мучи, мучи, Елисавета. Ти разумешъ слабо безгласни срца эзикѣ.

ЕЛИС. О! простиште ми. То исто що ми у речѣ падате, и недате ми изговорити, знакъ э да я то разумемъ. Али вѣжъ како би могло другояче бити? и мениби жао было да ми се пріятелство у мое после тако меша. Разсудите само, ща э друго тюме узрокъ него пріятелство, да ви садѣ, на место да имате двоицу кои би васъ обожавали, ниеднога неймате. Е! то би велика срамота била, кадѣ любовъ неби пріятелство надячала.

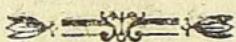
УДОВ. Ахъ!

ЕЛИС. Ха! ха! и тай гласъ разумемъ я. Посмотрите обѣюлига умети описати. Елисавета! велиште ми ви у мисли вашой: непринуждавай ме далѣ да ти исповедамъ оно ща ти вѣжъ знашъ. Да э богъ дао да э при едномъ одѣ нихъ любовъ яча него пріятелство! можешли съсобѣйствовати за учинити мое любовнике више чувствителне него соѣбстнѣ?

УДОВ. Ща ти ту зановеашъ?

ЕЛИС. О! молимъ да ми простиште, овосу испа ваша зановестана.

УДОВ. Айде рецимо и то. Да би я башъ теби исповедила, даби мени дражїе было кадѣ би они мени свою любовъ болѣ познавати давали; кадѣ би се они съ вѣжимъ умилѣнїемъ пррудили за придобити срце мое, кадѣ би се они надинаѣвали еданѣ другоме место отпети; кадѣ би нихъ мое кѣ обоици склонѣнїе мало и завадило; кадѣ би я башъ и могла имати то за-

доволство нихъ свадили пакъ опетъ по-
мирили. Да би ти я башъ исповедила
даби овоме рада била: ща бы онда болѣ
било?

ЕЛИС. Билоби безсумнѣнія нещо више
него що спѣ ми пре изволили казапи.

УДОВ. Али я башъ нимало незнамъ за
кои би я теби узрокъ о состоянїу срца
моега есаپъ давала.

ЕЛИС. У томе самъ и я съ вами едне
мисли. Ви неймате другога узрока, рав-
ве изъ саме добропе ваше то чинили.
Али будите увѣрена да ваша доброта не-
ће вами за луду бити. Я ћю єву вред-
ностпъ мою употребили, да се ове спва-
ри на скоро тако наместе, како що би ви
ради били. Али кажипеми само пре кѣ
коемуспе ви найвећма склонна? кѣ Дамон-
ну или кѣ Леандру? ви размишлявате?
послушайпеме! нещо ми је добро на умъ
пало. Ви знате да су они обадва, проша-
сте године, готово све њово имѣніе, сва-
ки у особити корабалъ, кои у воспоч-
нимъ Індіамъ тргую, поставили. Садъ о-
ни чекаю сваки данъ ови корабља возвра-
щенje. Какоби било кађ би и ми то при-
чекали, да по шомъ онога, кои у овој
трговини срећнii буде изберемо.

УДОВ. То мени ќе неповолно. Са-
мо. — —

ЕЛИС. Ево иде Господинъ Дамонъ. О-
ставите ме еданъ редъ саму съ нимъ, да-
га нещомало разпитамъ.

Фтора Частъ.

ЕЛИСАВЕТА и ДАМОНЪ.

ЕЛИСАВЕТА. Служеница ваша, Господинъ Дамонъ. Мени се чини да ви некога тражите. Ко је то?

ДАМОН. Леандеръ рекаоми је да ће ме чекати овде. Ниспели га видили?

ЕЛИС. Нисамъ га видила. Али що — зарѣ морате за то опетѣ намаа отићи? па позадржите мало, просимъ! или је вами зарѣ време дуго, кадѣ вамъ онѣ не разказује своя усладителна снivanja о прјателству? ако сте ви само ради тога дошли овде за слушати увеселителне лажи, и восхитителне мисли вашега прјателя, позауставите се, позадржите се я васъ могу съ тимъ тако испо послужити као и онѣ. Одѣ кадѣ спеви и Господинъ Леандеръ почели овде долазити, звече сви зидове куће похваломъ прјателства, шаље будемъ и я що лепо о томъ чула и запамтила.

ДАМ. То поруганїе бива о проишку моега друга; и мени по мора противно бити. Ако смењь молити, ћуми.

ЕЛИС. Иначе мораоби ко при таковимъ обстоятелствамъ ућютати: али разсудите ви и сами. Ви сте у кући едне младе любедостойне удовище. Ви ню любите и настоите ићи взаимну придобити любовъ, Али, боже мой каковимъ необычнимъ начиномъ! еданъ прјателъ чини васъ

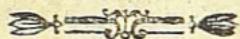

васъ у вашемъ предложению боязлива; ви нећете да га увредите. Ваша е любовъ одѣвећъ слаба кадъ се ви можете устругавати одъ ићгови неоснователни изобличенія. Висе волите омразити съ вашомъ любимомъ него съ вашимъ прїятелѣмъ. Айде нека би било, кадъ би баремъ други щогодъ паметнii био, и неби тако као и ви лепшире ловio.

ДАМ. Наше владанѣ не мора вашой госпоћи нимало необычно показатисе. Она познаe склонѣніе обоице насъ. Мисмо се ніој изяснили пре него э и еданѣ одъ насъ знаю, да э то и други учинio. Наше э спаранѣ садъ дасмо ми мећю нами вѣрни прїятели. Неби ли дакле неправо било кадъ би ми садъ ню еданѣ одъ другога оптимали? нѣ ли праведніе да ми ню оспавимо да се она чрезъ свое собственно и самопроизволно склонѣніе единому одъ насъ преда?

ЕЛИС. Чрезсобствено склонѣніе? Гледайдеръ ти тога! као да неби една жена кѣ свимъ присталимъ и еднакога достопинства людма еднако и склонѣніе имала. Да узмемъ за примѣръ себе; мени би све едно было та за васъ та за Господина Леандра поћи. Незамѣритеми да я моему високоумију еданѣ редъ овака ласкапедна сновидѣнія представимъ. Како ви, тако и Г. Леандеръ еднакогасте здравога сложенія, крепкисте и весели. Мећю двема подобнодобримъ спварма неможесе ко у избираню преварипи. Први э найболи; ту се и жмурећи слободно избириши може.

ДАМ.

ДАМ. Елисавета! ви судите о вашой Госпоћи по себи; и заисто нечините иой съ тимъ велико пощенѣ. Она има лепше мисли о любови.

ЕЛИС. Непримите ви мени за зло. Любовъ је любовъ. Една царица люби као и една селянка: и една мудра философкиња не може любиши болѣ него една проста пастирка. У овоме нейма различја као међу две капље. Моя госпоћа и я що се до сушевства любови тиче ни длаке неразликуемо.

ДАМ. Съ богомъ оспай! я неймамъ саде ни волѣ ни времена на речи безъ основања одговарати. Ако Господинъ Леандеръ дође кажите му да га молимъ да привежда. Я имамъ нешто нужно пре совршиши; пакъ ћю садѣ опетъ дођи.

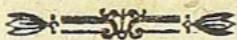
ЕЛИС. Ее тога Сїясета! па постойте иошче малчиџо! ви наричете мое речи безъ основања. Послушайтте иошћь мало; садѣ ћю вамъ нешто казати, щође вамъ се може бити основателнѣје учинили.

ДАМ. Аиде да чуемъ ща ће то бити.

ЕЛИС. Знатели ви ща је моя Госпоћа наумила? она ође да чека докъ обадва корабља, у кое спе ви ваше капитале мешули, стигну. И ко буде у својој трговини срећнији за оногађе она поћи. Що пало пало! вЂрујујели ви садѣ да је мојей Госпоћи свеедно за васъ, или за вашега друга удајисе? ели шако?

ДАМ. Ща? Елисавета! то је твоя Госпоћа наумила? иди и разказуй ту басну комъ другомъ.

ЕЛИС.

ЕЛИС. Пакъ зашописе по невѣроятно чини? ели шо каква унцивупарія, де една жена воли поћи за богаташ него за сирома? ви будаласти мужескога пола, броите дугмеша на алини кадъ незнапе щаћеште да предузмете. А я мислимъ да је она десептъ кратъ паметнѣје учинила, що је на срећю оспавила, до ово одсуди, и известно опредѣленїе нѣйзиномъ склонѣнїю покаже.

ДАМ. О небо! несрећанлиписамъ я акоши испину говоришъ! били я и када помислио, да богатство такове прелести за ю имаде? оволи зарѣ мора достполюбиме чинипи? и наодили она у мени и у Леандру ница друго, ща би се на супротъ заслепиленога блисташа златаша мѣриши могло? готовъ самъ разказаше що једно лице любимъ, кое тако худо —.

ЕЛИС. Айде већь, айде, само лепо полагано и потихо, и не испите са псовањемъ. Ну то покора! зарѣ би ви щогодѣ болѣ хотели имати? богатство је само оно що она у вами тражи. Склонѣнїе мое Госпође, кѣ вами и кѣ Господину Леандру, садъ стои на таковомъ мѣрилу, гдји ни една ни друга страна не претеже. Богатство ће садъ бити ница друго него еданъ маленъ прилогъ и приодатакъ, кој ће учинили да една страна буде потежа, и претегне. О! немислите да смо ми башъ тако сребролюбиве. То неможете за нами рећи, премъ да намъ не би никаква срамота била да и есмо. Има неколико времена одъ кадъ ни ви, ни Г. Леандеръ

деръ са изяснѣніемъ любови ваше не на-
валюеше: не показуешели ви чрезъ то,
доспа явно, да э вами обоици све едно
акоће она за кога иой драго одъ васъ двои-
це поћи? да какосте ви дакле могли ра-
зумнѣ почепи?

ДАМ. Ахъ тужни я! защо самъ тако
залюблѣнъ! защоли самъ у прїятелству
тако совѣшанъ!

ЕЛИС. Билъ вами заръ миліе было да
васъ моя Госпођа као изъ лотаріе изву-
че, и да на васъ жребіе баџи, пакъ да о-
нога узме на кога падне? правда да се о-
ва мода чини мећю два на вешела одсуће-
на, кадъ се обѣедномъ животъ да опрости,
кои га више незаслужује него други. Башъ
тако! нѣли испина?

ДАМ. Твоє посмејванѣ овде башъ ме-
ста нейма. Мое э срде — али нећю ни-
ща говорити идемъ. Елисавета! Елиса-
вета! у каквости ме неспокойство мепну-
ла! о Боже мой!

Трећа Часпѣ.

ЕЛИСАВЕТА сама.

Овомъ самъ већь мешула едну буву у
уо. Али ща ми то помаже? недасе уфа-
тиши ни за репъ ни за ноге, као и пре;
да самга могла баремъ допле довести, да
поће опетъ изяшнявати любољъ свою. Али
кадъ не да са собомъ ни говорити, спаа-
ще башъ као на углѣвлю. Ха! евоми и
Леан-

Леандро гди иде. Айде да видимъ могули
що съ нимъ распачати.

Четврта Часпъ.

ЕЛИСАВЕТА и ЛЕАНДЕРЪ.

ЕЛИС. Мало пре дасте дошли Нашлиби
га.

ДАМ. Ели? зарѣ э вѣѣъ бїо овде Да-
монъ.

ЕЛИС. Бїо э, и за часъ Ѣе опетъ до-
ѣи; само претрпите се мало. Господинъ
Леандеръ! ща э то да се вѣ данасъ та-
ко невесео чинипе? а! тако лице не спои
лепо единомъ просюцу! то э срамота! ай-
де разведрисе! гледай лепо весело!

ЛЕАН. Ко има вѣѣи узрокъ одъ мене
сѣповати?

ЕЛИС. Говорите далѣ, вами, безсум-
нѣнія, мора нецио тешко на срцу лежа-
ти, що васъ тако печали. Я башъ поз-
наемъ ща э то. О! васъ любовъ мучи.
Есиль се вѣѣъ настито више за пріятелство
него за любовъ марити? о! баремъ кадъ
би има право то чинипи! айде усудисе! ще-
ща за едногъ пріятеля. Почни опетъ на-
стояти око мое госпоѣе, даемъ ти мою
речъ даѣешъ э имати. Аколи се будешъ
и у напредакъ истомъ мазити, неѣюписе
ни защо подваѣати. Моя госпоѣа изби-
рати неможе. Ако э ко одъ васъ двоице
не уграби и не однесе, она э вѣѣъ све-
слепомъ случаю оставила. Ко одъ васъ
у вашой восточноиндійской прговини среѣ-
ніи

нїй буде, ономъ ѳе она руку, срце, и имѣнїе свое поклонити. Що вамъ би? шо вамъ э?

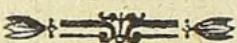
ЛЕАН. За бога Елисавета! ели то и-стини? срећнємулисе она мисли дати? садъ э моя већь навршена несрећа!

ЕЛИС. Навршена? ща то значи? изя-снипесе.

ЛЕАН. Добро я Ѳю се теби повѣриши. Знай дакле да самъ синоћь писма примѣо, да э мой корабалъ у едной бури пропао. О жестоко небо! нїели ми доспа мое имѣнїе изгубити! него морамъ иошъ сави-ше, съ толикомъ милошћомъ люблѣнога и пожелѣнога лишишице предмѣта!

ЕЛИС. Онай виче на мою Госпођю, а овай опетъ съ небомъ починѣ процесъ. А нити э моя Госпођа томе, нити не-бо криво. Господинъ Леандеръ я соболѣз-нуемъ о вашемъ злополучїу. Я вамъ ла-сно могу вѣровати да э то велика жа-лостъ свое имѣнїе изгубити. Я то жа-лостино искуство нисамъ никакъ позна-ла, и Богу фала! неимаюћи ща изгубити немогу га ни познати. Аколи э жалостъ о изгублѣномъ богатству шако велика, колика э желя то задобити, то мора она несносна бити. Ово признаемъ. Али, не-ка доћемо садъ на другу точку. Пред-мѣтъ ваше срдачне любови; ви подъ овимъ разумевате мою Госпођю — нїели? по-слушайте само — шоспе ви самопроиз-волно изгубили. Но, ако се би будете само моему управлѣнїу предати хотели,

коли-

колико вамъ се то чини изгублѣно, ниша манѣ, неће бити са свимъ.

ЛЕАН. О! молимъ те говори слободно я ћю теби у свачемъ слѣдовати, що ми полезно може бити.

ЕЛИС. Сумњамъ се даћете ви то чинили.

ЛЕАН. Несумњайсে молимъ те.

ЕЛИС. Мени је са свимъ ваше упорство познато. Висте високимъ воображеніемъ прѣятствства чрезмѣрно завладани.

Дамонъ вашъ дражайши прѣятелъ на свету, многоцѣнни даръ неба, безъ коега би вами сва добра, све чести, сва задоволства, сујетна и непрѣятна била; Дамонъ, вашъ други я, коега благополучје ви за свое рођено вменявате, и коега злополучје ваше је испо, Дамонъ, благородноми-слећи Дамонъ, кои. —

ЛЕАН. Заисто Елисавета! ти нѣга неможешъ никада доволно и по достоинству похвалити. Онъ је јоше самъ које ми помоћи мое злосчастје сносити, я самъ всегда о нѣму наилепше мисли имао, и кѣ нѣму је срдце мое драгости пуномъ любви одушевљено било. Я никада несумњамъ дасе онъ неће садѣ показати колико је онъ ови мои мисли о нѣму, мое любови и моега прѣятствва до-стояњъ. Да се је онъ своега имѣнїја лишио, све що је мое нѣговоби било. И у овоме случају я би се испе руке, любведеностойнѣјше персоне нѣга ради одрекао. Дамонъ! испи Дамонъ. — О да и-

ма онъ мое срце — Али, Али — я се бо
имъ да онъ ніє иошъ сву милосѣю и си-
лу прїятелства чувствовати хотпео.

ЕЛИС. Тако э Господинъ Леандеръ: ако
ви ваше благополучие желите, потреба э
да ви тога Дамона испредъ очю уклониш-
ти. Немойтесе одъ овога предложењя пла-
шити.

ЛЕАН. Ща ти подъ тимъ предложе-
ніемъ разумевашъ?

ЕЛИС. Айде, я већъ видимъ да ви съ
еднимъ доволно неуспрашивимъ лицемъ мое
изяснѣніе ищете. Само немойтесе ниче-
га плашити. Я васъ нећю къ никаквомъ
издайству вашега прїятеля совѣтовати.
При овомъ послу нишиће нѣга ниши васъ
совѣстъ обличавати, у мало речи, поћи-
ти ви къ моий Госпоћи, представите
иой чистосердечно изяснѣніе любови ва-
ше. Увѣрити ю да ю Дамонъ више не-
люби. Узмите еданъ паръ нужни лажа на
помоћь, крозъ кое можете учинити да га
она возненавиди, пакъ ће те видити даће
све добро поћи.

ЛЕАН. Али ако све само за тимъ спои,
да се попричека и да се види кое у својој
трговини срећни, то мени ниша помо-
ћи неће, зашто самъ я несрећанъ.

ЕЛИС. Ха, оволи э постојано прїятел-
ство! како се овай дае ласно наговорити!
(сама у себи) Господинъ Леандеръ! неће
башъ све за тимъ спасти. Али башъ и
да би, то намъ ниша не врећа. Знате-
ли ща? я памтимъ да сплесе ви съ ва-
шимъ прїателемъ Дамономъ договарали

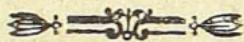
да променише ваше капитале. Они су едне сумме. Я мислимъ ви би добро учинили да на то принудите Господина Дамона. Онъ иошъ незна дае вашъ Корабалъ про- пао.

ЛЕАН. Незна иошъ. **ЕЛ.** Ешо видите по э башъ како валя: постарайтесь привући къ себи нѣговъ капиталъ, а уступите му вашъ са интересомъ и са свимъ. Ви то ласно можете учинити, и приличну къ по- ме причину наћи, еръ онъ вами у сваче- му вѣруе. На примѣръ, да му речете да би то было знакъ, печатъ и утверждение совершенного прѣятелства: да акоби нѣ- говъ капиталъ више добитка донео онъ би имао радостъ васъ богатіемъ учини- ти; аколиби пакъ вашъ, тоби се ви те исте радости осподобили. Понеже (при- ложићете) коя радостъ може бити вѣћа, него свога друга благополучніемъ учини- ти?

ЛЕАН. Твой э совѣтъ добаръ, и из- вѣтъ видими се доста приличанъ. Али се я боимъ да неби се у Дамону какво подозреніе о мени зачело. За то неби му я радъ бїо самъ собомъ ово предложеніе учинити. Небили пи како могла твою Госпођу на те мисли довести, увѣщати ю и наговорити, да она то Дамону пред- стави, као едно дѣло кое би њойзи ми- ло било?

ЕЛИС. Садъ васъ разумемъ. Добро самъ васъ разумела! оставите се на мене. А ви гледайтте да колико скорѣе къ моей госпо- ћи доћете.

ЛЕАН-

ЛЕАН. Како съ моимъ пріятелъмъ разговоримъ. Богъ ми э сведокъ! да я при свемъ овомъ пощено имамъ намѣреніе. Я знамъ известно да мени Дамонъ у моемъ злополучю не ѳе успупити полакъ свога имѣнія, као що би я нѣму, да э онъ на мѣсто мене несчастливъ. За то я вала да се спарамъ, да и нѣга одѣ срамоте избавимъ, и да обвица еднако имадемо, као що и принадлежи пріятелъмъ.

ЕЛИС. (Сама у себи) садѣ видимъ какавъ э овай другъ и пріятель! ради да извара све, пакъ да поклони ономъ чїе э све полакъ. Паметанъ другъ!

ЛЕАН. Я Ѳю све нѣму за любовъ учинипи, и помоћи Ѳю му. Можете бити онъ Ѳе други редѣ срећанъ бити.

ЕЛИС. Мучи! мучи! ево иде Господинъ Дамонъ. Я Ѳю се уклонипи, ерѣ онъ може помислипи; ко зна ѩа смо ми мећи собомъ говорили. Я идемъ къ Госпоћи; доћите и ви скоро. — Неби се овомъ никакђ надала (сама у себи).

Петна Частъ.

ЛЕАНДЕРЪ а по томъ ДАМОНЪ.

ЛЕАН. Садѣ му несмемъ мое злополучје открипи, а за то самъ му овде назначио саспанакъ. Ща Ѳю дакле садѣ съ нимъ говорипи? измисли Ѳю Ѣгода.

ДАМ. Дражайши мой Леандеръ! простите да самъ васъ чинио чекати.

ЛЕАН.

ЛЕАН. Я вами да опростимъ? съ чимъ
сте ме увредили? оставите веѣъ прелю-
бими мой, такове мисли да би ви мене у-
чемълибуђъ увредили могли. Другъ на
друга никадъ се не срди. Слаби люди кои
незнаду, нипиће, на свою щепту и срамо-
ту знаши каква э сладостъ дружеского
соединїя и согласїя, некасе еданъ на дру-
гога срде. Пріятелство вооружава душу
само съ непобѣдимомъ кропостю. Мени,
щогодъ еданъ пріятель чини, щомигодъ
одъ иѣга буде, све ми э право и пріят-
но. Озлоблїе се мѣри или по зломъ
намѣренїю онога кои озлоблява, или по
чувствованїю онога кои то трпи; а гдѣ
нейма нити съ едне стране злога намѣ-
ренїя, нипи са друге чувствованїа ту ней-
ма ни озлоблїя. У правомъ дружеству
зло намѣренie места нейма, слѣдователно
нити озлоблїя чувствование. За то пре-
любими Дамонъ! кадъ би я одъ васъ свако
зло що се пострадали може пострадао,
кадъ би ви мене свега ща я имамъ и и-
спога лишили живота, мислиели ви да-
би ви мене шимъ озлобили? нипощо! ко-
лико би се ви неправи чинили, толико би я
васъ, знаюћи ваше добро намѣренie, за
права вменявао и почитовао. И кадъ би
васъ савъ светъ криво и осуждавао я бы
васъ извиновлявао и оправдавао.

ДАМ. Я би желio, Леандеръ! да вамъ
могу съ подобномъ жаркоспю одговорити;
али, неби радъ слагати; чуваћюсе обаче
да ваше пріятелство на таково искушенїе,
како що ви кажете, исположимъ.

ЛЕАН-

ЛЕАН. А любимѣйши друже! какоми по ладно одговарапте? едалиссе сумняше о моемъ чистосердечю и о нелестности моего говореня? зарѣ ви двойше да моя кѣ вами дружеска любовѣ не би кадра била ову пробу поднети? о дай боже да ви мене колико брже, на шаковѣ начинѣ, какавѣ би другима непросиптеляиѣ бїо, озлобиле! каква би возхитителна моя радостѣ била, сладку освету великодушне кропостї чувствовати, и вами не само опроспили него и васѣ оправдати!

ДАМ. Я знамъ да э должностъ дружеска другу своему пращати: али иошъ већа э приятелска и дружеска должностъ, другу свое не найманѣ що на жао учинити; нити кађъ са знанѣмъ и са произволѣніемъ увредити.

ЛЕАН. Друже! у пращаню вала да смо ми божији подражатели. Коликосу годъ велике и многопрїусугубљне наше погрешке и преступлѣнія божијей благости преодолети не могу. А ми кађъ едномъ изберемо еднога за друга и приятеля, никада не вала да га оставимо; тако, да нити нѣгове погрешке нити озлобљенія нису већъ кадра ибга наше любови и милошће лишити. Самъ себе срамоти онай, кои се едногъ одрече приятеля, акоће му овай незнамъ що учинити: защо чрезъ то показуе да се э у избраню приятеля преварю.

ДАМ. Любезнѣйши Леандеръ! ви знаете да я нисамъ тако у приятелству преко мѣре горећи, као щосте ви, и може бити да ми се за то чини, да право приятел-

штештво и дружеско соединѣніе неможе обспаати безъ правичностї и добродѣтели. Али садѣ молимъ васъ кажитпеми, Каково є оно важно дѣло, за кое сте ми поручили да ми иматпе говорипи?

ЛЕАН. Ели вами ово мое говоренѣе теготно? немогу то вѣровати. Ви знаште како радо ми беседимо о стварма кое су намъ миле. И я знамъ да се то радо и слуша. Али се ви мени чините да сте данасъ нешто невесео. Ща васъ обезпокојава? ели се вами що проптивно пригодило? покажите мени то. Дайтие ми утѣху, и учините ме соучастникомъ ваше скорби. А попомъ ћете се ви о свемъ известиши, що я вами спрѣобщиши и мамъ.

ДАМ. Ви се неварате. Я самъ смутанъ и прискорбанъ.

ЛЕАН. А сверхъ чеса? је що касните ви мени вашу вовѣрити шайну? или ви положете какву неувѣренностѣ у мене; аки би я не био кадарѣ вашу сачувати шайну? или се ви сумњате, били я вами, у свемъ томъ що одѣ мое снаге зависи помоћи хопео? или зарѣ жалише мене на соболѣзнованіе возбудити? а незнапели, да кадѣ я шуге срца моега у ваша дружеска иѣдра изтрепши могу да се тай часъ половица муке мое утоли. Искусите само и ви то испю, видиће те да ћете чрезъ то у мене погрбованѣ, известно облекашанѣ наћи.

ДАМ. Ово се допиче до мене и до васъ.

ЛЕАН.

ЛЕАН. Толико пре дакле изяснише ми то. И зашо бига примолчавали? о! ща се вѣрномъ другу каже, то э толико колико да се нѣ никому казало на свету. Два су права пріятеля една персона; и међю нима нища не валя да э сакривено и тайно: и що они еданъ другомъ вовѣраваю, то свакъ одъ ни себи по вовѣрава.

ДАМ. Нѣ! нѣ! не щю я нища одъ васъ сакривено држати. Били ви могли себи икада представиши, ща э наша любима госпођа наумила и вознамѣрила? ви неби по никакдъ и нипошо погодили на какавъ э она случай оставила да опредѣли и одсуди комъ ће одъ насъ свою руку дати.

ЛЕАН. То самъ и я већъ сазнао, и по э испо ща сампї хотео казапи.

ДАМ. Да вамъ право кажемъ, Леандре! я самъ сверхъ овогъ нѣйзиногъ худодушногъ заключенїя ужаснувшись оствао. И пре него би я таковомъ безсловесномъ и срамотномъ случаю за нѣйзину руку благодарилъ имао, волїобисе э за живота одрећи.

ЛЕАН. И мислишели ви да би ю я онда узео? ми имадемо къ нїойзи найнеоприсполюбивїе намѣренїе. Ми би ню любили и за жену узели да она башъ и нища нейма. А она къ нами тако корисполюбива и имѣнїя рачителница? ёли дакле само случайно богатство що она у нами люби и жели? за тимъ ли она чезнє и гине! о женскога лехкоумія!

ДАМ. Ща писе чини, кадъ бисе ми по-
спарали, ово нѣйзино заключеніе, на сва-
ки начинѣ, осуепити и унищожити?
смемѣли ти неко предложеніе учинити?
како би било кадъ би ми сву щепту и до-
битакъ прговине наше међю собомъ раз-
делили, и кадъ би на ови начинѣ, що се
имѣнїя каса, опетъ еднаки остали?

ЛЕАН. Сѣтѣ: ево воде на мою воде-
ницу! (лагано самъ у себи) имате право!
никакво друго средство неби э могло при-
нудити да изѣ правога склонѣнїа единога
одѣ наасъ избере, него ово. Прекрасно! я
самъ сѣ тимъ задоволянѣ, и похвалюемъ
ваше предложеніе.

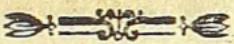
ДАМ. О какоме увеселюеше сѣ овимъ
вашимъ соизволеніемъ, я самсе бояо да-
ћепемига овде одрећи. И кадъ би то и
учинили ималиби право.

ЛЕАН. Какосе ви то всегда слабо на
мене уздаше! какво би я право могао има-
ти, вами, у чемъ му драго, мое соизво-
лѣнїе одрећи? дружеска су добра обща.
Ща я имамъ то э ваше; на исти начинѣ
ща э ваше што я монмъ нарѣћи могу. Про-
клето користолюбие! кадбисе вами и па-
ково злополучије приключило да виса свимъ
и све изгубиште; не половица него све мое
имѣнїе ваше би било.

ДАМ. Друже ви ме застинїюеше сѣ па-
ковимъ великодушнимъ речма.

ЛЕАН. Ово непримайше за same речи,
него за самосущу вещь. И кадъ би я то
дѣломъ показао, ница друго неби учинїо не-
го ща дружеска дужностъ неопложно налаже.

ДАМ.

ДАМ. Али я незнамъ кававъ неки по-
тпаени узрокъ, при овомъ заключеню, да
ме на неко сумнѣне води, у себи, преко
мое волѣ, осећамъ. Да ће џогодъ Ели-
савета? — —

ЛЕАН. Одъ нѣ и я по имамъ. Ниша
манѣ мићемо овоме послу изићи на пратъ:
по настѣ обадва мора тищати. Дозволи-
те ми да васъ на кратко оставимъ. Я
идемъ самъ къ нашей любимици и гледа-
ћю да овимъ заплешкомъ краеве наћемъ,
и већъ изслѣдимъ.

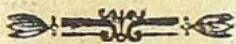
ДАМ. Али Леандре! како ће по присто-
јати? да не прими она по любопитство
съ негодованjemъ, и да се неразсрди.

ЛЕАН. Нестарайтесе за то, я ћю по
умети съ еднимъ лепимъ начиномъ разпо-
ложити. Съ богомъ! скоро ћемосе видиш.

Шеста Частъ.

ДАМОНЪ самъ.

Или самъ я неспособанъ за прѣятел-
ство; или Леандеръ преизлишна и неогра-
ничена отомъ понятїя имаде. Ако э прво,
тако самъ я бѣдни човекъ. Признаемъ
да э прѣятство сладостръ живота! ово
я чувствуемъ: али тако, како ћо Леан-
деръ каже да о нѣму чувствує, я заиспо
немогу. Како онъ вели даби ми свако мо-
гуће озлобљене опростю и при свакой
мојей, нѣму нанешеной обиди и неправди
да би ме извиновљавао и оправдавао, я се-
би заиспю ласкати не смемъ да би по ка-
даръ

даръ біо учинити; у овомъ морамъ чисто-
 сердечно слабостъ признати мою. Богъ э
 истина! и пропивъ истине говорити шо
 э на бога хулиши! я би нѣга истога за
 худа почитовао кадъ би онъ могао мени
 шолике худости злобе и неправде прощпи-
 ти. И чинимисе да нигде лажа, неправда
 нїе грѣха и хуѣха него кадѣсе подъ покри-
 вало пріятелства сакрива. Не! нїе могуће
 да би онъ шо исполнio що велеречеспве,
 и шо би било пропивъ сваке правде и ра-
 зума: а нека онъ говори ща оће! — — а-
 ли, праведни боже! да се я пакъ како не-
 варамъ судећи о нѣму по себи! изъ тога
 що самъ я слабъ не слѣдује да и други мо-
 ра таковъ бити. Но сматрајши во обще
 на люде, видисе чисто да таково прія-
 телство мећю нима овде на земли нїе мо-
 гуће. А сверхъ свега да и ово речемо
 (кое найболѣ примѣтиши ваља) да, кадъ
 други и пріятели нису еданъ къ другомъ
 праведни, пощени и вѣрни, какви мораю
 бити къ другима? а пріятелство безъ прав-
 долюбїја и честности нарава не вреди ни
 црвлива лешника. А мислили Леандеръ
 како говори? ха! постой! кадъ би я нѣму
 дао знать, да ми э гласъ дошао известанъ
 да э мой корабадъ пропао: шада би могао
 познати докле нѣгово великодушнє досе-
 же. Башъ ме нешо щакля да га искусимъ.—
 Али не! далеко одъ мене такове мисли!
 то би нешо худо было. Свога друга и-
 скушавати, то значи пражипи начинъ
 за изгубишлага. А ако удовица при свомъ
 будаласпомъ заключену остане: и ако Ле-

андеръ благополучанѣ буде и ни придобиѣ — оѣю ли шада моѣи оспати иѣговъ другъ? — о! при овой мисли ужасъ напада на мене. — Я се сгрожавамъ — чувствуемъ мою слабостъ! неѣеми бити могуће да му не завидимъ, и да га неомрзнемъ. — О уви слабости моє! срамимъ се одъ себе испога!

Седма Часпъ. ОРОНТЪ и ДАМОНЪ.

ОРОНТЪ. Садъ евога башъ. Разумеш-
лиме рођаче? у сто кућа самъ те већъ
пражио. Чули? и пре би те мислио на
јомъ другомъ месту наћи, него кодъ
лепе удовице. Есиљ ме разабрао?

ДАМ. Е пакъ! а ща васъ овде доводи
Господине рођаче?

ОРОН. Таколи э? зарѣ не видишъ ти
на мени, ща я оѣю? приготови се само,
знашли? новинућешъ одъ мене чупи, коя
ћете полу мртва учинили. Разбираши
нашки? и ако иошъ мало памети имашъ,
а тићешъ се уверити, домашашъ ли садъ
моје речи?

ДАМ. Ви ме ужасавате. Ща е то?

ОРОН. Нисамъ ли ти я казао даћешъ
съ твоимъ капиталомъ не срећанъ бити?
казуй! нисами? евоти писмо; читай! —
твой э корабаль потоплѣнъ. Есиљ чуо?
проучи то писмо само, пакъћешъ сва об-
стоятелства познати. Есиљ ме садъ до-
сегао съ памећю? нисамъ ли ти я прори-
цао

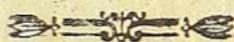
шао даће то тако бити? али млађи оће-
ду да су паметни од њи старји! етоти
сад ћ! казалиши?

ДАМ. Хвала буди Богу! то су пруклю-
ченја овога светца! — я неби толико за-
моим ъ имћијем ъ жалјо, кад ћ неби чрез ъ
шо мојо. —

ОРОН. Ха, ха! швоју лепу удовицу из-
губио? есам ли погодио? то јакле сва
твоя жалост ъ? о лехкоумна и несмислен-
на юноши! не жадиш ъ 120000 Талира! о
безбожнога лакоумства! да ща сад ћ ми-
слиш ъ зачепи? од ъ свега си света сад ћ
остављен ъ. И шакопи вала! нисам ъ ли те
иошче освесио? можеш ъ лисе одрећи да ј
то теби нисам ъ предвозвещавао? и да ти
нисам ъ златне науке давао? колико сам-
ши и колико пуша я ове паметне изго-
ворио речи, да ща се на воду меће може-
се утопиши? щепта и на овом ъ и на о-
ном ъ свету за шаке лепе новце! да су о-
ни мои били неби тако прошли! а ти не-
мариш ъ! срам ъ те буди! и срамота и моя
шо те рођаком ъ звати морам ъ кад ћ си
таке лепе изгубио новце! фала Богу! я
нисам ъ тако безбожан ъ као ти да нема-
рим ъ за новце. Иош ъ ли ме неразумеш ъ?
сад ћ би луда она лепа удовица била кад ћ
би за тебе пошла. Чуеш ъ ли ме сад ћ?

ДАМ. Чуем ъ, Господару рођаче! и то
и ест ъ шо мене преогорчава.

ОРОН. Дат ъ кажем ъ! видиш ъ да си
луд ъ? као да неимаш ъ ни зашто друго жа-
лиши него за то! дат ъ кажем ъ! али, иош ъ
шю ти едан ъ савет ъ дати; зашто знам ъ,
дат ъ

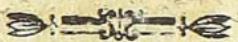
датъ кажемъ! да се иошъ у одномъ послу
можешъ здраво помоћи; постани Банкротъ,
есили ме садъ чуо?

ДАМ. Како? тако худо да я поступ-
имъ, кадъ се могу и на други начинъ по-
моћи. То би ми срамота била одъ люди
и грехъ предъ Богомъ.

ОРОН. Ща, ща? срамота и греота?
међеръ си права будала датъ кажемъ! чу-
ли? па я самъ петъ пути банкротирао,
пакъ нити ми је срамоте ни грел за то,
иошче би кои путъ, да ми ће забранено
трговати. Али садъ немаримъ, имамъ
фала Богу съ чимъ живиши! моя покойна
жена, коя је садъ у рају, да ти речемъ!
она ме је са своимъ великимъ трошкомъ
чинила банкротирати; али, богъ иој дао
вечни животъ! како иој је и дао, датъ
кажемъ! она учини пеше я крозъ пепљ бан-
кротирања здраво обогати. Пакъ садъ е-
воме гди ме видишъ, нити мислимъ о
грею ни о срамоти. Срамота је кадъ чо-
векъ найма, а кадъ има добро му је раз-
бирашъли ме већъ!

ДАМ. Раџирамъ. Али я нити ћу вамъ
ласкати, нити тако мислиши. Све ваше
богатство тако дјективено, не чини вамъ
никаква пощена. А я волимъ умрети не-
го безъ пощена живиши.

ОРОН. Ха, ха, ха, гледай будале! по-
щенъ! а зарѣтисе пощенъ чини гладова-
ти? гледайдеръ ми ти вендрогонъ съ ић-
говимъ лепимъ пощенъмъ! датъ кажемъ!
мои наслѣдници, после мое смрти bla-
годариће они мени за оно що я нима о-
спа-

ставимъ, башъ да самъ я то и покрао. И молиће бога за мене, есиљ ме чуо?

ДАМ. Есамъ. Али, ако ваши наслѣдници буду богољазливи и пощени люди, и ћоваче највећа спаростъ бити, да оне кои су крозъ ваша банкротирања ћеткова-ли задовољи, и да свакомъ свое возврате.

ОРОН. Ща, ща! да мое благо опетъ другима у руке дође! да ли я то знамъ! я бига самномъ у гробъ закопао. Пакъ би видјо онда кобисе усудјо къ нѣму доћи и додирнути га се! я знамъ ћо би радио! оћешъ ли ме ти данасъ еданъ путъ разумеши иљ нећешъ, казуй? залудулибисе я шолико мучио и распиняо? и за правабогалибисе я петъ пупа криво заклиняо? оћю да ме чуешъ и разберешъ! знашли ти, шо! датъ кажемъ ако незнашъ! есили чуо? нудеръ чуй иошъ едно! я самъ мислио и тебе, као побожъ рођака мога!, у мое последнѣ завещање вргнути. Али добро кадъ знамъ да си ти шаки! нећешъ мига ти онде носа завући! чули ме? пакъ ћешъ видити онда, оћелъ ти трбу овако нарастити, као ћо э мой. И оћели ти се на нѣму оваки портвасяти (оохъ! савъ самъ у води: ладанъ зной є мене цури!)

ДАМ. Господару рођаче! я вамъ кажемъ да я желимъ всегда шако живити, како ме моя совестъ неће обличавати, а у про-чемъ полажемъ надежду мою на Бога.

ОРОН. На кога то рече? на Бога? спимъ се ти само упешавай, датъ кажемъ я! пакъ ће се онъ и за тебе спа-
ра-

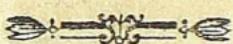
рати башъ као за врабџе у средъ зиме.
Мислишъ пи да богъ нища друго не чини него се за тебе спара! нїе пи доспа що тиє дао памепъ у главу; него обешъ иоюще дасе за тебе спара? то би памепъ но било!

ДАМ. И яћусе спарати съ помоћомъ божијомъ колико болѣ могу; али ни у найвећој нужди нећу лукавство и неправду на помоћь узимати.

ОРОН. Рођаче! посе као на мене нишани. Ели? дамъ кажемъ! немой пи мени тако ошрляшоносъ бити! есиљ ме чуо? знамъ я съ чимъ се пи бечишъ. Даћешъ лепу и богату удовицу за жену узети, и даћешсе тимъ помоћи. Есами погодио? али погледайдеръ пи мене, да пи речемъ! знамъ я какосе одъ куряка ягић граби. Чули ме садъ како? удовица обје срећнега. То је Леандеръ; нѣговъ је корабалъ чипаљ дошао а твой је пропао. А що су Леандру пре писали били да се је нѣговъ корабалъ потопио, то нїе била испина него је твой пропао. Есими ме чуо?

ДАМ. Како? Леандру је то пре писано било, пакъ онъ мени нища о шоме некаже? то нїе могуће!

ОРОН. да! нїе могуће! него обешъ да пи све на ноћи вежу! иди садъ те се уздај на бога, на прјателство и на пошенић! памепанъ си! на лепе се ствари уздашъ! да пи я иошъ еданъ путъ речемъ! а идемъ садъ самъ евовако како ме видишъ,

дани ъ, къ удовици, да иой све кажемъ, е-
сила чуо?

Осма Часпъ. ДАМОНЪ самъ.

Невесео гласъ! я губимъ мое имѣніе —
нека би ми се и то несчастіе приключило, али — ко зна, да э Леандеръ несрѣ-
Ђанъ бїо, били я великодушанъ бїо нѣму
помоћи. — каква би била моя срамота да
самъ му я невѣроанъ бїо. Аль э мене до-
садъ богъ сачувао одъ сваке невѣроスピ.
ово э мое благополучіе у испомъ моемъ
злополучію. Али я сирома губимъ любве
достойнѣшту любимицу! она же садъ за
Леандра поћи — али що, Леандеръ э мой
другъ, защо би му я завидіо? — но — о
ти погибелна любови какоме мучишъ! —
та гди э памепъ моя! нїе ли мой другъ
толико достоянъ получити ю, колико и
я? — а при томъ, защо мене срце мое
толико боли, за едномъ женомъ, кою, да
самъ и добіо; не би э ово мое одъ любо-
ви гореће срце добило, него само имѣніе
мое. — Ахъ! защо ми э она тако мила!
защолимисе тако добра! тако разумна! и
тако лепа чини! о Боже! ти ми самъ по-
мози да себе победимъ, и да одолимъ о-
вой спрастни моей! али за Бога! ели мо-
гуће да э Леандеръ пре известіе имао да
э несрѣЂанъ? и да э онъ шо мени при-
мучао? — и како би онъ предложеніе кое
самъ му я учиніо примити могао? — чуд-
не

не ми некакве мисли на умъ долазе! — али, далеко одѣ мене шакова мечтанія, коя су на срамоту другу моему.

Девета Часть.

ЕЛИСАВЕТА и ДАМОНЬ.

ЕЛИС. Тако сами Господинъ Дамонъ, и шако невесели?

ДАМ. Ахъ Елисавета! за облегчани мою печалъ, я морамъ првомъ кога упазимъ злосчастїе мое разказивали. Я самъ несрећанъ, мой корабалъ є пропао. Я и мамъ о томъ совершено увѣдомлѣніе. Али се моя найвећа жалостъ у томъ состояи що я губимъ сваку надежду твою госпођу получили.

ЕЛИС. Како то? нїе доста било да је Господинъ Леандеръ несрећанъ био; него сте и ви?

ДАМ. Како, у чему је Леандеръ несрећанъ био? онъ је мало пре самногъ беседио и нїе ми ниша казао. На шай начинъ мое подозрење и сумња о нѣговомъ совершеномъ прјателству мора бити основата! ниша манѣ вѣрјуши мени Елисавета! да је у свемъ томъ погрешка била, мой Леандеръ нїе мени невѣранъ. Онъ је не повинанъ!

ЕЛИС. Ха! ха! ха! нїе невѣранъ, онъ је неповинанъ као голубъ! ха! ха! ха! да! какоби то могло иначе бити? кадъ је онъ твой найвѣрнији другъ на свету! ха! ха! ха! иоште ви мећеръ незнате ща је любовь!

Десе-

Десета Часпъ.

ОРОНТЬ, УДОВИЦА, ЛЕАНДЕРЬ, ДАМОНЬ, ЕЛИСАВЕТА.

УДОВ. Дражайши Дамонъ! я самъ одѣ
вашега рођака невесели о вашемъ кораблю
гласъ разумела, и срѣде мое сожалуе о ва-
шой щепти, шако, како да се э мени слу-
чила!

ЛЕАН. Любезнѣйши мой другъ! виспѣ
садѣ злополучни. Али я знамъ какво э ва-
ше срѣде поспояно; ова суенна щепта не-
ће васъ са євимъ обезпокоиши, и очаянїю
предати. Я се вѣ прочемъ надамъ даћеше
други пупъ са счастіемъ примиреніе учи-
ниши, и то щастіе садѣ изгубили доби-
ши.

ОРОТ. Да! да рођаче! други пупъ!
други пушъ! и я пе сѣ тимъ упѣша-
вамъ, дашъ кажемъ! ха! ха! ха! еси лѣ ме
чуо?

ЛЕАН. Ви Госпођо ималистѣ доброшу
изясниши даће те ономъ вашу руку и
срѣде поклониши, кои срећнї буде: небесни
промисалъ изволио э дасамъ я тай. Но
ондаћю я совершено на свету благополу-
чанъ бити, кадѣ ме ви изволите любкимъ
погледати очима, и многоцѣнни даръ срѣ-
да вашега доброго и милосривога мени.

УДОВ. И то изяснѣне, Леандре! мо-
жеше ви мени башъ и у присутствио и
предъ лицемъ вашега друга чинити?

ДАМ. О боже праведни! ща я по чу-
емъ и видимъ? каква э душа у овой же-
ни? на благополучнога гледа немило и съ
негодованіемъ, а на мене злополучнога
съ милошью и са соболѣзнованіемъ! очи
иойсе наводняваю кадъ ме погледа! усне
иой трепетью, као да ође да плаче, и не-
може да говори! (самъ у себи, шико.

ЛЕАН. Мила Госпођо! я познаемъ ве-
сма добро друга моега, онъ неће вашему
благополучию завидити ни смешти; онъ
вамъ нейма нища друго него срце свое до-
непи, а я њю вамъ съ моимъ срцемъ и
аковче златна поклонити.

ДАМ. Друже Леандре! шаколи пи —
ужасъ и туга ође да ме удаве! немогу
нища говорити.

ОРОН. Нудеръ ме садъ чуй рођаче!
датъ кажемъ! ти и шако нећешъ ту ле-
пу удовицу имати. А Леандеръ видишъ
да ти э невѣранъ, нудеръ гледай како тру-
жанъ! те э привуци на мою страну. Я
самъ спрашивъ несмемъ иой то ни спо-
менути. Кажи иой да я имамъ два аков-
чешта златна, свеће и ћизино бити! ууу
тужанъ како ми э мила! садъ ме чуй ако
никадъ нећешъ! и ако ми ово добро учи-
нишъ задаемъ ти мою вѣру датъ кажемъ!
даћю те у право мѣсто моега завещанія
врнути!

ЛЕАН. Мила Госпођо време э већъ да
се изяснише, да и мой другъ Дамонъ зна
на чему э и да више сирома о вами не мисли.

ОРОН.

ОРОН. Госпођо! задржисе иошћ ма-
ло, мой ће вамъ рођакъ казати да вамъ
э нашао едногъ младоженю са два аковче-
ща златна: дашъ кажемъ! рођаче та гово-
ри яданъ! шо си се окаменio? есиль ме
чуо?

УДОВ. Нје потреба далъ говорити;
мое э заключенje учинѣно и нећесе докъ
самъ годъ жива изменити. Я самъ дала
мою речь дањю за найсрѣђнега пођи, и
остпаемъ при моей речи. Мени э онай
найсрѣђнији кои э найболи и найпощенији.
А то си ти мой прелюбими, и предраги
Дамонъ! я самъ одъ садъ твоя, и све мое
имѣнje твое э.

ДАМ. Моя? овсемилостиво небо! (при-
ступи, узменой руку, мешне э на срџе свое,
и спанусе гледати са сузами любови и
милошће.)

ЛЕАН. Ща! Дамонъ?

ОРОН. Ща то би? дашъ кажемъ! Леандеръ съ барилцемъ златна, а я са два!
чуелъ ме ко? пакъ да оспанемо овако као
брабонци на џедилю! то э башъ на опа-
ко дашъ кажемъ!

УДОВ. Дамонъ мой любими! ти си се
и у злополучју твоему пощено и благоро-
дно владао; нити си тражио да кога пре-
ухитришъ, нити да преваришъ и издашъ!
а ти Леандре! тиси се весма неправичанъ
къ првомъ другу, кои те э всесердечно
любio и високопочитовао, показао. Кађ
си мислио да си злополучанъ ниси му то
казао, него си хоптео да съ нимъ и ћгово
имѣнje преполовишъ и разделишъ. Хотео

сига у омразу кодъ мене довести, увѣраючи ме да онъ мене не люби. А кадъ си познао да си ти срећанъ а онъ несрећанъ, онда си га хотео са свимъ несрећнимъ учинити, принуждаваючи ме за то да я оспанемъ при речи моей, зашо си ти благополучанъ био. Поспидисе! срамъ те буди! иди ми съ очю! уживай злапо твоє коега ниси достоянъ како и многи други!

ДАМ. Леандре! ели могуће да си ти мене хотео преварати?

ЛЕАН. Дамонъ! я самъ тебе весма увредио! оспай съ богомъ! я бѣжимъ испредъ очю ваши у кое несмемъ више погледати. (Покривши рукомъ лице поће.)

ДАМ. Леандре! Леандре мой! спани! кудъ идешъ? неоставляйме! неодноси са собомъ половицу благополучия моего! среџе мое одкидашъ (потрчи за нимъ уфатига и неда му поћи.)

ЛЕАН. Оставиме да идемъ умрепи одъ срамоте и жалости! нисамъ достоянъ [погледати те!] ти ми то неможешъ простиши.

ДАМ. Прощено ти э већь, прощено любими друже мой! любовъ э тебе у заблужденіе привела, како що би и мене и свакога подъ небомъ. (Онда приведега къ своей Госпођи, и рече иной) сладко мое среџе и душо моя! онај кои э мене преварати хотео, био э човекъ, и човекъ заљубљенъ! а ово э Леандеръ другъ мой! различига одъ онога! не мой наасъ раздвојни! за сладку твою къ мени любовъ и доброту! прими друга моего за приятеля

свога, и узвиси данашню мою радостъ и веселъ на верхъ совершенога на земли блаженства! гдѣ́мо ми наѣти друга и пріятеля, ако небудемо хотели человеку нѣ́гове презирати и пращаши слабости? ви иоще непознаете добро Леандра! онъ би за мене животъ свой положio, али э тѣбѣ любіо више него животъ свой, и више него мене. Како що ти я любимъ. И ко ти неби тако любіо, кадъ би имао надежду одъ тебе на испи начинъ люблѣнъ бити? силна е како смерть любовъ! ню неможе вода угасити, нити силна река потопити. Ово э давно речено.

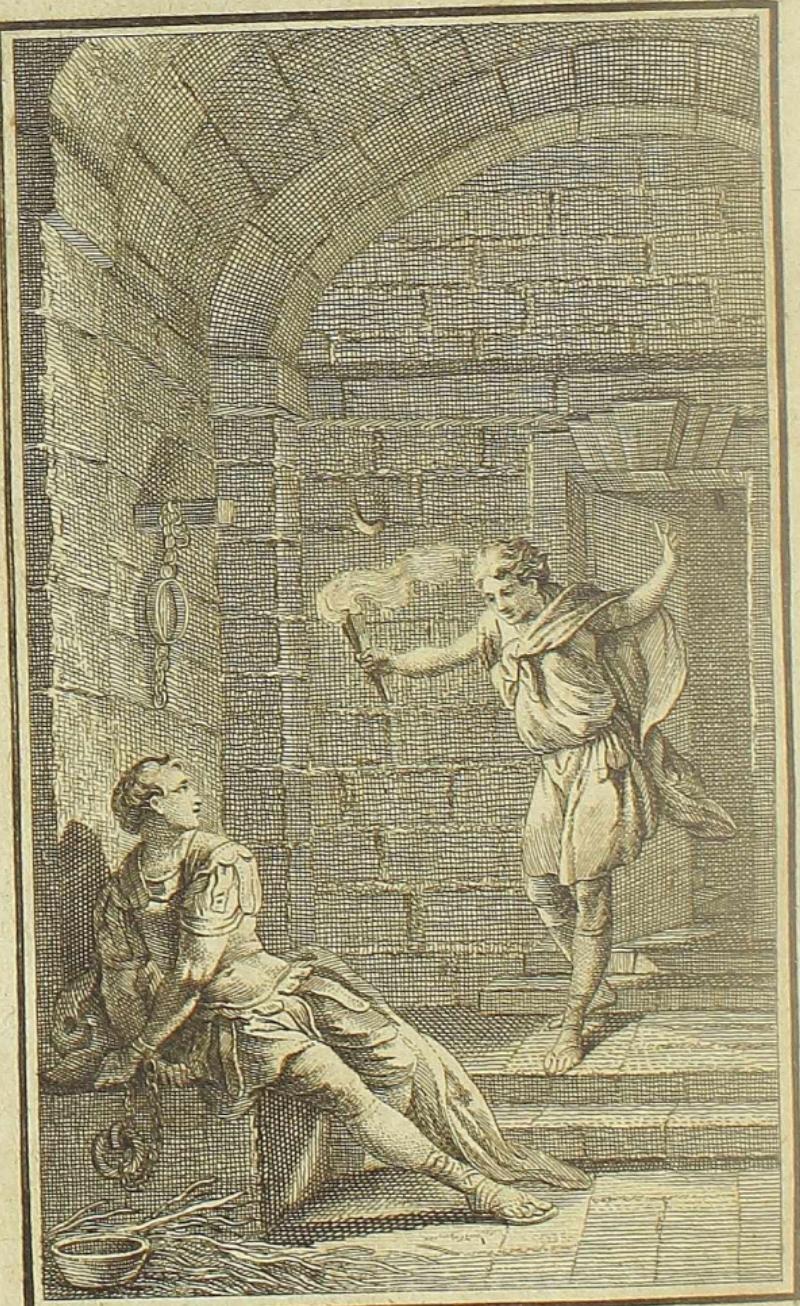
ЛЕАН. О Дамонъ! Дамонъ! какоме са своимъ сакрушавашъ добропомъ! неможешли ме како другъяче наказати?

УДОВ. Нека буде твоя воля любими мой! Леандре! кадъ теби Дамонъ праща и я ти пращамъ. Такови любими другъ мужа моега биће и мой пріятель. Що э было было! о томъ нећемо више мислити. О Дамонъ мой! какавъ ћешъ ти къ мени бити кадъ си шакавъ къ пріятелю? срећна самъ, я жена!

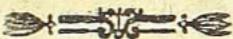
ДАМ. Валя признати любезни Леандре! да е ласно о пріятелству говорити. Али не уведи боже у искушенїе!

ЛЕАН. Тако э любими Дамонъ! я себе до садѣ нисамъ добро познавао. Могаосамъ високо о дружеству говорити; али ти брате и неговорѣши о томе тако и полико, боли си одъ мене.

УДО.

Лаузусъ и Лудія

УДОВИЦА. Дамонъ мой! чуваисе не-
мой ти Леандра више него мене радо и-
мати. Ерѣ би мени жао было! знашли?

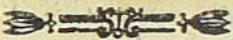
КОНЕЦЪ.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТЬ ТРЕЋА.

Лаузусъ и Лудія
Морална Повѣстъ изъ Господина Мар-
монпела.

Xрактеръ Мезенція Краля Түренскага
доволно э познать. Зао владѣтель
а добаръ отацъ, жестока и мехка ср҃ца
едно за другимъ; онъ неимающаше нища у
себи түранскага, нища, ща би насилие
предвозвещавало, докле би годъ иѣгове
волѣ и склонѣнїя никакове сметнѣ ни со-
противлѣнїя не наодиле. Али тишина
иѣгове горделиве душе нища друго не бя-
ше него одпочиванїй Лава.

Мезенціе имающаше еднога сына именемъ
Лаузуса, коега храбрость и лепота, међю
млади землѣ Аузоніе витезови оглашена
бяше. Лаузусъ слѣдовао э оцу своме у
войни противъ Краля пренестскага. О-
тацъ иѣговъ съ великомъ радостю видю-
га э крвлю покривена не далеко одъ себе

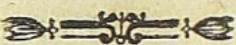
бимисе и побѣждавати. Краль пренестпски изагнанъ изъ свои держава, и спасение свое у бѣгству ищуки, принужденъ э біо оставили побѣдителнимъ непріятеля своега рукамъ одно сокровище многоцѣнніе и драже него круну свою, едну Принцезу кѣръ единородну, у возрасту кадъ ср҃це нейма нища друго него дарове естества, и кадъ природа има све благодати беззлобія и красоте. Све оно що уцвелѣне Граціе благородно и умилиелно имати могу, то се на образу Лудійномъ изображено показиваше. У испой жалости нѣйзиной, съ мужеспвомъ и съ доспюицпвомъ раствореной, могашесе ласно у множеспву робиня Кралѣвска кѣи разпознати. Она прими знаке високопочитанія одѣ свои испи непріятеля безъ високоумія но и безъ припознанства, како одно знаменіе подчинѣнія, високомъ нѣйзиномъ принадлежеће роду, коега, великодушно чувствованіе, чрезъ настоеће злополучіе, у души нѣйзиной ніе разслаблѣно било.

Она чуе гдї именую оца нѣна, и при овомъ имени воздвигне кѣ небу сузами на воднѣне прекрасне очи свое. Сва ср҃ца, при овомъ позорищу оспану умилѣна: мезенцъ онъ испи као ужаснутъ заборави гордостъ свою и возрастъ. Благополучіе, кое, слабе ожесточава душе, умехчава ср҃ца висока, и нища ніе кропчіе ни слаже одѣ правогъ витеза по чемъ онъ побѣду обдержи.

Кадъ

Кадъ сурово спарога Мазенција срце нїе могло сладкимъ прїятностима ове жалосне плѣннице незаражено остати, судили э съ каквомъ су силомъ оне дѣйствовале надъ душомъ младога и добродѣтелнога Лаузуса! онъ степенюћи уздане на своя завоевањя, и изобличи себи побѣде свое, будући да ове садъ Лудију чине плакати. Нека се освети она на мени, рече онъ у себи, нека мѣ mrзи толико колико я ю любимъ! я самъ то одъ већь за служio, я самъ поме много помогао да се садъ нѣизи-но лице сузами облива. Али друго воображеніе иоще теже доће представиши се уму нѣговомъ. Онъ упази Мазенција ужаснути и умилћна, кои за часъ жестокость свою на милосердje преобрази, и заключи да само чловѣчество неби могло тако скоро измѣненіе у нѣму учинити: страхъ да у оцу своме любвесоперника свога не наће са свимъ га смупи.

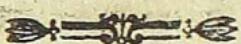
У спаромъ човеку любовъ э всегда саединѣна съ ревнованїмъ. Туранъ примѣти здраво погледъ очио сина свога са вниманиемъ пунимъ беспокойства. Онъ добро упази да се она пламенита радостъ на лицу младога вишеза први редъ побѣдносца напрасно угаси. Види га смућена, и привреба такове погледе кои су се ласно разумепи могли. У то тренуће ока помисли да э издатъ: али природа отеческога срца за садъ надвлада и задржи яростъ нѣгову. Еданъ мучипель у истой суровости своей усилиосе да се праведанъ

покаже; и мезенциусъ пре него осуди сина
свога, предузме себи дага за повинна на-
ће... Онъ се почне претварати съ то-
ликомъ хитростю, да млади Принцъ об-
надежћенъ почне сматрати на любовъ о-
ца свога како наследствје къ младой ро-
бини милосердїя. Нама за тимъ учинисе
онъ као да оставља Лудиј совершену сво-
боду: али су Турански дворови пуни шпиона,
речи доноситељи и клеветника, обично
содружество силовити владѣтели, кои не-
будући достойни чистсердечне любови и
почитанїя поддани себи народа све свое
величеству у томе полажу дасу имъ спра-
виши и ужасни.

Синъ Краљевъ дакле преваренъ призвор-
ностю оца свога не убоисе већь свое под-
воренъ Лудиј учинити, и совершено, ви-
сокопочитанїя пуно, свое преданство и њой-
зи показати. Даде юй познати у сво-
имъ чувствованїямъ едно тако нѣжно и
любко о свемъ що се ње каса попеченіе,
да она почне жалити на себе що је до сада
мислила да мрзи на кровъ непрѣятеля сво-
га. Лаузусъ открије и љубалѣнє свое,
да је онъ помогао приузроковати злополу-
чије и њизину. Онъ призове богове за сви-
дѣтелѣ даће одъ сада све учинити що
може за исправити погрешку свою. Краљъ,
родителъ мой, рече и љубалѣнѹ, колико је
пре побѣде јесипокъ и неумиштанъ толи-
ко је за тимъ великодушанъ и къ мило-
стї наклонанъ. Задоволяњъ непрѣятелѣ
своје побѣдици не жели и за тимъ удру-
ча-

чавати и газити. Ласно ће сад ъ бити Кра-
лю Пренестскому приклонити га к ъ едномъ
пощеномъ, за едну и за другу спрану по-
лезномъ миру. Овай ће мир ъ о прекрас-
на Лудије! учинити да ваше сузе престапа-
ну: али, обели изгладити из ъ вашега во-
споминанія озлобл ћніе онихъ кои су вас ъ
потоке суза чинили пролити? о да э Богъ
дао да самъ я пре видю свою мою крв ъ про-
ливену него шо ваше лице сузами пото-
пл ћно!.. Одговори Лудије билису пуни ум ћ-
ренности и благородства, нити су що
друго Лаузусу ови пут ъ дали познати
разв ъ едну тиху благодарност ъ; обаче у
внутренности срца своега она э весма по-
чувствовала н ћгово усердно попеченије за
уп ћшиши ю. Она се застиди и заруме-
ни неколико що га э с ъ толикимъ благо-
вол ћніемъ послушала: но желя да своему
родителю у тако криптическимъ обстоя-
ществамъ може полезна бити, предпи-
ше н ѕойзи за законъ да неизостави ова-
ковъ благовремени подпор ъ и помоћь на
корист ъ оному којој э живот ъ дао упо-
требити. Међу тимъ н ѕови разговори
повседневни данъ по данъ показивахусе
одушевл ћни, усердни и ув ћритељни.
Н ѕовомъ возрасту природна любовъ почне
себи крозъ н ѕово взајимно високопочита-
ње и припознанство опварати пут ъ, ка-
ко еданъ цвет ъ кадъ му разцветанія вре-
ме доће, онъ самъ себе разв ъя, и мало
помало уклана себи с ъ пуша они млади
преплет ъ коига у затвору држи.

Лаковѣрни **Лаузусъ** све то више прелестнімъ оца свога спокойствомъ прелашенъ ласкаше себи даће онъ у мало времена и дужности своей къ родителю, и склонѣнію своме къ любимой своей задоволствовати; и по нѣговомъ мнѣнію ниша лакше не бяше него ове две веци сложили и согласити. **Уговоръ** мира кои онъ умишляваше состоящесе само у два члена. Први: да отда Кралю Пренестскому уграблену Круну и завоевано кралство. Фтори: да чрезъ свое са принцемъ сочтаніе утверди за всегда междуусобни миръ и союзъ међю овимъ двема державама. Онъ доће спрѣбщиши ово умишленіе своей любимой **Лудї**. Благонадеждје кое онъ при овомъ предложенію покаже. Узаймне користи кое онъ нѣойзи изъ овога предозвещаваше, восхищеніе радости кою у нѣму сама мисаль овога благополучнага соединѣнія возбуждаваше, уграбе тако сильно ове любвездостойне плаћнице срџе, да се она са сузами любови и умиљенія на нѣга садѣ први редъ сладко осмѣне. Великодушни Принципе! речему она: о да би боть дао да би се ваше желаніе и намѣреніе съ моимъ родителемъ исполнити могло! я неби жалила нимало що бы залогъ мира и цѣна припознанства моега къ вами била. Овай умилителни одговоръ содруженъ э био съ еднимъ иоще умилителнимъ погледомъ. Мезенцију доће све ово у уши. Прво яростни нѣгове устремлѣніе би нѣга ласно допле довело да сина свога како найвећега **Лезе Мајеспа-**

стatisъ злодѣя смерти жертуе али овай
смиѣ баше еданѣ едини подпорѣ Круне нѣ-
гове, и сами союзѣ мѣю народомъ нѣго-
вимъ и нимъ. Овога убіенїе са свимъ би
га подданимъ нѣговимъ мрзскимъ и несно-
снимъ учинило: и онѣ би чрезъ то онай
исти стопнѣ обране свое оборю конга ио-
ще одѣ всеобщега ненавидѣнїя защищава-
ше и чуваше. Страхъ э Господствуюћа
свою мучителя страсти. За то Мезен-
цие опеть на себе навуче притворностѣ.
Призове кѣ себи сына свога, разговори се
сѣ нимъ подѣ видомъ доброте, и запове-
ди му да се спреми супра данѣ на грани-
це кралѣвства, гдї э онѣ Арміу свою
оставіо бїо, поћи. Млади Принцъ усили
весма душу свою, задржи у себи жалость
и болѣзань свою, и поће не добивши вре-
мена ни оспай сѣ богомъ Лудији рећи.

У исти данѣ опшеспвїя младога Прин-
ца, спарацъ Краль опацъ нѣговъ пошлѣ
учинити Кралю Пренеспкому едно пред-
ложенїе овому весма полезнога и пощено-
га мира; ако само соизволи дати му кћерѣ
свою за жену. Овай сирома побѣждени
Монархъ неимаћи кудѣ камо. Прими ово
предложенїе и за неволю. посланикъ кои
му ово представлѣнїе однесе тай исти и
нѣгово соизволѣнїе напрагъ донесе. Лаз-
зусъ имаћаше у двору оца свога едногъ
друга којму баше сѣ душомъ и срџемъ
одѣ депинства прилеплѣнѣ. Севершено
подобїе виђшића вида, младога Принца сѣ
свимъ своимъ саврспникомъ, кому Фанорѣ
име

име бяше, причине благополучіє овога у двору Кралѣвскомъ. Но они себи иошъ више характеромъ нарава свои подобни бяху; еднака склонѣнія: то исте добродѣтели у одномъ и у другомъ: тако да Лаузусъ и Фаноръ чиняхусе одномъ истомъ одушевлѣни душомъ. Лаузусъ полазѣши увѣри другу своею любовъ свою, жалостѣ и отчаяніе. Туга и неутѣшна жалостѣ нападне на Фанора кадѣ доће глашъ женидѣ стварца Краля са Лудіомъ. Онъ за дужностѣ призна свою младоме Принцу о томъ извѣстїе дати. Нѣе могуће описати состояніе овога залюблѣнога Принца кадѣ овай жалостни прими глашъ. Смущисе духъ у нѣму и разумъ нѣговъ потамни. У заблужденію люте жалости свое напише Лудін одно найжалосніе и найнеразумніе писмо, каково э икада любовъ измѣлиши могла. Фанору своеме наложи да ово Лудін изручи. Ова се стварѣ главе нѣгове допицаше акобисе то сазнало. Али вѣри Фаноръ ни за животъ свой толико не мареши колико за интересъ друга свога; писмо изручи: стварѣ се прочуе. Мезенциусъ чисто побесни одѣ яростпи: заповеди у тешке оковати га окове, и у найужаснію подземну затворити тамницу.

Међу тимъ велика се прїуготовлѣнія за торжествованіе овога яднога чиняху брака. Рваня, надѣскакиваня, на мейдану люди сѣ дивнѣ зверови сраженія, и проча у игри кровопролитїя коя э найсурое варварство за свое увеселѣніе измислило, свесе то

на

на украшеније онога спремаше. Обичай би-
ше да се само на смртъ осуђени са ла-
вови бору и да одъ ни прождерани буду.
Садѣ се ни еданъ одъ тракови не наоћаше;
зашто жестоки Мезенџусъ при найманѣмъ
свомъ подозренію како би кога одсудио
таки бига и убити дао. У свимъ дакле
на смртъ осуђенихъ шаманицама нико се
кромѣ Фанора не наоћаше. Нека се онъ
Лавовомъ преда, рече разярени Мезенџъ:
нѣвѣрникъ! онъ је много жесточију заслу-
жio смртъ. Али нека при овомъ моемъ
торжеству послужи за доспойну мое у-
врећене любови освету. Лазујусъ за луду
почека одъ свога друга одговоръ. По до-
волной нестперѣливости страхъ нападне
на нѣга. Да се ће то како сазнало? ре-
че онъ са ужасомъ у себи. Да нисамъ я
друга моега любимога! Фанора моега! не-
разумијемъ моимъ погибели предао? Лудиј!
истра Лудиј!... Ахъ Гроза напада на ме-
не! не! немогу ни пошо више у овомъ
смертоносномъ живити неизвѣстїю! рече;
пакъ се преобуче и преобрази колико бо-
љъ може; поиши са устремлѣњемъ; доће
као молнија дага нико не осепти; привлачи-
се крадомъ гди се годъ прикучити сме и
може; савъ је уо и прислушава гди се годъ
що говори и шапће; али ласно чуе наве-
лику жалостъ свою оно о чему и найпо-
следни у граду говораше: сиречъ, да ће се
супра данъ отацъ нѣговъ са Лудијомъ вен-
чати; да је Фаноръ у гвожђю у подземной
шаманицы; и даћедуга супра при всенарод-
номъ позоришту гола нага једномъ спрао-

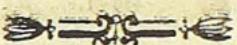
ви-

випомъ Лаву на самосраженіе и на прождераніе предложити. Громове стреле да суму покрай ушю пролетиле небига вѣма ужаснуле. Ладна смерть почне му крозвъ жиле тѣни: едва се уклони негде на само, онесвеснне и обумре; у неко време дође къ себи; люта огњушна крайнѣга очаянія замеша и распали сву кровъ ибгову: онъ осепти у себи некакву силу вѣю него человеческу. Представемусе уму мисли страовите; али искра разума и непобѣдима светла еспесства сила, проговори у ибму. Що мислишъ бѣдни Лаузе! гди э паметъ и добродѣтелъ твоя! падне на колена и вопіе на небо, о вѣчни боже задржи руку мою! я морамъ спасши друга моега. Нашо ми животъ кадъ самъ овако злополучанъ. Али ю баремъ умрети славно умирухи добродѣтелянъ! то изговори и полепи: нађе служитеља кои осућенимъ хлебъ и воду уношаše. Отвори очи рече му, и познайме! я самъ Лаузусъ синъ Кралѣвъ и наслѣдникъ престола ибгова. Я ищемъ одъ тебѣ велику службу: Фаноръ э у гвожђю, я ођю да га видимъ, **ТО Ођу!** я неймамъ разве еданъ начинъ до ибга дођи. Промени ти самномъ твое алине; пакъ онда ти бежи. Ево теби знаци мое благодарности: избави себе за неко време одъ яростни оца мога. Ако ти мене издашъши си пропао: аколи ме послужишъ у овомъ моемъ предпрѣятію, ово што ти садѣ даемъ то э найманѣ; Гдигодѣ будешъ, био ти у којиму драго пустини, я юше нађи съ моимъ благо-

дѣя-

Дѣяніемъ... Овай човекъ спрашивъ и лакомъ покорисе устраженіямъ и обѣща-
ніамъ, помогне преображеню Принца каже
му у кое доба и какосе у шамницу ула-
зи. Побегне и нестанега. Но ѿ се при-
ближи, часъ и време дође: Лаузусъ пред-
стависе предъ двери шамничне: каже себе
онога именемъ: отворесе двери съ шуме-
ћимъ звукомъ. При слабомъ сіяню едне
свеће проће онъ у подземна обиталиша
ужаса: слуша: ридателно степеняне дође
му до слуха: позна гласъ друга свога! ви-
дига гди лежи у едномъ углу шамнице,
обучена у смрадне крептине и измождена
слабоспію: бледоспѣ смерти, покрива-
ше му лице, и оганъ очаянія блиспашему
у очима. Дайми Мира! речему Фанорѣ:
(мислећи да је служитељ ћо му ести но-
си) носи назадъ ту мрзку помоћь. И
остави ме умрепи. О уви! уви! рече онъ
ечући: мой любими Лаузусъ иошъ је не-
срећни одъ мене! о да онъ зна у Каквомъ
е спању вѣрни другъ нѣговъ! зна онъ шо
садѣ и види! вопїе Лаузусъ: падши на прси
нѣгове. Есть! предраги Фанорѣ! садѣ ви-
димъ како спрадашъ и участникъ самъ то-
га! ща је то? рече Фанорѣ са ужасомъ!
ахъ Лаузусъ! ахъ Принципе мой! при о-
вимъ речма, задави имъ се гласъ одъ пла-
ча загрлѣни и списнуши уста къ устима
и срџе къ срџу, мишляху да еданъ у дру-
гога издане. Позадуго постое недвижими
и безгласни. Лаузусъ обаче опоменувши-
се како је и чеса ради дошао и повратив-
шице у себѣ: негубимо време; рече къ
свомъ

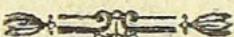

свомъ другу; обуци ово мое одѣянїе, бѣжи изъ овога проклетога места, а мене остави овде. Я да бежимъ? тебе овде да оставимъ? ахъ Лаузе! какъ ти то можешъ помислити и мени рећи? я тебе познаемъ речему Принцъ, али и ти мене познаешъ. Твой э судъ изреченъ; ти си на смертъ одсуженъ ако не побегнешъ! — како! я да бѣжимъ, а тебе погибели да оставимъ? одговори други: послушайме! рече му Лазусъ; мой э отацъ напрасанъ и жестокъ, али э онъ и чувствителянъ: естество содержава ище нека права надъ срдемъ нѣговимъ: ако я тебе одѣ смерти избавимъ, неоспаеми него за самога себе на милостъ склонити, и нѣгова милица подигнута на единога сина ласноћесе разоружили. Удариће! викне Фаноръ: пакъ љю я бити причина смерти твое: не! ни пощо! нећю бежати нећю те овде оставити! е добро! нећешъ да ме послушашъ? чини що ти драго! али ово добро знай, да умирући видићешъ ме съ твоима очима умрети! нећю више попробовати прощеня оца моего; никаква сила земна нећеме кадра бити одѣ смерти опети: немой мислиши даћю я себи простити: ова моя десница написала э оно погибено писмо за кое ти у окви лежишъ и супра умирешъ! оваће, уздамсе у бога! толико пощена и кадра бити мене за смертъ друга моёга праведно казнити! и (илъ тише оће илъ неће) душуће мою съ твоимъ соединити! залуду Фаноръ моли и заклинѣ! ни речи више о томъ: рече Принцъ: иск

ма тога на свету ща би мене одъ срамоте избавили могло да самъ твоей смерти причина, разве пощена смерть. То исто твое прошеніе я примамъ за мою срамоту, и чрезъ то велику ми обиду чинишъ! иощъ едну речь! ако се ти избавишъ, я ти споимъ добаръ за мой животъ. Аколи башъ оѣшъ да погинешъ. Я ти се заклинѣмъ богомъ и пощенѣмъ да неѣю живити! избери ща оѣшъ, време нie за чеканѣ!

Фаноръ знаѣаше добро да е Лаузусъ човекъ одъ речи, и да се ласно неда поколебати. Соизволявамъ; рече! да ща знамъ чиниши? искуси и то едино, що намъ оспае, средство спасенія нашега: али живи, ако оѣшъ да живимъ: иначе твоя смерть биће и моя! о! то я добро знамъ! одговори Принцъ: и твой другъ тебе вѣма пощуе, нипиће те одъ тога отпрашавати. При овимъ речма загрлесе и полюбе. Фаноръ изиће у испимъ алинама у коима э Лаузусъ ту ушао..

Каква ноћь! каква э ова страовита ноћь бѣдной Луди била! нiе могуће описати движенія коя нѣйзину жалостну возмущаваху душу, и срде нѣно на две разтерзаху части! любовъ, мрзостъ, и добродѣтелъ све три ове страсти бяхусе садъ сложиле да э муче и уморе. Лаузуса любляше до обоженія: на старога Мезенція мрзаше горе него на смртъ. Добродѣтелъ принуждаваше ю да себе за под-

зу родитеља свога пожре. Да се преда ономъ кога ненавиди. И да се одтргне за вовѣкъ одъ онога кои у срцу ићномъ царствоваше. Гроза смерти нападаше на њу при самой мисли даће ју супра као овцу на заколење къ Алтару одући. Люти, безчеловѣчни Мезенци! сурова варварска душо! говораше она горко плачући: доспале теби да насиљемъ и спрахомъ царствуешъ надъ срцемъ моимъ? какво ће задовољство твое бити да обручница твоя предъ тобомъ држће као еданѣ бѣдни робъ подъ бичемъ лютага и свирѣпа господара? така је любовъ свјю неваляли и обешеняка люди!

Али ща зна твориши? принуждена је сънимъ соединишисе и за ићга самога живиши! ако найманѣ сопротивљење къ томе покаже упропасиће и любовника и родитеља свога. Едно одречене открилоби тайну срца ићна; и какоби стари Туранъ познао да она већь Лаузуса люби овай би пропао.

У овомъ жестокомъ мучењу Лудија зору ожидаваше. Ево гди сване овай ужасни данъ. Изгублена и грозећисе даде себе обличиши и украшаваши, не као благополучна невѣста коя иде представишисе божественимъ Алтаремъ брака и любви, него као една неповинна жертва коју сурово варварско суевѣрије съ свакоякимъ увѣнчаваше цвећемъ кадъ је на закланѣ своимъ кровожаждущимъ боговомъ вођаше.

По-

Поведу ја на мѣсто позорища; многочисленни народъ ту собранъ баше; игре се почну. Я нећю се овде бавити са описаніемъ различни игра, спроводніи предмѣтъ ожидаваме.

Еданъ спрашанъ Лавъ пуспise у средѣ заграђенога позорища, сѣ почепка миранъ по горделивъ, пропрчава место пескомъ насупо, окреће свой ужасни погледъ на множество онихъ кои горе на Амфиону пру спааху, са закрвављнимъ своимъ очима уплаши све околоспоеће; звукъ пррубе возбуди га и разяри, онъ одговори са своимъ громогласнимъ риканљимъ. Нѣгова гуспа трива на ејисе око главе чудовища, шиба себе по ребри сѣ репомъ црвенъ пламень и варнице почну му изъ очио скакапи. Савъ народъ ужаснутъ плѣскаюћи покаже да би већъ радъ видити онога жалоснога кои је сировству и арости тога чудовища одрећенъ: страхъ, трепетъ и сожалѣнje на сваку живу нападне душу.

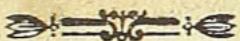
Представисе противоборачъ одъ оруженосаца Мезенџеви доведенъ, коега ови за Фанора держаху. Луда испа неможега разпознати. Гроза нападне на ю и она отврати очи свое одъ тако сировога позорища, кое нѣзино чувствително и сожалително пробијаше срце. Да какоби и оно иошче било кадъ би она знала, да је тай бѣдни, на ово одрећени, Фаноръ мили нѣзинога любитеља другъ! и кадъ би иошче знала да нѣзинъ испи предраги Лаву-

зусъ, отпевши мѣсто друга свога, иде сѧ да Лаву на сраженіе.

Полу нагъ съ разасупи власи корача Лаузусъ неустрашимо и съ постоянствомъ у единой руци носи Анчаръ сраженія, а у другой Щитъ обране, само Оружје кое се даваше у овакој прилици. Мезенцъ предваренъ у мисли не види ту него одсѫћенога Фанора. Крвъ је у нѣму глута, природа заслеплѣна: нити онъ осећа да сина свога на смерть предае, нити се упроба подвиже нѣгова. Учинѣномъ себи обидомъ раздраженъ, и лютомъ жећю освете распалѣнъ, јако друго чувствованіе у нѣму удављено бяше, кромѣ сурове варварске радости гледаюћи како се све то вѣма люпта разјраваше зверъ. Лаузусъ съ нагломъ нестерпеливостїю, раздражава и къ сраженію Лава подстрекава. Корача къ Лаву, овай успремисе, полепи и скочи на нѣга. Лаузусъ се хитро уклони. Три реда возвешена зверъ са запенѣнима огњевитимъ челюстима залетиша на нѣга. И сва три пута Лаузусъ искуштвомъ своимъ преухитри га и избѣгне му изъ зуби и ноктију. Фаноръ разумевши негде сакривенъ ща се чини, неможесе зауставити, напрасно полети, пробиј предъ собомъ множество народа, и савъ Амфионъ-паръ зазвони нѣговимъ крикомъ. У спани Мезенције! спаси сина твоега! онъ је оно! Лаузусъ се онде съ Лавомъ бије! Мезенцъ погледа, види Фанора. О Боже мой! закричи: ща је то? о народе мой помози

ще

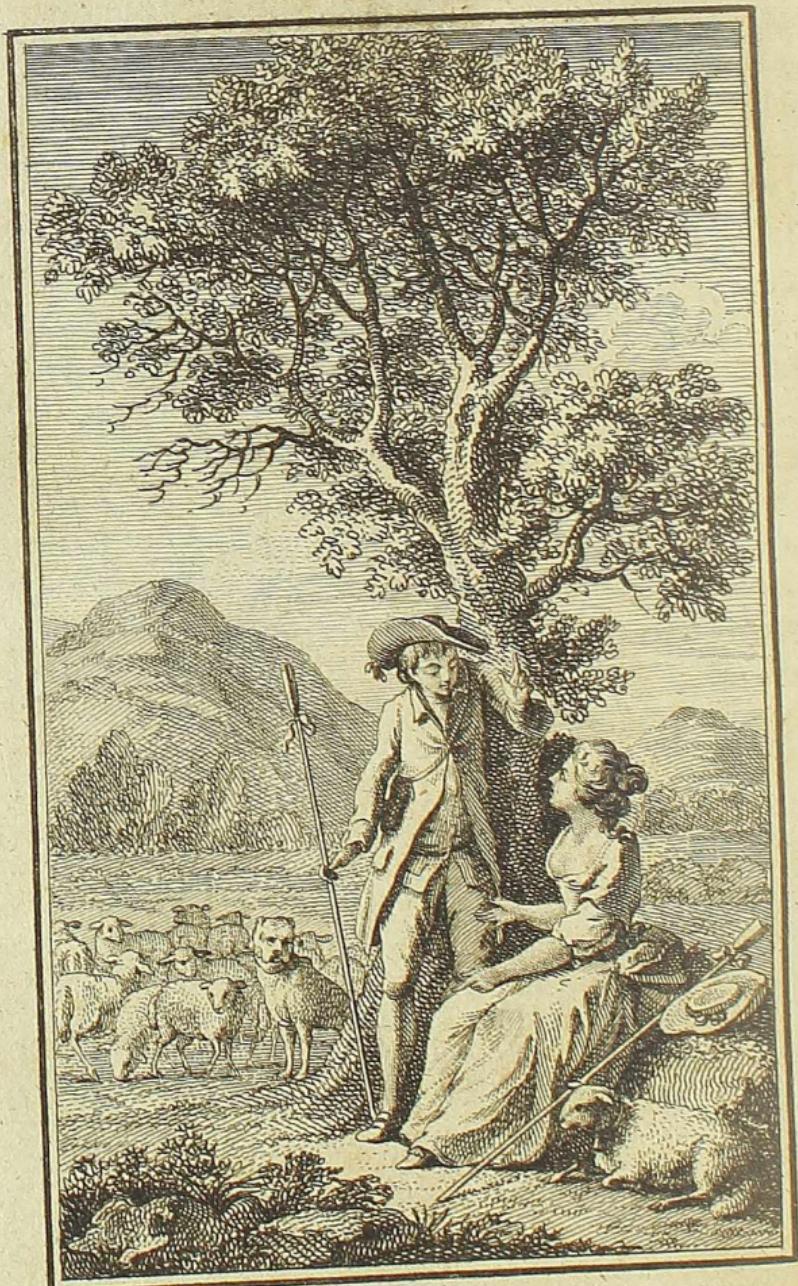

ше ми за бога! избавите сина моега единога! сви у нутра! отмите одъ смерти *Лаузуса!* *Лудја* при овомъ гласу врсне падне и обамре, крвъ иойсе смрзне и очи пошамне. Мезенцију садъ нища нїе на уму него да *Лавъ* оће да му сина прождере, еданъ едини подпоръ и обрану спасости и ћегове. Савъ народъ любляше младога Принца као душу свою: свакъ би за и ћага животъ свой дао: хиљада вооружени десница полепши и ћему на помоћь. Али би сви касно дошли, понеже *Лавъ* са свимъ побреше и учини на и ћага таковъ скокъ дага до конца сапре и распргне: но о боје помоћи и милости! храбри *Лаузусъ* такога дочека съ *Анчаремъ* своимъ да га у средѣ срца погоди и прободе. Рикне *Лавъ*, тресне о землю, и на своя запене на успа изблюе съ црномъ крвлю яростъ и диханіе свое... Всеобщи страхъ и препетъ пременисе на удивљеніе и превелику радостъ. Савъ се Амфионатеръ затресе одъ прерадосногъ плајскана и вослицања. Да живи *Лаузусъ*! да живи Принцъ нашъ! да живи дика и слава Аузоније непобедими победити! ова восклиџаніја пробуде *Лудјю*: подигну э: она отвори очи свое, и упази *Лаузуса* на колени предъ ногами оца свога. Онъ држаše у едной руци крвави *Анчаръ* а у другой своега препрограма и вѣрнога *Фанора*. Я самъ; рече онъ къ Мезенцију: я самъ свему кривъ! кривица *Фанорова* моя э! я морамъ наказанъ бити! да онъ мене нїе послушао я до садъ неби у животу био. Що иошћ

дишемъ нѣму самъ дужанъ благодариши. И ако оћешъ да имашъ сина жива то одъ Фанора зависи. Аколи твоя освета иоще нїе задоволѣна, ево наасъ! нашъ э животъ у твоой руци! наша су се срџа заклела да заедно или живу или умру.

Лудія съ плачућима и умилними очима гledаше на Мезенџія, ерѣ га другояче несмеяше молитви. Савъ народъ као у изспуплѣнїю ума съ непрепѣюћимъ очима гledаше; све имъ спрастни на лицу начертане бяху, и са отворенимъ срџемъ, уши ма и успма, не дишући изреченіе ожида ваху. Мезенџусъ, жестоки Мезенџусъ бяше као изванъ себе. Немъ и недвижимъ окреташе очи свое съ Лаузуса на Лудію, на Фанора и на прочи народъ. Али най после срџе и наптура у нѣму проговори. Жестокостъ падне и яростъ изчезне. Любовъ и милошћа родителска дође на ніово место. Савъ умекшатъ и умилѣнъ скочи у наруче сина свога, пращамъ пи чадо мое! вопїе обливајући му лице са сузами, пращамъ и другу твоме! живите и любите се: но иоще пи съ еднимъ жертвовати морамъ ерѣ те твоя добродѣтель свега доспойна показуе. Узми, при ми одъ мене ову руку! речему съ новимъ усиловеніемъ: дајући му Лудину руку: на! узми за всегда ову руку коя пи э драже него животъ! твоя храбрость и добродѣтель оптимаю э одъ мене. Саме оне може су пи ю придобити.

Алпійска Пастирка

ГЛАВА ДВАДЕСЕТЬ Четвртая.

Повѣсть Морална изъ Г. Мармонпелла
Аделаанды.

Пастирка Алпійска.

У Горами Савойскими не далеко одѣ друма изъ Бріансона къ Модени нао- дисе една усамлѣна долина, кое видѣ по- лаже пушнике у некакво чудиовито замиш- лѣнї и у едну сладку меланхолію. Три холма на подобіе Амфіеатра, по коима се виде понадалеко неке пастирске колибе, потоци падаюћи съ планина, шумарице на све стране као насађене, паше всегда зелене украсшую ово планинско место.

Госпођа Маркеза одѣ Фонрозе возвра- щавашесе изъ Франџи у Італію са сво- имъ супругомъ. Осовина нїови кола сло- міесе шу; данѣ се већь бяше къ ноћи при- клоніо, за то буду они принуждени пон- скапи кое прибѣжице за провесни ноћи. Напредуюћи они къ едной колиби коју наиближу къ себи упазе; угледају спадо оваца къ томъ истомъ упућено месту, за коимъ спадомъ виде некакву пастир- ку, кое, сами ходѣ ни у удивљије при- веде. Поите они, приближесе и чую као

не-

иеки небесни гласъ певаня, коега удареній
плачевна и умилителна чиняху да сва та
долина тужаше. Ово су речи песне.

Како сунце лепо сїя на западу заодећи,
Кадъ намъ данакъ прође и дође намъ
вече!

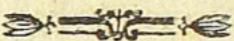
Такоћесе душа моя обновити изходећи,
Кадъ ми тужни дневи проћю и животъ
протече.

Алъ э мени путъ дугачакъ и време да-
леко!

Кадъ ћю я у вѣчностъ доћи, и рећи у-
теко!

Изпевавши ове речи Паспирка съ гла-
вомъ приклонѣномъ удалявшесе; али испа-
немарность и пренебреженіе нѣйзинога
движенія даваше нѣйзиномъ спруку и спу-
паню неизказано више благородства и ве-
ликолѣпія. Зачућени видомъ, иошь више
оваковимъ певанѣмъ, Господинъ и Госпо-
ђа одъ Фонрозе понагде спупаюћи, за
приспигнути ову паспирку којојсе онн
недоумѣваху. Спигну э: но како се уди-
ве! кадъ подъ найпростімъ селянскимъ
главе покриваломъ и алинама све граџе и
лепоте соединѣне виде. Дете мое! рече
иој Госпођа одъ Фонрозе: (башъ кадесе
она са своимъ овчицама хоћаше овимъ не-
познанимъ съ пупта да уклони) небойсে ти
насъ, и немойсে насъ укланяти, мисмо
пупници кое еданъ противни принуждава
случай, прибѣжище у овимъ колибама и-
скати, само за ову преноћипи ноћь, би-

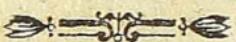
ли ти хотела насть къ коий годъ упутиши? сожалуемъ о вами госпођо! одговори Пастирка спустивши очи и заруменивши се: овде су обиталища само прости пастира: и вићеше у нима слабо водворени бити! па неживишли и ти ту? рече иной Маркеза: пакъ защо би мени една ноћь била мучна ту гдји ти всегда пребивашъ? я самъ на то рођена, одговори пастирка: съ едномъ благодатномъ понизностю. Не тако ми Бога и мое душе! одговори Маркезъ одъ Фонрозе: кои немогаше више движене срца свога задржати: ти ниси рођена да страдашъ, и счастје је у томъ худо и неправедно! ели могуће о достойноудивљема дѣвице, да такове Грације у овој пустини и подъ таковимъ алинама скривене и закопате останој? счастје, Господине! одговори Аделаида (сово є име Пастирке) счастје само је штада жестоко и неправедно кадъ намъ узме напрагъ оно ща намъ је дало. Мое состојање имаде своя услажденїа, за оне кои за нища друго незнаду. А дуги завичай дае другима такове потребе кое су пастиромъ са свимъ непознате. То може бити, рече Маркезъ: али ви чудесна девойко! ви, коя насть у восхищеније приводите, ви ни спре рођена то ща сте садъ. Вашъ видъ, ходъ, гласъ, тай испти вашъ разговоръ, све то васъ изневѣрава и издае. Само то неколико речи що си изрекла показую једну душу благовоспитану и срце благородно.

Изкажише намъ, просимо васъ какво злополучіе могло э васъ у такову необичну низкостпъ свести и низвергнути. За мужеского пола човека у несрећи, одговори Аделааида: имаде хіляду средства да се злополучіја избави: али едной жени, како и сами знаете, една едина пощена помоћь оспае: а то э служба: у избраню господара свои, мислимъ да э найпаметніе изабрати добре и мирне люде. Вићеше садъ видити мое господаре срцећесе ваше обрадовати о беззлобію љивогъ живота, о нелестности, просипоти и честности љиви нарава.

Ноще при овомъ говореню стигну до колибе. Ова баше разделѣна съ одномъ преградомъ одъ щалога у кои Пастирка свое овце пусти, броји и съ попечителнимъ вниманиемъ; неупражњавајућисе више са спраниомъ господомъ кои ню съ ненизказаномъ милошћю сматраху. Еданъ спарчићь са своимъ бакомъ, точно такови како що намъ живописци изображую старца Філемона са своимъ Бауцисомъ, изићю на срепенje новопришедшимъ гостима, поздраве и съ добросите намъ дошли, и приме и съ таковомъ проспосердечностю сеоскомъ, коя намъ доводи на паметъ онай златни вѣкъ непорочни люди, ми неймамо вамъ нища друго дати него чисте за постелю сламе, сладка скорупа, млека, сира данасть начинѣна лепа воћа, и хлеба одъ ражи. Овога можете имати колико э намъ богъ дао и ваше срце зак-

тева, докъ въмъ годъ буде потреба и воля овде забавитисе: ми ќемо васъ радо гледати. Путници одговоре на ово чисто-сердечно воспріятїе, съ пристойнимъ благодареніемъ улѣзу у ту сеоску кућицу, и увиде съ великимъ услажденіемъ шакову чистоћю и поредакъ коимасе никакъ неби у томъ меспу надали. Трапеза бяше одъ едне саме широке ораове даске лепо углажене и чисте. Могашесе ко огледати у чистоћи земляни сосуда за млеко определѣни: све ту представляше образъ едне веселе умѣренности, и поглавити естества потреба любко задоволство. Наша предрага кћи: рече старица: управля свомъ нашомъ кућицомъ. Свако юпро зарана пре него се спадо далеко описне у полѣ и докъ иоще около куће траву росомъ покривену пасе она све опере, почисти, разреди и намести съ толикимъ искуствомъ да насъ обаява. Ща? рече Маркеза: зарѣ э ова паспирка ваша кћи? ахъ мила Госпођо! отвѣща старица да э Богъ дао да ми э кћи! мое э срѣдѣ шако нариче: я ню неби могла вѣдма любити да самъ иой рођена мати, ако и нисамъ имала ту срећю дасамъ ю у мои носила нѣдри и моимъ одраница млекомъ. А да кое она? одъ куда э овде дошла и какво э ню злосчастїе у паспирско довело спаниѣ? — Све э шо нами непознато. Ево садъ четири године одъ кадъ э она у шако сеоскомъ одѣянїю као шо э видите къ нами дошла; и запроси насъ да э примимо да намъ овдѣ пасе. О какосмо ми ню

радо примили! први нѣйзинъ погледъ и
 сладка беседа придобіе и преоблада срца
 наша. Мисмо намаа зачели сумнѣнїе, да
 ниѣ могуће да је она селянка: али кадъ би
 је годъ о штомъ що запитали, то ю не-
 веселомъ чиняше, и ми престанемо са
 свимъ о штомъ и ой споминяти и досађи-
 вати. Наше почитанїе и любовъ къ њој
 толико је већма возрастло, колико смо
 ми съ временомъ више прилике имали нѣй-
 зину прекрасну познавати душу. Залу-
 дусмосе ми усилјавали да се предъ љюмъ
 понизуемо, она насъ је у понизности и у
 добромъ къ нама всегда превозиша. Ни-
 када рођена и благоразумна кћи ићесе сво-
 имъ родитељмъ благоугоднја и сладко-
 сердечнја показала него она нама. Ми
 и ој и љуби никадъ ница нисмо заповедили,
 защо она све то учини пре него би ко о
 штомъ и помислио. Више него да погађа-
 мисли наше и пре него ми що зактимо
 то је већ учинено. Анђелъ небесни чи-
 нинамъ се кој је дашао да насъ утѣши у
 старости нашей. А що чини садъ она
 у наслону? запита Госпођа Фонрозе: муз-
 е овце и козе: млеко исто нѣйзинимъ
 помужено рукама, и сирѣ начиненъ сладки
 је и прѣятнїй. Я кадъ годъ одемъ у еданъ
 недалеки градић продавати га пре га не-
 го свакъ други продамъ. Свакомъ се мое
 млеко, масло и сирѣ найболи и найизбра-
 нїи чине. Немогу доста моимъ мущерама
 надоносити. Чувајући овце плете некакве
 прекрасне котаричице. Коимасе
 свакъ диви и радо и купује. Рекао би као

щогодъ подъ нѣйзине прости дође много-
 ўѣнно постпане. Ви видите овде Госпо-
 ђо, у нашей кућици: напредуе спарица
 говорећи: свако сеоско задовољство, лепъ
 поредакъ и чистоћю све је то нѣйзино
 творење: ојв кадъ је она кѣ нами дошла
 одъ падасмо ми савершено срећни. А е-
 ли она срећна и задовољна? запита Го-
 сподинъ Фонрозе: она се усилјава да насељ
 у шоме увѣри: одговори спараџъ дома-
 ћинъ: али самъ я често чинио приметили
 мојој старој да она долазећи съ паше
 има свое лепе очи црвене и одъ плача на-
 дувене, а како насељ упази осменесе на
 насељ и усилјује да се весела покаже: но
 све то за луду ми добро видимо да она
 имаде неку штуку на срцу коя љуби гризе и
 мучи: и ево люпте наше жалости, јој је
 несмето ни пипати, ако је неби могли у-
 тѣшити, а ми би баремъ съ нїомъ пла-
 кали. Ако је незнамъ како киша бити и
 вѣтаръ: рече спарица: она овде штера на
 пашу, я самъ је много реди молила и за-
 клињала да мене пусти на свое место.
 Како би я то могла поднести: одговара-
 ми она; да иши спара и слаба то твориши-
 ја је за мене младу и крепку? остави ме
 спара майко! велими съ милошћю, да се
 я прудимъ, прудъ је за младе људе а не
 за спаре. Съ једномъ речију колико је ле-
 па толико је добра и блага: я и мой спа-
 ри све о љуби мислимо и говоримо че-
 сто са сузами. А ја би чинили да вамъ
 ју ко узме? запита Госпођа. Ми би из-
 губили, одговори домаћинъ: оно јој намъ

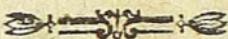
Э найдраже на свету. Али кадъ би она само срећнја била, ми би се всегда съ овимъ сладкимъ утешениемъ радовали, и пошли би съ овога света задоволни. О да иой Богъ да достойно ићной добропи благополучје! рече старица сузе проливајући: моя э надежда била даће ми она са своимъ предрагима ручицама очи склопити. Али би я волила да э за живота срећнју видимъ. Чую да она иде, и престану одъ овогъ разговора.

Она улѣзе носећи у едной руци чабаръ съ млекомъ а у другој едну котарицу съ воћемъ. Кадъ и поздрави съ благодатнимъ начиномъ, почне радиши о свомъ послужнику да за њу нико и немишљаше. Висе одъ већь трудите дете мое! рече иой Госпођа Фонрозе: настопимъ. Госпођо моя! отвеша она! да испунимъ желю мои господара. Защо знамъ да су они ради васъ колико болѣ могу причекати. Вићене просито и сеоски угошћени бити, приложи она: покривајући трапезу съ еднимъ трпезникомъ подебелимъ али белимъ као снегъ. Нашъ хлебъ нечинисе найлепши али э весма вкусу прїятанъ. Яйца су намъ млада ючераня и данашня. Млеко э сами скорупъ, воће э зрело и лепо га э садашња донела эсенъ. Усердје, вниманје, граџе благородне и благопријстойности съ коима ова чудесна Пастирка свое послуге чиняше и дужности господарства исполняваше; почитанје кое она показиваше домаћиномъ господаромъ своимъ,

или

или кадъ къ нима що проговараше, или
кадъ изъ нїова погледа оно що би они ра-
ди били погаћаше, све што у неописано у-
дивљенje страннога Господина и Госпођю
доведе. По вечери намести имъ Аделаи-
да пристойну на чистой миризной слами
белу постелю; кои, кадъ легну реку ме-
ђю собомъ; ово је наше данашње приклю-
ченје са свимъ чрезвичайно и чудесно! ва-
ля нами ову тайну изслѣдити и изясни-
ти, ми морамо ово дете са собомъ узе-
ти и о нѣизиномъ благополучју спара-
тисе!

Како сване, служители ове господе већь
су кола били оправили и доћю явиши да
се већь може пуштовати. Пре него поћю
Госпођа Фонрозе призовне къ себи Па-
стирку и у присуствију спарца и спа-
рице рече иој. Дражайша кћи моя! я и
незнаоћи ваш ћодъ и племе, ниши тай-
на приключења коясу васъ у ово соспоя-
ње довела, само одъ тога ща у вами ви-
димъ, и що самъ о вами чула презѣлно
самъ васъ возлюбила. Видимъ да је ваша
мужественна душа и добродѣтелъ све зло-
счастје преnadвисила и побѣдила, и да-
сте се ви совершено съ вашимъ настое-
ћимъ станѣмъ сложили и согласили. Ве-
личество душе ваше и красота срџа ва-
шега облагорођава и укращава испу низ-
костъ пастирскога соспояња: но и па-
ко, ово ќе васъ доспойно, ниши вами
приспойно. Я желимъ и могу, о доспое-
любима непознана! ваше счастије поболни-
ти:

ти; намѣрѣе мужа моего согласно э савр-
шено съ моимъ. Мисмо у птурину у зна-
менишомъ состоянїю. Я нища друго не-
потребуемъ на свепу него такову другари-
цу, и я би изъ овога меспа изнела и у
вами придобила непреѹбнно сокровище
кадъ би ви хотели самномъ сдружитисе
и поѣти. Удалише одъ овога предложенїя
и молѣнїя кое я вами чинимъ сваку мисао
службе и подчиненїя: ви нисте за то ро-
ђени: али, да се я башъ у моемъ предва-
ришленомъ о вами мнѣнїю и варамъ, ни-
ща манѣ, волимъ васъ више вашега до-
стоинства узвисити, него оставити ни-
же. Опетъ вамъ пофпоравамъ! любезну
пріятелиду я у вами имати желимъ! а
що се до счастїя ови добри люди наши
домаћина тиче, немойтесе о томе ни ма-
ло спарати! я ћю нима доволно награж-
денїе за то що самъ и васъ лишила у-
чинити; и положићю ни у состоянїе да
проведу спокойно и задоволно оставше
живота време. И све благодѣянїе кое самъ
я нима учинити наумила то ће ду они
одъ васъ имати. Добри старацъ чуюћи
то полюби Госпођи Фонрозе десницу и
почне молити и заклинати Аделаанду да-
се неодрече ово великолушно и милости-
во предложенїе примити; представляюћи
ниойзи да како онъ тако и нѣгова ста-
рица већь су на устїю гроба: а после нїо-
ве смерти щаће она чинити сама у овой
пустини? само привоспоминанїю да оспа-
ви ову пустиню, попеку Паспирки два
потока суза. Она загрли Госпођи Фон-
ро-

розе и облје и њне милоспиве прси са сузами. Зафали съ таковимъ чувствителствомъ кое се изрећи неможе. Немогу! рече она: немогу ваше милоспиво благођење примити. Небо је мени опредѣлило овде едно меспанце одъ коега се срђе мое откинуши неможе! али ваша добра па оспаће тако дубоко у срцу моему углубљна да је неће, разве смртъ изгладити. Сладка имена ваша и предрага лица бићеми већда предъ очима. Само едну милостъ имамъ одъ васъ просити; да ово приключение вѣчномъ предате молчанију, и да о мени ни комъ ни речи неспоменете! Господинъ и Госпођа Фонрозе умилѣни и оскорблѣни Грле је, любе, моле и са сузами заклиню. Ако ођете да ме мршту предъ ногами вашими видите, по можете одъ мене заклевати. Загрозе они кадъ што чую: и тако по многомъ грлѣнју и люблѣнју сдвасе одтргну и распану.

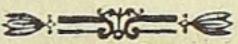
Ласноће чувствителна осећати срџа да су ова честопоменута милосердна Господа позадуго мучећи и тарући сузе пуштовали. А кадъ се већь доволнимъ облегчају плачемъ: сву Аделаанду у срџу своме носећи све су о њой и мислили и говорили: како она оди! како погледа! и како говори! у овимъ мислима и разговори, подугачки до Турина путъ нису ни осетили какосу прешли. А ту у свои дворови, по крайнѣй мѣри мећю собомъ никакъ во вѣки ће имъ могуће било да

всегда не споминю и да о ньой не гово-
ре. Млади Господинъ Фонрозе всегда у
присутствїю ови разговора неосправи ни
найманѣ обспоятелство да добро не при-
мѣши и не упампи. У одномѣ возрасту
кадѣ э воображенїе найживодѣйствителнѣ,
и срдце найсклонитїе кѣ любкомъ умилѣ-
нїю: но онѣ бяше одѣ они характера ко-
ихѣ чувствителство непоказуесе ни мало
споля; и толико силнѣ у нима дѣйствує,
колико э вѣѣма дубоко запворено и спи-
снуто: како у подземнимѣ глубинама за-
творени вѣѣпрови, кадѣ неимаду куда о-
данутти чине црну землю да се тресе и
распада. Све що млади Фонрозе чуе да
се говори, о красопи, о добродѣтели, а
наипаче о жалости и злополучїю савойске
Паспирке, возжеже у ср҃цу нѣговомѣ най-
жесточи пламенъ желанія, да э само ви-
ди. Онѣ ню себи изобрази тако живо у
уму, да му она никада ни у спаваню изѣ
предѣ очю неодлазаше. И онѣ нища дру-
го вѣѣ ни предѣ собомъ ни около себе
невиѣаше него ню. Али коликога више
ова пламеница разпаляваше желя, толико
се вѣѣма онѣ сирома усиливаши одѣ свега
свѣта да э запаи и сакрѣ. Омрзнуму и
помрачemuсе предѣ очима савъ шуринъ и
(до садѣ тако мили) родителски двори.
Она долина коя у себи сакрива найвеће у-
крашенїе света, привлачи кѣ себи сву нѣ-
гову душу. Онде! само онде! оспае ед-
но едино нѣгово благополучїе коемусе онѣ
иошче на овомѣ свепу надапи може. Но
ако се нѣгова желя сазна и намѣренїе оп-
кре,

кrie, онъ предвиди сметнъ превелике. Небиму се ни кађ до века допустило да онъ тамо иде. Сматралоби се на то као на будалашину лакоумне младости, коя може погибелна слѣдствїя за собомъ имати: Пастирка испа ако найманъ що осепти и доће у подозренїе да когодв о ньойзи мисли, да иой навѣтъ умишљава и мреже запинъ и проспире, уплашиће се, побегнуће и изчезнути, нити ће э већь видити до спрашнога суда. По чемъсе при цѣла месеца сѣ оваковимъ размишлѣнїямъ напече и намучи, науми и одсуди све ради нѣ осправити, тамо, у пастирскомъ одѣянїю поћи, тражити ю у пустини, и или шу скапати, или ню одатле извести.

Неспанега у еданѣпутъ: нитсе гди види ни чуе: родители се смуще: чекаю одъ данасѣ до сутра: свудѣ распипую и тра же; са свакимъ часомъ страхъ милоспиви родитеља распи: нигде ни гласа ни трага; напунисе цѣли домъ плача и риданія: или се э гди удавіо, или га э кои злоторѣубіо. Жалоспни родители обукуне у црно, и неуѣщно плакаху за своимъ единимъ синомъ, за последњомъ надеждомъ фамилије свое. У кое се време све по у Турину чиняше млади Фонрозе, сѣ острижени власи, и са свимъ у пастира преображенъ доће у давно по желаему долину: коју э здраво запамтіо біо. Прикажесе ту планинскимъ жителѣмъ, нѣгово славолюбје наћесе на верху благополучія, кађ га еданѣ за овчара прими.

Прве днeve пуща овце свое да иду по случаю кудъ имъ драго, само докъ привреба на кою спрану Паспирка свое управляше стадо. Вала ми опазно поступати, рече у себи; съ ономъ прекрасномъ паспиркомъ да се одъ мене неуплаши. Будући она тако несрећна, имаће кадъ годъ потребу утѣшенија: аколи ј пакъ само изъ омразе къ многомягежному великому свешту, у ова дошла места за проводници овде еданъ мирни и беззлобиви животъ: мо раће и ойсе кадгодъ време учинити дуго, и зажелиће дружство да се разговори и забави. Некасе постпарамъ учинити ю да кадъ годъ она зажели мое содружество: ако мени Богъ поможе и я у овомъ благопоспѣшанъ будемъ, ше то нѣй прѣятно постане, мало по мало преобразиће се у обикновеніе и у потребу срца; пакъ за шимъ я ћю примити за совѣтъ состојање душе нѣйзине. Найпосле, ево насъ сами у свету, и ми ћемо све бити едно другомъ. Одъ взаимне повѣрености до прѣателства нѣ далеко: а одъ овога до любови у нашемъ возрасту ласносе прелази. Фонрозе у ово доба бїаше само осамнаесту годину возрасту прешао. Но у овомъ испомъ возрасту три цѣла месеца съ таковомъ жаркостию о овога вида предмѣту догађаписе и придоумити може. У време кадъ се онъ овимъ умишљанимъ съ дубокимъ вниманиемъ и съ високимъ умозрепелствомъ, често бистропроницателне зѣнице очију свудъ наоколо проспирү-
ћи,

поучаваше; онай толико похвалъни пре-
сладки пояня гласъ удариму у уши. Дви-
женіе, кое, то, у нѣговомъ приузрокуе
срдцу и души, было э у свемъ соумѣreno
нѣговомъ крайнѣмъ желанію, и тако жи-
во колико да му се э то изъ ненада поя-
вило. Ево ито ща пасмирка тужећи пѣ-
ваше.

,, Ова ладна земля! ово мило мѣсто! сва
э моя радость.

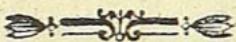
,, Я се плачућь упѣшавамъ, ща э ару-
гимъ горко то э мени сладость.

Ударенія овога плачевнога стиха раздираху
чувствително Фонрозино срдце. О Боже
мой! рече онъ у себи: каква то мора бити нѣ-
изина жалостъ, коя ю у самимъ горкимъ
сузами чини наодипи упѣху и сладостъ.
О каква би сладостъ била и ю упѣшили!
са слажиомъ каквомъ надеждомъ едва се
онъ и усуђиваше своимъ желаніямъ ласка-
ти. Боећи се да э не уплаши ако се на-
прасно и неразсудно преда нестперѣливо-
сти коя га мучаше да э изъ близа види:
за ито у ови први путъ задоволисе и сѣ
тимъ що ю э могао само чути. Сутра
данъ, изиће са овцами и намесписе у под-
ножјю едне пећине коя му э у ючерани
данъ возотглашавала звукомъ оногъ уми-
липтелнога гласа. Време э садѣ напомену-
ти овде да млади Фонрозе сѣ единимъ пре-
краснимъ образа и света пѣла видомъ сое-
диняше све дарове наука, кое благород-
на младежъ у Італіи нипощо непренебре-

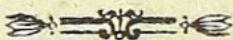

гава. Онъ свираше Флуромъ како испи Везуци одъ коега је онъ у томе лекције примао, и кои у то доба у цѣлой Европи на гласу баше. Аделааида већ је била дошла на свое обично место: но са свимъ у дубоку и печална замишљенja погружена, иошче не баше дала свой глас чупи, и сви околни одзви пребиваху у дубокомъ молчанију. Испомъ у еданъ маа прекинесе ово шамно безгласије, и све подгорске пећине и пещере за звоне плачевнимъ Фонрозинимъ свираломъ. Овай непознати, иошче до сада ту нечувени звукъ возбуде у души Аделааиде едно удивљење смешано са смущењемъ. До садашни Паспирити тога предњла иошче нису и је никада на тај начинъ. Недвижима и сва вниманије тражи съ очима нога кои такова сладка согласија саспављати уме. Угледа изъ далека младо Паспирче, кои прости у заклону едне пећине сећаје подъ којомъ спадо нѣгово пасаше: возхищена сладостю музике поприближише мало да га болѣ чупи може. Удивителна естества природе! рече ова у себи: ща ти ниси учинити кадра?

Само чувство слуха показује овомъ паспиру сву преизрядностъ майсторије! могулисе чистији издавати звуци? каква нѣжностъ у привијању? какове различности у осећањимъ? ко би садъ рекао да вкусије даръ природе? одъ кадъ Аделааида у овој живљаје пустини ово је садъ први редъ кадъ она свою позаборавивши жалостъ,

и неосети како се душа нѣйзина преда сладкомъ движению увеселїя. Фонрозе угледа да се она поприближи и подъ едну врбу седне за послушати; но непокажесе ни найманѣ да э онъ то упазіо. Дочека, нимало нечинењисе навлашѣ, време нѣйногъ возвращенїя, и тако лепо умѣри ходъ стада своего, да иой при сашествїю съ холма на разкршїю путанѣ као мимогредѣ на срещенїе доће. Обрати на ню еданѣ, као безъ свакога мареня, намѣренїя, и любопитства, само прости и случайни погледѣ; мимоићесе съ ніомъ и оде своимъ спазомъ, акиби ни очемъ другомъ никадѣ до века не мислїо него о своимъ овчица-ма. Но о! преко какове красоте онай прости и немарливи погледѣ нѣговѣ преће. Какавѣ предивни анђелски видѣ и створѣ онога небеснога лица! кое, колико сѣтовиње, скорбнѣ и жалостнѣ баше, штолико му силнѣ душу и срце пробије. Све оно ща э онѣ одѣ родитеља свои слушао, и що э съ живога огња словами у срцу своме о нѣйзиномъ спруку, ходу и движению, напечатао био све се то садѣ нѣму самовидцу вещи несравненно краснѣ и удивителнѣ покаже, и нимъ завлада. О всемилостиво небо! рече онъ: како су ми э слабо родишли изобразили мои! докле ће ова красота на земли непознана бити? у пустини сакриватисе! и у маленої сламомъ покривеной колиби обишивати! она коя би царски престолъ украшавати до-спойна била, сиромашке овце да чува, и найпоследнѣ бѣдне робиниџе дѣло да и-
спо-

сполнява и службу да совершава! какво и ой
э оно просито одъяніе! но све що се нѣ
доптиче свесе ніомъ украшава и возвиша-
ва! она подъ сламомъ и на слами да ле-
жи! да кисне! да зебе! и да се тако му-
чи! о свемогући Боже помози ми да я ню
изведемъ изъ ове пустинѣ!

Аделаида са свое спране чувствител-
но зачућена младости и красоты непозна-
нога Паспира непрестаяше недоумевати се
слепоти счастія на земли. У каковомъ
состоянію находисе такова красота, и
такови прекрасни естества дарови: но у-
ви! ова испа дарованія природе кояму се
овде аки бесполезна чине, билабиму може
биши у каквомъ већемъ спаню вредовита
и погибелна. Колика зла на свету лепо-
та не причинява. О бѣдна и прежалост-
на я! менили иоще пристой лепоту за
щогодъ добро вменявати? сокрушителна
размышлѣнія и воспоминаніе приключеній
прошастога времена навале на ню и отру-
ю то мало увеселѣнія ѩо э она почувствов-
ала била. Она изобличи себе ѩо э та-
ковимъ упражнѣніямъ входъ къ срцу свое-
му отворила, и найманѣ веселѣ осепила,
науши и предузме себи да се у напредакъ
одъ сваща таковоғъ укланя и бѣжи.

Сутра данъ Фонрозе ласно примѣти да
се Аделаида острегаваше и укланяше одъ
иѣговогъ срепенія и приближенія, и пад-
не сирома у крайню печаль. О! безсум-
нѣнія, рече уздишући: она се э досепила

моему преухищреню и преображеню! у овомъ спраху и жалости проведе ѿѣли данъ, лежећи негде пруженъ и немарећи више ни за спадо, ни за Флуру ни за животъ свой. Аделаида није шолико далеко била да неби свирѣлъ и ћегову чупи могла и зачудисе весма томъ молчанију. Чакъ после подне при наклону сунца Пастирка почне овако пѣвајући тужити.

„ Све що мене окружава све то самномъ тужи!

„ Нити птица птици пое нити се съ другомъ дружи!

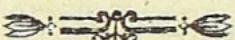
„ Одзивъ мени изъ горице съ плачемъ од-
говара,

„ Зефиръ ми се мећю лишћемъ на жалостъ претвара!

„ И потоци съ ладномъ водомъ сви сам-
номъ уздишу.

„ Проливайте очи мое горки суза кишу.

Фонрозе умилѣњъ и у срцу сокрушенъ узме свирѣлъ свою а тако је согласи съ гласомъ Пастирке да неби могуће било лепше и умилишће согласије на свету чупи. О небо! рече Аделаида у воспор-ту: то је некакво чародѣјније: то није Пастиръ! по мора бити оно що стихотвор-ци кажу неко музике божество! само при-родно чувство согласија можели саставля-ти овака предивна сложенїја? иошь она у овимъ мислима баше, кадъ се истомъ чуе едно полско сладкогласије. Аделаида садъ се совершено увѣрио онимъ чрезъ естествен-нимъ

нимъ чудотвореніямъ коя се у древня времена спихотвореню и музыки приписаваху. Смущеня, и изъванъ себе уграблѣна незнаяше дали мора бѣжати, или далѣ овомъ обаянїю себе оставили; но будући вѣћь предъ вече, упази да Пастиръ почне скупляти спадо свое, и кѣ своїй колиби поспѣшаватисе. Онъ и незна помисли она у себи: какова услажденїя око себе просиплѣ. Нѣгова проста душа нїе за то нимало поноситїя: ниппи онъ очекава одъ кога какве похвале! таковъ э даръ музыке, ова сама непребуе слышателя. Онай кои лепо пое совершеносе и самъ тимъ услаждава акога нико неће слушати; а сва осталы знаны потребую свидѣтеля. Овай небесни даръ дозволѣнъ е бїо чловеку у нѣговомъ первомъ беззлобїю, и невинности. Музика э одъ свїю увеселѣнїя найчислѣйше и непорочнѣйше, и не пристои разве невиннимъ и лепимъ душамъ, свѣ що э годъ дивїе и сурово оно не пое него урлече. Ово э само увеселїе коега иоще моя душа на овомъ свету може соучастница бити. Испо жалостно и плачевно поянѣ има у себи неко услажденїе. Я ћю одъ садъ смапрата на овога Пастирка као на неки нови одзивъ коићемисе на мое прискорбне и болѣзnenе одзивати гласове.

Слѣдуюћи данъ Фонрозе учинисе са свое стране акибисе укланяо и изѣгавао одъ Аделаанде: она сожали: счастїе, помисли у себи: учиниломи се било, као да ми э

хотело ово слабо упѣшенїе причинити: я самъсѣ томе весма ласно предала; а оно за наказати ме садѣ ме тога опеть лишава. Едно юпро излазећи обое са овцами намѣрсесе при распустїю гдису се први редѣ сусрели били. Паспиру! проговори Аделаида, мислиши далеко спадо твое на пашу водити. Ове прве давно пожелѣне речи, сѣ шаковимъ чувствованіемъ обузму Фонрозино срдце да э онъ мисліо безгласанъ оспати. Незнамъ одговори онъ едва изговараюћи: я не водимъ мое спадо, но оно води мене: нѣму су ова места болѣ позната, и я му остављамъ на волю да само себи избира пашу. А одакле си пи? запита Паспирка: я самъ изъ преко Алпїски гора: одговори Фонрозе.

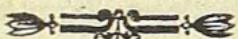
Ад. Еシリй рођенъ одъ Паспира родителя?

Фонр. Кадѣ самъ Паспиръ, како що ме видишъ, вали да самъ за то и рођенъ. Аделаида (гледајућига са вниманиемъ). О томе я сумњамъ! твоя способства, говоренъ, и видѣ испи, показуюми да э тебе счастіе у некомъ другомъ состоянїю поставило было. Фонр. Тиси одвећь добра що тако о мени мислишъ! али Приспоили теби вѣровати да э природа паспире изъ свега ща э добро изключила? ти се мени чинишъ да си рођена да царствуешъ, и нища манѣ Паспирка си као и я! Аделаида зарумени при овимъ речма; и променивши разговоръ; неки данѣ: речему:

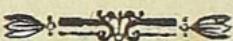
ти.

писи содружію мое поянѣ съ таکовомъ
 майсторіомъ, що би чудо било, у одномъ
 простомъ овчару. Фонр. И твой э гласъ
 чудо у одной простой овчарици. Ад. Ни-
 силисе томе учю? Фонр. Я неймамъ, ка-
 ко и ви, у томе другого наставлїнїя не-
 го чувство ср҃ца и слуха. Тиси пояла, я
 самъ біо умилїнъ, ща э мое ср҃це чувствово-
 вало то э моя свирїль издавала, я самъ
 дисао у ню душомъ мономъ: ево сва моя
 тайна: нища на свету неможе лакше би-
 ти. То ніе могуће вЂровати! рече Аде-
 лаанда: таکо самъ и я о вами мислю кадъ
 самъ васъ чуо, одговори Фонр. али самъ
 морао моимъ ушима вЂровати. Естествено
 э безприспастно, и другда, съ богато-
 даровитомъ десницомъ найнижемъ состоя-
 нїю даде оно, що всевисочайшему одрече;
 чрезъ то показуюћи да одъ нѣга произ-
 ходи право благородство. Међю овако-
 вимъ собесѣдованиймъ понапреду они къ
 оному долине мѣсту гдї се пастирка всег-
 да задержаваше. Фонрозе овимъ разгово-
 ромъ како некомъ небесномъ благонадеж-
 дїя зракомъ одушевлїнъ, почне у свирїль
 своєй таکова издавати ударенїя коя на
 радостъ возбуждаваю, Ахъ молимъ те!
 речему Аделаанда: защеди одъ душе мое
 воображенїя таکового досадителного чув-
 ствованїя кое она више ніе у состоянїю
 окушати! ово уединїно мѣсто самой э
 жалости посвѣћено. Ови околни одзви
 нису обикнути на радостие светскага ве-
 селя гласе одзвиватисе, овде све мора са
 мномъ тужили и ридали! и я се бѣдни

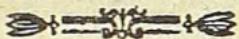
имамъ на ѿша тужиши! одговори Фонрозе съ дубокимъ воздиханіемъ; и за тимъ по-спое обое у дубокомъ молчанію. Имаше и пи на ѿша тужиши? на кога; на люде или на счастіе? запитта Пастирка. Я незнамъ отвѣща Фонр. Само то знамъ да самъ бѣдни човекъ и несрећанъ подъ небомъ! далѣ ме непитай! нико ѿе тако кадаръ сострадати како онай кои є спрадао. Послушайме! рече Аделаида съ милошњу и са сожалѣніемъ; акоси злополучанъ као я (знамъ да више ѿе могуће!) може бити да насъ є всеблаги промисалъ овде саспавио да едно другомъ на утѣху послужимо. Моя мени жалостъ и пуга леже на срцу као сини каменъ, и да се сваки данъ плачући необлегчамъ чинимисе да неби данъ преживила. Коси годъ пи, будући (како кажешъ) ласи злополучанъ, умећешъ о злополучнима сожалѣніе имаши; и я ѿе за то мое повѣрености до-стойна вменявамъ. Али ѿю да мисе обе-щашъ даће повѣреностъ взаимна међю нами бити. О тежко мени найнесрећни-му човеку на земли! отвѣща Пастирѣ: моя є бѣда по шому већа и гора, ѿо може бити нећю се усудили ни изказати ю! ова тайностъ вещи приусугуби любопит-ство Аделаайдино: супра, речему она: до-ћи онде подъ они велики гранати и мно-голистовити распѣ гдисиме први редъ чуо плакати: шућю пи я спрѣобщити шако-ва моя приключења, кој ћеду возбудити швоје о мени соболѣзвованіе. Фонрозе проведе ту ноћь у едномъ смертелномъ

волнованію. Сва нѣгова судбина зависаше одъ тога щаће онъ супра чупи: хиляда страовити мисли ударе и нападну на нѣга една за другомъ. Онъ се найвише плашаše и грозаше да не чуе да она люби кога: ако она люби, и ако мисли останти при той любови, я самъ пропао, за мене вѣћь нейма надежде живота.

Онъ урани и доће онде пре, стигне и Аделаида. Данъ бяше покривенъ съ облачиномъ. Сва натура у црно обучена предвозвещаваше скорбъ и жалостъ нїовогъ разговора. Аделаида почне на овай начинъ. Ти видишъ ово каменѣ већь съ правомъ обрасло, ово је гробъ любведоспойнѣйшега и найдобродѣтелнѣјега на свету човека, коега су моя любовъ и мое неразумје живота лишили. Я самъ Французскиња, одъ едне благородне и на мою несрећю богате фамиље. Графъ одъ Орестана зачне къ мени нѣжнѣйшу любовъ, я му се покажемъ чувствителна: но и преко мѣре. Мои родители сопротивесе нашемъ склоненію; а моя неразумна спрастъ любови приволи мене на едно, душамъ добродѣтелнимъ свещено, но законами мѣста забранѣно сочетаніе. Італія бяше у то време позорище воеваня и кровопролитїя, Мой супругъ поће стигнути поакъ коимъ заповедаше: я га допратимъ до Брайансона: ту съ презѣлномъ и съ безумномъ милотилю любови мое задржимга преко нѣгове волѣ два дни: овай млади човекъ пунѣ честполюбїја и славожеланїја продужи

ово

ово време силомъ за чрезмѣрну кѣ менн
любовъ. Я по запросимъ одѣ нѣга, и онъ
се даде сѣ моимъ сузами побѣдити. Ме-
ни за любовъ пренебреже свою дужность:
о я! достойна свакога злополучія на зем-
ли! коя нисамъ била кадра обузданіи
страсті мою! найпосле одтргнесе изѣ на-
ручка мои, и пође сѣ таکовимъ предчув-
ствованіемъ кое ме ужасне и загрози. До-
ове долине дођемъ сѣ нимъ и подѣ овимъ
се разстанемо распомъ. Я се повратимъ
у Бріансонъ за чекати шу одѣ нѣга но-
вине. Мало за тимъ дође гласъ да э ед-
но велико сраженіе било. Почнемъ сум-
няти да э шу Орестанъ мой доспети мо-
гао. То я желяхъ за честъ и славу нѣ-
гову и бояхсѧ у испо време шога за лю-
бовъ кѣ нѣму. Примимъ писмо одѣ нѣга,
кое помислимъ даће ме утѣшиши и раз-
веселиши. У тай данъ и часъ я ћю би-
ти у долини и подѣ распомъ гди смосе
разспали. Самћюсе шу наћи и ти сама
доћи; заклинѣмъ те! да ме шу сама до-
чекашъ! я неживимъ иоще разве тебѣ ра-
ди! какво э было мое заблужденіе! я неу-
пазимъ у овомъ писму нища друго, кромѣ
нестерпѣливости любви нѣгове и обра-
дуемся. Дођемъ я, сптигне и Орестанъ
мой. Кадъ ме сѣ неизказаномъ милошћю
загрли и полюби. „ Тиси хотела, рече-
„, ми сѣ любкимъ своимъ гласомъ: пре-
„, драга Аделаида моя! я самъ изостао,
„, и закасніосамъ у мое определѣно место
„, доћи: пренебрегаосамъ дужность мою
„, у најважнѣе време живота. Оно испо
„, одѣ

„ одѣ ща самсѣ я бояо случилосе. Бит-
 „ ка э била, мой э полкъ ударю, показао
 „ е чудеса мужества и храбрости! а ме-
 „ не шу нїе было! я самъ за непощена
 „ осуѣнъ, и изгублѣнъ са свимъ! я пе-
 „ би дражайша моя неприписуемъ мою не-
 „ среѣю, нити пе за то обличавамъ ни-
 „ ти укоравамъ нити на тебе жалимъ;
 „ него ти имамъ иоще сѣ единимъ жерт-
 „ вовати, и мое э ср҃це ову жертву испол-
 „ нило. При овимъ речма я сва задрк-
 „ ъемъ паднемъ супругу моему у наручі,
 „ едва дишемъ, колена моя изнемогу, крѣ-
 „ се у мени смрзне, и онесвестилъссе Онъ
 „ се ползуе овомъ моимъ несвестицомъ:
 „ удареніе пищоля сѣ коимъссе онъ убие
 „ мене пробуди. Состояніе у коему се я
 „ наѣмъ при овакомъ бѣдномъ приклю-
 „ ченію нїе за описаніе; плачъ и риданіе
 „ у коему ме видишъ то э само слаба
 „ сѣнъ оне горке жалости: проведемъ тай-
 „ данъ и слѣдуююю нобѣ упрнута и ока-
 „ менѣна при пѣлу нѣговомъ крвавомъ.
 „ Сутра у ютру у последнѣмъ очаянію,
 „ немогахъ ни плакати, и суземисе зале-
 „ диле бяху, наумимъ овде сѣ нимъ заед-
 „ но и срамоту мою погребсти и зако-
 „ пати; ово э часъ смерти за мене біо!
 „ а последни кои ѓеми доѣи я га сѣ ра-
 „ доспію ожидаюмъ, нити же ми разлуче-
 „ ніе душе одѣ пѣла тако спрашно бити.
 „ Два цѣла дна проведемъ нища неоку-
 „ шаюю, и овай гробъ копаюю: а кадѣ
 „ би са свимъ изнемогла одпочинулаби на
 „ леденима прсима орестана моега. Най-

„ по-

„ после отпамъ му дужность погребенїя;
 „ и мое срдце му се завеща да ће овде
 „ при гробу нѣговомъ ожидавати и доче-
 „ кати последни часъ нашега соединїя.
 „ Међю тимъ жестока гладъ доће мучи-
 „ ти разслаблїну и изсушену утробу мо-
 „ ю. Совѣсть моя недопустити да од-
 „ речемъ естеству подпорѣ живота, кои
 „ ми ја жалостнии него щоће ми смертъ
 „ бити. Претворимъ одѣянїе мое у про-
 „ спто Пастирско, и предамъ се овомъ со-
 „ стоянїю као моемъ последнїмъ спаси-
 „ телномъ прибѣжищу. Одѣ тога време-
 „ на едини ја моя на свету утѣха, сваки
 „ данъ овде долазити, и на овомъ гро-
 „ бу којће и мой бити, плачући и ту-
 „ жећи облегчаватисе. Сада ти видишъ,
 „ Пастиру! сѣ қоликомъ повѣреностию я
 „ самъ теби мое срдце отворила, и ща ја
 „ у нѣму показала. Одѣ садѣ ћю и предѣ
 „ тобомъ слободнѣ плакати. Ти си самъ
 „ коме самъ я узрокъ жалости мое спрѣоб-
 „ щила. И ово ми ја едино облегчанїе кое-
 „ самъ потребовала. Мислимъ, после о-
 „ вога ща си чуо, да ћю имати неко пра-
 „ во, подобной повѣрености одѣ тебѣ
 „ надатисе. Немисли да си се предам-
 „ номъ запаяо! я видимъ чисто да состо-
 „ янїе пастирско теби ја спранно, ту-
 „ ће, и новије него мени. Ти си младъ
 „ и чувствителјанъ, и ако се я у моимъ при-
 „ доумлїњамъ неварамъ, наша злополу-
 „ чја изѣ еднакогъ произходе извора. Ти
 „ си као и я любио, и у любови си не-
 „ срећанъ постапао. У овой взаимной по-

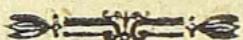
„ вѣрености ми ѿмо другъ другу собо-
„ лѣзвнователнїй бити. Я на тебе сма-
„ трамъ као на едногъ братца, коега, кѣ
„ мени умилоспивлѣно небо изволило ми э
„ у овой самоѣни на упѣху и на разговорѣ
„ послати. Сматрай и ти на мене, као на
„ едну сестру, коя, яко и не буде кадра
„ спомагателне давати ти совѣте, по
„ крайнѣй мѣри, знамъ даће ти за при-
„ кладъ служити да лакше твою жалостъ
„ сносити узможешъ.“

Ви мое срѣде скрозъ пробијате, рече иой
Фонрозе обременѣнѣ онимъ ща э чуо: и
коликогодъ ви чувствителства у мени
предполажете, иоще сте ви весма далеко,
да би себи представити могла, начертаніе
коести съ разсказаниемъ вашега злополучія
у моему причинила срѣду. О бѣдниѧ! и то-
лико више бѣдни на свету! що вамъ не-
могу съ равномъ повѣреностию, кою ви ме-
ни засведочавате, и коесте ви шако до-
стойна, одговорити! я самъ вами вѣћь
предпомену да самъ по предвидѣо био. Уз-
рокъ злополучія моега и му же мое таکовога
э начина, да едно вѣчнито молчаніе морага
у срѣду моему затворена содержавати. Ви-
сте весма злополучна! придода онъ уздишу-
ћи: али самъ я далеко злополучнї: по э
све що ми э могуће казати вамъ: но жи-
вимъ те заклинѣмъ боғомъ! и тимъ надѣ-
коимъ толико плачешъ гробомъ! немойсе
моимъ озлобити молчаніемъ! мени э то у-
жасно, али видимъ да самъ на то осуђенъ.
Содружникъ и непрестанни слѣдователь
свию

свію ваши спола я ѿю облегчавати пруде
ваше, и би ѿю соучастникъ жалости ваше,
гледаю васъ на помъ плакати гробу, и
прилагаю сузе мое къ вашима. Ви не ѿ-
тпесе разкяяни даспе заложили причину жа-
лости ваше у одно срце, уви! и преко мѣ-
ре чувствително. Я самъ се веѣ и раска-
яла, одговори Аделаида оскорблѣна: и па-
ко се распану тай данъ више ниша негово-
рећи. Аделаида примѣти на лицу Фон-
розе неко начерпанїе очаятелне скорби и
болѣзни. О ща самъ я учинила! рече она у
себи по разспанку: я самъ само повредила
ране нѣгове и возобновила у нѣму жалостъ!
що може бити кадѣ э онъ и одѣ мене
злосчастливїй? то э ужасно!

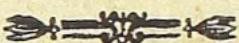
По овомъ дневици при ту више разговара-
ме ѿю нима нити свирѣли. Они нити се
веѣ тражаху нити се одѣ себе укланяху.
Само гдј кои прискорбни и соболѣзвова-
телни погледѣ бяше савъ нїовъ разговоръ.
Фонрозе како би ю упазио да она на гробу
любимога свога плаче, покрїobi лице свое
и плакаоби горко.

Два месеца проведу они у оваковомъ бѣд-
номъ состоянїю. Аделаида види и позна-
да младость Фонрозина увенияваше данъ по
данъ као еданъ цветъ кадсе са свимъ раз-
цвета. Печаль коя нѣга очевидно сушаше,
толико веѣма нѣзино милосриво и благо-
срце сокрушаваше, колико она незнайше
ни що му э ни какому-э. Она не би никада
ни на сну снила да ѡна испа томе при-

чина. Две спрастпи кадъ доћю у едно срце, ако и неможе една другу са свимъ надвладати, доспа да се оне међю собомъ разслабљавају. Аделааида имаћи всегда пред њима овога бѣднога младића, колико више о и њму сожаловаше и соболѣзноваше, толико се она прва и љизина лупта жалостљивија за предрагимъ своимъ Орестаномъ, природно, помекшаваше и поослабљаваше. Сама природна добримъ и благимъ срџамъ доброта љу къ овомъ соболѣзнованију подвизаваше; за то она не видећи у томъ ниша друго него дужностљивија човеческиња, нити је помислила могла да то може бити що зло, и да се она мора од њега острегавати. Крайње изнеможенje и разслабљавање Фонрозе допле до ње и доспе, да Аделааида без ње велике тврдоће и немилости срџа и душе неби га већ више могла гледати да тако чезне и гине, и да се не поспара билимусе како помоћи могло. Ти гинеш је младићу! речему она с њим премило-спивомъ добропомъ: и прилажеш къ жалости мојеј жалостљивија да те тако видимъ гдји се сушиш и мучиш, а незнамъ како биши се помоћи могло! ако повећаш моја неразумја и злополучаја ће мене у презрѣње код тебе поставила! ако ти је найсердечније прјателство драго; найпосле да ћи и ово речемъ ако ниси радъ да ме не-срећнијомъ и жалостнијомъ учиниш него що самъ била пре него самъ те познала, вовћи мени узрокъ неволје и скорби твоје! да видиш да овде неимаш никога на свету ко би те умешао и разговорио! Неха

ка би твоя пайна била већа него моя, не-
 бойсе спрјобщити ми ју. Смертъ супру-
 га моега положила је велику бездну међу
 мномъ и светомъ, и повјреностъ коју
 я одъ тебе изискујемъ бишиће скоро у о-
 номъ погребена гробу кљ којему ће мене
 жалостъ моя у кратко довести време! Ј
 ћю пре одъ тебе у гробъ поћи! одгово-
 ри Фонрозе савъ обливенъ сузами. Оспа-
 ви ме! остави, да свршимъ мой плачев-
 ни животъ! на що ће ти по скончанију
 живота моега служити, да сама на себе
 жалишъ да си му штетије прекрашила и
 прекинула? о всемилостиви Боже! волеј
 она ужаснута: ща я то чуемъ? я узрокъ
 твоега страдања и погибели? како? где
 си ме икада видио и познавао? казуй! ти
 ме убијашъ! и одъ кадъ самъ те познала,
 ща самъ я учинила? ща самъ рекла? о
 праведни судије Боже! запали самъссе на
 Светъ родила да погибель и несрећу при-
 чинявамъ. Говори заклинјамъ те богомъ!
 ко си? одъ куда си? и како ме знашъ?
 већъ си доспа рекао да остало одъ мене
 сакрипти неможешъ! — — — Е добро! кадъ
 оћешъ евоћу ти казапи. Я самъ Фон-
 rose: едини синъ они путника којесте ви
 у то и то време причекали у вашој ко-
 либи, све що су они говорили о вашој
 добродјели и красоти воспалило је у ме-
 ни непреодолиму желю да васъ доћемъ у
 сваковомъ преображењу видити. А самъ
 оставило родитеље мое, који ме любе-
 како збиду очију свои, у всеконеч-
 номъ сокрушенију. Я знамъ да они за мномъ

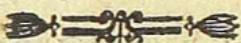
плачу као за мртвимъ. Я самъ васъ видѣо, и вѣѣъ знамъ ща васъ къ овомъ меспу прилеплѣну држи. И знамъ и то, да мени сама и едина надежда на свету оспае да предъ твоима очима у бвой пустини умремъ, тебе едину после Бога обожаваюћи. Смилийсе! нити ми бесполезне со вѣтице дай, нити ме съ жестоћомъ укоравай! мое э намѣренїе тако крепко како э и твое непоколѣбимо: Ако ти ову мою тайну издашъ ти съ тимъ ница друго нећешъ учинити; негоћешъ само преогорчиши последнѣ часе живопа моега, кои ћемнисе скоро угасити: и после смерти обличаваћете добра и блага твоя совѣтъ, що си ми учинила едну таку неправду, и обиду, какву я теби никада за иляду живота учинio неби. Ево ти садъ тайна моя. Садъ видишъ есамъли ти э могао казати! и ни самъ ли безъ свакога сравнићнія бѣднїи и несрећнїи одъ тебе. Ти любишъ онога кои вѣѣъ нїе на свету! а я! о лютѣ жалости мое! я любимъ тебе! коя си на свету, алъ ниси за мене!.

Аделааида позна савершено какове э ово дѣло важности: усили ср҃це твое; и непокаже нимало смущенїя Фонрози. Употреби велико-оспроуміе и прилѣжанїе за утишиши очаянїе укoему овай бѣдни младићь погруженъ бяше. Покажимо, рече она у себи: онимъ добрымъ родителѣмъ ову службу, и сохранимо њово едино чадо, последнюю њову надежду у животу! сама небесна промисалъ дае ми овай начинъ да я онимъ

нимъ добрымъ людма мою покажемъ благодарностъ. Тако дакле, благоразумна и милосердна жена знаюћи да у овакой криптической прилици: свако укорене и безмѣстно увѣшаванѣ, далеко що би дубоко ударену рану привило и ублажило, иошче би э много горе раздражило и позледило; узме у помоћь све то що найлюбче и сердечнѣйше сожалѣнїе, и све що сладко прѣятелство утѣшилѣнѣшегъ у себи имати могу за ублажили га и утишиши.

Анђеле небесни благи и милосерднї! вопїе Фонрозе: я видимъ какво э и колико твое противоборенїе едногъ човѣка теше ради у неволи и у страданю гледати! твое э срџе ономъ посвѣщено що у гробу лежи: видимъ да те одъ ибга нища одтергнуты неможе: видимъ и познаемъ колико э твоя добродѣтелъ остроумна, за сакриши одъ мене злосчастїе мое: све то я у цѣлой пространности и шего ћи чувствуюмъ, и теби у свему право даемъ. Твоя э дужность мене никада не любиши. А моя э жестока судбина одъ презѣлне къ теби любови умрепи, и подъ тима твойма милима очима изданупи и скончатисе. Аделаида у нестерпѣливости намѣреніе свое у дѣйствїе произвеспи, како доће у свою колибу, отаџъ мой! рече къ спарцу домаћину: осећапели ви у себи полико снаге да можете до Турина доћи? велику потребу имадемъ одъ ѡрога поузданога, да пошлѣмъ Господину и Госпо-
ђи

Би Фонрозе шаково неко извѣстїе ща се живота нїова тиче. Желя, мило дете мое! да послужимъ како нима шако и пе-би, датиће мени довольно кѣ тому снаге и крепости, кадѣ би Туринъ иошь далъ біо! поћите дакле сѣ богомъ, и поспешиште колико можете: виће те и наћи у одѣянїю жалости, гдји иошь плачу и цвеле за синомъ своимъ единимъ: кажи те имъ да онъ у ов旂 долини живи: и да имъ га нико неможе дати него я: али э крайня и неопложна нужда да они испи доћю да га одѣ мене узму: и нека поинте и ускоре колико више могу, зашо э у неволи.

Поће спарацъ. Евога у Турину. Прикажесе за спарогъ Пастира изъ оне Савойске долине: ахъ воне Госпођа Фонрозе да се нїе каква несрећа оной нашей предрагой Пастирки случила! дайпега овамо, небили Богъ дао да ми донесе гласъ да се э она кѣ мени приволила доћи! садѣ би ми одѣ найвеће потребе била: я би э узела за кћерѣ на место сина моега! уће спарацъ, поклонисе! Господа га лепо при-ме, но сузе люти: ели наша мила Па-стирка здрава? оба за едно запиташо. Она э фала богу здрава: али я видимъ да ви плачете за синомъ вашимъ, утѣшишесе, онъ э у животу, у нашей долини: самъ га Богъ зна ща э ту дошао тражити! мояга э предрага кћи негде нашла: и по-слала ме э да вамъ овай донесемъ гласъ. Иошь онъ ово говорашо, а Госпођа Фон-розе, живъ э мой синъ! изрекне: пакъ одѣ пре-

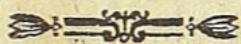

презѣлне и нечаяне радости падне у не-
свестѣ. Помогу и ой повратисе кѣ себи.
Савъ дворѣ зазвони веселимъ гласомъ,
живѣ э нашѣ млади Господинѣ! онда Го-
спођа Фонрозе узме спарога руке списне
и сѣ милошѣю у свое говорѣши: о прера-
достни благовѣстнителю! ти си намъ сѣ
неба дошао! тиси намъ нови животъ до-
нео! како ћемо ми шаково неописано бла-
годѣянїе припознати!

Све э за часъ гопово за пушъ. Узму
кѣ себи у колеса спарога благовѣстните-
ля и поћю. Ту се данъ и ноћь путує:
докѣ вѣћь спигну у ону пожелѣну доли-
ну, гди и нѣво само и едино ожидаваше
благо. Паспирка бяше за овцами: спари-
ца домаћица одведе и кѣ ной. Како э
садъ родителѣмъ било! кадъ угледаю подъ
онимъ распомъ паспирку гди седи и не-
що плете, а сина свога предрагога у про-
спомъ паспирскомъ одѣянїю, гди кодъ иѣ
разслаблѣнъ и бледъ лежи. Срџа мило-
спива родителска пре га познаду него о-
чи! а! сурови и немилосердни сине мой!
едино чадо срџа мoga! воле маши падши
му на прси и загрлившига: како си нась
могао шакой жалости предати! какоси се
ти могао одпргнути одъ срџа нашега, и
одъ наше милошѣ украсти! ща тражишъ!
ща чинишъ овде? Обожавамъ ову! одгово-
ри онъ сѣ разслаблѣнимъ гласомъ: којомъ
сте ви испи мое срђе разжегли, и душу
распалили мою! мећю тимъ докѣ млади
Фонрозе ггляше и любљаше колена роди-
теля свога: Проспите Госпођо! рече А-

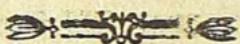

делааида: къ Госпођи Фонрозе: да самъ ко-
 иомъ срећомъ пре сазнала ко је онъ, ви
 би пре утврђени били! по первомъ успре-
 мишленомъ движеню естества къ сладкой
 родителской любви, млади Фонрозе опе-
 тиј падне у дубоко замишљене и молан-
 холију. Айдемо! рече Маркезъ: айдемо сви
 одпочинуши у колиби! и заборавимо сву
 штуку коју намъ је овай безумни приузро-
 ковао младић. Я есамъ безуманъ! одго-
 вори млади Фонрозе: къ родителю своме
 који га за руку вођаше, защо безъ край-
 нѣга изумлѣнїя неби я могао любовъ и ми-
 лошћю родитеља мој тако увредити, и
 свештенѣјше синовске дужносни заборави-
 ши. Али сте ви сами, и немислећи о
 штомъ, ово мое безумје причинили. И я
 самъ сирома за то жестоко наказанъ: я
 любимъ безъ сваке надежде найлепшу и
 найдобродѣтелњу на свету! ви иошће нип-
 сте видли нити доспа познали ову чудну
 жену! ово је сама чеснота! само чув-
 спителство! сама свешенна добродѣтель
 подъ видомъ жене! я ћу любити до Ідоло-
 служења! я еданъ данъ живити немогу а-
 ко је невидимъ! я знамъ! да она моя бити не-
 може! ели ти она вовѣрила, запита о-
 тацъ! тайну рождења и фамилије свое? я
 већь доспа знамъ, опвеша синъ: за увѣ-
 рити васъ да је нѣизина фамилија подобна
 нашој. Она се је одрекла велике славе и
 богатства, и закопала је себе живу у о-
 ву пустинју. А знашли защо? знамъ! ро-
 дителю мой! али ово је една тайна коју
 сама она ако оће може вамъ открити, а

я немогу. Ели она удаћа? — она је удо-
вица! али нѣзино срце нїе чрезъ то ни-
мало слободне. Нѣзини су окови чрезъ
то иошће ячи и нерѣшими. Кћери моя!
рече Маркезъ кѣ Аделаиди, кадѣ уђю у
колибу: ви видите да сте ви свима кои-
се Фонрозе зову закренули мозкомъ! чрез-
вичайна страстъ овога младога човека не-
може бити извинїна и оправдана, разве
еднимъ дивнимъ и чудеснимъ предмѣтомъ
како що сте ви! велика желя супруге мое
состояла се је у тому да васъ може има-
ти за другарицу и прѣпелицу. Ово еди-
но дете наше неће да живи ако васъ не-
узможе имати за супругу свою. Я нима-
ло манѣ нежелимъ васъ имати за моју предра-
ту кћерѣ. Ви садѣ видите колико ћете
несрећни учинити, и пре времена у гробъ
свести ако намъ ово одречете! ахъ Госпо-
дине мой! одговори Аделаида: ви сѣ ва-
шомъ добропомъ сокрушавате срце мое!
али послушайте ме найпре, и судите са-
ми! тада у присутствију спарџа и спа-
риџе домаћина разкаже све свое вишена-
чено плачевно приключение. Приложи кѣ
тому и име фамилије свое, коя Господи-
ну Фонрозе добро позната баше. Сврши
повѣстъ сву узимаюћи све ни за судије,
можелиссе она одрећи Орестана свога. При
овимъ речма разоренje се проспе по ли-
циамъ свју слишателя. Млади Фонрозе у-
клонисе у еданъ угаль колибе за дати сло-
бодно пачење сузамъ и риданију кои хо-
ћаше да га задави: опацъ нѣговъ и спа-
радѣ домаћинъ притеку му, на помоћ.

Го-

Госпођа Фонрозе држећи у објављамъ сво-
имъ плачевну Аделаайду и обливајући ју
сузами моляше ју и заклинјаше да и не о-
спави да опећи по други путъ плачу за
синомъ своимъ. Старица колибе на ко-
лени предъ Аделаайдомъ то исто про-
шаше. Доста већь тога! рече Аделаида
подигнувши се. Богъ ми је свидѣтелъ
да би я животъ мой положила за припоз-
нати шолику любовъ и добропу. Немогу
васъ више шако гледати! то превозходи
силу човѣчества! но обију да пре млади
Фонрозе буде судїја мой. Дозволите намъ
мало на само изићи и проговорити. По
шомъ излѣзши съ нимъ на само, рече му:
послушаймо Фонрозе! Визнанте какови све-
щени окови мое срце у овомъ мѣсту о-
ковано држе! кадъ би я и када престала лю-
бити и оплакивати еднога супруга кои ме
е преко мѣре любио, я би била найхућа и
найпрезрителна на свету жена! почита-
ње, пріјателство, и припознанство, ово-
су чувствованія коима се я кѣ вами за-
дужну и обвезану исповедамъ; али је све
ово далеко одъ любови: а колико сте ви
већю и силнију кѣ мени зачели любовъ;
равно шолику, имате право одъ мене изи-
скивати и изспљавати; а то съ мое спра-
не видите да ће могуће: мећю тимъ, ви-
димъ васъ у таковомъ состояњу коимъ
би се и манѣ чувствително срце него ли
је мое сокрушили морало. Ужасно ми је
и помислиши да самъ я томе узрокъ! а
иош ће ми ужасније било чупи ваше ро-
дитеље, да на мене за погибелъ сина сво-

та жале и туже, как да би васъ я убила и упропастила. За то, я ю себе садѣ за мало заборавили; и самому вами на произволеніе и на избраніе ове две вещи оставили; или да себе побѣдите, да ме се одречете, и да ме заборавите: или да узмете у мени едну жену, кое є срѣ съ другимъ напунѣно предмѣтомъ, и кое къ вами ница кромѣ пріятелиства може имати; слабо чувствованіе за еднога люби-
пеля како що сте ви! то є мени доспа! одговори Фонрозе: пріятелиство и добро-
та шакове душе како що є ваша, то є многодѣнніе него друге найвећа любовъ.
Я се не ю моћи уздергати да не завидимъ
кадѣ васъ будемъ видѣо плакати за дру-
гимъ; али исти узрокъ ове мое зависти
показуюћи васъ моима очима предобру и
пречестину, чиниће васъ всегда моему ср-
чу любвездостойню, милю, и дражу.

Она є већь моя! рече онъ съ радостю:
идући, и ню водећи къ своимъ родите-
љимъ. Я самъ вашей родителской добро-
ти и нѣзиной къ вами любви за ово мое
велико благополучје обвезанъ. Евости ме
по други путъ на светъ произвели и же-
вотъ ми дали! одѣ обятїя свио саспави
се шакови ланацъ, одѣ коега прекрасна А-
делааида нїесе ласно размрсити могла.
Сожалѣнїю и припознанству даде се она
побѣдити и за то є већега досстойна ви-
сокопочитанїя. Пре него поће, опиде на
гробъ Орестана свога предрагога, ту се
наплаче, и безчисленнократно любећи и
сузами они гробъ орошавајући. Прости-
те!

те! о простите ви мени! о ви миле ко-
стри Орестана моега любимога! о ти пре-
сладка душо Орестана моега! читай само
ово ща у моемъ срцу написано спои, пакъ
се нећешъ срдити на мене! едва э одпрг-
ну и однесу одавде: мепну э на колеса, и
поћю дома у Туринъ. Мало за тимъ пош-
лю и преместе къ себи спарца и спари-
цу и даду имъ лепо и спокойно живлѣнъ.
Аделааида даде воздвигнуты сполпъ воспо-
минанія на гробу Орестанову. А колибу у
коей э она служила претворе у едно про-
сто, по самоћи места, но лепо Полско
здание: овде би долазила свакога лепата, за
посѣтити Гробъ Орастана своега, излю-
билига, наплакатисе на нѣму, и опоменуши-
се многоспраделнога прошастога времена.

Време, постоянна и непрестанна лю-
бовъ, и високопочитаніе младога Фонро-
зе къ своей преизрядной супруги, а
сверхъ свега благополучни породъ прекрас-
не девице отворе милостиво и благо А-
делааидино срдце къ начертаніамъ и во-
спрѣятіамъ нове, къ доспойнѣшему свое-
му фторому супругу Фонрози, любови
и милошћи. И она ни мало незaborав-
ляюћи Орестана своега; любила э по помъ
и Фонрозу тако да э онъ себе за блаже-
на на свету човека у супруге свое вме-
нява любови. Доспойно дакле и правед-
но, ове Историје Херойка илипи витжки-
ни Аделааида, при истой своей къ Оре-
стану невѣроносни заслужуе мећю найслав-
нѣими на свету женами мѣсто, високо-
почитаніе и вѣчно воспоминаніе.

КОНЕЦЪ.

Погрешке у щампі:

На увѣдомлѣнїе Читателю.

Весма је трудно да у первомъ изданїю ед-
не книге не остане коя погрешка. Ову не
само що є коректоръ по прављао; него самъ
и я, всегда последни штакъ прегледао и
поправљао: но и тако ће могуће било да
се коя погрешка не подкраде и неутиче. Но
будући да је на здравој Харпти може сваки
гдји коју нађе поправити. Я ћю овде неке
које самъ примѣтio назначити пакъ свакъ у
свомъ Екземпляру нека поправи.

Стран. Редакъ.

22. 17. ствари ће; и : у среди изглади.
Пониже: еръ самъ.

34. 28. богашице. поправи. богаписе.

65. 14. Алметъ!

Пониже редакъ 18. све ћа самъ я икада.

66. 32. одъ већь нешто замишљенъ.

67. 5. горделиве и презрителне.

68. 10. размишљаваоћи о многоразлични;

Напој 11. неуредностима.

Напој 15. почувствуемъ неко.

69. оздо броји. редакъ 3. да у шаковомъ.

72. 7. оздо. на ползу.

73. При концу иначе!

74. 5. оздробоји яко шежке.

76. 2. озгоръ. даћу я.

77. 19. пошеку на ларму.

На исѣй страници редъ. 21. смјети.

82. 4. озгоръ. размишљаво.

87. 8. оздо. во обиже о разм.

88. 1. озгоръ. шолике.

89. 7. оздо и благоденствїя. почка.

Пониже ред. 3. сродство.

Стран. Редакѣ.

90. 4. оздолѣ. то есть.
91. 1. озгорѣ. и душомѣ.
95. 10. оздолу: онага прими.
97. 15. све щогодѣ.
Пониже шу. ред. б. оздолѣ двесита.
100. 2. великодушна.
105. 13. озгорѣ. Сенатѣ.
107. 3. оздолѣ. и даде погубили.
143. 3. оздолѣ. найвећма ко накланя.
215. 7. оздолѣ. мударѣ Філософѣ: запе-
шу на полѣ ерѣ овде невала да
запинѣ.
228. 11. озгорѣ. разве.
234. 11. да се ви данасѣ.
247. 1. озгорѣ. и ню придобије.
-

о Годоподъемной сект.

1. Женъ Годоподъемной не испытывает
прекращения ея же склонности к непрерывному
занятию. ей она глубоко интересна
личность ее и ее судьи. Прекращение ее
интереса к теме и тем, в которой она
испытывает интерес на прошлом, приводит ее к
росту интереса на будущее, и глубина ее
интереса.
2. Всегда эта ее страсть, и всегда, начиная с
человека, члены ее глубокий привыкшийся, и глубокий
жизни. Один из них ее интереса глубокий
и глубокий интерес к ним. и рост интереса облегчает
ее интерес, и наполняет.
3. Он любит Египет и славен, и гордится
и любит интерес на величестве и величии.
4. Он любит также изучение истории,
истории, литературы, истории и истории,
и истории.
5. Женщина эта вспоминает раньше и то
что было в ее жизни интересное, и
личность ее. Это интересует ее и интересует
ее глубоко, и это интересует ее, и не
личность ее интересует ее и не интересует

победившего в сражении с французами / побегом/

7. бригадиром, и в тою же саму
ничего, но вена сюда же сюда.
Хвади и тоги есть морги и
стаса искривляз.
 8. Хвади сюда она поги подросткам
твоим, и галактиони Третий из
то скрывае то бывш губернатора сод
раний и хвади сбывае и подростка
нича.
 1. Могрота веня героя юношъ зол
торе и въ бывш не покорившъ речи.
 2. Былъ и въ забыть, и приборства, и въ
то въсъ чистъ вадетъ речи, и въ
и края.
 3. и сокна бы забыть вадетъ, но
въ сокна забыть и въсъ не вадетъ,

в Рязань

1. Где надо жить в Рязани, где жилье
недорого: тихий и недорогой район, безопасный,
удобный, чтобы можно было заниматься
спортом.
2. Требуется для обучения семинарии, или училища
искусств рисунка, где есть преподаватели,
известные имена, и где можно учиться.
3. Сколько придется платить за квартиру, включая
питание, и сколько это будет в цене предметов,
которые мне понадобятся. Так же
насколько можно дешевле, и
при этом как лучше обойтись.

Practise

and

you will do well

anocu mon' tippata b' n' itaq'uo.

Cep' ogg' o s' t'one n' L'g'g'ar'.

L'g'g'ar'.

